Miguel de Molinos (29 [?] iunie 1628 – 29 [?] decembrie 1697), ultimul mare mistic spaniol, s-a născut la Muniesa, (Teruel, Aragon). După studii teologice la Valencia, este hirotonit preot şi desfăşoară o intensă activitate spirituală, fiind ales să reprezinte interese ale comunităţii religioase valenciene pe lângă Vatican. În 1663 este trimis la Roma, de unde nu se mai întoarce niciodată. Aici cunoaşte un extraordinar succes ca îndrumător spiritual, câştigându-şi chiar aprecierea cardinalului Odescalchi, viitorul papă Inocenţiu al XI-lea, şi a celor mai diverse şi mai selecte cercuri ale societăţii romane. În 1675 îi apare *Ghidul spiritual,* editat apoi şi în Spania, simultan tradus în italiană, apoi în latină, franceză, germană, engleză. Cartea e un veritabil bestseller, faima autorului se răspândeşte

atât în ariile catolice, cât şi în cele protestante, în Franţa, Germania, Anglia, Ţările de Jos.

Considerat ca reprezentantul cel mai important, dacă nu chiar ca iniţiator al mişcării chietiste, el propune calea lăuntrică şi personală de acces la Dumnezeu, prin contemplaţie, înliniştire a sufletului, golire de lumea sensibilă şi asceză interioară, în 1685 urmează însă prăbuşirea: alarmată de proporţiile acestei mişcări mai ales în Italia şi Franţa, dar şi în Spania, Inchiziţia romană îl arestează pe Molinos şi îl condamnă, cu încuviinţarea aceluiaşi papă care îi fusese favorabil, la închisoare perpetuă. Moare cel mai probabil în temniţele de la San Pietro în Montorio, în 1696. *Ghidul spiritual* a fost interzis în ţările catolice, fiind readus la lumină în versiunea

spaniolă originală abia în secolul al XX-lea, când figura lui Molinos reîncepe să fie apreciată la adevărata-i valoare şi semnificaţie.

MIGUEL DE MOLINOS

GHID SPIRITUAL

Traducere din spaniolă, introducere şi note de SORIN MĂRCULESCU

HUMANITAS

BUCUREŞTI

Coperta de

IOANA DRAGOMIRESCU MARDARE

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României MOLINOS, MIGUEL de

Ghid spiritual / Miguel de Molinos; trad., studiu introductiv şi note: Sorin Mărculescu.

— Bucureşti: Humanitas, 2006

ISBN (10) 973 – 50 – 1456 – 4; ISBN (13) 978 – 973 – 50 – 1456 – 8

I. Mărculescu, Sorin (trad.; pref.)

2

MIGUEL DE MOLINOS *GUÍA ESPÍRITUAL*

HUMANITAS, 2006, pentru prezenta versiune românească

EDITURA HUMANITAS

Piaţa Presei Libere 1,013701 Bucureşti, România tel. 021/31718.19, fax 021/31718.24

www.humanitas,.ro

Comenzi CARTE PRIN POŞTĂ: tel. 021/311.23.30, fax 021/313.50.35, C.P.C.E. — CP 14, Bucureşti e-mail: cphumanitas, rowww, librariilehumanitas,.ro

In memoriam DANIEL TURCEA

NOTA LIMINARA

Ghidul spiritual al lui Miguel de Molinos este tradus în ediţia de faţă pentru prima oară în limba română. Una din marile cărţi ale misticii occidentale este pusă astfel la dispoziţia cititorilor dintr-un spaţiu plămădit spiritual de mistica răsăriteană, oferindu-li-se astfel prilejul de a stabili, mai adâncit decât mi-am putut permite eu s-o fac, legăturile evidente dintre doctrina lui Molinos şi isihasm.

La fel de interesantă poate fi lectura acestei cărţi extraordinare şi pentru catolicii, greco-catolicii şi protestanţii români, care pot aprecia în ce măsură punerea la index a *Ghidului* şi condamnarea autorului său la închisoare pe viaţă au fost

sau nu justificate sau în ce măsură propria lor disciplină spirituală mai poate trage foloase din paginile însufleţite de credinţă ale unui preot şi duhovnic strivit de o încâlcită reţea de interese slujită de Inchiziţie. Am tradus din pasiune, cu soluţii poate subiective, o carte pentru mine de căpătâi. Specialiştii o vor examina însă cu instrumentele lor de analiză mult mai exacte.

Ca text de bază pentru traducerea de faţă am folosit: Miguel de Molinos, *Guta espíritual. Defensa de la Contemplacion (Fragmentos),* prologo y notas de José Ángel Valente, El libro de Bolsillo, Alianza Editorial, Madrid, 1989 (ediţia I, Barcelona, 1974), prima restituire a textului molinosian întreprinsă cu acribie şi inspiraţie de un mare poet cu vaste lecturi şi competenţe în

domeniul misticii. Am avut însă permanent sub ochi şi ediţiile: *Guia espíritual,* edicion, introduceion y notas de José Ignacio Tellechea Idígoras, Universidad Pontificia de Salamanca/Fundacion Universitaria espanola, Madrid, 1976, indispensabilă ediţie critică, şi *Guia espíritual,* edicion preparada por S. González Noriega, Editora Nacionál, Madrid, 1977. De un deosebit ajutor, pentru unificarea şi controlul traducerii, mi-a fost cartea lui J. Ignacio Tellechea Idígoras, *Lexico de la «Guia espíritual» de Miguel de Molinos,* con la contribucion de Juan Carlos Sánchez y Javier Santa Clotilde, Fundacion Universitaria Espanola/ Universidad Pontificia de Salamanca, Madrid, 1991. Toate opţiunile de traducere (unele mai apropiate de spaţiul răsăritean, ca de pildă

înduhovnicit, duhovnic, altele respectând grafii sau forme onomastice răspândite în mediile catolice din România, ca de pildă *Iisus Cristos* ori Apostolul *Paul* etc), precum şi dificultăţile de orice fel, ca şi soluţiile de echivalare uneori personale (bunăoară, *quietud = înliniştire)* sunt menţionate fugar în prezenta notă, în studiul introductiv şi, mai ales, în unele note din subsolul textului.

Pentru traducerea citatelor biblice am folosit, ori de câte ori a fost cu putinţă, versiunile Bibliei Sinodale româneşti, dar şi alte versiuni ale Noului Testament, precum *Noul Testament,* traducere, introduceri şi note de pe Alois Bulai, pe Anton Budău, Sapientia, Iaşi, 2002, sau, pentru *Psalmi,* versiunea Franciscăi Băltăceanu din *Septuaginta,* IV/l, Colegiul Noua Europă/Polirom, Bucureşti/ Iaşi, 2006.

Am avut la dispoziţie şi două traduceri ale *Ghidului spiritual:* una din epocă, anonimă, tradusă după ediţia italiană a *Ghidului* (Veneţia, 1685), *The Spiritual Guide which Disentangles the Soul,* Londra, 1688, edited with an introduction by Kathleen Littleton and a note by H. Scott Holland, după ediţia Methuen, 1907 (http://wwwce el, org/ceei/molinos/guide, html) sau http://www.adamford.com/molinos/src/s-guide, pdf. Cea de-a doua: Miguel de Molinos, *Guide spirituel,* introduction, traduction et notes par Paul Drochon, Les Editions du Cerf, Paris, 1997.

Pentru alcătuirea notelor, cu excepţia câtorva, puţine, contribuţii proprii, am folosit bogatul aparat al ediţiilor menţionate şi bibliografia accesibilă, totdeauna

menţionată.

Mulţumesc şi pe această cale celor care m-au ajutat să-mi procur instrumente bibliografice necesare extrem de greu accesibile: profesorului Jorge M. Ayala, de la Universitatea din Zaragoza, doamnei Maria Petrescu, de la biblioteca „Luis Rosales” a Institutului Cervantes din Bucureşti, Smarandei şi lui Cristian Bădiliţă şi Ioanei Mărculescu; mulţumesc soţiei mele, Viorica Nişcov, primul cititor şi critic al paginilor de mai jos; doamnelor Francisca Băltăceanu şi Mariana Băluţă-Skultety; şi, în mod deosebit, lui Gabriel Liiceanu, care mi-a acceptat cu deschidere ideea cărţii de faţă şi a făcut posibilă apariţia versiunii româneşti a *Ghidului spiritual.*

În sfârşit, calde mulţumiri i se cuvin lui Jose-Maria Lomba Burriel, coordonator al

Centro de Estudio Miguel de Molinos din Muniesa (Teruel) pentru bunăvoinţa şi promptitudinea cu care mi-a pus la dispoziţie material iconografic din arhiva Centrului, folosit la coperta volumului de fată.

S.M.

UN CONDAMNAT LA ETERNITATE: MIGUEL DE MOLINOS

Sunt cărţi care îţi dau târcoale ca nişte făpturi, îţi ies în cale, te urmăresc, apoi îşi uită parcă de tine, dar te aşteaptă, răbdătoare, şi după ce tu chiar uiţi de ele sau crezi că ar fi prea târziu ca să le mai deschizi. Aşa mi s-a întâmplat cu *Ghidul spiritual* al lui Miguel de Molinos, dar am avut până la urmă noroc. Figura acestui

scriitor mistic aproape necunoscut la noi mă intrigase încă din anii îndepărtaţi când citeam pe sărite, în biblioteca dispărută a fostei Edituri pentru literatură universală, masiva şi strivitor de erudita *Historia de los heterodoxos espanoles* (1880 – 1882) a lui Marcelino Menendez Pelayo. Simţeam o atracţie ciudată faţă de misticul elogiat pentru puritatea stilului, dar condamnat şi ironizat pentru doctrina lui suspectă. Mi-au căzut apoi sub ochi fragmente din *Ghid,* mai târziu l-am citit în întregime (vorbeam despre el într-un agitat şi plin de speranţă 1990 cu Dan Arsenie), am rămas cu nostalgia fascinantului discurs despre nimicul sufletului creştin supus plenitudinii Totului dumnezeiesc, îmi aminteam de cartea lui Molinos ca de o datorie neplătită, pentru că în paginile mele de versuri îi sunt,

fie şi indirect, dator. I-am cunoscut şi pe marii mistici carmeliţi din secolul al XVI-lea spaniol, apoi pe Magistrul Eckhart, pe Ruusbroec, pe Angelus Silesius şi pe alţii, dar şi, aici, printre noi, răsărind lângă mine, pe minunatul Daniel Turcea, pelerinul fericit ajuns dinspre mistica buddhistă la ortodoxie, şi care, dacă ar mai fi trăit, şi-ar fi asimilat şi spiritualitatea apuseană. Am avut şansa nesperată să-l asist în publicarea *Epifaniei,* în ani mult mai secetoşi decât cei de-acum: am fost martor intermitent la închegarea miraculoasă a cărţii lui, i-o parcurgeam şi vorbeam despre Sfântul Ioan al Crucii, din care tocmai citea, îndemnându-l să procedeze în chip asemănător, şi anume să facă o carte în care să-şi „declare” în succesiuni de comentarii proprii poemele mistice, căci, indiferent

dacă eram convinşi de imposibilitatea de a o publica, mi se părea neapărat necesar ca o asemenea carte *să existe.* Dar în martie 1979 Daniel a plecat dintre noi şi, într-o ultimă întrevedere, la patul de spital, mi-a dat întâlnire dincolo, ca să vorbim mai pe îndelete despre lumina lui, pe care stăruia să mi-o împărtăşească şi mie, nevrednicului şovăitor[1]. Întâlnirea va veni, dar nu ştiu dacă vom mai avea nevoie fie şi de amintirea cărţilor noastre şi dacă va mai trebui să-i povestesc aventura *Ghidul spiritual...* Până atunci, împreună cu ceilalţi mari mistici, mă va însoţi şi aura lui atât de personală şi mă va ajuta să-mi înfrunt înclinaţiile încă îndărătnice spre impersonal şi spre fereastra fără chip a vidului de după.

---

1 „— eu nu-nţeleg / cum poate negrăita pace, / revărsarea luminii-n suflet omenesc să se pogoare / — crede, frate. Acum e-n noi. Priveşte / priveşte-mă-n ochi." (Daniel Turcea, *Epifania,* Cartea Românească, 1978, p. 171.)

Poate că, printr-o subtilă înlănţuire de cauze pâlpâitoare, însuşi Daniel m-a ajutat să mă apropii tot mai mult de Molinos, în aşteptarea conversaţiei noastre definitive, căci a venit, în sfârşit („o, prea frumoasă // cântarea nopţii / care ne cuprinde”[2]), o împrejurare când am găsit *Ghidul spiritual* şi mi l-am putut cumpăra dintr-o librărie de pe rue Monsieur-le-Prince, de lângă Luxembourg, în zilele de Paşti ale lui 1999, în a doua ediţie a poetului José Ángel Valente (1929 – 2000), retipărire a ediţiei publicate de el în 1974, la o somaţie a destinului. De atunci, *Ghidul* mi-a devenit carte de căpătâi, împreună cu el m-am petrecut şi cu Cervantes, şi cu Unamuno, găsindu-i reuniţi cu alţi doi mari Migueli în fraza profetică a altui mare poet, Antonio

2 Ibid.,p. 175.

Machado: „Ar trebui să închinăm cândva Spania Sfântului arhanghel Mihail… Miguel Servet, Miguel de Cervantes, Miguel de Molinos, Miguel de Unamuno.

Poate părea arbitrar să definim Spania ca pe pământul celor patru migueli. Mult mai arbitrar însă e să definim Spania excluzându-i pe trei dintre dânşii ca heterodocşi şi fără a-l cunoaşte pe niciunul dintre cei patru. Patru migueli care asumă şi rezumă esenţele Spaniei”. De al doilea, Miguel de Cervantes, mă simt foarte apropiat, la fel de Miguel de Unamuno, al *cărui Jurnal intim,* tulburător document de creştinism şi misticism „agonic”, l-am tradus şi publicat acum câţiva ani; pe al treilea Miguel, cel de Molinos, îl recitesc repetat, de luni şi luni de zile, prin aceeaşi metodă, nespornică, dar şi nerisipitoare, a

traducerii; pe primul Miguel, Şervet, aragonez ca şi Molinos, ars pe rug la Geneva de către Calvin („Cine poate numi drept-credincios pe un slujitor al Bisericii care e acuzator, criminal şi asasin?”, spunea el despre călăul său) îl admir pentru libertatea de cuget şi curajul său. De altfel toţi patru s-au aflat într-o scandaloasă opoziţie faţă de ordinea stabilită, aşa cum un „scandal” fondator este şi neîntrerupta coborâre a lui Iisus în lume. Cei asemeni lor ne fac să ne îndoim şi să credem în El, în timp ce incomensurabila şi iubitoarea realitate profundă şi personală, pe care ei, fiecare în felul său, au cunoscut-o, ne invadează, ne scufundă în noi, ne exprimă printr-o implozie a luminii în suflet, ne strigă inaudibil să ascultăm în tăcere şi să fim punctul rugător în care lumina devine

întuneric supraluminos, inaccesibil, dar familiar. Pentru cei mai mulţi dintre noi, clipa aceasta etern prezentă va exploda abia când ochii ca să privească se vor închide. Pentru că: „Ochiul cu care-L văd pe Dumnezeu este acelaşi ochi cu care Dumnezeu mă vede”, (Eckhart, *Pred.* 23).

Aici şi acum, să-l privim însă pe Miguel de Molinos, ultimul mare mistic spaniol. O primă întrebare anticipativă ar fi dacă pe Miguel de Molinos îl mai merită oare Spania, care l-a născut, dar care s-a şi dezis mult prea mult timp de el, punându-i prima la index opera. Alta, şi la care nu sunt chemat să răspund, dar nu pot să nu o pun, este cum anume se poziţionează azi Biserica Romano-Catolică faţă de un spirit şi faţă de un om pe care l-a silit să moară într-o închisoare a Bisericii, întrucât actele de

represiune întreprinse în numele lui Dumnezeu, oriunde şi oricând s-ar perpetra ele, mi se par mai înfricoşătoare decât oricare altele. Şi, în fine, ne-am putea întreba în ce măsură noi toţi îi meritǎm oare pe cei de o statură similară cu el. Misticii s-au situat întotdeauna pe poziţii incomode şi deseori penalizate de autorităţile religioase.

Cred însă că aici, în Răsăritul lui Evagrie Ponticul (şi el un mare suspect, respins, ca şi Origen, de Biserica Răsăriteană), şi el un propovăduitor, printre primii, al isihiei atât de asemănătoare cu *la quietud* sau *înliniştirea*[3] aragonezului), Molinos şi-ar putea găsi locul şi preţuirea cuvenită.

---

3 Am preferat să reintroduc în circulaţie acest cuvânt mai vechi deoarece m-am confruntat cu lanţuri de sinonimii *(quietud, silencio, tranquilidad, sosiego)* care m-au împiedicat să folosesc pur şi simplu „linişte" pentru *quietud.* N-am făcut de fapt decât să mă conformez, fără să vreau, unui vechi fenomen excelent descris de Michel de Certeau: „Le parler mystique est fondamentalement «traducteur ». Il est passeur. Il forme un tout par d'incessantes operations sur des mots etrangers..." *(La fable mystique,* Gallimard, Paris, 1882, p. 164.)

Limbajele mistice sunt oricum radical convergente, pe deasupra deosebirilor confesionale sau religioase. Fapt cu atât mai vizibil în Spania medievală, unde s-au întâlnit şi au intercomunicat şcolile mistice arabă, iudeo-spaniolă şi creştină, şi în Orientul Mijlociu creştin, unde părinţii pustiului, preluând surse platonice şi neoplatonice, pe care şi-au ridicat construcţiile de inspiraţie neo-testamentară creştină, au înrâurit sufismul islamic, teritorii extreme şi privilegiate ale unui arc geografic ce a găzduit un extraordinar fenomen de dialog şi întrepătrundere implicită[4], antrenând arii încă şi mai largi,

4 Marele mistic sufist din Murcia, Ibn Arabi, numit printre musulmani „fiul lui Platon", scria: „Eu cred tot ceea ce cred evreul şi creştinul, şi tot ceea ce cu adevărat există în religiile lor respective şi în cărţile lor revelate, în aceeaşi măsură în care cred în cartea mea revelată [...]. Şi, cu adevărat, cartea mea conţine cartea lor, iar religia mea religia lor.
Prin urmare, religia lor şi cartea lor sunt implicite în cartea mea şi în religia mea" *(apud* Jose Ángel Valente, *art. cit.* în nota 5 *infra,* p. 97).

ca India, şi ale cărui efecte nu se sting nici în efluviile mistice ale veacurilor occidentale mai târzii[5].

Extrem de interesant este însă faptul că, încă din timpul vieţii lui Molinos, într-o biografie contemporană absolut ostilă lui, pe care şi-a însuşit-o alt congener al său,

---

5 Nu am căderea să mă ocup aici de probleme atât de vaste. Nu fac decât să le semnalez în această scurtă introducere subiectivă. Pentru o mai bună orientare şi pentru concluzii mai temeinice vezi Juan Martin Velasco, *El fenomeno mistico. Estudio comparado,* Editorial Trotta, Madrid, 1999, ed. a 2-a, 2003; Pedro Sáinz Rodríguez, *Introduccion a la historia de la literatura mistica en Espana,* Espasa Calpe, Madrid, 1984 (ed. L, 1927); Helmut Hatzfeld, *Estudios literarios sobre mistica espanola,* 3ª edicion corregida y aumentada, Gredos, Madrid, 1968; cartea, foarte bogată şi încă vie, a lui F.C. Happold, *Mysticism. A Study and an Anthology,* Penguin Books, 1979 (ed. I, 1963); Rudolph Otto, *Westostliche Mystik,* 1924 (trad. rom., 1993), pe urmele căruia a scris şi Jose Ángel Valente un foarte dens articol, „Sobre el lenguaje de los místicos: convergencia y transmision", *Syntaxis,* no. 12/13,1986-1987, pp. 95-104; şi, pentru spiritualitatea răsăriteană, admirabilele pagini ale lui Nichifor Crainic, *Sfinţenia - împlinirea umanului (Curs de teologie mistică, 1935-1936),* Editura Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, 1993 (ed. I., 1941); *Patericul sau Apoftegmele părinţilor din pustiu,* Colecţia alfabetică, text integral, traducere, introducere şi prezentări de Cristian Bădiliţă, Polirom, Iaşi, 2003; Evagrie Ponticul, *Tratatul Practic. Gnosticul,* introducere, dosar, traducere şi comentarii de Cristian Bădiliţă, ed. a Il-a, Polirom, Iaşi, 2003, cu o amplă bibliografie. De semnalat şi contribuţiile, prea puţin luate în seamă, ale unui arabist ca George Grigore, mai cu seamă, din punctul de vedere al discuţiei de aici, din cartea sa *Ochiul lăuntric. Perspective islamice asupra Divinităţii,* Editura Herald, Bucureşti, 2005. în sfârşit, cartea lui Michel de Certeau, *La fable mystique, 1. XVF-XVIIe siecle,* Gallimard, Paris, 1982 (versiune românească: *Fabula mistică,* trad. de Magda Jeanrenaud şi Silviu Lupescu, Polirom, Iaşi, 1995), pasionantă poetică şi antropologie a discursului mistic.

Francisco de Montalvo, reproducând-o, cu unele adăugiri şi modificări, în lucrarea sa, rămasă inedită, *Historia de los Quietistas,* apar şi primele trimiteri la presupusele origini extrem-orientale ale doctrinei chietiste, privite ca emanaţii diavoleşti încă după izgonirea din Rai şi inaugurate, după autor, de însuşi Cain, cultivator al primei rugăciuni pseudo-contemplative menite să înşele bunăvoinţa cerului; la sugestia demonului, păgânii şi-ar fi ridicat ulterior lăcaşuri de cult chiar pe locurile sfinte ale creştinismului, spre a-şi masca învăţătura pernicioasă, de unde falsa doctrină s-ar fi răspândit în China, şi acolo, în unele mănăstiri, în care, sub îndrumarea bonzilor, contemplativii, membri ai acelei secte diavoleşti, s-ar ruga împreună şi în tăcere deplină, supravegheaţi cu biciul ca să nu

adoarmă; doctrina lor ar fi fost inventată de un anume Foe (Buddha?), fiul unui prinţ din India orientală, în regatele lui „Mogor” (probabil Marele Mogul), care s-ar afla şi astăzi adâncit în falsa-i contemplaţie, aşezat pe o floare, golindu-şi mintea de orice aspecte şi reprezentări sensibile şi atribuind o valoare pozitivă privaţiei totale, adică *nimicului,* ceea ce i-ar fi dus pe acei sectanţi, ca şi pe adepţii şcolii lui Molinos, la o neîngrădită permisivitate faţă de vicii şi comportări abominabile[6]. De acolo, de-a lungul secolelor, ar veni prin urmare şi doctrina aragonezului Molinos[7].

Acesta ar putea fi, extrem de sumar schiţat, spaţiul germinativ al gândirii lui

---

6 Cf. Jean-Robert Armogathe, *Le quietisme,* „Que sais-je?", P.U.F., Paris, 1973, pp 119-121.

7 Textul biografiei se găseşte într-o nepreţuită culegere de studii a lui J. Ignacio Tellechea Idígoras, *Molinosiana. Investigaciones historicas sobre Miguel de Molinos,* Fundacion Universitaria Espanola, Madrid, 1987, pp. 145-147.

Molinos şi al şcolilor spirituale înrudite cu doctrina sa.

Informaţiile despre viaţa lui MIGUEL DE MOLINOS, mai cu seamă din perioada sa spaniolă, continuă să fie, în pofida cercetărilor de arhivă şi descoperirilor cumulate în ultimii optzeci de ani, foarte sumare. Există, după cum spuneam, două biografii din epocă ale lui Molinos, amândouă concepute într-un spirit de puternică adversitate şi folosite în procesul ce i s-a intentat de Sfântul Oficiu la Roma: una scrisă de preotul spaniol Alonso de San Juan, care l-a cunoscut pe Molinos la Roma, iar a doua de fratele Francisco Antonio de Montalvo, mai sus citată**8**.

Miguel de Molinos s-a născut în târgul aragonez Muniesa din provincia Teruel într-o familie modestă de ţărani, cu legături în

clericatul local, ca fiu al lui Pedro Molinos şi al Anei Maria Zujia (sau Zuxia, în grafia vremii), spre finele lunii iunie 1628, actul de botez purtând data de 29 iunie. Primele studii şi le-a făcut în aşezarea natală, dar foarte curând a plecat la Valencia, unde este menţionat în 1646 ca posesor al unui beneficiu pe lângă biserica San Andres. Studiile teologice şi le-a făcut în acest oraş, la colegiul iezuit San Pablo; în 1649 devine subdiacon, în 1651 diacon, iar în 1652 preot („cleric obscur", îl va caracteriza Marcelino Menendez y Pelayo, în *Historia de los heterodoxos espanoles*). A solicitat de două ori, fără succes, funcţia de penitenţiar (confesor) al Colegiului Corpus Christi sau al Patriarhului, fondat de fericitul Juan de Ribera. Nu se ştie unde a obţinut titlul de doctor, cu care îşi va semna cărţile. Tot în

Valencia a fost duhovnicul

8 Vezi J. Ignacio Tellechea Idígoras, *op. cit.,* pp. 127 – 168.

unei mănăstiri de maici, unde se pare că era călugăriţă şi o soră a lui. Curând însă şi-a câştigat notorietate în rândul clericilor locali şi a participat activ la viaţa extrem de activă a cercurilor spirituale din Valencia, cu deosebire la cea pe-atunci recent întemeiatei *Escuela de Cristo* („Şcoala lui Cristos"). Aceasta apăruse pentru prima dată în Spania la Colegiul San José din Alcalî de Henares, apoi la Madrid şi în restul Peninsulei. Episcopul aragonez Juan de Palafox y Mendoza (1600 – 1659), care se reîntorsese în Spania din dieceza sa mexicană, Puebla, ca episcop de Osma, i-a încurajat dezvoltarea şi i-a redactat statutul.

Membri ai acestei frăţii întemeiate pe spiritualitatea Sfântului Filippo Neri puteau fi deopotrivă preoţi şi laici, dar superiorul *(obediencia)* trebuia să fie neapărat cleric. Se urmărea instruirea în practica rugăciunii minţii şi cultivarea smereniei. Aveau loc lecturi zilnice şi săptămânale din Sfântul Pedro de Alcântara, fray Luis de Granada, Sfânta Tereza din Ávila, Toma de Kempis (*Imitaţiunea lui Cristos*) ş.a. Admiterea membrilor se făcea cu maximă exigenţă, ceea ar putea fi un argument în favoarea bunei pregătiri teologice şi duhovniceşti a lui Molinos. Nimic însă nu probează că spiritualitatea valenciană, foarte fervентă, ar fi manifestat orientări perechietiste, dar, în măsura în care cultiva curentul contemplaţiei interioare sub semnul Sfintei Tereza, ea a putut constitui un „mediu de

cultură” *(bouillon de culture)* al chietismului (Eulogio Pacho) **9**.

9 Reamintesc că chietismul (se *quietismo,* fr*, quietisme)* este un curent religios care constă în cultivarea unei experienţe nemijlocite a divinului, obţinute prin rugăciunea minţii sau a chietudinii (înliniştirii). El promovează experienţa religioasă personală, nemijlocită, preferată meditaţiilor raţionale. A devenit suspect în ochii Bisericii Catolice pentru că, în controversele privind libertatea (în succesiunea discuţiei privind libertatea faţă de puterea civilă şi ecleziastică sau libertatea conştiinţei individuale faţă de lege), chietismul postula cu toate consecinţele libertatea interioară a persoanei faţă de simţuri şi facultăţi

Viaţa spirituală efervescentă din Valencia secolului al XVII-lea se concentra şi în jurul unei figuri harismatice, aceea a veneratului preot Francisco Jerónimo Simo**10**, care, la moartea sa, în 24 aprilie 1612, a declanşat un adevărat cult, inaugurat în biserica parohiei San Andres, unde îi fuseseră depuse rămăşiţele pământeşti: o nesfârşită mulţime s-a perindat vreme de câteva zile pe la catafalcul celui pe care-l considerau sanctificabil şi căruia i se atribuiau miracole. Ceva similar nu se mai petrecuse în Valencia din timpul vieţii Sfântului Vicente Ferrer, activ în secolul al XV-lea. Autorităţile ecleziastice locale au început ca atare să facă demersuri pentru deschiderea procesului de sanctificare la Vatican, dar toate s-au lovit de rezistenţe greu de

depăşit mai ales din partea mediilor monastice, culminând cu interdicţia decretată de către episcopul fray Isidoro Aliaga (1612 – 1648), dominican aragonez, împotriva cultului şi imaginilor lui Simo. Roma însăşi a întrerupt de mai multe ori procesul de beatificare, iar papa Urban al VIII-lea a dispus ca în asemenea situaţii să treacă cel puţin cincizeci de ani până la prezentarea dosarului la Comisia pentru Rituri, prohibind orice fel de cult adus cuiva înainte de a fi fost beatificat. În aceste împrejurări, deputăţia *(deputacion)* regatului Valenciei îl numeşte pe Molinos „sindic, agent, postulator şi procuror” la Roma pentru a reactiva cauza beatificării lui Francisco Jerónimo Simo. Pe de altă parte, noul arhiepiscop, don

(aşa-numita reculegere interioară). Mai

jos voi cita şi alte lucrări specializate despre acest subiect. Deocamdată, în acest sens, vezi Jorge Ayala Martânez, *Pensadores aragoneses. Historia de las ideas filosoficas an Aragân.* Institucion «Fernando el Catolico» / Instituto de Estudios Altoaragoneses/Instituto de Estudios Turolenses, Zaragoza, Huesca y Teruel, 2001, p. 339.

10 Vezi Miguel Falomir Faus, „Imâgenes de una santitad frustraţia: el culto a Francisco Jerónimo Simo, 1612 – 1619”, *Locus Amcenus,* 4,1998 – 1999, pp. 171 – 183.

Martin Lopez de Hontiveros, l-a delegat pe Molinos, în iulie 1663, să-l reprezinte personal în faţa papei (din 1644 până în

1665 Inocenţiu al X-lea, apoi Alexandru al VII-lea, 1665 – 1667), în vizita *ad limina Apostolorum,* obligatorie pentru orice prelat, dar pe care înalta faţă bisericească nu o putea întreprinde.

Cu aceste două misiuni, în a doua jumătate a lunii noiembrie 1663, Molinos a plecat din Valencia pe mare până la Livorno, pentru ca la finele aceluiaşi an să ajungă prin Siena la Roma, de unde nu avea să se mai întoarcă niciodată în Spania.

Perioada romană a vieţii lui Molinos (1663 – 1696) pare a se înscrie, după cum s-a spus (J.I. Tellechea Idígoras), în cadrele unei drame în trei acte: ieşirea din obscuritate (1663 – 1675, ani în care îşi publică scrierile spirituale), culminaţia prestigiului (între 1675 şi 1685), încheiată cu arestarea sa şi, în fine, prăbuşirea (între

1685 şi 1696, anul morţii sale în temniţă).

De îndată ce s-a stabilit în Cetatea Eternă, Molinos a iniţiat primele contacte cu birourile Curiei şi cu mediile ecleziastice romane pentru a-şi duce la bun sfârşit misiunile încredinţate. De una dintre ele s-a achitat în scurt timp: a prezentat scrisorile arhiepiscopului din Valencia la congregaţia Conciliului, care i-a şi răspuns înaltei feţe bisericeşti la 30 ianuarie anul următor.

Cariera de magistru spiritual şi-a început-o după intrarea în filiala romană a Şcolii lui Cristos, frecventată în cea mai mare parte de spanioli. Experienţa pe care o câştigase în instituţia similară din Valencia ca şi, probabil, o anumită abilitate organizatorică l-au adus în contact pe Molinos cu diverse personalităţi bisericeşti şi cu membri de seamă ai unor ordine

religioase, printre care generalul Societăţii lui Iisus, Giovanni Paolo Oliva (m. 1681), care l-a ajutat să găsească în cele din urmă un local potrivit pentru această fundaţie nevoită să-şi schimbe sediile prea des. În *Escuela de Cristo,* Molinos a ocupat curând o poziţie de excepţie, fiind acuzat de ostilul său biograf Montalvo, că, prin autoritarism excesiv şi manevre oculte, ar fi transformat instituţia într-un soi de „feudă personală", luând decizii asupra membrilor ei şi chiar impunându-se, prin încălcarea statutelor, ca superior *(obediencia)* de patruzeci *[sic]* de ori (alegerile aveau loc din patru în patru luni).

Şi-a câştigat fulminant, cum spuneam, o reputaţie invidiabilă de îndrumător spiritual în mediile cele mai diverse, începând cu credincioşi de rând şi sfârşind cu

reprezentanţi ai nobilimii sau chiar capete încoronate, precum regina Christina a Suediei (m. 1689), contesele Ludovisi şi Borghese, cardinalii Coloredo, Petruzzi, Carpegna, Azzolini, Casanata şi d'Estrées, sau Odescalchi, viitorul papă Inocenţiu al XI-lea (1676 – 1689). Opoziţia şi adversarii n-au întârziat să i se arate. Metodele lui de formare spirituală, modul de a sluji liturghiile, în biserici diferite, şi de a-şi influenţa publicul, mai cu seamă feminin, prin lungi conversaţii după terminarea serviciului religios, presărate, măcar prin convergenţă doctrinară, cu îndemnuri în spiritul învăţăturilor despre contemplaţie, care câştigau tot mai mult teren în Italia (dar şi în Spania, de unde plecase, şi în Franţa, unde se împleteau şi cu discuţia despre *le pur amour"),* graţie acţiunii unor

prelaţi ca Giovanni Falconi şi François Malaval, au provocat reacţii şi frecvente încercări de subminare. Molinos a căutat să prevină valul de interpretări răuvoitoare expunându-şi ideile în cărţi. A publicat două în acelaşi an: un opuscul intitulat

11 Vezi în acest sens bogata monografie a lui Jacques Le Brun, *Le pur amour de Pluton a Lacan,* Editions du Seuil, Paris, 2002. Jacques Le Brun este şi editorul operelor complete ale lui Fenelon în Bibliothèque de la Pleiade, Gallimard.

Breve tratado de la comunion frecuente sau *cotidiana"* şi celebrul *Guta espíritual,* veritabil bestseller, care i-a adus în scurt timp, prin numeroase traduceri, o faimă europeană. În amândouă dezvolta aceeaşi

idee fundamentală, „drumul reculegerii interioare”. A simţit însă că erau necesare mai multe clarificări şi în anul imediat următor a dat la lumină *Cartas a un caballero espanol desenganado para animarle a tener oracion mental* (1676) **13**, rămăşiţă dintr-o corespondenţă imensă, pierdută însă pentru totdeauna.

Îi mai rămăsese o ultimă misiune de îndeplinit, şi anume pledoaria pentru reluarea procesului de beatificare a preotului valencian Francisco Jerónimo Simo. Molinos redactase curând după sosirea sa la Roma un raport documentat în această problemă, dar demersurile lui nu avuseseră niciun succes şi nici relaţiile numeroase şi amicale pe care şi le câştigase în sferele înalte ale Curiei papale nu-i fuseseră de folos. Astfel încât, prin 1674,

autorităţile bisericeşti valenciene i-au retras mandatul şi subvenţiile aferente. Molinos a răspuns printr-o scrisoare (12 ianuarie 1675) în care se justifică din punct de vedere financiar şi-şi declară intenţia de a nu se întoarce deocamdată în Spania. La 31 ianuarie 1676 intervine ca martor în procesul de beatificare a patriarhului-arhiepiscop al Valenciei, viitorul Sfânt Juan de Ribera (m. 1611), cu un discurs elogiat de cei prezenţi.

12 Publicat ca apendice în Pilar Moreno Rodríguez, *Elpensamiento de Miguel de Molinos,* F.U.E./Universidad Pontificia de Salamanca, Madrid, 1992, pp. 601 – 630.

13 *Ibidem,* pp. 568 – 600. Restul scrisorilor lui Molinos, atâtea câte au mai

putut fi recuperate, au fost publicate de Martin Robles, *Del epistolario de Molinos. Para la historia de-l misticismo espanol,* Escuela Espanola de Arqueologfa e Historia en Roma. Cuadernos de Trabajo, vol. I, Madrid, 1912.

Succesul *Ghidului spiritual* îi atrăsese şi primele critici severe din partea preoţilor iezuiţi Gottardo Belluomo (care-i ataca ideile fără a-i menţiona şi numele în *// Pregio e l'Ordine delle orazioni ordinarie e misticbe,* 1678), şi Paolo Segneri (*Concordia tra la fatica e la quiete nell orazione,* 1689); îngrijorat, Molinos îi adresează două scrisori Generalului Oliva, în februarie 1680, contestând criticile ce îi erau aduse şi exprimându-şi deplinul respect faţă de *Exerciţiile spirituale* ale lui Ignaţiu de Loyola. De partea cealaltă,

oratorianul Pier Matteo Petrucci, de curând ales episcop de Ieşi, autor al mai multor cărţi despre misticism, i-a luat apărarea lui Molinos, urmarea fiind că, între anii 1680 – 1681, datorită prestigiului de care se bucura *Ghidul spiritual* la Vatican, scrierile antimolinosiste ale lui Belluomo şi Segneri s-au văzut incluse în *Index librorumprohihitorum.* Molinos, precaut şi îngrijorat totuşi, se grăbeşte să mai redacteze un tratat important pentru doctrina sa, *Defensa de la contemplacion,* fără a-l duce însă la bun sfârşit şi rămas în manuscris, în care ideile şi le întemeia pe foarte bogate trimiteri la literatura patristică şi mistică. Era însă doar o victorie temporară.

Campania împotriva chietismului se intensifica dramatic, şi nu numai prin

contribuţia iezuiţilor. Aveau să contribuie la ea presiunile Cardinalului Vicar al Romei, o serie de denunţuri iniţiate la Neapole, anchete ale Inchiziţiei şi numeroase plângeri adresate aceleiaşi instituţii. Lovitura de graţie avea să cadă chiar asupra lui Molinos, inexact privit drept „şef” al mişcării chietiste: la 18 iulie 1685 este ridicat de la domiciliul său, în plină zi, din ordinul Sfântului Oficiu. Zbirii îi confiscă de acasă toate bunurile, corespondenţa, extrem de bogată (se apreciază că însuma vreo douăzeci de mii de scrisori), şi alte manuscrise şi documente găsite, toate constituind piese în instrumentarea dosarului acuzării. Arestarea lui cade ca un trăsnet.

şi nu doar la Roma şi în Italia, ci în

întreaga Europă, deoarece, după cum consemnează, exact de astă dată, Montalvo, biograful detractor, „pentru a pune în practică arestarea lui, au trebuit depăşite extrem de mari dificultăţi, întrucât numele lui Molinos devenise atât de venerabil, încât avea mulţi protectori cu autoritate”. Se pare că surprins a fost însuşi papa Inocenţiu al XI-lea, admirator şi el al lui Molinos (îl invitase să locuiască o vreme în palatul papal, tratându-l ca pe consilierul său spiritual), dar care, la rândul său, era catalogat de adversarii clericului spaniol drept teolog mediocru şi cu înclinaţii exagerate spre misticism (afirma că Molinos, chiar dacă greşise poate în vreun punct doctrinar, era totuşi un bărbat onorabil şi foarte virtuos); fosta regină a Suediei, Christina, cerea zilnic amănunte

despre ilustrul prizonier; ambasadorul Spaniei l-a informat prompt (la 28 iulie 1685) pe regele Carlos al II-lea despre acest caz, declarându-se gata să facă demersuri în favoarea lui, dar ordinul explicit al regelui a fost să se menţină într-o totală rezervă şi să nu intervină în proces în niciun fel şi sub niciun motiv; în Franţa, unde problema chietismului era la ordinea zilei (a se vedea mai cu seamă în scrierile Doamnei Guyon şi în polemica Fenelon – Bossuet”), gazetele vremii informau şi ele opinia publică despre mersul evenimentelor.

Scandalul declanşat astfel se centra, în mod declarat, pe antagonismul dintre două concepte ale practicii spirituale: meditaţia, care se întemeiază pe un demers raţional

14 Spaţiul nu-mi permite să discut

soarta chietismului în Franţa şi în Italia. O bună introducere în problemă, cu bibliografii bogate, se poate găsi în amplul articol „Quietisme”, de Jacques Le Brun, *Dictionnaire de Spiritualite,* Beauchesne, col. 2756 – 2842. Tot; acolo, excelente articole despre „Quies – Otium” şi „Quietude”. O sinteză concisă şi clară despre chietism la Jean-Robert Armogathe, *Le quietisme,* mai sus citată; despre chietismul francez, vezi pp. 41 – 97.

şi discursiv, pe de o parte, şi, pe de alta, contemplaţia, care cultivă tăcerea şi evită conceptele şi conceptualizarea, apelând la aşa-numita rugăciune mentală sau a minţii, care presupune eliminarea cuvântului şi în exterior, şi în interior, adică ceea ce Molinos numeşte *oracion de quietud* („rugăciunea înliniştirii”). Suspiciunea faţă de aceste

practici s-a perpetuat până în primele decenii ale secolului trecut, de pildă în denigratoarea monografie, altminteri de o mare erudiţie, a lui Paul Dudon sau în pagina consacrată lui Molinos de Mendez Bejerano, îndatorat celui dintâi, în *Historia de la filosof ia en E spâna,* Madrid, 1927, pp. 321 – 323**15**. De menţionat că Inchiziţia spaniolă a acţionat mult mai rapid decât Sfântul Oficiu roman: la 24 noiembrie 1685, ea a condamnat „doctrina periculoasă”.

15 Mário Mendez Bejerano, *Historia de la filosofia en España hasta el siglo XX* [1927], Biblioteca de filosofia en espafiol, Oviedo, 2000, http://www.filosofia, org/aut, mmb/hfel505.htm. El reduce doctrina lui Molinos la două propoziţii: 1. „Oportet hominem suas potenţias annihilare, et haec

est via interna”; 2. „Velle operare active, est Deum offendere, qui vuit esse ipse solus agens et ideo opus est se în De-o totum et totaliter derelinquere, et postea permanere velut corpus exanime” [„1. Trebuie ca omul să-şi anuleze puterile, şi aceasta este calea lăuntrică. 2. Să vrei să acţionezi activ înseamnă să-l ofensezi pe Dumnezeu, care vrea să fie El însuşi singurul care acţionează şi, de aceea, e nevoie să laşi totul şi pe de-a-ntregul în voia Domnului şi apoi să rămâi ca un trup fără suflare” (trad. de Mariana Băluţă-Skultety)]. Tot Mendez Bejerano schiţează, pe urmele lui Menendez Pelayo, dar ceva mai exact, nu însă şi mai binevoitor, obârşia doctrinei lui Molinos, pe care o subsumează chietismului: „Astfel, misticismul degenerează în chietism, doctrină a cărei obârşie ar urca până la

contemplativii orientali şi, în cadrul concepţiei creştine, până la origenism, trecând apoi prin maximele lui Evagrie, scrise în singurătatea pustiului; prin isihaşti, şi chiar prin begarzii sau desăvârşiţii născuţi din cea mai austeră interpretare a regulii Sfântului Francisc". Traseul însă este corect schiţat şi el va fi reluat competent de exegeţii şi editorii molinosieni din a doua jumătate a secolului trecut (în primul rând de José Ángel Valente).

a *Ghidului spiritual* şi a ordonat confiscarea şi distrugerea tuturor exemplarelor recuperabile din cele trei ediţii iberice ale cărţii, operaţie impecabil executată, astfel încât, în Spania, nu s-a mai putut regăsi decât un singur exemplar, aflat

azi la Biblioteca Nacionál de la Madrid.

Odată cu Molinos au fost arestate şi multe alte persoane de toate extracţiile, preponderent femei, folosite ulterior ca martori ai acuzării într-un proces care a durat doi ani şi s-a încheiat cu condamnarea la închisoare perpetuă, pronunţată la 2 septembrie 1687. Arestaţi fuseseră, printre alţii, cei doi asistenţi ai lui Molinos, fraţii Leone din Como, Simone, preot, şi Antonio Maria, croitor; contele şi contesa Vespiniani; Paolo Richi, duhovnicul prinţesei Borghese etc. Procesul evoluase lent. Fuseseră mai întâi formulate două sute şaizeci şi trei de acuzaţii extrase direct sau rezumativ mai ales din scrisorile şi mai puţin din scrierile lui Molinos şi care vizau ideile acestuia despre „pasivitate”, interpretată literal ca îndemn la

nepracticarea virtuţilor, despre *oracion de quietud (rugăciunea pasivă* sau *a înliniştirii),* despre care se afirma că poate fi dobândită de om prin propriile-i puteri, pe când în realitate era vorba de un dar al lui Dumnezeu; despre „lipsa de necesitate a meditaţiei”, pe care ar fi respins-o, deoarece presupunea concomitenta exercitării virtuţilor; despre „diavol” sau „demon”, căruia i-ar fi atribuit existenţa păcatelor; şi, în fine, despre „imoralitatea personală” atestată printr-o interpretare abuzivă de unele pasaje din corespondenţa sa. Figurau acolo şi alte acuzaţii ridicole sau de o foarte redusă relevanţă: protestele autolaudative emise de Molinos în faţa zbirilor veniţi să-l aresteze, anagramele encomiastice ticluite de o admiratoare pe baza numelui său, faptul că şi-ar fi dat cuiva hainele murdare

cu care venise din Spania şi i-ar fi Spus că, după moartea sa, ele aveau să devină relicve; că înlătura imaginile şi crucifixele, minimaliza legămintele religioase, îşi disuada admiratorii să intre în ordine monahale, organiza adunări pentru practicarea în comun a unor păcate carnale, mânca în zilele de post carne, întreţinuse relaţii sexuale (fapt recunoscut cu umilinţă de inculpat), nu ţinea Postul Mare etc, etc. Ele i-au fost prezentate lui Molinos în primăvara anului 1687 şi i s-au cerut lămuriri suplimentare. Au fost apoi examinate de o echipă de teologi care nu au ajuns la consens. Iniţial, Molinos a respins ferm toate acuzaţiile, pentru ca, la sfârşitul lunii mai, să capituleze şi să-şi recunoască falsitatea doctrinei şi o parte din imoralităţile conduitei, supunându-se însă

fără rezerve, în privinţa acuzaţiilor doctrinare, judecăţii Sfântului Oficiu şi declarându-se gata să accepte orice pedeapsă i s-ar fi dat, drept care a renunţat până şi la apărarea de către un avocat din oficiu. „A fost sincer sau era vorba de o stratagemă pentru a evita consecinţe mai grave?”, se întreabă Jorge Ayala”, având în vedere că Molinos nu putea să nu ştie că negarea în continuare a unora dintre capetele de acuzare comporta riscuri majore, inclusiv tortura. În lunile următoare, numărul propoziţiilor acuzatoare, adică al acelora considerate false din punct de vedere teologic, s-a redus la şaizeci şi opt17. În esenţă argumentele judecătorilor erau următoarele: 1. Molinos reprezintă şi încurajează o tendinţă naturală a naturii umane de a evita eforturile, în

primul rând efortul spiritual, practicarea virtuţilor etc; 2. În echilibrul dificil dintre efortul personal şi harul divin, Molinos şi chietismul pun un prea mare accent pe har, ceea ce pare a încuraja abandonarea

16 Jorge M. Ayala, *Miguel de Molinos. Camino interior delrecogimiento,* Caja de Ahorros de la înmaculada de Aragon, Zaragoza, [2000], p. 38.

17 Ambele seturi de propoziţii acuzatoare sunt reproduse în anexa ediţiei *Defensa de la contemplacion,* de F. Trinidad, Editora Nacionál, Madrid, 1983, pp. 297 – 362.

efortului şi delăsarea; 3. molinosismul exagerează pasivitatea, reducând până la

dispariţie rolul voinţei şi al responsabilităţii; 4. molinosismul (chietismul) denaturează caracterul unirii mistice, alunecând într-un soi de panteism în care orice delimitare dintre creatură şi Dumnezeu se estompează**18**.

În iulie şi august au avut loc deliberările cardinalilor prezidaţi de papă. Pe 7 august papa a considerat procesul încheiat. Sentinţa finală a fost gata la 2 septembrie, iar a doua zi a fost făcută publică. Molinos a continuat să fie reţinut în temniţele Inchiziţiei. În ziua de 13 septembrie a aceluiaşi an a avut loc abjurarea solemnă la Santa Maria sopra Minerva (biserică unde sunt înmormântaţi Sfânta Ecaterina din Siena, fericitul Fra Angelico şi arhiepiscopul de Toledo, fray Bartolome de Carranza, după ce acesta din urmă fusese închis acolo

la cererea Inchiziţiei spaniole), prilej cu care condamnatul a fost silit să compară în faţa oficialilor Inchiziţiei, a Colegiului Apostolic, a corpului diplomatic şi nobilimii, a reprezentanţilor clerului monahal şi secular. Molinos, în rasa galbenă a penitenţilor trimişi în justiţie, stând în picioare (alte surse spun „în genunchi”) pe o estradă, cu o lumânare de mari dimensiuni aprinsă în mâinile legate, a trebuit să asculte vreme de două ceasuri lectura actului de acuzare şi a sentinţei.

A rămas impasibil sau, în traducţia răuvoitoare a lui Montalvo, „fără a arăta nici cel mai mic semn de tulburare, ruşine sau căinţă”. La 20 noiembrie, Inocentiu al XI-lea a ratificat sentinţa de condamnare şi a dat publicităţii bula papală *Caelestis Pastor,* care conţine cele şaizeci şi opt de

propoziţii aşa-zis deviante atribuite lui Molinos (dar

18 Vezi excelentul articol de sinteză al lui Albert Ribas, „La mistica heterodoxa de Miguel de Molinos”, *El Ciervo. Revista de pensamiento y cultura,* anul 45, nr. 549 (decembrie 1996), pp. 27 – 30, accesibil şi pe internet, în pagina „Web del Vacâo”.

nu extrase propriu-zis din scrierile sale) şi condamnate ca „eretice, suspecte, greşite, scandaloase, blasfemiatoare, ofensatoare pentru urechile evlavioase, temerare şi sediţioase”.

„Această constituţie apostolică s-a transformat în *Enchindion-vX* oficial al chietismului şi în sursa de inspiraţie a tot ce s-a scris ulterior despre Molinos. De asemenea, acel text marchează demararea

persecuţiei antichietiste în întreaga Europa.”[8]

După cum sintetizează José Ángel Valente[9], în acel proces au existat două „faze sau componente” clar distincte: componenta doctrinară, considerată azi, în concluziile ei incriminatoare, total irelevantă chiar şi de marea majoritate a istoricilor şi teologilor catolici, şi o componentă sub care se ascund alte interese şi care se reduce la un proces de moravuri calomnios, abject, bazat pe mărturii incontrolabile sau de-a dreptul mincinoase. Din păcate, actele procesului au dispărut pentru totdeauna din arhivele Vaticanului, întrucât, după unele afirmaţii, ele ar fi fost arse, împreună cu alte

8 Jorge M. Ayala, *op. cit.,* p. 42.

9 În ediţia sa Miguel de Molinos, *Guía espiritual,* Alianza Editorial, Madrid, 1989, p. 17.

documente ale Inchiziţiei, prin anii 1797 – 1799[10], cu puţin înainte de ocupaţia franceză a Romei (1810 – 1814), pentru a nu cădea, împreună cu alte acte importante sau compromiţătoare, pe mâna lui Napoleon. S-a păstrat, cum spuneam, doar un rezumat de vreo două sute de pagini, nu se ştie cât de exact şi de obiectiv, supus unei analize minuţioase de către un cercetător aplicat ca Fausto Nicolini, care a şi reuşit să identifice, dintr-o listă de şaptezeci de persoane, o parte din cei douăzeci şi trei de martori efectiv audiaţi, de la preoţi reputaţi până la inşi absolut insignifianţi, cum erau servitorii lui Molinos (inclusiv spălătoreasă clericului!). Mai toţi s-au lepădat de el, în ciuda bunelor şi respectuoaselor relaţii de până atunci.

10 Christian Ertl, în articolul „Molinos, Miguel de", *Biographisch-Bibliographisches Kirchenlexikon,* Bând XXIII (2004), Spalten 968-978, (www.bautz.de/bbkl).

Acelaşi Fausto Nicolini *(apud* Tellechea Idígoras) observa că „nu puţine dintre aceste declaraţii au legătură mai curând cu persoana martorului decât cu Molinos însuşi”.

Se pare însă că nu doar aceste considerente au jucat un rol în condamnarea lui Molinos, ci şi altele de ordin politic, deşi unii istorici (de ex. Leszek Kołakowski[11]), resping această posibilitate. S-a evocat în acest sens relaţia, devenită de la un moment dat politiceşte compromiţătoare, cu fratele Juan de Santa Marfa, prefaţatorul *Ghidului spiritual* şi autorul moral al publicării lui, dar şi susţinător activ la Roma al pretenţiilor austriece la succesiunea coroanei spaniole. Dar şi mai plauzibilă pare ipoteza unei

11 În *Chretiens sans Eglise. Conscience religieuse et lieu confessionel en France au XVIIe siecle,* Paris, Gallimard, 1969.

intervenţii franceze pe lângă Curia papală prin intermediul cardinalului Cesar d'Estrées (1629 – 1714), ambasadorul Franţei la Roma, unul din apropiaţii lui Molinos şi căruia Saint-Simon îi face un portret elogios[12]. Părintele iezuit La Chaise, duhovnicul lui Ludovic al XIV-lea, l-ar fi îndemnat pe rege să ia măsuri energice pentru anihilarea chietiştilor, care, mai cu

12 Reprodus de Paul Dudon, *Le quietiste espagnol Michel Molinos (1628-1696),* Gabriel Beauchesne, Paris, 1921, pp. 166-167. Monografia se găseşte la B.C.U. „Carol I", Bucureşti, sub cota 72109. Prezenţa ei singulară în bibliotecile româneşti şi, mai ales, câteva semne fine cu creionul în paginile ei, dovadă că a fost citită, m-au intrigat. Cine oare a parcurs-o ? Nu pot conjectura decât că i-ar fi fost cunoscută lui N. Iorga, care, în *Istoria literaturilor romanice,* voi. III, p. 150 [folosesc ediţia ELU, 1968] se referă la „uzurpările iezuite" din timpul domniei lui Ludovic al XlV-lea, „care nu îngăduiau nici blândul misticism al lui Fenelon, arhiepiscopul de Cambrai, şi făceau să fie osândite la Roma unele propoziţii « moliniste », în genul profetesei Guyon, « soţia lui Dumnezeu », ale acestuia..." în nota *b* de la p. 152, regretatul Alexandru Duţu, îngrijitorul ediţiei, credea că e vorba de Luis de Molina, dar acesta, iezuit, nu fusese condamnat la Roma de Inocenţiu al Xl-lea (nu al XH-lea, cum din greşeală ca redactor mi-o asum şi eu - apare acolo); acel „molinist" din textul lui N. Iorga nu poate fi decât „molinosist", căci doar Molinos putea fi pus în legătură cu cercurile chietiste franceze şi doar propoziţiile lui fuseseră „osândite" la Roma în furibunda campanie anti-chietistă. Să fi fost oare într-adevăr N. Iorga misteriosul cititor al monografiei lui Paul Dudon şi tot el să fi făcut prima şi, până acum, după ştiinţa mea, singura aluzie identificabilă la Molinos în România ?
E o simplă şi foarte hazardată supoziţie.

seamă în mediile romane, constituiau un grup ostil intereselor Franţei şi favorabil, şi el, celor ale Casei de Austria.

Ca urmare, regele i-a ordonat ambasadorului său roman să ia măsurile de rigoare. Cardinalul s-a supus dispoziţiei regale şi l-a denunţat, în pofida relaţiilor strânse cu el, pe Molinos, cel mai în vogă dintre cei pasibili de chietism, făcând uz de scrisori pe care acesta i le adresase şi de conversaţiile pe care amândoi le purtaseră amicalmente de-a lungul vremii. O asemenea intervenţie ar fi putut avea desigur o pondere deosebită. Nu cred că e inoportun să atrag atenţia şi asupra unei coincidenţe istorice trecute cu vederea de bibliografia molinosiană, dar care ar putea explica atitudinea dură a Franţei în materie de corectitudine religioasă: anul 1685 a fost

marcat de reinstalarea oficială a intoleranţei religioase în regatul Regelui Soare prin revocarea Edictului de la Nantes (18 octombrie 1685), promulgat în 1599 de către Henric al IV-lea; agitaţiile anti-hughenote se reaprinseseră încă de prin 1681, iar actul final din 1685, anul arestării lui Molinos şi al intensificării campaniei antichietiste, nu face decât să pecetluiască triumful destul de scump plătit al catolicismului galicanist şi instalarea unei atmosfere total ostile oricărei abateri confesionale, mai ales celor cu posibile conotaţii politice.

Presupunerile de mai sus nu pot fi însă probate inechivoc şi multe împrejurări ale măririi şi decăderii romane ale lui Molinos vor rămâne probabil pentru totdeauna necunoscute. Ne stau însă la dispoziţie

martorii principali şi care nu au putut fi înlăturaţi: cărţile sale.

Miguel de Molinos a rămas închis până la sfârşitul vieţii într-unul dintre lăcaşurile sfinte din preajma Vaticanului, cel mai sigur în dependinţele sau subsolurile bisericii San Pietro în Montorio. Nici ziua morţii nu i se cunoaşte cu certitudine: 21,28 sau 29 decembrie 1696; se stinge „creştineşte, după ce primise Sfintele Sacramente”, după spusele gardianului său. S-a formulat bănuiala că, vreme îndelungată, i s-au strecurat în mâncare mici doze de otravă care i-ar fi precipitat sfârşitul[13]. A fost înmormântat în acelaşi lăcaş dominican în care-şi ispăşise pedeapsa, San Pietro în Montorio; pe piatra tombală figurează inscripţia „Hic iacet D. Molinos, magnus iile

13 Christian Ertl, *art. cit.*

haereticus” („Aici zece Dr. Molinos, marele eretic”).

În asemenea condiţii carcerale, Molinos a avut cu siguranţă prilejul, mai greu de găsit pesemne în libertate, să-şi pună în practică învăţăturile fundamentale din *Ghidul spiritual,* şi anume detaşarea de toate cele lumeşti şi rugăciunea minţii, nimicnicirea de sine şi contemplaţia divinităţii în cea mai deplină izolare. A avut parte de tăcere, adică de „spaţiul spiritual în care existenţa se manifestă în totalitatea sa indiviză, mai presus de parţialitatea cuvântului totdeauna fragmentar”[14]. Anii aceştia de recluziune, chiar şi în lipsa aproape totală a informaţiilor, nu-i pot fi negaţi ca interval efect de trăire mistică. Nu

14 F. Sciacca, *El silencio y lapalabra,* Barcelona, 1961, p. *75,apud* Francisco Trinidadîn „Miguel de Molinos: La experiencia de la nada", introducere la ediţia M. de Molinos, *Defensa de la contemplacion,* Editora Nacional, Madrid, 1983, p. 32.

cred că Molinos a fost doar un confesor priceput şi un simplu compilator de referinţe mistice într-o carte cu scopuri exclusiv practice, în care stilul, în simplitatea şi limpezimea lui, i-a fost şi el un mod de viaţă, chiar dacă scrierea sa fundamentală, *Ghidul spiritual,* nu oferă ceea ce a caracterizat dintotdeauna documentele marilor mistici: relatarea experienţei proprii. Dar această experienţă nu cred să nu fi existat şi voi semnala numaidecât şi câteva posibile mărturii textuale, după mine convingătoare, în acest sens. Alt argument în afara celui ipotetic reconstitutiv nu am!

Se găsesc în *Ghidul spiritual* câteva propoziţii neanalizate, după câte ştiu, în accepţia subliniată de mine, ce par a ridica pentru o fracţiune de secundă vălul de pe

discreţia absolută a lui Molinos referitor la propria sa experienţă mistică şi despre care nu s-ar putea spune că ar fi doar figuri ale insistenţei retorice: mai întâi, într-un pasaj fundamental, i se spune sufletului îndrumat: „Îmbracă-te în nimicul şi nemernicia aceea şi străduieşte-te ca […] nimicul să-ţi fie permanentă hrană şi sălaş, până când te vei afunda în el; şi *te încredinţez [subl, mea]* că, de vei fi tu în felul acesta nimicul, Domnul va fi totul în sufletul tău” (III, 187). Cum poţi, mă întreb eu, încredinţa cu atâta convingere pe altcineva dacă tu însuţi n-ai trăit ceea ce vrei să transmiţi? E vorba aici de etapa finală a peregrinării lăuntrice a sufletului, care însă e precedată şi de alte câteva consideraţii care mă fac să cred în aceeaşi măsură că Molinos şi-a şi „experimentat” doctrina, dar nu a vrut să

vorbească despre acest fapt. Chiar în cuvântul către cititor, el spune: „M-am bizuit [în această carte practică] mai mult pe ceea ce Dumnezeu, în nesfârşita-l milă, *m-a inspirat şi mi-a arătat [subl, mea]* decât pe ceea ce mi-a adus şi mi-a dat şi m-a învăţat lectura speculativă a cărţilor”. Asemenea confesiuni tulburătoare, dar mai indirect formulate, se regăsesc tot în cea mai personală carte a *Ghidului spiritual,* cea de-a III-a, cartea cea mai puţin întemeiată pe invocarea autorităţilor, şi anume în consideraţiile despre misiunea duhovnicului (materie şi a cărţii a II-a). Astfel, duhovnicii trebuie să fi experimentat „în ei înşişi, în vatra în care se făureşte lumina cea adevărată şi reală” sfaturile date celor îndrumaţi (III, 58); sau, ceva mai jos, o întrebare fundamentală, care e imposibil să

fi fost pusă doar declarativ şi ornamental: „Dacă îndrumătorul nu a păşit pe căile tainice şi dureroase ale drumului lăuntric, cum oare să le poată înţelege şi aproba?” (III, 59). Dacă trăirea şi experienţa lăuntrică proprie ale lui Molinos nu ar fi existat sub nicio formă, nu ne-ar rămâne, într-adevăr, decât să vedem în Molinos un monstru de ipocrizie, un escroc *(fourbe)* sau „un falsificator mizerabil”, aşa cum l-a caracterizat fără ezitare eruditul, dar mult prea părtinitorul părinte Paul Dudon, în îndârjirea sa de a justifica neapărat o decizie tenebroasă a Bisericii.

Oricum, mă frapează chiasmul tulburător care marchează existenţa lui Molinos: a scris într-o vreme când, după cum sunt înclinat să cred, a evitat pur şi simplu să vorbească de propriile sale

experienţe spirituale, mulţumindu-se doar să-i îndrume pe alţii şi să le expună didactic mijloacele necesare pentru a se angaja pe cărarea unitivă tainică, pentru ca apoi să-i fie dat a trăi aproape un deceniu de claustrare, timp în care este greu de crezut că nu ar fi încercat să-şi pună integral în practică propria doctrină, de astă dată experimentându-şi-o efectiv, dar fără a mai fi avut ocazia să şi-o aştearnă şi în scris. „Experierea” i-a devenit tăcere absolută. Privind din exterior, unii exgeţi ai lui Molinos au observat această „ironie istorică” a condamnării lui de către Inchiziţie: pretinsa pedeapsă nu a fost altceva decât dezlegarea care i-a fost acordată spre a-şi îndeplini până la capăt ceea ce îşi configurase el însuşi ca pe un

proiect vital[15].

O mărturie surprinzătoare (şi consonantă, aş zice, cu ipoteza de mai sus) despre ultimii săi ani o reprezintă un document descoperit în 1934. E vorba de însemnările unui codeţinut, un anume Giuseppe Pignata, care a reuşit să evadeze din lemniţă şi a lăsat câteva reflecţii cu caracter memorialistic, printre care unele şi despre comportamentul lui Molinos în închisoare, într-o primă fază, când încă i se mai îngăduia comunicarea cu ceilalţi tovarăşi de lemniţă: „Părea că se pocăieşte atât de mult de greşelile sale, încât nu lăsa să treacă nicio clipă fără a şi le urî pe cele răspândite de el în chip de învăţături. Trăia într-o neîntreruptă penitenţă, îndemnându-i pe prizonieri să-L slăvească pe Domnul în

15 S. González Noriega, în introducerea la ediţia sa: *Guia espiritual,* Editora Nacional, Madrid, 1977, p. 20.

toiul restriştilor; şi când ne făcea asemenea îndemnuri (până când i s-a interzis, deoarece, curând, a fost oprit s-o facă), o făcea cu o asemenea înflăcărare spirituală, încât vedeai cum îi strălucea chipul de bucurie. Niciodată nu-l dobora osteneala şi striga adeseori: *Peccavi, Domine. Miserere mei"*[16]. Nu a mai avut voie să vorbească apoi cu nimeni, iar sentinţa definitivă, consfinţită, după cum am arătat, de papa Inocenţiu al XI-lea, l-a declarat eretic din punctul de vedere al dogmei şi l-a condamnat la închisoare pe viaţă, la obligaţia de a purta permanent veşmântul penitenţial, de a rosti zilnic Crezul şi parte din rozariu, de a se spovedi şi împărtăşi *doar* de patru ori pe an (osândă gravă pentru cineva care pledase pentru

16 Jorge M. Ayala, *op. cit.,* pp. 42-43.

cuminecarea deasă, chiar zilnică!), adică de Crăciun, de Paşti, de Rusalii şi de Sărbătoarea Tuturor Sfinţilor, prin confesorul anume desemnat de Sfântul Oficiu[17].

Îi mai rămăsese prin urmare doar rugăciunea înliniştirii *(oración de quietud)* şi contemplarea nimicului luminos într-un mediu nu mult diferit de cel pe care şi-l construiau doctrinar şi practic anahoreţii răsăriteni din pustiu şi a cărui necesitate el însuşi o sugera în *Ghid.* S-ar zice că această perioadă finală a vieţii sale a însemnat izolarea de lume a unui preot covârşit odinioară de succese mundane, deşi, cum sublinia chiar el, şi nu avem de ce să nu-l credem, nu şi le căutase câtuşi de puţin, pe care i-a dăruit-o Providenţa spre a-l pune la

17 Textul complet al sentinţei de condamnare în procesul lui Molinos e reprodus în monografia lui Paul Dudon, *op. cit,* pp. 274-292.

încercare şi a-l desăvârşi. A fost muntele pe care a trebuit să-l urce, cărarea îngustă pe care i-a fost dat să păşească exact în spiritul doctrinei sale descinse din cea a marilor săi înaintaşi mistici. Căci *Ghidul spiritual,* în radicalitatea lui concluzivă, semnalată de José Ángel Valente[18], este cea din urmă manifestare a unei tradiţii mistice europene şi spaniole iniţiate de Pseudo-Dionisie (care notează experienţele unirii mistice cu Dumnezeu) şi ajunse la apogeu, într-o versiune „clasică, tipică şi normativă”[19], odată cu misticii spanioli din secolul al XVI-lea şi îndeosebi cu Tereza din Ávila şi Ioan al Crucii, trecând prin Bernard de Clairvaux, Victorinii şi Sfântul Bonaventura (el enunţă primul cele trei căi clasice ale

18 în *Ensayo sobre Miguel de Molinos,* introducere la ediţia sa *Guia espiritual,* Barral, Barcelona, 1974, p. 24.

19 Helmut Hatzfeld, *Estudios literarios sobre mistica espanola,* 2a edicion corregida y aumentada, Biblioteca Romanica Hispanica, Editorial Gredos, Madrid, 1968.

ascensiunii mistice) şi prin marii mistici renani (dominicanii din secolul al XIII-lea şi al XIV-lea, Eckhart, Tauler, Suso), care depăşesc decisiv speculaţia teologică şi ajung să-şi noteze propriile experienţe unitive într-o simbolică instauratoare de trăire concretă şi nemijlocit relatată, urmaţi apoi de flamandul Ruusbroec, cu *Nunţile spirituale.*[20].

Deşi nu se poate afirma riguros că

---

20 Cf. Francisco Trinidad, introducere la *Defensa de la contemplacion,* Editora Nacional, Madrid, 1983, pp. 23-24. Acelaşi autor citează, oarecum ironic, ascendenţa „atribuită", cu intenţii fundamental detractoare, de M. Menendez Pelayo lui Molinos, care însă, adaug eu, lărgeşte în fapt aria referinţelor şi dezvoltă o parte din observaţiile lui Schopenhauer, ca o prefigurare a cercetărilor celor mai recente: „Genealogia lui Molinos [...] nu se opreşte decât la Sakia-Muni şi buddhiştii indieni, iar din ei coboară, trecând prin şcoala din Alexandria şi, prin gnostici, până la Begarzi şi Fraticelli-i şi la misticii germani din secolul al XlV-lea. Şi e de ştiut de asemenea că picăturile de sânge spaniol pe care le are Chietismul provin dintr-un sânge heterodox, fie priscilianist, fie arab, al lui Tofail [Ibn Tufayl, *Hayy bin Yaqzan* sau, în versiunile occidentale, *Filozoful autodidact],* fie al iluminaţilor *[alumbrados]* din secolul al XVI-lea." Genialul poligraf spaniol a văzut corect acest traseu, chiar dacă abordarea sa nu-i este câtuşi de puţin favorabilă lui Molinos. Reamintesc că genealogiile acestea fuseseră anticipate încă din timpul vieţii lui Molinos, vezi *supra,* p. 16. Textul capodoperei alegorice a lui Ibn Tufayl, pusă în legătură printre altele şi cu *Criticonul* lui Baltasar Graciân se găseşte într-o nouă versiune românească în George Grigore, *Ochiul lăuntric. Perspective islamice asupra Divinităţii,* ed. cit., pp. 83-166.

Molinos ar fi fost efectiv iniţiatorul mişcării chietiste, condamnarea lui a fost prin excelenţă scânteia care a declanşat represaliile inchizitoriale din Italia (începute în fapt încă din 1682), Spania (unde Inchiziţia, mai „vigilentă”, a acţionat cu doi ani mai devreme, condamnând *Ghidul spiritual* şi confiscând practic toate exemplarele celor trei ediţii din Peninsula Iberică[21]) şi Franţa şi care au avut drept rezultat eradicarea chietismului în ultimii ani ai secolului al XVII-lea şi scufundarea într-o uitare aproape totală în mediile catolice a figurii şi operei lui Miguel de

21 în Spania, Molinos a fost şi este încă şi astăzi considerat, de unii cercetători, drept un continuator al mişcării calificate drept „eretice" a „iluminaţilor" *(alumbrados),* care susţineau că pentru a fi sfânt nu era necesară practicarea virtuţilor, primirea sacramentelor etc. Acei *alumbrados* „simulau" viziuni, revelaţii, extazuri, degenerând uneori în practici imorale. Vezi Jorge M. Ayala, *op. cit.,* p. 89, şi acelaşi, *Pensadores aragoneses. Historia de las ideas filosoficas enAragon, op. cit.,* pp. 339-345. Aici se citează şi opinia marelui istoric şi etnolog Julio Caro Baroja, *Lasformas complejas de la vida religiosa (Religion, sociedady caracter en la Espana de los siglos XVI y XVII,* Sarpe, Madrid, 1985, p. 498; la fel şi Álvaro Huerga, *Historia de los Alumbrados,* **F.U.E., Madrid, 1994.**

Molinos: „Literatura spirituală pe tema rugăciunii înliniştirii apărute în anii aceia a fost decimată de sancţiunile Sfântului Oficiu şi de acţiunea celorlalte inchiziţii. Nu doar o dată, calificatorii au decis nu atât pe baza evidentelor erori formale, cât a ameninţării create de exprimările imprudente sau într-o versiune chietistă facilă.”[22] E demnă de luat în considerare şi observaţia, de începutul secolului trecut, a lui Henry Charles Lea, potrivit căruia condamnarea lui Molinos a antrenat o profundă modificare a atitudinii Bisericii Catolice faţă de mistici, mai mult chiar, o ruptură cu misticismul[23], cu care, de fapt, relaţiile n-au fost niciodată lipsite de

22 Eulogio Pacho, art. „Molinos", *Dictionnaire de spiritualite,* Beauchesne, Paris, 1980, col. 1486-1514.

23 H.Ch. Lea, „Molinos and the Italian Mystics", *The American Historical Review,* 11 (1906), pp. 243 şi 260, *apud* Tellechea Idigoras. Tot H.Ch. Lea consacră un capitol amplu chietismului şi lui Molinos (cu unele inexactităţi, susţinând, de pildă, fără probe documentare, că acesta şi-ar fi luat doctoratul la Coimbra, în monumentala sa *A History of Spanish Inquisition,* Macmillan, 4 vol., 1906-1907, voi. IV, 8.5, pe care am consultat-o în The Library of Iberian Resources Online (http://libro.uca.edu/lea4/lea4.htm).

suspiciuni (punerea sub acuzare a Magistrului Eckhart, bunăoară, şi posibila lui condamnare, de care pesemne doar moartea sa în drum spre Avignon, unde urma să se justifice, l-a scutit, sau, în Spania, tensiunile, presărate cu persecuţii şi cu un episod carceral, dintre Inchiziţie şi Sfântul Ioan al Crucii (pe care Molinos, în mod curios, nu-l citează în *Ghid,* pentru a se referi însă pe larg la el în *Apărarea contemplaţiei),* al cărui proces de sanctificare a fost extrem de lung (ironic, beatificarea lui a avut loc la 25 ianuarie 1675, aproape exact la data apariţiei *Ghidului spiritual,* iar canonizarea o jumătate de secol mai târziu, la 27 decembrie 1726).

Scrierile lui Miguel de Molinos au fost enumerate mai sus. Să le trecem în revistă,

insistând, de bună seamă, asupra *Ghidului spiritual.*

În 1675, apare la Roma *Breve tratado de la comunion cotidiana {Scurt tratat despre cuminecarea zilnică),* apologie în termeni accesibili şi direcţi a împărtăşaniei cotidiene, cu o expunere a pregătirii necesare pentru primirea sacramentului şi a marilor foloase de care are parte credinciosul care o practică. Mi s-a părut echivalentul simplificat până la epură a puternicului tratat de o fervoare luxuriant barocă al lui Baltasar Gracián, *Cuminecătorul {El comulgatorio,* 1655), de care nu se ştie dacă Molinos a avut cunoştinţă.

În acelaşi an, şi tot la Roma, apare capodopera „clericului obscur" din Muniesa, *Guia espíritual que desamharaza*

al alma y la conduce por el interior camino para alcanzar la perfecta contemplacion y el rico tesoro de la interior paz; cartea cunoaşte un succes editorial instantaneu, este retipărită în trei ediţii spaniole (Madrid, 1676; Zaragoza, 1677; şi Sevilla, 1685), e tradusă imediat în câteva limbi europene (în şase ani, numărul ediţiilor în castiliană şi în diverse alte limbi ajunge la douăzeci) şi asigură un moment de reverberaţie continentală ultimului vlăstar important al aproape bisecularei şcoli de mistică spaniolă; succesul se poate explica prin oportunitatea apariţiei sale într-un orizont de aşteptare extrem de favorabil (aspiraţia, fie şi excesivă sau dubioasă, a multor credincioşi către o legătură mai intimă şi mai nemijlocită cu Dumnezeu, aparent greu de realizat prin intermediul

Bisericii), dar şi prin calitatea stilistică excepţională a prozei *Ghidului,* perceptibilă chiar şi în versiunile străine[24], şi, foarte curând, prin ecoul şi efectele pe care le-a avut asupra curentului chietist din Franţa ori asupra mişcării pietiste din Germania sau celei a quakerilor englezi şi americani.

Conform uzanţelor editoriale ale vremii, cartea e precedată, atât în ediţia princeps de la Roma, cât şi în cea de la Madrid, de aprobări calificate din partea unor înalte personalităţi ecleziastice şi cu autoritate doctrinară, inclusiv calificatori ai Inchiziţiei, care nu pun nicio clipă la îndoială corectitudinea teologică a învăţăturii lui Molinos. Iar în cuvântul către cititor,

24 Marcelino Menendez y Pelayo, care nu-l citise decât în latină, franceză şi italiană, regretă că nu i-a fost accesibil originalul castilian, „y es lástima, porque debe ser un modelo de tersura y pureza de la lengua. Molinos no estaba contagiado en nada por el mal gusto del Siglo XVII, y es un escritor de primer orden, sobrio, nervioso y concentrado, cualidades que brillan aun a traves de las yersiones" *(Historia de las heterodoxos espanoles,* IV, cap. I. VII, www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/ 013616086889155 04422802/index.htm).

Molinos însuşi, prudent, consemnează: „Cine condamnă învăţătura cărţii de faţă nu are experienţa acestei ştiinţe practice [mistica, *n.n.*] şi nu i-a frecventat pe Sfântul Dionisie, pe Sfântul Toma, pe Sfântul Bonaventura şi pe mulţi alţi sfinţi şi doctori recunoscuţi de Biserică şi care aprobă, certifică şi propovăduiesc, ca unii trecuţi prin experienţa ei, practicarea acestei învăţături”. Acestor surse le adaugă scrierile sau mărturiile altor sfinţi sau *espíritu ales* („înduhovniciţi”, în versiunea mea uşor ortodoxizantă) mai apropiaţi de epoca lui sau chiar contemporani: Sfânta Tereza din Avila, Sfânta Ioana Francisca de Chantal, Sfântul Francisc de Sales, Sfântul Ioan din Avila, magiştri ca Johannes Tauler, Heinrich Suso, Herp, Falconi, doña Marfa de Escobar,

Maica Francisca din Valencia, Sora Ana a Sfântului Iosif sau „interesantul” (cum îl caracterizează Tellechea Idígoras) Gregorio Lopez. Molinos recurge, după cum se vede, nu la tratate teologice savante, de extracţie scolastică (cu excepţia citatelor din *Summa theologica),* ci la *maeştri practici*. Întemeiat pe asemenea surse, e de mirare că Molinos a putut fi calificat drept „heterodox”.

Molinos oferă, aşadar, nu o introducere teoretică, ci una *practică* în „ştiinţa misticii”, întrucât aceasta se poate dispensa de facultăţile speculativ-raţionale inerente în abordarea discursivă, ea „nu intră în suflet prin urechi şi nici prin lectura perseverentă a cărţilor, ci prin infuzarea mărinimoasă a duhului dumnezeiesc, al cărui har li se împărtăşeşte cu cea mai îmbelşugată apropiere celor simpli şi

mărunţi”. În privinţa stilului, spune Molinos, „m-am străduit […] să fie cucernic, neprihănit şi folositor, fără ornamentul unor fraze şlefuite, fără paradă de elocinţe sau subtilităţi teologice. Am urmărit doar să propovăduiesc adevărul nud cu smerenie, simplitate şi limpezime”. *Ghidul spiritual* are drept scop să despovăreze, să elibereze *(desembarazar)* drumul lăuntric către cunoaşterea lui Dumnezeu şi să-i îndemne pe îndrumătorii spirituali, adică pe duhovnici, „să nu împiedice mersul sufletelor chemate pe aceste cărări secrete către pacea lăuntrică şi suprema fericire”. Autorul mai precizează că nu scrie un manual pentru începători, ci pentru avansaţi, adică pentru cei care, parcurgând treptele mortificării simţurilor şi a pasiunilor, au făcut progrese în rugăciune şi

sunt chemaţi de Dumnezeu la reculegerea lăuntrică. *Ghidul* urmăreşte, aşadar, să înlăture din drumul sufletului obstacolele ce-l separă de o comunicare directă cu Dumnezeu, să-l călăuzească şi să-l asiste în dobândirea păcii interioare. Tema primei părţi, anunţate încă din introducere, este o distincţie care preocupa cu deosebire mediile religioase din vremea aceea, şi anume deosebirea dintre cele două moduri de a merge către Dumnezeu, meditaţia şi contemplaţia, cu alte cuvinte calea raţională şi discursivă, pe de o parte, şi cea a cunoaşterii „generale şi confuze”, pe de alta. Deşi preferabilă, cea de-a doua, contemplaţia, mai rapidă şi mai sigură, presupune şi un grad mai înalt de pregătire şi implicare a credinciosului, în ea privirea lăuntrică se concentrează asupra lui

Dumnezeu în mod nemijlocit, într-o stare de repaus, înliniştire sau pasivitate iubitoare, fără a mai face apel la desfăşurări raţionale: îl priveşte „simplu, cu înliniştire, netulburare şi tăcere, fără a avea nevoie de consideraţii, sau raţionamente, sau alte dovezi pentru a se convinge, iar voinţa îl iubeşte”, aceasta numindu-se propriu-zis „rugăciune a credinţei, rugăciune a înliniştirii, reculegere interioară sau contemplaţie”.

Contemplaţia este şi ea de două feluri: perfectă şi imperfectă, infuză şi dobândită. Molinos se ocupă mai cu seamă de cea imperfectă, accesibilă tuturor a, dar şi contemplaţiei perfecte îi consacră parţial cartea a III-a.

După cuvântul către cititor şi cele patru Avertismente iniţiale, scrierea e divizată în

trei cărţi, pe care J.A. Valente, în abordarea stilistică propusă de el, le-a văzut, foarte exact, dominate de trei ritmuri: expozitiv, aforistic şi, respectiv, poetic.

În cartea I, Molinos dezvoltă o temă capitală, obţinerea păcii lăuntrice în suflet, scop în care acesta trebuie să se cureţe de păcate şi neajunsuri, să se elibereze de temeri, să se golească de afecte, dorinţe şi gânduri, atingând şi un grad cât mai înalt de pasivitate în faţa tentaţiilor, scop în care se propune, în această carte, un întreg sistem de asceză menit să ţină sub control şi să anihileze starea de dezordine a voinţei, adică, în altă formulare posibilă, să reducă şi, în cele din urmă, să oprească entropia afectivităţii. Procesul este dificil şi presupune o luptă permanentă şi adesea inegală, tradusă paradoxal prin resemnare,

smerenie şi pasivitate, cu ispitele, dezerţiunea şi tenebrele, uscăciunile şi tentaţiile prin care Dumnezeu purifică sufletele, datoare să nu dea îndărăt cu niciun chip. Detaşarea de lumea sensibilă trebuie să meargă atât de departe, încât până şi meditaţiile asupra umanităţii lui Iisus Cristos şi a patimilor Sale nu vor constitui un scop în sine şi credinciosul nu se va opri la ele. Sufletul, mai cu seamă în partea sa superioară (arhitectura acestuia este bipartită, partea inferioară şi superioară, la Molinos[25]), va fi menţinut într-o pace netulburată, oricât de teribile ar fi ispitirile de orice fel şi sugestiile diavolului. Această pace imperturbabilă este deopotrivă condiţie şi rezultat al exerciţiului

25 În alte tradiţii, sufletul e structurat tripartit: bunăoară, după o concepţie de origine platoniciană *(Republica),* răspândită în mediile ascetice răsăritene reprezentate, printre alţii, de Evagrie, sufletul se compune din trei părţi: „partea poftitoare" *(epithymia),* „partea pătimaşă" *(thymos)* şi „intelect" *(nous),* vezi Evagrie Ponticul, *op. cit,* p. 24.

„reculegerii interioare” care, ajutată de harul divin, îi poate prezerva sufletului pacea interioară, cu atât mai mult cu cât termenul de „reculegere” (se *recogimiento)* trebuie înţeles, după cum precizează Jorge Ayala[26], şi în cazul lui Molinos în spiritul mai vechii tradiţii spirituale spaniole anterioare chiar apariţiei lui în doctrina Sfintei Tereza şi a Sfântului Ioan al Crucii, fiind adoptat pentru prima oară de franciscani sau de cercul lor de influenţă, în sensul „unui proces de interiorizare: din exterior spre interior şi din interior spre superior”, potrivit unor Bernardino de Laredo (1482 – 1540) şi Francisco de Osuna (1492 – 1541). Altfel spus, reculegerea interioară este, în concepţia lui Molinos, credinţă şi tăcere în prezenţa lui Dumnezeu.

26 *Op. cit.,* p. 92.

Cartea a II-a e consacrată importanţei capitale a îndrumătorului spiritual, calităţilor şi găsirii duhovnicului, ca şi ascultării datorate acestuia. „Paginile scrise de Molinos pe această temă sunt de o perspicacitate şi o pătrundere excepţională”, consemnează, cu dubla sa autoritatea sa de exeget şi de preot, Eulogio Pacho[38], ele dovedesc o profundă experienţă în materie a autorului lor; ar fi de neconceput ca, în slujirea sa efectivă de duhovnic, Molinos să fi procedat, cum susţineau acuzatorii săi, exact invers. Duhovnicul cu experienţă este mai important decât lectura oricăror cărţi mistice: „Este mult mai folositor să ai un magistru pe drumul mistic decât să te foloseşti de cărţile spirituale, deoarece magistrul practic îţi spune la timp ce anume

ai de făcut, iar în carte vei citi ceea ce-ţi este cel mai puţin potrivit, aşa încât vei fi lipsit de învăţătura necesară. Cu cărţile mistice îţi faci de asemenea multe închipuiri false, sufletului i se pare că are ceea ce de fapt nu are şi că este mai avansat în stadiul mistic decât unde a ajuns în realitate: de aici se nasc numeroase prejudicii şi riscuri" (II, 9). Îndrumătorul spiritual nu trebuie să se lase antrenat de un zel fără discernământ în favoarea sufletelor păstorite, nu trebuie să confunde amorul-propriu cu adevăratul zel, mai mult, nu trebuie să pună iubirea pentru aproapele mai presus de binele spiritual al acestuia. „Ajutorarea" pripită a celorlalţi poate fi mai dăunătoare decât neintervenţia. E necesar un proces de detaşare şi de smerire, condiţiile fiind capacitatea de a discerne lumina,

experienţa şi chemarea lui Dumnezeu. Există duhovnici buni, dar îndrumătorii spirituali pentru „drumul mistic” sunt mult mai greu de găsit tocmai pentru că exigenţele sunt mult mai mari. Celui îndrumat şi dornic să progreseze i se cere de asemenea să respecte unele reguli stricte, în primul rând rugăciunea, apoi ascultarea („Ascultarea simplă şi promptă este unicul mijloc de a merge în siguranţă pe drumul interior şi de a găsi pacea lăuntrică” [II, 9]), deasa împărtăşanie şi mortificarea lăuntrică. În penitenţele corporale sau exteri

Art, cât., col. 1499.

oare Molinos nu are încredere (II, 100 – 112), şi duhovnicul înţelept nu trebuie să le îngăduie fără discernământ; el pledează în schimb pentru mortificările şi purificările

interioare, întrucât „este foarte lesne să-ţi mortifici trupul prin intermediul spiritului, nu însă şi spiritul prin intermediul trupului” (II, 121). Cât despre păcatele sau greşelile în care sufletul se întâmplă să cadă pe parcursul mortificării şi purificării interioare, Molinos nu recomandă sub nicio formă laxismul, ci întâmpinarea lor cu seninătate şi încredere nelimitată în Dumnezeu: „Repudiază temerile deşarte şi goneşte laşitatea, recunoscându-ţi nemernicia şi încrezându-te în mila dumnezeiască. Iar dacă mâine vei cădea din nou, ca astăzi, încrede-te din ce în ce mai mult în acea supremă şi mai mult decât infinită bunătate, atât de promptă să uite greşelile noastre şi să ne primească în braţe ca pe fiii săi iubitori” (II, 134).

În ciuda opiniei comentatorilor, care

consideră cartea a III-a oarecum inconsistentă şi lipsită de suită logică (Eulogio Pacho), eu unul mărturisesc că, recitind-o în repetate rânduri şi traducând-o, am perceput-o ca pe apogeul spiritual şi, în sensul cel mai larg, poetic al *Ghidului.* În mare, aici se reia discuţia despre omul interior, omul contemplaţiei infuze şi pasive, în opoziţie cu omul exterior, care-L caută pe Dumnezeu din afară, prin raţionament, imagine şi reflecţie. Molinos nu-l dispreţuieşte pe acesta din urmă, dar insistă asupra faptului că „mijlocul de a dobândi pacea lăuntrică nu este plăcerea sensibilă sau consolarea spirituală, ci tăgăduirea amorului-propriu” (III, în exergă). Semnele după care se recunoaşte cugetul purificat sunt străduinţa, severitatea cu sine şi bunătatea, adică eliminarea oricărei

ranchiuni, invidii, aversiuni ca şi a urii împotriva aproapelui (III, 149). Cugetul trebuie curăţat, afectul purificat, memoria golită, intelectul iluminat şi voinţa negată şi mistuită în focul lăuntric. Indispensabile sunt recunoaşterea propriei nemernicii (*mizeria*), cultivarea adevăratei umilinţe şi a singurătăţii interioare. Ele sunt în mai mare măsură rezultatul resemnării decât al efortului ascetic. Se ajunge astfel la contemplarea dobândită sau, mai rar, la cea infuză şi pasivă, un dar pe care Dumnezeu îl acordă unora dintre suflete gratuit, drept care sufletul nu poate face altceva decât să se pregătească a primi acest har. Treptele contemplaţiei infuze sunt trei: „Îmbuibarea" *(hartura)*, stadiul în care sufletul, umplut de Dumnezeu, ajunge să deteste tot ce e lumesc şi nu se mai satură decât cu iubirea

divină; „beţia” *(embriaguez),* care constă într-un exces mental şi o înălţare a sufletului produsă de iubirea divină şi preaplinul dumnezeiesc; „siguranţa”, care izgoneşte orice teamă şi face ca sufletul să fie atât de îmbibat de iubirea divină şi atât de resemnat, încât, „dacă ar şti că este voia Preaînaltului, s-ar duce din toată inima şi în iad” (III, 134 – 135). Molinos foloseşte, mai rar, e drept, un vocabular cu note fiziologice şocante, care însă nu e inadecvat dacă ţinem seama de aspectul teofagic al sacramentului euharistie, şi e răscumpărat printr-un proces de transfigurare a derizoriului lexical, mult mai des întâlnit la alţi mistici spanioli, şi cu deosebire la Gracián, în *Cuminecătorul* (de ex „Râgâitul” [se.

regiieldo][27] de după „ghiftuiala" euharistică), sau în pictura Secolului de Aur, mai cu seamă în estetica *bode*gde-ului, fascinant demers de realism metafizic şi de convergenţă a sacrului şi profanului printr-o încercare de recuperare în sens teotic a marginalităţii şi inferiorului[28].

Molinos distinge apoi alte şase trepte ale contemplaţiei (focul, mirul, înălţarea, iluminarea, delectarea şi odihna), pe care sufletul urcă muntele revelaţiei lăuntrice, dar şi coboară urcând, aş zice, în centrul întunecat şi indistinct al sufletului unde tronează Dumnezeu; ajunge acolo nimicnicit, prin nimicul care e ţinta eforturilor de asceză spirituală şi de

27 Meditaţia 38, în Baltasar Gracián, *Cărţile omului desăvârşit,* traducere, prefaţă, note şi comentarii de Sorin Mărculescu, Humanitas, Bucureşti, 1994, p. 451, nota 70, şi p. 465, nota 78.

28 Am discutat această problemă în comentariul la *Rinconete şi Cortadillo* de Cervantes, în *Semne de carte,* Cartea Românească, Bucureşti, 1988, pp. 112-113, şi în ediţia mea Cervantes, *Nuvele exemplare,* Polirom, Iaşi, 2001, p. 27. S-ar putea aplica aici şi conceptul de „estetică teandrică" al lui Nichifor Crainic.

recunoaşterea a propriei netrebnicii: „Nimicul este scurtătura pentru a dobândi puritatea sufletului, contemplaţia desăvârşită şi bogata comoară a păcii lăuntrice” (III, cap. 20) sau, mai explicit: „De vei fi tu în felul acesta nimicul, Domnul va fi totul în sufletul tău” (III, 187), afirmaţie capitală, care introduce un *distinguo* radical între acest nimic şi neantul de sorginte orientală: nimicul, în asceza mistică a Sfântului Ioan al Crucii („Dios es Todo y la criatura nada”, adică „Dumnezeu e Totul şi creatura nimic”) şi, acum, a lui Molinos, se defineşte, după cum se vede, doar în raport cu „Totul” dumnezeirii; este vorba de un preaplin ontologic suprem la care aspiră să participe insuficienţa creaturală; la Molinos, practica anihilării „constă în scârba faţă de

reputaţie, demnitate şi laudă, pentru că josniciei şi nimicului pur nu se cade să li se acorde demnitate şi reputaţie” (III, 181), ca iniţiere a unui proces autodistructiv şi creativ totodată al cărui tablou este clar evidenţiat în discursul „clericului obscur” din Muniesa: „Sufletul care vrea să fie desăvârşit începe prin a-şi mortifica patimile; odată avansat în acest exerciţiu, el se leapădă de sine; apoi, cu ajutor de la Dumnezeu, trece la stadiul nimicului, când se dispreţuieşte, se detestă pe sine şi se şi adânceşte în conştiinţa că nu este nimic, că nu poate nimic şi nu valorează nimic; de aici ia naştere murirea în simţurile sale şi în sine însuşi în multe feluri şi la tot ceasul; şi, în sfârşit, din această moarte spirituală îşi trage obârşia adevărata şi desăvârşita nimicnicire, astfel încât, când sufletul îşi

este gata mort în vrerea

şi în intelectul său, se spune cu drept cuvânt că a ajuns la stadiul desăvârşit şi fericit al nimicnicirii, fără ca nici sufletul însuşi să o poată înţelege, pentru că nu ar fi nimicnicit dacă ar izbuti s-o recunoască. Şi chiar dacă ar ajunge la acest fericit stadiu de nimicnicire, trebuie să ştie că tot mai are mult, şi mult de mers, de purificat şi de nimicnicit" (III, 184). Nu e vorba, evident, de realitatea ontologică fundamentală a golului şi neantului buddhist, de cufundarea în oceanul primordial indistinct, a cărei finalitate este să demonstreze precaritea principiului individuaţiei, ci de nunta personală a „nimicului" uman, dar *personal,* cu „Totul" divin *şi personal,* ceea ce nu înseamnă că o paralelă între cele două

metafizici, cea molinosiană şi cea buddhistă *(Sunyatd),* inclusiv în varianta zen, ar fi neavenită: a făcut-o, primul pare-se, Schopenhauer, apoi Hartmann, fiind preluaţi amândoi de Menendez Pelayo, care vorbea cu admiraţie despre anvergura imnică a cărţii a III-a din *Ghid,* dar şi de nihilismul proslăvit de ea, pentru ca în zilele noastre *nada* („nimicul") la Molinos să devină temă curentă de cercetare". Refuzul sau suspectarea acţiunii, a faptei, elogiul „trândăviei" spirituale (se *ocio,* lat, *otiurri)* nu înseamnă „lene" pur şi simplu, ci îndemn de a nu alimenta necugetat în noi domeniul

41 Pilar Moreno Rodríguez, *op. cit.,* prezintă amănunţit, citând şi numeroase surse şi interpretări, importanţa nimicului/neantului în gândirea filosofică şi

mistică europeană şi orientală. Aceeaşi autoare a dezvoltat subiectul şi în articolul „Nada molinosista y nirvana budica”, Primer Congreso de Filosoffa Medieval, Zaragoza, 1990.

Cf. şi Mana Zambrano, „La nada”, în *El hombre y Io divina,* ed. a 2-a, Mexic, 1973. Este interesantă şi ipoteza lui Pedro Sáinz Rodríguez, *Introduceion à la historia de la literatura mistica espanola,* Espasa-Calpe, Madrid, 1984, p. 258, care semnalează o posibilă influenţă buddhistă asupra lui Molinos prin intermediul relaţiilor aragonezului trăitor în mediul roman cu misionarii iezuiţi întorşi din Orient.

Vezi şi Armogathe, *op. cit.,* pp. 119 – 121.

sensibilului şi propria vanitate, „amorul-propriu”, în dauna golirii de sine şi de orice

posesiuni (tema „vidului”, a „detaşării”) pentru a-l face loc nestânjenit Divinităţii, care oricum este în suflet.

Şi iată-ne, aşadar, în plin capitol III, 20, impresionant imn al „nimicului” şi al semnificaţiei sale salvifice şi kenotice. „Dumnezeu nu se află decât în dispreţul de noi înşine şi în nimic”. Tema este sanjuanistă, desigur („a pune cât mai puţin preţ pe tine însuţi şi a-ţi concentra totala preţuire pentru Dumnezeu, spre a-L iubi complet dezinteresat, exclusiv în temeiul divinităţii Sale”), şi poate fi regăsită şi în alte dezvoltări de factură perechietistă, mai cu seamă la misticii renani (Magistrul Eckahart), dar frazarea ei de către Molinos e de un patetism atât de sobru şi de robust, de o forţă imnică atât de impresionantă, încât poetul José Angel Valente, bun

cunoscător al misticii universale, e îndreptăţit să aprecieze că aici, în acordurile finale despre singurătatea şi pacea lăuntrică a sufletului, despre omul interior şi cugetul purificat, despre adevărata şi desăvârşita anihilare (în versiunea de faţă, *nimicnicire)* şi despre „nimic” (să ne reamintim că *nada,* „nimicul”, este nu numai un concept central în gândirea lui Molinos, ci şi, poate, unul din cele mai paradoxal productive concepte caracteristic hispanice**42**), găsim paginile „în care proza *Ghidului* dobândeşte cea mai mare intensitate şi transparenţă” **43**. Tocmai în această opţiune fermă şi declarată a lui Molinos pentru limpezime şi simplitate

42 O discuţie amănunţită în Pilar

Moreno Rodríguez, *op. cit.,* pp. 353 – 376.

43 *Guia,* ed. 1989, p. 21. Sau, potrivit altui poet: „Proza lui, de o delicată transparenţă […] năruie şi contestă admirabilul edificiu de torţe şi valtrapuri al lui Calderón sau Gracián", P. Ginferrer, „Diâlogo de heterodoxos: de Blanco White a Molinos", în *Radicalidades,* Barcelona, 1978, p. 154, *apud* F. Trinidad Solano, *op. cit.,* p. 27.

expresivă s-a văzut nu doar un element de originalitate *retro* în mediul baroc declinant, ci şi o „mare greşeală": renunţarea la schemele retorice ale epocii, sub faldurile cărora se puteau evita lecturile directe şi reducţioniste ale Inchiziţiei (parţial cazul lui Quevedo) şi racordarea la

proza fluidă şi luminoasă a misticilor din veacul precedent”.

Concepte sau direcţii de gândire mistică acceptate, cu unele accidente, în mistica spaniolă clasică au devenit suspecte în scriitura vulnerabil de nesofisticată a lui Molinos, destinată, în plus, şi celor mai simpli cititori, cu alte cuvinte celor mai supozabile victime ale tentaţiilor heterodoxiei.

Apariţia *Ghidului spiritual,* pe lângă succesul editorial şi cel de public, a stârnit, după cum am văzut, şi valuri de animozitate de care Molinos nu se poate să nu se fi alarmat îndeosebi după atacurile dure ale preoţilor iezuiţi Belluomo şi Segneri. Reacţia lui s-a concretizat în trei scrieri justificative şi apologetice, toate rămase inedite până prin 1960 – 1980.

E vorba mai întâi de două scrisori substanţiale scrise în italiană şi adresate Generalului iezuit Paolo Oliva, ambele editate de P.A. Martin Robles *(supra,* nota 13). Ele fac un bilanţ al polemicii declanşate, pornind de la modul în care Molinos concepe rugăciunea şi de la pretinsele lui atacuri la adresa Societăţii lui Iisus. În plus, îl roagă pe Generalul Oliva să intervină pentru a nu fi expulzat din biserica iezuită San Andrea del Quirinale, unde i se îngăduise până atunci să slujească liturghia.

Urmează o scriere de mici dimensiuni, redactată tot în italiană, *Scioglimiento ad alcune obiettioni fatte contra îi libro della „Guida spirituale" (Soluţie la obiecţiile făcute împotriva cărţii „Ghidul spiritual"),* publicată, cu

Ibidem, p. 27.

un excelent comentariu, de Tellechea Idâgoras[45]. Acesta, bazându-se pe detalii de critică textuală, avansează ipoteza redactării acestei cărţulii imediat după *Defensa de la contemplación* (pe la 1680 sau 1681), fără ca ea să fie totuşi un simplu rezumat al *Apărării.* Scrierea, evident polemică, ni s-a păstrat sub forma unui manuscris gata pregătit pentru tipar, iar faptul că fusese scris în italiană (fie şi într-una ezitantă) înseamnă că era menită unei răspândiri mai rapide şi nemijlocite în mediile Vaticanului şi ale clericatului roman. Molinos răspunde acuzaţiilor fără nicio aroganţă, cu cea mai mare umilinţă, ba chiar declară că ar fi gata să se supună oricăror hotărâri ale Bisericii. Respinge însă principalele obiecţii care i-au fost aduse: confuzia dintre contemplaţia dobândită şi

cea infuză; pornind de aici, că ar discuta despre contemplaţia infuză, deşi obiectul *Ghidului* este contemplaţia dobândită; că ar pretinde că contemplaţia dobândită, ca şi cea infuză, exclude operaţiile raţionale sau discursive, formele, imaginile şi figurile; că ar susţine că sufletul ajuns la contemplaţie nu mai are nevoie să coboare din nou la meditaţie, deşi Fericitul Ioan al Crucii, recent beatificat, susţine contrariul; Molinos respinge, în sfârşit, obiecţia că, potrivit învăţăturii sale, ar trebui să renunţăm la accentul pus pe umanitatea lui Cristos. Sunt impresionante paragrafele finale, în care misticul aragonez protestează împotriva răstălmăcirii textelor sale şi ale autorităţilor citate şi declară că detestă şi urăşte toate ereziile „mai mult decât infernul”, venerează sfintele imagini, nu interzice

penitenţele corporale şi le apreciază mai cu seamă pe cele care „se fac cu ascultare, vocaţie şi spirit de penitenţă” sau în virtutea disciplinei

45 În *Molinosiana…* ed, cât. *(supra,* nota 1), „Una apologia inedita de Molinos”, pp. 193 – 225. Idígoras avansează ipoteza redactării acestei mici cărţi imediat după *Defensa de la contemplación.*

monastice, oricât ar fi ele de aspre. „Aceasta e învăţătura pe care am predicat-o şi o voi predica (întemeindu-mă pe sfinţi şi pe autorii mistici, deoarece simt că se obţine dintr-însa roadă nespus de bogată, câtă vreme Sfânta Biserică, maica mea iubită, nu declară contrariul, deoarece sunt întru totul gata să îmbrăţişez şi să mă supun

celei mai mărunte critici a ei şi să pierd bucuros pentru apărarea sa, ca bun catolic, şi o mie de vieţi, de-ar fi să am atâtea". **46**

În fine, acelaşi caracter apologetic îl are şi ultima sa carte mai amplă, rămasă însă în manuscris, dar neterminată, *Defensa de la contemplacion (Apărarea contemplaţiei);* a publicat-o, pentru prima oară, fragmentar, José Ángel Valente (1974,1989); a reluat-o apoi integral Francisco Trinidad (1983) şi, într-o impecabilă ediţie critică, Eulogio Pacho**47**. De la început, Molinos îşi pune problema destinatarilor şi, implicit, a cititorilor cărţii sale, aşa cum şi-o pusese, în cuvinte aproape identice, şi în cazul *Ghidului:* „Există unele persoane docte care nu au citit niciodată asemenea materii mistice, şi unii înduhovniciţi cărora până acum ele nu le-au plăcut, drept care şi unii,

şi alţii le condamnă cu râvnă bine intenţionată, aceia din ignoranţă şi aceştia din lipsă de experienţă” („Cititorului”, 5): iată publicul din care i s-au recrutat adversarii şi detractorii, deci lor, în primul rând, le este adresată *Apărarea,* în încercarea de a-i convinge pe cei dintâi de justificarea demersului său, cu o avalanşă documentară fără echivalent în *Ghid,* desprinsă din autorităţi teologice şi mistice necontroversabile, iar celorlalţi, celor deschişi opţiunilor spirituale, dar lipsiţi de experienţă (a se nota încă o

46 *Op. cit.,* p. 225.

47 *Defensa de la contemplacion,* estudio preliminar, edfcion y notas por Eulogio Pacho, Fundacion Universitaria

Espanola/Universidad Pontificia de Salamanca, 1988.

dată, accentul pus pe conceptul de „experienţă”, care face foarte puţin probabilă calificarea lui Molinos drept un simplu divulgator de teme grave) printr-o pledoarie plină de fervoare şi un îndemn la parcurgerea drumului de la meditaţie la contemplaţie, cu intenţia de a face ca lectura cărţii sale *sale placăm* toate sensurile, adică să pătrundă în substanţa ei spirituală, să se pătrundă de ea şi să şi-o metabolizeze. După cum s-a observat (F. Trinidad), unora ca aceştia anume le este dedicată în fapt cartea aceasta (ca şi *Ghidul spiritual,* de altminteri), adică celor simpli, nu neapărat învăţaţi, ci dispuşi ori dăruiţi cu puterea de a se angaja pe calea trudnică a progresului spiritual şi din rândul cărora

se vor desprinde şi „puţinii aleşi”, prin trudă neîntreruptă, devoţiune, acceptarea plină de iubire a statutului de „nimic” creatural şi practicarea acestuia, asumarea chinurilor teribile, a uscăciunilor spiritului şi a martirajului descurajării şi delăsării, lăsându-se „pătrunşi de Dumnezeu ca buretele în apă”. Calea este de o neînchipuită dificultate, dar Iisus, Răscumpărătorul şi Călăuzitorul suprem, a spus: „Eu sunt calea” *(În,* 14,6), şi, pe această cale, într-un spirit de necurmată imitare a Lui, îi îndrumă Molinos pe cei dornici de „adevăr şi viaţă”: „Unul singur este drumul spiritului, şi acesta este Iisus Cristos, sărac, gol, dispreţuit, părăsit, zbuciumat şi crucificat”, şi, alegându-l, „despre drumul spiritual fiecare poate vorbi după cât de puţin sau de mult merge pe el,

dacă nu vrea cu siguranţă să se rătăcească”. Rugăciunea, prima etapă a itinerariului spre Dumnezeu, este *o elevatio mentis în Deum* („o înălţare a minţii spre Dumnezeu”) şi de la ea se poate trece la cele două feluri de contemplaţie, cea dintâi obişnuită, activă şi dobândită, numită rugăciune a credinţei şi a resemnării, considerată imperfectă; cealaltă neobişnuită, suprafirească, infuză şi pasivă, aceasta fiind cea perfectă şi presupunând suspendarea facultăţilor şi a simţurilor.

Apărarea contemplaţiei se va ocupa, precizează Molinos, de contemplaţia dobândită, care, „fără a suspenda facultăţile sau simţurile, se concentrează asupra cunoaşterii lui Dumnezeu” şi poate fi învăţată, pe când cea „perfectă şi pasivă

este un dar nespus de înalt şi nu poate face obiectul învăţării, deoarece depinde exclusiv de Dumnezeu, care o dă cui vrea, când vrea şi cum vrea”. Iată, aşadar, câteva din temele majore ale *Ghidului spiritual,* pe care Molinos le prezintă aici apărându-se de interpretările eronate sau răuvoitoare date doctrinei sale, cu consecinţele cunoscute. După cum se poate vedea, el nu insistă asupra dezvoltărilor din capitolul al III-lea, ci discută punctele sensibile sau mai vulnerabile din primele două.

În mare, după Eulogio Pacho**48**, expunerea se desfăşoară în patru etape fundamentale: cum trebuie depăşită meditaţia pentru a ajunge la contemplaţia dobândită, parcurgând drumul de la mijloace la scop (cap. 1 – 6); determinarea aproximativă a timpului ce trebuie

consacrat meditaţiei (cap. VII-XII) şi semnele care arată când trebuie s-o părăseşti şi să treci la contemplaţie; natura şi rolul contemplaţiei în credinţa simplă, dobândită, sau ale drumului interior, precum şi dovezi ale valorii sale, ale preţuirii de care s-a bucurat din partea tradiţiei spirituale (cap. XIII-XXIV ŞI XXIX-XXXI); despre necesitatea îndrumătorilor spirituali experimentaţi şi despre raritatea acestora (cap. XXV-XXIX). Faptul că evită să vorbească aici despre „contemplaţia infuză sau pasivă”, întrucât, după spusele lui Molinos, îndrumătorul spiritual nu poate vorbi competent decât despre stările prin care a trecut el însuşi, nu mi se pare, cum susţine E. Pacho, un argument că nu o făcea din pricină că nu ar fi avut experienţa necesară. Cred mai degrabă că era vortfa

de o op

ţiune tactică sau de o profundă reţinere şi umilinţă spirituală. Tăcerea şi pasivitatea îi erau ultimul recurs şi principala apărare nu neapărat în faţa judecăţii oamenilor, fie ei şi reprezentanţi ai Bisericii, ci în faţa lui Dumnezeu, către care el se îndrepta oricum, potrivit propriei învăţături, fără speranţa vreunei mângâieri divine, necum din partea semenilor: „Cine doreşte să pătimească orbeşte, fără mângâiere din partea lui Dumnezeu sau a creaturilor, înseamnă că a bătut drum lung spre a rezista acuzaţiilor nedrepte pe care le formulează împotriva lui duşmanii, chiar şi în cea mai teribilă şi lăuntrică dezolare” *{Ghidul spiritual,* III, 69).

De ce nu şi-a publicat aceste scrieri justificative când încă mai avea timp să o facă, profitând de răsunetul încă foarte favorabil al *Ghidului,* iată o întrebare ce va rămâne poate pentru totdeauna fără răspuns. În timpul procesului, Molinos a fost resemnat şi pasiv, în închisoare s-a comportat potrivit propriilor învăţături. E drept, niciun document nu poate confirma sau infirma fără dubii aceste concluzii, dar deseori interpretarea probelor este şi ea o încercare de moralitate şi iubire, pe care detractorii, fie şi de talia unui Menendez Pelayo sau a unui, de mai redusă anvergură, Paul Dudon, nu mi se pare că ar fi trecut-o. E preferabilă atitudinea unui exeget echilibrat ca Eulogio Pacho: „Între un om angelic şi un depravat există multe nuanţe şi trepte, iar în sufletul omenesc multe

mistere pe care nu noi am fi în stare să le luminăm, chiar dacă am avea la dispoziţie întregul dosar al acestui proces răsunător” **49**. Nu ar putea-o face, adaugă el, decât Judecătorul suprem.

Ce ne mai poate spune oare Molinos acum? Depinde, categoric, de pe ce versant îl privim. Dacă îl examinăm din

Art, cât., col. 1513.

punctul de vedere al modernităţii şi postmodernităţii laicizate şi dezierahizate axiologic şi în măsura în care doctrina lui a constituit o ameninţare la adresa Bisericii ca instituţie unică în gestionarea operaţiilor şi traseelor de mântuire a sufletelor individuale, Molinos, ultim reprezentant major al unei vechi tradiţii mistice creştine cu etape cunoscute şi menţionate mai sus,

ar putea fi considerat un precursor al mişcării de eliberare a individului şi un protagonist al supremaţiei experienţei personale, căreia s-ar părea că îi acordă, fără s-o declare, e drept, niciodată, mai multă pondere decât instanţei instituţionale: condamnarea lui Molinos şi a chietismului şi, implicit, eradicarea cultivării experienţelor individuale şi a iniţiativelor spirituale personale ar putea semnifica o acţiune de reafirmare drastică a autorităţii instituţionale şi a principiului *extra ecclesia nulla salus.* „De aceea nu e de mirare că influenţa lui Molinos, odată înăbuşită în ambianţa catolică, s-a extins în mediile creştine ale Reformei protestante, împrejurare dovedită de ediţiile succesive ale *Ghidului spiritual* în engleză, germană sau olandeză”. **50** Efectul condamnării

misticii molinosiste şi chietiste aşa-zis deviante a fost însă nu degajarea unei versiuni de spiritualism acceptabile din punctul de vedere al Bisericii Catolice, ci, cum s-a observat, o devalorizare a misticii în genere, cu toate că se mai citează nume de autori mistici şi din secolele al XVIII-lea şi cele ulterioare. Niciodată însă nu a mai fost atinsă acea extraordinară înflorire a literaturii spirituale din secolele al XIII-lea – al XVII-lea apărute

50 Vezi A. Ribas, *art, cât.* Aceeaşi observaţie o face şi Christian Erti (BBK, *art, cât.)*, trimiţând la o reeditare foarte recenti, a versiunii germane din 1732 la Avalon Verlag din Graz. Tot el semnalează cartea lui Peter Dyckhoff, *Finde den Weg. Geistliche Wegweisung nach Miguel de*

Molinos, Verlag Don Bosco Medien, 3. Aufl., 2003.

În sânul unei doctrine creştine instituţionalizate: coincidenţă sau nu, odată cu condamnarea lui Molinos şi cu eradicarea chietismului, „mistica" a devenit pentru totdeauna suspectă. Dar nici „modernitatea" lui Molinos nu poate fi proclamată fără riscuri: dacă eul cugetător al lui Descartes, raţional, analitic şi discursiv, poate acţiona, crede A. Ribas, tolerând şi subiectul iraţional în expresiile sale afective, imaginative sau sentimentale, totuşi el nu poate coexista cu autodisoluţia eului, aşa cum ar propune-o Molinos prin dizolvarea eului în stadiul unitiv, dincolo de raţiune şi de afecte**51**. Deşi, după cum observă acelaşi autor, s-ar zice că Molinos a reuşit să pună în practică un proiect de

„democratizare” 52 a abordării Absolutului, această disoluţie a individualului îngust înţeleasă nu-l face, după mine, câtuşi de puţin compatibil cu aşteptările moderne sau postmoderne. O proclamare prea marcată a aşa-zisei „democratizări” cultivate de doctrina lui Molinos sau mai degrabă atribuite acesteia de comentatori mi se pare în evidentă contradicţie cu „elitismul” său final, afirmat în repetate rânduri: „contemplaţia”, chiar cea imperfectă, nu este accesibilă oricui şi în orice fel de

51 A. Ribas, *art, cât.* Vezi şi importanta monografie a aceluiaşi autor: *Biografia delvacio. Su bistoria filosofica y cientifica desde la Antigiiedada la Edad Moderna,* Barcelona, 2004, cap. II. ÎI.l, „La teologia mistica: de san Juan de la Cruz a Molinos”,

pp. 112 – 117.

52 Problema „democratizării” limbajului şi experienţei mistice de către Molinos este tratată şi de Pilar Moreno Rodriguez, *op. cit.* pp.

217 şi urm.: „Marele păcat al lui Molinos pare a consta tocmai în ceea ce azi am socoti ca pe maxima sa virtute: efortul, insuficient valorizat, de a încorpora patrimoniului comun înţelepciunea profundă şi luminoasă păstrată în rărunchii ei de paradoxul mistic, atitudine radicală a cuiva care forţează fără preget un pas înainte în evoluţia omului. Poate adevăratul păcat al lui Molinos ar putea fi îndrăzneala, curajul impardonabil de a-şi devansa cu secole istoria, în raport cu oligarhiile

politice şi religioase ale vremii sale […]”.

condiţii, ci, dimpotrivă, unui număr mic sau foarte mic de aleşi. „Democratică”, eventual, este doar invitaţia la încercarea de a păşi pe drumul interior.

Dacă privim sau încercăm să privim lucrurile din interiorul lor, adică de pe versantul misticii înseşi, analiza se complică foarte mult. În ce mă priveşte nu pot să dau decât răspunsul poetic. Poezia *lato sensu (Dichtung)* şi în cea mai profundă accepţiune a acestui cuvânt este o activitate şi o aspiraţie umană apropiată, în forma ei cea mai pură, de mistică. Chiar dacă spaţiul misticii *îmi* (în orice caz) sau *ne* este inaccesibil în experienţa sa inefabilă absolută, poezia ajunge la expresie (fie aceasta şi obscură, indescifrabilă sau

paradoxală) golindu-se ca într-un act kenotic şi umplându-se de un mesaj care o depăşeşte, dar îi şi asigură o identitate superioară**53**.

O discuţie poetică în sensul acesta am avut surpriza să găsesc nici mai mult, nici mai puţin decât într-un roman, unul foarte puţin frecventat astăzi, deşi continuă a fi considerat printre cele mai interesante producţii victoriene şi poate, după aprecierile istoricilor literari, singurul roman spiritualist şi filosofic al epocii. Trimiterea la această scriere nu am întâlnit-o în niciuna dintre scrierile despre Molinos, nici chiar în eseurile lui José Angel Valente, care evocă, în legătură cu misticul aragonez, şi literaţi, pe Ramon del Valle-Inclán (1866 – 1936), cu volumul său de eseuri estetice *la limpara maravillosa.*

Ejercicios espírituales, 1916), despre care voi vorbi mai jos, şi pe Aldous Huxley, care, în romanul său din perioada ca

53 Mi-am permis o discuţie în acest sens (invocând şi numele lui Miguel de Molinos) în „Imn didactic" din cartea mea *Lumina de seară,* Editura Vinea, Bucureşti, 2000 (vezi tot aici şi conceptul de „non-utilitate" a poeziei). Am atins problema şi în finalul introducerii mele la Baltasar Gracián, *Ascuţimea şi arta ingeniozităţii,* Humanitas, Bucureşti, 1998, pp. 60 – 63.

liforniană *After Many a Summer [Dies the Swan],* 1939, imaginează un personaj posesor al unor scrisori redactate de Molinos, fictive, desigur, dar alcătuite din texte preluate din *Ghidul spiritual* şi citate chiar în spaniolă.

Scrierea însă la care mă refeream apare doar în bibliografia articolului despre Molinos[54] din *Encyclopedia Britannica,* ediţia 1911, preluat de enciclopedia digitală deschisă *Wikipedia*[55]*.* Este vorba *de John Inglesant,* primul şi cel mai bun roman al scriitorului John Henry Shorthouse (1834 – 1903), publicat mai întâi într-o ediţie de autor de o sută de exemplare (1980) şi abia în anul următor de editura Macmillan[56]. Tot J. Henry Shorthouse este şi prefaţatorul unui florilegiu din *Ghidul spiritual*[57]*.*

Autorul a fost la început quaker, apoi s-a convertit la anglicanism. Acţiunea din *John Inglesant* se petrece într-o perioadă care cuprinde războiul civil din Anglia şi frământările din Italia sfârşitului de secol al XVII-lea, relatând inclusiv cariera fulgurantă şi prăbuşirea lui Miguel de

Molinos. Eroul, John Inglesant, se face oarecum ecoul frământărilor teologice şi filosofice ale lui Shorthouse: fiu credincios al Bisericii Angliei, impregnat de cultură antică

54 Acelaşi articol mai citează şi monografia daneză a lui CE.

Scharling, *Michaelde Molinos* (tradusă în germană la Gotha, 1855), şi lucrarea lui H. Heppe, *Geschichte der quietistischen Mystik,* Berlin, 1875, amândouă inaccesibile mie.

55 http://en, wikipedia, org/wiki/ Miguel de Molinos.

56 Cartea am citit-o în ediţia Macmillan and Co., Ltd. Londra/ New York, 1917.

57 *Golden Thoughts from the Spiritual Guide,* with a Preface by J. Henry Shorthouse (1883). Despre acest scriitor puţin cunoscut semnalez, fără a o fi putut consulta decât sumar, teza doctorală a lui Charles W. Spurgeon, /. *Henry Shorthouse, „The Author of John Inglesant" (with reference to T.S. Eliot and C.G. Jung),* Birbeck Collège, University of London, 1995, Dissertation.com, Parkland, Florida, 2003.

şi mai cu seamă de un platonism trăit cu intensitate, el este format încă din anii tinereţii de un iezuit, ceea ce-l face să rămână cu o puternică atracţie către catolicism. Decisiv în viaţa sa spirituală este şi contactul cu comunitatea religioasă de la

Little Gidding, condusă de Nicholas Farrar (şi devenită centru simbolic al părţii omonime din cele *Patru cvartete* de T.S. Eliot), risipită de persecuţiile antimonarhiste şi anticatolice din vremea lui Cromwell.

Jucător perdant în marile încleştări politico-religioase din Anglia, John Inglesant, fire mistică şi contemplativă, vizionar la răstimpuri, dar şi om de acţiune, pleacă în Italia, unde petrece mulţi ani şi unde, ceea ce mă interesează aici, îl cunoaşte şi-l frecventează cu admiraţie pe Molinos, devenindu-i foarte apropiat, pentru ca, în cele din urmă, să asiste şi la procesul şi la condamnarea acestuia în Santa Maria sopra Minerva. Dacă trecem cu vederea unele anacronisme (Lord Acton îl acuza pe autor şi de multe alte inexactităţi istorice şi

topografice), prezenţa lui Molinos în paginile acestui roman seducător este pregnantă şi simpatetică. Viziunea narativă şi fineţea spirituală ale lui Shorthouse izbutesc să reconstituie o portretistică şi un cadru care multor cercetări istorice erudite le scapă printre degete. Nu am găsit *mjohn Inglesant* ceea ce nici nu era de căutat, cu alte cuvinte documente, ci, mult mai important, empatia şi intuiţia unui spirit cu înclinaţii mistice care ştie că binecuvântarea milei divine şi libertatea umană de bunăvoie şi neinteresat supusă ei produc cea mai durabilă lucrare asupra persoanei eliberate de constrângerea dogmelor prea rigide şi a ritualurilor deseori formalizate. Un portret al lui Molinos contrastează cu multe din reprezentările caricaturale păstrate în

arhive („The Spaniard was a man of tall and graceful exterior, with a smile and a manner which were indescribably alluring and sweet”, p. 121 b), dar şi mai impresionantă este pledoaria pentru învăţătura aragonezului (pp. 176 şi urm.), pentru libertatea de gândire şi autonomie în raport cu faţa mundană a autorităţilor bisericeşti şi de adoraţie dezinteresată faţă de Dumnezeu (p. 185). Doctrina lui Molinos ar fi reprezentat pentru creştinism, după Inglesant/ Shorthouse, şansa de a ieşi din copilărie, de a se debarasa de scutecele şi de lanţurile în care fusese ţinut, credincioşii ar fi putut în fine sta înaintea lui Dumnezeu, împreună cu maica lor, Biserica, întregi şi deschişi, iar sufletele ar fi fost în măsură să năzuiască a-l vedea pe Dumnezeu faţă către faţă (p. 176 a). Cercurile romane, Curia,

Societatea lui Iisus şi Inchiziţia sunt urmărite fără nicio patimă în acţiunile lor politice lumesc interesate şi dispuse la compromisuri. Nu e locul să vorbesc de calităţile şi lirismul vizionar din *John Inglesant,* subtil roman reflexiv, dar şi de acţiune, cu episoade construite pe teme ca libertatea şi supunerea, diplomaţia, crima, răzbunarea şi ura, magia locurilor sfinţite de om, precum în episoadele de la Little Gidding sau în numeroase altele din Italia, de capacitatea portretistică şi vizionară a autorului (vizibilă, de pildă, în episoade ca procesul lui Molinos ori, la dimensiuni mai ample, în descrierea unei epidemii de ciumă din Neapole) etc, dar lectura lui mi-a dovedit încă o dată că marile spirite îşi pot găsi nebănuite lăcaşuri de supravieţuire şi de iluminare**58**.

O radiaţie târzie, dar foarte incitantă, a misticii lui Molinos se regăseşte şi în tentativa de „estetică chietistă” a lui Ramon del Valle-Inclán, unul din cei mai importanţi scriitori (romancier, dramaturg şi poet) ai generaţiei de la 98. Eseul său *Lampa miraculoasă* este o succesiune de

58 Pentru cei interesaţi, iată referirile la Molinos, în ed, cât. (tipărită pe două coloane): pp. 119 b-120 a, 121,130 a, 142 a, 156 b, 172 b, 173 b, 176 a-184.

meditaţii şi contemplaţii încheiate, fiecare, cu câte o „glosă” care concentrează aforistic discursurile anterioare: „Pentru ca amintirea să fie înliniştire şi viziune interioară, să uităm drumurile pe care ne parvine ea, aşa cum, nava, când ajunge în

port, îşi uită de utilitatea velei şi a vâslei, după cum îi plăcea lui Miguel de Molinos să spună”. **59** Estetica lui Valle-Inclán are o orientare teologică declarată, frumuseţea supremă este egală cu contemplarea Divinităţii („Frumuseţea este intuiţia unităţii, şi căile ei, drumurile mistice ale lui Dumnezeu”, p. 20), iar mijloacele de a o realiza sunt meditaţia („acea înlănţuire de raţionamente prin care ajungi la un adevăr”) şi contemplaţia, preferată de autor, care este „însuşi adevărul dedus atunci când devine propria noastră substanţă, dând uitării drumul care înlănţuie raţionamente de raţionamente şi cugetări de cugetări” (p. 7). Valle-Inclán întreprinde un soi de exegeză mistică a oricărui fel de cunoaştere, apelând la acest mod suprem de a ajunge la comuniunea cu Totul printr-

un „tranzito contemplativo”, adică printr-o „trecere” sau o „murire”, în sensul de lepădare a oricăror aspecte sensibile (exigenţă curioasă pentru un artist), ultimă etapă după alte două „treceri” („iubirea dureroasă” şi „iubirea bucuroasă”), înainte de „iubirea întru renunţare şi înliniştire”, care este treapta (sau „murirea”) ultimă necesară pentru a ajunge la „acest chietism estetic, divină delectare”, precedat de „o ariditate extremă”, prin care artistul, „pururi zbuciumat de senzaţia mişcării şi a trăirii sterpe” (p. 21), ajunge la perceperea infinitului închis în orice clipă infimă (să ne amintim cunoscutul vers baudelairian, care, în această lumină, poate dobândi sensuri mai bogate: „Je hais le mouvement qui deplace les lignes”): „Ultima şi cea mai elevată murire [prefer să traduc astfel

„tranzito”, *n.n.]* a intuiţiei estetice este iubirea însoţită de nimicnicire, renunţare şi înliniştire”.

59 Ramon del Valle-Inclán, *La limpara maravillosa. Ejercicios espírituales,* Coleccion Austral, Espasa-Calpe, S.A., 3 **a** ed., 1974, p. 109. Textul lui Molinos, în Avertisment II, 12.

Este o aspiraţie arzătoare spre imobilitatea centrului luminos către care nu te poate duce decât întunericul, frumuseţea fiind, insistă din nou autorul „un cifru al iubirii şi o cheie teologică”. Chietismul estetic „este semnificaţia cea mai expresivă a lucrurilor, într-o nouă întrezărire” (p. 115), pentru că „fericiţi sunt ochii care

orbesc după ce au văzut, fiindcă îşi curăţă cunoaşterea de geometrie şi cronologie” (p. 117). Imobilitatea şi detaşarea, aspiraţia către centrul de lumină sunt constante ale gândirii estetico-teologice a lui Valle-Inclán, care a fost totuşi un scriitor al voluptăţilor stilistice şi al deformării ironice devastatoare ca în nişte oglinzi concave *(esperpento). Lampa miraculoasă a* marelui scriitor spaniol pare însă un interval de rugăciune agonală şi de contemplaţie: „Pelerinule fără destin, frate, iubeşte toate lucrurile în lumina zilei, şi vei transforma carnea cea neagră a lumii în simbolul de aur al Pietrei înţeleptului” (p. 140). Eclectismul surselor esteticii lui Valle-Inclán, platonice, neoplatonice, gnostice *(Tabula Smaragdina)* şi magice (îi evocă pe Pico della Mirandola şi pe Paracelsus), nu-l împiedică să se

declare „discipol al lui Miguel de Molinos: din doctrina lui mistică mi-am dedus estetica” (p. 100). O vădită iactanţă retorică şi o voluptate a etalării propriului demers ne-ar îndreptăţi pesemne să-l ataşăm unui anumit „dandysm metafizic”: liricul, causticul şi insubordonatul Valle-Inclán (doar la bătrâneţe, din cine ştie ce triste pricini, capturat de „conformisme rebele” şi azi la modă, a sfârşit prin a fi membru al Asociaţiei Prietenilor URSS şi a luat parte la congrese pentru „apărarea culturii” dirijate foarte probabil de reţeaua Willi Miinzenberg), cu silueta sa neagră şi emaciată şi cu barba lungă ce-i marcau trecerile pe străzile şi prin cafenelele Madridului, scriitorul de o frapantă originalitate, cu convingeri catolice şi larg aristocratice, cultivatorul unei exuberante

limbi castiliene panhispanice, mi se arată desenând pe cer cu fantoma braţului stâng, pierdut cândva prin amputare, o nălucire a centrului cosmic orbitor de lumină pe care crede că poate ajunge să-l înţeleagă deplin: „Doar sufletul care învaţă să se scuture de lanţuri e în stare a dezvălui enigma chietismului estetic” (p. 118).

Prin Ramon del Valle-Inclán şi prin alţii asemenea lui**60**, învăţătura mistică a lui Miguel de Molinos se vede iarăşi suprapusă unei atmosfere vitale prea puţin „înliniştite” pe care aragonezul o va fi cunoscut şi se va fi străduit să o influenţeze doctrinar şi practic şi în Roma sfârşitului de veac al XVII-lea. Demersul lui poate fi valabil şi în lumea de la începutul secolului al XXI-lea. Ca şi în imprevizibilul viitor care alimentează pururi trecutul.

60 Nu-mi sunt cunoscute cele scrise de romancierul Ramon J. Sender despre Molinos, vezi Jorge Ayala, *Pensadores aragoneses...* ed. cit., p. 350, nota 116. Un rol esenţial în recuperarea lui Molinos, repet, l-a avut însă poetul José Ángel Valente nu numai prin ediţia lui, ci şi prin eseurile adunate în volumele *Variaciones sobre el pájaro y la red* precedido de *La Piedra y el Centra,* Tusquets Editores, Barcelona, 1991, ed. a 2 **a**, 2000 şi *la experiencia abisal,* Galaxia Gutenberg. Cârculo de Lectores, Madrid, f. a. Semnalez şi poemul *Una oscura noticia* (O *veste întunecata*)*,* în J.A. Valente, *Elfulgor.* Antologia poetica (1953 – 2000), edicion ampliada, seleccion y prologo de Andres

Sánchez Robayna, Galaxia Gutenberg, Madrid, f.a., pp. 150 – 151.

Quc deferabama al alma, y la conduce por el interior caminotpani aâcaiuatjâfperteia contemp Ladon>y el rkotefofouclM

ineefjorpafe

POR EL DOTOR MIGVEL

de Moliooî Pânbuao

— por ci R. P» F. Iuta de Santa Maria Muiiftro. Proumcial de la *Pro*ttâadade S «Pedro Alcantara, de | ei Reioo de Napolesde Jos *Bjeligiofo* Meriom de.

San Fraacâfco”.

Por Mjgţicl Hetxftie. MDGLXXV.

y

GHID SPIRITUAL

care despovărează sufletul şi-l

călăuzeşte pe drumul lăuntric spre a atinge contemplaţia desăvârşită şi bogata comoară a păcii lăuntrice

DE DOCTORUL MIGUEL DE MOLINOS, preot, *şi scos la lumină* de Venerabilul Pr. Fr. Juan de Santa Maria, Reprezentant Provincial al Provinciei San Pedro de Alcântara, din Regatul Neapolelui al ordinului Călugărilor Minoriţi ai Sfântului Francisc

LA ROMA.

De Miguel Hercules. MDCLXXV *Cu încuviinţarea Superiorilor*

[PROLOGUL FRATELUI JUAN DE SANTA MĂRIA]

Cel ce o dă la lumină, cititorului sincer, pacea pe care lumea zbuciumată nu i-o poate da.

Haec verba fidelissima sunt, et vera (Ap.

22,6) 1

Cuvinte preavrednice de crezare şi adevărate sunt, cititorule sincer, cele pe care le-a revărsat în cărţicica aceasta (inspirată şi chiar stimulată de Părintele veşnicelor străluciri) inima profundă şi plină de lumină a unui bărbat destoinic. Cuvinte, iar zic, preavrednice de crezare şi adevărate; cuvinte de viaţă şi lumină, care, dacă doreşti să calci drept şi sigur pe drumul dreptăţii şi-al nestrâmbătăţii îmbelşugate, îţi vor fi la picioare făclie de nestins şi felinar aprins mereu asupra paşilor tăi.

Nu ambiţia deşartă a preadeşartei laude din partea oamenilor, după cum nici vreun alt motiv omenesc sau considerent pământesc nu au jucat vreun rol în alcătuirea acestei opere sau în publicarea

ei: numai dragostea neîntinată a sporirii slavei divine, curata şi arzătoarea dorinţă de a face să progreseze desăvârşirea creştinească l-au îndemnat pe cel care a scris aceste înalte adevăruri să le aştearnă în scris, iar pe cel care le publică îl îndeamnă să le publice.

Căci autorul lor (ocupat fără preget să mângâie şi să îndrume nenumăratele suflete lui încredinţate de către

1 „Aceste cuvinte sunt întru totul vrednice de crezare şi adevărate”.

Dumnezeu, fără a le căuta el însuşi, întrucât preferă singurătatea şi detaşarea la care aspiră) a scris tratatul de faţă cu pană cum nu e alta mai ageră, fără altă învăţătură decât cea a sfintei rugăciuni, fără altă lectură şi studiu decât pătimirea

interioară, care este laboratorul unde se făureşte adevărata înţelepciune; fără alt meşteşug decât imboldul lăuntric; şi fără altă reflecţie şi intenţie decât a se supune veşnicei bunăvoiri şi inspiraţii, şi n-aş aduce atingere adevărului dacă aş spune chiar violenţei dumnezeieşti. Dorind, aşadar, ca această carte să iasă la lumina publică pentru folosul obştesc şi călăuzirea sufletelor fericite care păşesc pe dreapta cărare a lepădării de sine către culmile preafericite şi senine ale desăvârşirii mistice, am stăruit în repetate rânduri ca autorul ei să mi-o încredinţeze şi, neizbutind, am apelat la îndrumătorul său spiritual care, după ce i-a cerut-o şi citit-o, mi-a încredinţat-o mie.

M-am străduit să o tipăresc şi am aplanat unele dificultăţi ivite pe parcurs,

întrucât mi s-a părut că fac pe placul Marelui Părinte al familiilor[2] noastre, Care nu aprinde asemenea torţe doar pentru ca ele să stea inutil ascunse, ci ca să ardă în candelabrul lor mistic; şi, de asemenea, fiindcă ştiu cât de folositoare se va dovedi pentru veritabilii oameni înduhovniciţi şi cu adevărat mistici; căci nu este de ajuns să scrii despre dumnezeiască înrâurire şi despre împărtăşirea pasivă şi lăuntrică, aşa cum mulţi cu prisosinţă au scris până acum, dacă nu eliberezi drumul şi nu-i dezvălui sufletului greutăţile ce se ivesc în el însuşi, împiedicându-i suişul către asemenea stare sublimă. Aceasta, şi numai aceasta, a fost intenţia autorului şi pare-se că şi-a înfăptuit-o cu izbândă aparte. Căci învăţătura lui este practică, lumina îi e pură, stilul, deşi simplu, elevat, iar înţelegerea, chiar dacă

profundă, clară.

2 Sp. *familia* are aici sensul de „parte importantă dintr-un ordin religios”.

GHID SPIRITUAL 71

Cu deplină siguranţă şi sfântă bucurie, dar totodată cu atenţie şi silinţă evlavioasă, citeşte, dar, scumpe cititorule, cartea aceasta practică despre viaţa lăuntrică şi-n ea vei găsi mana ascunsă a blândeţii şi dulceţii dumnezeieşti, precum şi conceptul şi subiectul nou de pace lăuntrică, explicat potrivit şi cum nu se poate mai elevat. Vei găsi aici deosebirea dintre meditaţie şi contemplaţie, dintre contemplaţia dobândită şi infuză. Aici se dezvăluie restriştile sufletului, ispitele duşmanului, vicleniile, intrigile şi ascuţimile lui. Şi aici vei găsi, în

sfârşit, potecile tainice către dobândirea tuturor virtuţilor şi urcarea înaltului munte al contemplaţiei, al nimicnicirii, al transformării de sine şi al păcii lăuntrice.

Dacă eşti oiţă, nevinovată şi nerătăcită, a Păstorului dumnezeiesc şi, călăuzit de ghidul acesta spiritual, îi urmezi fluierul iubitor, vei intra în nespus de dulcile păşuni ale preafericitei, atotliniştitei şi desfătătoarei blândeţi lăuntrice, udate de cristalinele şuvoaie ale nesecatei şi dumnezeieştii lumini ce se revarsă din cartea de faţă; şi ea nu doar îţi va lumina mintea, ci-ţi va aprinde şi voinţa şi, umplându-ţi sufletul de preaplin spiritual, ţi-l va lăsa cuprins de dorinţele primenirii şi potrivirii cu icoana strălucitoare a eternului adevăr.

Păşeşte, preaiubite cititorule, păşeşte pe

drumul norocit pe care te îndrumă acest ghid fidel şi luminos. E drumul nepărtinirii, al judecăţii şi dreptăţii. Drum al binecuvântării, sfinţirii şi adevărului. Drum al înţelepciunii, al păcii şi-al tăriei de cuget. Drum întru înliniştire, lumină şi mângâiere. Îngust doar la început, lat la jumătatea lui, iar apoi, şi până la sfârşit, nespus de încăpător.

Iată drumul adevăratei lărgimi a sufletului şi al libertăţii reale a fiilor lui Dumnezeu, în afara căruia orice lăţime e îngustime; orice libertate, sclavie; orice repaus, muncă; orice pace, război; orice înliniştire, agitaţie; orice bucurie, mincinoasă; orice fericire, frământare; orice măreţie, deşertăciune; şi orice mângâiere, îndurerare a spiritului. Iată drumul cel sfânt şi neprihănit, cel care duce nestrămutat şi

neabătut la viaţa veşnică; şi, fără primejdii, piedici sau greşeli, te conduce pe culmile înalte şi înseninate ale desăvârşirii creştine. Munte întru totul preafericit şi paşnic, întru totul liniştit şi luminos, unde nu ajung norii orbirilor şi poftelor omeneşti, nici neliniştile patimilor pământene, nici vânturile schimbărilor şi nestatorniciilor omeneşti ori ale accidentelor şi prefacerilor vremii prezente. Către această preafericită ţintă te conduce ghidul acesta spiritual. Ia seama câte şi cât de mari lucruri sunt cuprinse în această cărţulie. Ferice de tine, evlaviosule cititor, dacă nu doar o citeşti, ci şi pui în faptă ceea ce citeşti în ea. *Vale.*

Fratele tău şi rob întru Iisus Cristos cel răstignit.

Frây Juan de Santa Maria, *Ministru provincial*

[APROBĂRILE EDIŢIEI DE LA ROMA (1675) ŞI MADRID (1676)]3

Aprobarea Ilustrisimului şi Reverendisimului domn, Părintele Frate Martinez Ibáñez de Villanueva, din Sfântul Ordin al Trinitarilor încălţaţi, calificator al Sfintei Inchiziţii din Spania, examinator sinodal al Arhiepiscopiei de Toledo, laureat al Universităţii din Alcald şi profesor primă de Scotus la aceeaşi Universitate, fost episcop de Gaeta şi în prezent preavrednic arhiepiscop de Rijoles.*

Am văzut şi citit cu toată sârguinţa minţii, am examinat cartea alcătuită în limba castiliană şi lucrată de doctorul Miguel de Molinos, cu titlul de *Ghid spiritual care despovărează sufletul şi-l călăuzeşte pe drumul lăuntric spre a-l duce*

la contemplarea desăvârşită etc, carte despre care, fără îndrumarea experienţei anterioare, este foarte greu de formulat o judecată personală. Ea se ocupă, aşadar, de misterele ascunse ale contemplaţiei preaînalte şi vorbeşte

3 în ediţia José Ángel Valente nu se reproduc şi textele complete ale aprobărilor. Le traduc după ediţia José Ignacio Tellechea Idígoras, întrucât mi se par extrem de importante în perspectiva dizgraţiei şi condamnării ulterioare de care au fost loviţi cartea lui Molinos şi autorul ei.

4 Sp. *calificaţior,* personaj însărcinat să cenzureze publicaţiile denunţate Sfântului Oficiu, adică Inchiziţiei.

5 în text: *câtedratico deprima,* titlu decernat profesorului ale cărui cursuri aveau loc dimineaţa, fapt ce se bucura de un prestigiu deosebit.

despre secretele Teologiei mistice, care se sustrag privirii ştiinţelor comune; chiar dacă aceste secrete supreme sunt mai presus de orice raţionament omenesc, ele nu sunt totuşi contrare, ci pe deplin conforme dreptei opinii a raţiunii.

Ea îmbrăţişează deci învăţătura conformă părerii Sfinţilor Părinţi şi foarte obişnuită misticilor. Nu vorbeşte dintr-un capriciu propriu, ci urmează paşii celor vechi, sprijinindu-se totdeauna pe principiile şi temeiurile lor spirituale, pe care le reduce la o metodă justă şi clară de *thesauro suo nova, et vetera profluen**se**.*

Stilul este clar, chiar şi în cea mai mare

obscuritate; uşor, şi în cea mai mare dificultate; simplu, şi în cea mai mare elevaţie; plin de zel prudent; bogat cu veneraţie umilă şi eficace cu fervoare religioasă. Nu se îndepărtează de mărturiile Sfintelor Scripturi, de învăţăturile Sfinţilor Părinţi, de decretele conciliilor şi de integritatea moravurilor. Drept care am socotit că este o operă foarte folositoare pentru zidirea spirituală a credincioşilor şi, de aceea, întru totul vrednică a fi trimisă la tipar.

La Roma, în 14 mai 1675.

Don Martân, arhiepiscop de Rijoles

Aprobarea Reverendisimului Părinte Fratele Francisco Maria din Bologna, calificator al Sfintei Inchiziţii Romane universale, consultor[7] al altor congregaţii şi

6 „Făcând ca din comoara lor să iasă lucruri noi şi vechi”.

7 Sp. *consultor:* teolog sau specialist în drept canonic activând pe lângă o Congregaţie romană în calitate de consilier. Consultorul Sfântului Oficiu asista la dezbaterile proceselor şi îşi exprima opinia în faţa preşedintelui tribunalului *(ordinario).*

GHID SPIRITUAL 75

reprezentant general al întregului Ordin al Sfântului Francisc

Cartea, purtând titlul de *Ghid spiritual etc,* şi autorul său, doctorul Miguel de Molinos, fac cunoscută o învăţătură sănătoasă şi conformă spuselor sfinţilor, reliefează cu reguli spirituale ştiinţa mistică; şi ceea ce cu deosebire pare mai

vrednic de laudă este că, într-un stil şi cu o metodă simplă, atinge miezul contemplaţiei. Drept care socotesc pur şi simplu că este nu mai puţin vrednică de aprobare şi că va fi de folos celor ce păşesc pe calea spiritului.

În mănăstirea de la Araceli a Călugărilor minoriţi ai Sfântului nostru Părinte Sfântul Francisc, Roma, 18 aprilie 1675.

Fratele Francisco Maria, ministru general al întregului ordin al părintelui nostru.

Sfântul Francisc

*Aprobarea Reverendisimului Părinte Fratele Domingo al Preasfintei Treimi, calificator şi consultor al Sfântului Oficiu din Malta şi calificator al Sfintei Inchiziţii Romane Universale, fost General al ordinului Carmeliţilor Desculţi, şi în prezent definitor**8** general şi rector al Seminarului*

Misiunilor din Mănăstirea Sfântul Pancraţiu

Iisus Maria.

Eu, subsemnatul, am citit cu atenţie un tratat intitulat *Ghid spiritual care despovărează sufletul şi-l călăuzeşte pe*

8 în text: *definiţior,* adică asistent al superiorului general.

drumul lăuntric spre a-l duce la contemplarea desăvârşită şi la bogata comoară a păcii lăuntrice, alcătuit de doctorul Miguel de Molinos, preot, în care nu am găsit nimic contrar credinţei sau bunelor moravuri; dimpotrivă, în el se găsesc preafrumoase învăţături spirituale pe măsura preţiosului scop al autorului, şi anume acela de a îndruma sufletul evlavios cu ajutorul negării lucrurilor pământeşti şi a nimicnicirii de sine întru desăvârşita

contemplaţie şi nepreţuita bucurie a păcii lăuntrice, provenind din unirea iubitoare cu Dumnezeu. Drept care îl socotesc întru totul vrednic de tipar, mai cu seamă datorită folosului pentru sufletele care năzuiesc la un bine atât de mare.

Din mănăstirea noastră Sfântul Pancraţiu, la 20 mai 1675.

Fratele Domingo al Sfintei Treimi, definitor General şi rector al Seminarului

Misiunilor din pomenita mănăstire

Aprobarea reverendisimuluipărinte Fratele Francisco dejerez, predicator al Majestăţii Sale Catolice, fost examinator sinodal al arhiepiscopului de Sevilla, de trei ori provincial al sfântului ordin al capucinilor şi în provincia Andaluzia şi în prezent definitor general al întregului său ordin

Această operă, împărţită în trei părţi, purtând titlul de *Ghid spiritual, care despovărează sufletul şi-l călăuzeşte pe drumul lăuntric spre a-l duce la contemplarea desăvârşită şi la bogata comoară a păcii lăuntrice,* şi alcătuită de doctorul Miguel de Molinos, am citit-o cu toată sârguinţa şi nu numai că nu găsesc în ea nimic criticabil, ci doar învăţătură temeinică şi extrem de folositoare, întru totul conformă celei a sfinţilor părinţi şi a doctorilor te

ologi, fiind atât de vrednică de consideraţie şi preţuire întrucât învederează eficacitatea lăuntrică a spiritului prin care expune drumul spiritual, aspru, tainic şi de puţini cunoscut, precum şi după zelul arzător cu care expune şi dă

învăţătură despre orientarea lui sigură, oferind sfaturi atât de nimerite, precepte atât de necesare şi reguli atât de sigure, încât sufletul care le va pune în practică va urca neprimejduit muntele cel sfânt al divinei contemplaţii, mai degrabă cu zboruri îngereşti decât cu paşi omeneşti: şi acolo, superior sieşi, în totală abnegaţie, extaziindu-se în admiraţia Supremului Bine pe care-L contemplă, va găsi acea suprema linişte care te învaţă să ignori în chip fericit tot ceea ce nu este Dumnezeu: în care trăieşte doar prin iubire nemăsurată, experimentând în această apropiere comoara de nepreţuit a păcii lăuntrice, legată de o atotdesăvârşită unire şi resemnare totală de sine, ceea ce reprezintă culmea desăvârşirii la care poate aspira şi către care se îndreaptă în chip fericit

dorinţa, lucru atât de nimerit discutat de către autor în opera sa. Spre întărire, seraficul doctor Sfântul Bonaventura spune: „Şi autem quaeras, quomodo haec fiant, interroga graţiam, non doctrinam; desiderium, non intellectum; gemitum orationis, non studium lectionis; sponsum, non magistrum; Deum, non hominem: caliginem, non claritatem; non lucem, sed ignem totaliter inflammantem et în Deum excesivis punctionibus et ardentissimis affectionibus transferentem" 9 *(Itinerarium mentis în Deum,* cap. VII, *De excessu mentali et mystico).* Astfel judec această operă, preavrednică de tipar, şi-mi motivez spusele

9 „Şi dacă vrei să ştii cum anume se petrec aceste lucruri, întreabă harul, nu

doctrina; dorinţa, nu intelectul; geamătul rugăciunii, nu râvna lecturii; pe soţ, nu pe magistru; pe Dumnezeu, nu pe om; întunericul, nu limpezimea; nu lumina, ci focul care incendiază total şi care, în mirungeri excesive şi simţiri cum nu se poate mai arzătoare, te strămută întru Dumnezeu”.

folosind înseşi vorbele doctorului serafic din preambulul *Teologiei mistice:* Pentru ca orice cuget raţional să înveţe de la supremul şi veşnicul doctor cum se dobândeşte ştiinţa în care orice raţiune şi înţelegere omenească se epuizează, iar afectul pregătit de iubire, depăşind orice înţelegere omenească, triumfă exclusiv în virtutea regulii iubirii unitive întru acel Stăpân care este izvorul tuturor bunătăţilor şi care conduce spiritul. Astfel îmi apare

salva în omnibus[10]. În această mănăstire romană a Neprihănitei Zămisliri a Fecioarei Maria, Doamna Noastră a Fraţilor Minoriţi Capucini din ordinul Seraficului Nostru Părinte Sfântul Francisc, în 3 iunie 1675.

Fratele Francisco de Jerez

Aprobarea Reverendisimului Părinte Martin de Esparza, din Societatea lui Iisus, profesor de teologie la Universitatea din Salamanca sila Colegiul Roman, consultor în Sacra Congregaţie a Riturilor şi calificator al Sfintei Inchiziţii Romane Universale

În cartea cu titlul de *Ghid spiritual,* avându-l ca autor pe doctorul Miguel de Molinos, care-şi propune să îndrume sufletele pe calea contemplativă, nu găsesc nimic contrar învăţăturii sănătoase şi opiniilor comune ale Sfinţilor Părinţi şi ale

celorlalţi scriitori bisericeşti, după cum nici sfinţeniei şi desăvârşirii moravurilor. Fiind cert că exerciţiul contemplaţiei dumnezeieşti este foarte aspru şi anevoios, din cauza rezistenţei încrâncenate opuse lui de către toate facultăţile naturale, potrivit înclinaţiei lor înnăscute, nu este mai puţin limpede că anevoioasă peste

măsură şi cu deosebire ascunsă e şi considerarea reflexivă şi îndrumarea aceleiaşi contemplaţii din pricina profundei slăbiciuni a intelectului omenesc, în special când este lipsit de sprijinul fanteziei, care îl abandonează cu siguranţă în acea considerare şi îndrumare reflexivă, în egală măsură şi chiar mai vârtos decât în actul

însuşi al contemplaţiei. Drept care socotesc foarte lăudabilă şi vrednică de o deosebită preţuire strădania acestei cărţi preocupate aşa cum este de explicaţia dificilă şi adâncă a contemplaţiei dumnezeieşti, precum şi faptul că ea îndrumă până la culmea şi suprema ei desăvârşire (atâta cât de puţin pot eu cuprinde) în chip foarte nimerit. Va fi de mare folos şi utilitate sufletelor ca ea să iasă la lumina obştească şi să li se împărtăşească tuturor a. Dată în Colegiul Roman al Societăţii lui Iisus, în 16 mai 1675.

Martin de Esparza

Aprobarea Reverendismului Părinte Fratele Diego de Jestis, călugăr desculţ din Ordinul Preasfintei Treimi pentru răscumpărarea robilor, procurator general” al familiei Trinitarilor din Spania şi superior

al Mănăstirii Sfântului Carlos din Roma.

Reverendisime Părinte.

Cu deosebită plăcere şi înălţare am citit această carte intitulată *Ghid spiritual, care despovărează sufletul şi-l călăuzeşte pe drumul lăuntric spre a-l duce la contemplarea desăvârşită şi la bogata comoară a păcii lăuntrice.* Autorul ei, doctorul Miguel de Molinos, preot; şi nu găsesc

11 Sp. *procurador general:* responsabil al intereselor generale ale propriului ordin.

În ea nimic care să se opună sfintei noastre credinţe catolice sau bunelor moravuri; dimpotrivă, ea conţine învăţătură sănătoasă şi sigură, ce va sluji drept ghid multor suflete care, pe cărarea îngustă a desăvârşirii creştine, îl caută însetate pe

Dumnezeu ca pe izvorul cel viu. Drept care puteţi îngădui, Reverendisime Părinte, a fi trimisă la tipar.

Aşa cred, *salvo în omnibus* etc. În această mănăstire San Carlos din Roma a Trinitarilor desculţi spanioli, răscumpărători de robi, la 26 aprilie 1675.

Fratele Diego al lui Iisus, împuternicit general şi superior

Imprimatur, şi videbitur Reverendissimo P. Mag. Sac. Ap. Pal.

I. de Ang. Archiep. Urb. Vicesg.

Imprimatur.

Fr. Raymundus Capisuccus, Ordin.

Praed., Magister Sacri Apostolici Palatii

[DEDICAŢIE, APROBĂRI ŞI CERTIFICAT DE PREŢ ALE EDIŢIEI DE LA MADRID (1676)]

Excelentisimei Doamne Doña Ines de

Fonseca y Zuniga, Contesă de Monterrey şi de Fuentes, Marchiză de Tarazona, Baroană de Maldegem, Pitem şi Colescham, Stăpână a Caselor şi Domeniilor Videma şi Ulloa şi a aşezărilor Berin, Pazos, Oimbra, Babilla-Fuente, Villoruela, Cordobilla, Huerta, Morinigo, Aldea-Rubia, Lamorales, Linares, Santo Domingo, Entrala şi Torre del Salinar şi de la Villa, şi Puerto de Gambados, Paradiseră Superioară a Ţinutului de Santiago, Patroană a Colegiului Arhiepiscopal Superior al Universităţii din Salamanca şi a celui Superior şi Inferior ale Universităţii din Santiago etc.

Excelentisimă Doamnă.

Ghidul spiritual scris de doctorul Miguel de Molinos, preot contemplativ, apreciat ca o adevărată comoară de atâtea persoane din Curia Romană şi tipărit acolo, am hotărât

să-l public din nou în această Curie Regală şi Catolică şi, ca să-i sporesc autoritatea pe care şi-o trage de la Roma, să-l consacru numelui Excelenţei Voastre, întrucât paşii voştri calcă pe aceeaşi cărare inspirată Excelenţei Voastre de acelaşi spirit care a îndrumat şi pana autorului ce ne-a dat acest *Ghid.* El ne învaţă să mergem spre unirea cu Dumnezeu şi cu voia Sa, scop în care constă întreaga desăvârşire omenească, şi, cu toate că titlul cărţii făgăduieşte să elibereze de piedici drumul, şi paginile ei arată cum anume, contextul său ne avertizează că nici pe poteca cea mai înaltă nu lipsesc obstacolele, ispitele şi adversitatea. Pare scornire ceea ce se spune despre muntele Olimp din Macedonia, zicându-se că înălţimea îi întrece Regiunea aerului şi e scutită de agitaţiile acesteia.

Doar eminenţa cerească ilustrează acest privilegiu: dar până şi acolo îngerul şi-a găsit prăbuşirea, pentru că s-a îndepărtat de Dumnezeu şi a fost măturat de uraganul trufiei.

Umanitatea lui Cristos a găsit ispite pe un munte suprem; unită însă cu Dumnezeu, ea nu s-a putut prăbuşi. Doar în Dumnezeu se găseşte pacea sigură: nu există nicio înălţime (în afara Lui) care să o atingă. Mare este înălţimea Excelenţei Voastre. Cine e mai înaltă decât domnia voastră prin sânge, prin progenitori vestiţi şi eroici, încununaţi de preastrălucite făptuiri în slujba religiei, regelui şi patriei lor? Doamnă şi stăpână peste atâtea domenii şi peste vasali fără număr. Căsătorită cu un erou care se ridică mai presus de orice laudă. Amândoi excelând în alt pisc

superior, şi anume în cel al virtuţii, evlaviei şi exemplului. Şi atâtea piscuri şi încă atât de nobile, depăşindu-l pe cel al mult cântatului Olimp, care şi-a închipuit că poartă nume de Cer, tot nu au izbutit să nu simtă palele vânturilor şi să nu se izbească de piedici nici măcar pe drumul cel mai lin, cel mai neted al faptelor lor. Ce e de mirare?

Pe această cale unitivă, până şi cine ajunge cel mai sus în contemplaţia şi unirea divină întâlneşte nu rareori spini ai uscăciunii, duşmănie în propriul spirit şi grave ameninţări ale prăpăstiilor: căci aurul nelovit de piatră nu dovedeşte că nu e calp. Credinţa, încrederea şi supunerea faţă de voia dumnezeiască biruiesc totul. Iată învăţătura şi practica pe care o expune *Ghidul* şi pe care Excelenţa Voastră o

practicaţi cu toată grija. Nu încape nicio îndoială că vă veţi cânta victoria, rămânând cu fiecare zi tot mai înălţată pe piscul lumesc şi pe cel al spiritului

GHID SPIRITUAL 83

domniei voastre (care se înfrăţesc, nu se opun, în frumosul vostru comportament), până când vă veţi încununa cu cea eternă. Până atunci doresc ca Dumnezeu să vă aibă ani îndelungaţi în paza Sa, ca exemplu şi călăuză, neînsemnatul vostru slujitor sărutându-vă picioarele. Slujitorul Excelenţei Voastre.

ISIDORO CABALLERO

Aprobarea Părintelui Fratele Alonso de los Santos, fost definitor al provinciei Sanjose a ordinului călugărilor desculţi ai Părintelui Nostru Sfântului Frânase şi gardian al mănăstirii regale San Gil, de la

această curte

Din însărcinarea Alteţei Voastre am văzut tratatul intitulat *Ghid spiritual,* pe care doctorul Miguel de Molinos, preot, l-a alcătuit, divizându-l în trei părţi, şi în care propune cele mai sigure mijloace pentru ca sufletul să ajungă la cel mai eroic şi mai înalt ţel al contemplaţiei şi al unirii cu Dumnezeu, oferind în el cunoştinţe limpezi despre obstacolele ce se ivesc îndeobşte în această lucrare pentru a descuraja sufletele în urmarea ei; dă de asemenea învăţătură despre înlăturarea acestor obstacole şi despre calităţile pe care trebuie să le aibă lumina, adică duhovnicul şi magistrul, ce trebuie aleasă spre a înainta, supunându-te cu deplină încredere ascultării sale; şi indică în chip corect semnele pe care trebuie să le vadă sufletul pentru a

recunoaşte în sinea lui pe ce treaptă a progresului spiritual se află şi dacă a ajuns la capătul acestei călătorii în deplină desăvârşire, adică în tot ce conduce spre cea mai bună reuşită într-însa.

Am văzut – cum zic – acest tratat şi l-am citit o dată şi a doua oară, şi de fiecare dată mă simt şi mai mulţumit; căci (după cum spune Hugo Cardinalul 12) lectura este plictisitoare şi deprimantă atunci când în calitate şi cantitate este lungită şi prolixă: „Lectio duobus modis fastidium îngerere solet, et affligere spiritum, qualitate, videlicet, şi obscurior est, et quantitate, şi prolixior stiterit” 13. Am descoperit în această operă că, deşi de felul ei este foarte obscură şi dificilă, autorul o tratează cu atâta claritate, încât şi cel mai needucat poate să o priceapă şi să găsească mult

folos în lectura ei; şi, cu toate că este un subiect ce pretinde tratate de mari dimensiuni, ea îl scurtează şi-l adună cu multă eleganţă într-un volum mic, împodobit cu cele mai autorizate sentinţe şi păreri ale sfinţilor şi doctorilor care au scris despre acest subiect, circumscriind şi potrivind cu deplină proprietate locurile din Scripturi aduse în sprijinul său, evitând excesul şi inutilitatea în cuvinte şi punându-şi toată grija în substanţa şi sentenţiozitatea alor sale, după cum e de aşteptat în orice subiecte tratate, chiar dacă nu de aceeaşi pondere şi însemnătate ca acesta, potrivindu-se astfel cu ceea ce a spus Quintilian: „Praeterea ne decât quidem, ubi maxima rerum momenta versantur, de verbis esse sollicitum” **14** (Quintil., *Institutio oratoria,* VIII, 3,13); aşa stând lu’

12 Hugo Cardinalul (? – e. 1158), cistercian, episcop cardinal de Osia-Velletri între 1150 şi 1158.

13 „În două feluri poate o lectură să producă plictis şi să mâhnească spiritul: prin calitate, dacă e prea obscură, şi prin cantitate, dacă e prea lungă”.

14 În original, pasajul e uşor diferit: „Praeterea ne decât quidem, ubi maxima rerum momenta versantur, de verbis esee spllicitum”, adică: „Mai mult, când sunt în joc probleme de foarte mare importanţă, nici nu se cuvine să fim preocupaţi de alegerea cuvintelor” (trad.

de Maria Hetco).

crurile, tot ce spune acest autor reprezintă cel mai ales şi mai curat grâu cu care se hrănesc sufletele, lumină ce le trezeşte şi le arată drumul cel mai neîndoielnic şi mai sigur pentru a se apropia de Dumnezeu în toată desăvârşirea, şi scânteile care-i aprind şi pe cei mai indiferenţi pentru a se angaja într-aceasta, iar pe cei avansaţi îi îmbunătăţeşte şi-i încurajează pentru a merge mai departe cu nouă râvnă până la capăt; de aceea, ca şi datorită conformităţii cu credinţa noastră catolică, cu autorităţile sfinţilor şi sfintelor concilii, cu care se armonizează tot ce conţine opera de faţă, sunt de părere că va fi pe placul şi în slujba Domnului să fie făcută publică, dispunând să se tipărească. Iată opinia mea, în mănăstirea Sfântului Gil el Real, din Madrid, şi în martie, 3,1676.

Fratele Alonso de los santos

Aprobarea domnilor din Consiliu

Miguel Fernández de Noriega, secretar al Regelui, Stăpânului nostru, şi notarul de curte cu cea mai mare vechime din acest Consiliu, certific că, în numele domnilor din componenţa acestuia, s-a dat aprobare lui Isidoro Caballero, librar, spre a putea tipări şi vinde o carte intitulată *Ghid spiritual,* alcătuită de doctorul Miguel de Molinos, tipărită de el înainte de a o fi semnat şi parafat eu însumi cu iscălitura mea; aşadar, înainte de a fi pusă în vânzare, să fie adusă la Consiliu dimpreună cu originalul şi adeverinţa din partea corectorului, cum că a fost tipărită conform originalului, urmând să se stabilească şi preţul la care va fi vândută, respectând în privinţa imprimării prevederile legilor şi decretelor din aceste

Regate; drept care, am semnat-o în Madrid în a patra zi din martie, anul o mie şase sute şaptezeci şi şase.

Miguel Fernández de Noriega

Aprobarea doctorului D. Juan Mateo Lozano, capelan onorific, predicator al Majestăţii Sale şi preot al bisericii parohiale San Miguel, din această Curte

Din însărcinarea Ilustrisimului Sr. Dr. D. Francisco Forteza, vicar al acestei curţi, episcop ales de Zaragoza în regatul Siciliei, am văzut cartea intitulată *Ghid spiritual,* alcătuită de doctorul Miguel de Molinos, şi care, dată fiind certitudinea învăţăturii sale, întru totul conformă cu cea a sfinţilor părinţi, cu decretele conciliilor şi cu incoruptibilitatea moravurilor, este calificată de cenzurile celor mai autorizate persoane de la Curtea Romană, unde a fost

dată la lumină anul trecut, în 1675. Aşa încât mi se pare că va fi de mult folos pentru cei ce se ocupă de spirit şi, ca atare, întru totul vrednică să fie tipărită pentru a doua oară. Aceasta îmi este părerea; în San Miguel din Madrid, la 17 martie 1676.

Doctorul Don Juan Mateo Lozano

Aprobarea superiorului

Eu, Doctorul Don Francisco Forteza, episcop ales de Zaragoza, Regatul Siciliei, şi Vicar al oraşului Madrid şi al diecezei sale: prin prezenta şi în temeiul competenţelor noastre, dăm aprobare să se imprime cartea intitulată *Ghid spiritual,* scrisă de Doctorul Miguel de Molinos, preot, convins de cenzura de mai sus că nu există în ea

nimic contrar sfintei noastre credinţe catolice şi bunelor moravuri. Dată la

Madrid, în a 27-a zi a lunii martie, 1676.

Doctorul Don Francisco Forteza

Din împuternicirea sa.

Jacinto de Vera

Certificat de preţ

Domnii din Consiliu au evaluat această carte intitulată *Ghid spiritual,* alcătuită de Doctorul Miguel de Molinos, preot, la câte opt maravedişi coala, fiind tipărită pe hârtie fină, după cum se vede din originalul său, eliberat în biroul lui Miguel Fernández de Noriega, notar privat al Majestăţii Sale, la Madrid, în 22 aprilie 1670.

GHID SPIRITUAL

care despovărează sufletul şi-l călăuzeşte pe drumul lăuntric spre a-l duce la contemplarea desăvârşită şi la bogata comoară a păcii lăuntrice

CITITORULUI

Nu e nimic mai anevoios pe lume decât să fii pe placul tuturor a şi nici mai lesnicios şi mai des întâlnit decât să critici cărţile care ies la lumina publică. Supuse ambelor riscuri sunt toate operele câte se publică, fără excepţie, fie ele şi sub ocrotirea celei mai înalte protecţii.

Ce se va alege oare de cărţicica aceasta lipsită de patronaj, a cărei hrană, mistică şi prost gătită, aşa cum e, îşi atrage de la bun început critica şi neplăcerea obştească? Dacă n-o înţelegi, prietene cititor, nu o şi critica din acest motiv.

Omul firesc va asculta şi citi subiectele acestea spirituale, dar nu va izbuti, zice Sfântul Paul, să le şi priceapă: „Animalis homo non percipit ea, quae sunt spiritus Dei” **15** (I *Cor.,* 2,16). Dacă le osândeşti, te osândeşti să te numeri şi tu printre învăţaţii

veacului acestuia, despre care Sfântul Dionisie spune că Dumnezeu nu le împărtăşeşte această învăţătură precum celor simpli şi umili, chiar dacă, în opinia lumii, aceştia sunt ignoranţi”.

Ştiinţa mistică nu ţine de ingeniozitate, ci de experienţă; nu este inventată, ci încercată; nu e citită, ci primită, drept care este preasigură şi eficientă, de mare ajutor şi extrem de rodnică.

15 „Omul [numai] cu firea lui nu acceptă cele ale Duhului lui Dumnezeu”.

16 Ideea aceasta nu se găseşte ca atare în Pseudo-Dionisie.

Ştiinţa mistică nu intră în suflet prin urechi şi nici prin lectura perseverentă a cărţilor, ci prin infuzarea**17** mărinimoasă a

duhului dumnezeiesc, al cărui har li se împărtăşeşte cu cea mai intimitate celor simpli şi mărunţi *(Mt.,* 11,25).

Sunt unii docţi care nu au citit niciodată aceste materii şi unii înduhovniciţi care până acum nu le-au savurat, drept care şi unii, şi ceilalţi le osândesc; aceia din ignoranţă, iar aceştia din lipsă de experienţă.

E neîndoios că cineva lipsit de experienţa acestei dulceţi nu va putea judeca asemenea secrete misterioase, ci mai curând se va indigna, aşa cum mulţi obişnuiesc, la auzul minunilor de care face uz iubirea dumnezeiască în suflete, întrucât în ale lor nu văd asemenea gingăşii. Cine oare va pune hotar bunătăţii lui Dumnezeu, a cărui mână nu poate fi constrânsă a nu acţiona ca şi în alte vremuri? Dumnezeu nu-

l cheamă după merit pe cel mai puternic, ci pe cel mai slab şi mai nemernic, pentru ca infinita-l milă să strălucească şi mai tare.

Ştiinţa aceasta nu e teoretică, ci practică, şi aşa se face că experienţa o ia cu mult înaintea celei mai agere şi mai treze facultăţi speculative; şi cum nu o cunosc din experienţă, savanţii exclusiv livreşti o condamnă: „Hi autem quaecumque quidem ignorant blasphemant” **18** *(Iuda,* 1,10).

De aceea l-a prevenit Sfânta Tereza pe părintele ei spiritual să nu se ocupe de subiecte spirituale decât cu oameni care sunt şi ei înduhovniciţi: „Căci, dacă nu cunosc (zice ea) decât un singur drum ori au rămas la jumătatea lui, nu vor avea cum să-l dibuiască” *{Viaţa,* cap. 22, §18).

17 În text: *infusion e* lat. *Înfundere* „a

vărsa în a introduce vărsând în”. În terminologia teologică catolică termenul este curent: „contemplaţie infuză” sau „infuzată” etc.

18 „Aceştia însă defăima cele ce nu cunosc”.

GHID SPIRITUAL. CITITORULUI 93

Se va vedea cu prisosinţă că cine condamnă învăţătura cărţii de faţă nu are experienţa acestei ştiinţe practice şi mistice şi nu i-a frecventat pe Sfântul Dionisie, pe Sfântul Toma, pe Sfântul Bonaventura şi pe alţi mulţi sfinţi şi doctori recunoscuţi de Biserică şi care aprobă, certifică şi propovăduiesc, ca unii trecuţi prin experienţa ei, practicarea acestei învăţături.

Trebuie să se ţină seama că învăţătura acestei cărţi nu instruieşte pe orice fel de

inşi, ci numai pe aceia care au ajuns să-şi mortifice întru totul simţurile şi pasiunile şi care sunt avansaţi şi pricepuţi în ale rugăciunii şi chemaţi de Domnul pe drumul lăuntric, încurajaţi şi călăuziţi de El, înlăturându-li-se din cale obstacolele ce împiedică înaintarea spre contemplaţia desăvârşită.

M-am străduit ca stilul acestei cărţi să fie cucernic, neprihănit şi folositor, fără ornamentul unor fraze şlefuite, fără paradă de elocinţe sau subtilităţi teologice. Am urmărit doar să propovăduiesc adevărul nud cu smerenie, simplitate şi limpezime.

Nu te mira dacă vezi ieşind zilnic la lumina lumii noi cărţi spirituale, căci Dumnezeu are mereu de împărtăşit noi lumini, iar sufletele au mereu nevoie de aceste învăţături. Nici nu s-a spus şi nici nu

s-a scris totul; aşa încât vom avea pururea ce scrie până la sfârşitul lumii. Admirabile au fost luminile împărtăşite de Dumnezeu Bisericii Sale prin mijlocirea Sfântului Toma, Doctorul Angelic, care, în ceasul morţii, a spus că Majestatea Sa îi împărtăşise atâta lumină în clipa aceea, încât tot ce scrisese până atunci nu însemna nimic **19**. Prin urmare Dumnezeu are şi va avea totdeauna noi lumini de împărtăşit, fără ca nesfârşita-l ştiinţă să se epuizeze.

19 Mărturisire făcută fratelui Reginald. Vezi „Viaţa Sfântului Toma”, de G. de Tocco, *Acta Sanctorum,* tom 17,668.

Nu trebuie să ne descurajeze multele şi marile chinuri de pe drumul lăuntric, deoarece firesc este ca orice valorează mult să şi coste. Fii tare în cuget, căci nu doar

peste cele aici înfăţişate, ci şi peste multe altele vei trece cu ajutorul harului dumnezeiesc şi al tăriei lăuntrice.

Intenţia mea nu a fost nicicând să mă ocup de contemplaţie şi nici de apărarea ei**20**, ca mulţi alţii care au publicat, doct şi speculativ, cărţi întregi pline de argumente convingătoare, de învăţături şi citate din sfinţi şi din Sfintele Scripturi pentru a spulbera opinia celor care au condamnat-o şi o condamnă, întrucât nu au experimentat-o şi nu au înţeles-o nici măcar speculativ.

Experienţa unor ani îndelungaţi (datorată numeroaselor suflete ce s-au încrezut în nevrednicia mea pentru călăuzirea pe drumul lăuntric către care au fost chemate) mi-a arătat cât de mare este nevoia de a le înlătura din cale piedicile, înclinaţiile, simţămintele şi ataşamentele

care le blochează trecerea şi drumul către contemplaţia desăvârşită.

Toată această carte practică tocmai această intenţie o are; căci nu e suficient să întăreşti drumul lăuntric al contemplaţiei împotriva celor care i se opun, dacă nu le înlături şi sufletelor chemate şi întărite piedicile care le zădărnicesc trecerea şi zborul spiritual, în care scop m-am bizuit mai mult pe ceea ce Dumnezeu, în nesfârşita-l milă, m-a inspirat şi mi-a arătat decât pe ceea ce mi-a adus şi mi-a dat şi m-a învăţat lectura speculativă a cărţilor.

20 *Defensa de la contemplacion* este chiar titlul unui tratat molinosian, scris cândva între 1675 şi 1680, după apariţia *Ghidului spiritual,* şi rămas inedit vreme de trei secole; a fost publicat pentru prima

oară, selectiv, de José Ángel Valente în 1974 şi, integral, de Francisco Trinidad Solano (Miguel de Molinos, *Defensa de la contemplacion,* Editora Nacionál, Madrid, 1983). O ediţie integrală critică a dat şi părintele carmelit Eulogio Pacho, F.U.E., Madrid, 1988.

GHID SPIRITUAL. CITITORULUI 95

Uneori, deşi în puţine rânduri, citez autoritatea câte unui autor practic şi experimentat, astfel încât să se vadă că învăţătura predată aici nu e neobişnuită şi rară. Iată, aşadar, cea dintâi ţintă a mea: nu să întăresc drumul lăuntric, ci să-l eliberez. A doua, să-i învăţ pe îndrumători să nu împiedice mersul sufletelor chemate pe aceste cărări secrete către pacea lăuntrică şi suprema fericire. Deie Domnul, în nesfârşita Sa milă, să se poată împlini ceea

ce ne dorim într-atâta.

Ştiu bine că mulţi, din pricina lipsei de experienţă, vor critica învăţătura oferită aici, dar nădăjduiesc întru Domnul că ea le va fi de folos măcar unora dintre sufletele pe care Majestatea Sa le cheamă la această ştiinţă, rod ce mă va face să cred că truda nu mi-a fost zadarnică. Acesta a fost singurul ţel al dorinţei mele, iar dacă Dumnezeu, după cum se poate vedea, va accepta şi se va sluji de aceste dorinţe neprihănite, voi fi mulţumit, oricât de aspru criticat aş fi. *Vale.*

PREAMBUL

Avertisment I

În două feluri se poate merge la Dumnezeu: în primul, prin meditaţie şi raţiune; în al doilea, prin credinţă pură şi contemplaţie

1. În două feluri se poate merge la Dumnezeu: într-unul, prin reflecţii şi raţiune, iar într-altul prin puritatea credinţei, cunoaştere indistinctă, generală şi confuză.

Primul se numeşte meditaţie; al doilea, reculegere lăuntrică sau contemplaţie dobândită. Primul este pentru începători, al doilea pentru avansaţi; primul este sensibil şi material, al doilea este mai sobru, pur şi interior.

2. Când sufletul**21** s-a şi deprins să raţioneze asupra misterelor, însoţindu-se cu facultatea imaginativă şi folosind imagini corporale, purtat fiind din creatură în creatură şi din cunoaştere în cunoaştere (deşi i se pare foarte puţin faţă de ceea ce

îşi doreşte), iar de la ele la Creator, atunci Dumnezeu obişnuieşte să-l ia de mână (dacă nu

21 Sp. *alma,* s.f., pune mari probleme traducătorului în limba română, unde *suflet* este (din fericire totuşi!) neutru. Traducerea lui ca atare nu poate fi însă evitată, întrucât între *suflet* şi, de pildă, *inimă* deosebirile de natură teologică sunt foarte mari. Dificultatea aceasta e semnalată şi asumată bunăoară şi într-o traducere de importanţa *Septuagintei,* 4/1, Polirom/NEC, Iaşi, 2006, la *Cântarea Cântărilor.*

cumva îl cheamă de la început şi-l introduce fără raţionamente pe drumul credinţei pure) şi, făcând în aşa fel încât intelectul să depăşească orice consideraţii şi raţionamente, îl duce mai repede şi-l

scoate din acea stare sensibilă şi materială, făcându-l ca, sub o cunoaştere simplă şi obscură în credinţă, să năzuiască spre mirele său doar cu aripile iubirii, fără a mai avea nevoie pentru a-l iubi de încredinţările şi învăţăturile intelectului, deoarece în felul acesta iubirea i-ar fi extrem de slabă, foarte dependentă de creaturi, curgând doar picătură cu picătură, iar picăturile ar cădea numai la răstimpuri şi arareori.

3. Cu cât mai puţin ar depinde de creaturi şi s-ar întemeia doar pe Dumnezeu şi pe învăţătura Sa tainică, prin mijlocirea credinţei pure, cu atât mai statornică, mai durabilă şi mai puternică ar fi iubirea. După ce sufletul a şi dobândit cunoaşterea pe care i-o pot da toate meditaţiile asupra creaturilor şi imaginile lor corporale, dacă

Domnul îl va scoate cumva din starea aceea, lipsindu-l de raţionament, lăsându-l în întunericul divin ca să păşească pe drumul cel drept şi în pură credinţă, atunci să se lase întru totul călăuzit şi să nu mai voiască a iubi cu puţinătatea şi micimea induse de ele, ci să presupună că tot ceea ce-i pot spune lumea şi cele mai rafinate concepţii ale celor mai savante inteligenţe nu reprezintă nimic şi că bunătatea şi frumuseţea iubitului său îi întrec nemăsurat întreaga ştiinţă, convingându-se că toate creaturile sunt absolut nepricepute să-l înveţe şi să-l aducă la veritabila cunoaştere a Dumnezeului său.

4. Sufletul trebuie deci să înainteze cu iubirea sa, lepădându-şi întreaga înţelegere. Iubească-L pe Dumnezeu aşa cum este El în

Sine, nu cum i-L spune şi i-L plăsmuieşte imaginaţia; iar dacă nu-L poate cunoaşte aşa cum este în Sine, iubească-L fără a-L cunoaşte, sub vălurile întunecate ale credinţei, aşa cum un fiu care nu şi-a văzut niciodată tatăl îl iubeşte potrivit celor ce i s-au spus despre el, pe deplin încrezător în acestea, ca şi cum l-ar fi şi văzut.

5. Sufletul căruia i s-a luat raţionamentul nu trebuie să se nevoiască şi nici să caute silnic o cunoaştere mai limpede sau mai particulară, ci, fără constrângerile ori susţinerile mângâierilor sau cunoştinţelor sensibile, cu sărăcie în duh şi golit de tot ce-i pretinde apetitul firesc, să rămână înliniştit[22], netulburat şi statornic, lăsându-L pe Domnul să-şi facă lucrarea, chiar de-ar fi să se pomenească

singur, uscat şi copleşit de întunecimi; căci chiar de i s-ar părea lenevie, aşa stau lucrurile doar în activitatea lui sensibilă şi materială, nu în cea a lui Dumnezeu, Care făureşte în el ştiinţa adevărată. În sfârşit, cu cât spiritul urcă mai mult, cu atât mai mult se desprinde de sensibil. Multe sunt sufletele care au ajuns şi ajung la poarta aceasta, dar puţine cele care au trecut şi trec de ea fără să aibă un ghid experimentat; iar cele care-l au şi l-au avut, pentru că nu se supun cu neprefăcută şi absolută umilinţă.

6. Se va spune că voinţa nu iubeşte, ci este leneşă, dacă intelectul nu înţelege în chip distinct şi clar; căci este un principiu bine stabilit că nu poţi iubi decât ceea ce cunoşti. La aceasta se poate răspunde că

intelectul, şi dacă nu cunoaşte distinct, prin raţionament, imagini şi consideraţii, înţelege şi cunoaşte prin credinţa întunecată, generală şi confuză, cunoaşterea lui, fie şi aşa întunecată, indistinctă şi generală, este, spranaturală fiind, o cunoaştere mai clară şi mai desăvârşită a lui Dumnezeu decât orice cunoaştere sensibilă şi particulară care se poate forma în

22 în orig, *quieto,* apoi *quietud, quietarţse)* | termen central în doctrina mistică a lui Molinos, şi nu numai (de aici şi *quietismo,* fr, *quietisme* etc), folosit de multe ori alături de *tranquilidad;* am optat pentru o soluţie mai neobişnuită, dar, cred, adecvată: *înliniştit, înliniştire* etc, pentru a evita totuşi recursul la terminologia,

altminteri strâns înrudită, a spiritualităţii răsăritene *{isihia).*

viaţa aceasta, pentru că orice imagine corporală şi sensibilă e infinit depărtată de Dumnezeu.

7. „Pe Dumnezeu", zice Sfântul Dionisie, „îl cunoaştem în chip mai desăvârşit prin negaţii decât prin afirmaţii. Avem o percepţie mai înaltă despre Dumnezeu atunci când ştim că este de neînţeles şi mai presus de orice înţelegere a noastră mai degrabă decât când îl concepem sub o imagine şi o frumuseţe creată, căci asta înseamnă a-L înţelege în felul nostru grosolan" *(Mystica Theolog.,* I, § 2) **23**. Prin urmare mai multă preţuire şi iubire se vor zămisli din acest mod confuz, întunecat şi negativ decât din oricare altul sensibil şi

distinct: pentru că acela este mai caracteristic lui Dumnezeu şi golit de creaturi, iar acesta, dimpotrivă, cu cât atârnă mai mult de creaturi, cu atât este mai puţin legat de Dumnezeu.

23 Versiunea citată de Molinos şi tradusă aici literal nu se regăseşte decât foarte vag în original sau în alte traduceri, cf. *PG (Patrologia Graeca),* 3,997 – 999 sau Sfântul Dionisie Areopagitul, *Opere complete,* trad. de Dumitru Stăniloaie, Paideia, Bucureşti, 1996, p. 247.

Avertisment ÎI

Prin ce se deosebeşte meditaţia de contemplaţie

8. Zice Sfântul Ioan Damaschinul, asemenea altor sfinţi, că rugăciunea este o

„suire sau o înălţare a intelectului spre Dumnezeu” (*Defide,* cartea 3, cap. 24). Dumnezeu este superior tuturor creaturilor şi sufletul nu-L poate privi şi nici nu se poate întreţine cu El decât ridicându-se deasupra tuturor acestora. Relaţia prietenoasă pe care sufletul o are cu Dumnezeu, şi anume rugăciunea, se împarte în meditaţie şi contemplaţie.

9. Când intelectul cercetează cu atenţie misterele sfintei noastre credinţe pentru a-i cunoaşte adevărurile, reflectând asupra particularităţilor sale şi cântărindu-le împrejurările pentru a pune în mişcare afectele voinţei, reflecţia şi afectele acestea pline de evlavie se numesc propriu-zis meditaţie.

10. După ce sufletul ajunge să cunoască de acum adevărul (fie în temeiul deprinderii dobândite prin raţionamente, fie pentru că Dumnezeu i-a dat o lumină aparte) şi-şi ţine ochii minţii neslăbit aţintiţi asupra sus-numituluiad evăr, privindu-L simplu, cu înliniştire, netulburare şi tăcere, fără a avea nevoie de consideraţii, sau raţionamente, sau alte dovezi pentru a se convinge, iar voinţa îl iubeşte, uimindu-se şi desfătându-se într-Însul, aceasta se numeşte propriu-zis rugăciune a credinţei, rugăciune a înliniştirii, reculegere interioară sau contemplaţie.

11. Despre care Sfântul Toma (2.2. o 180, art. 3 şi 4**24**) şi toţi învăţătorii mistici spun că *este* „o vedere nesilită, blândă şi înliniştită a adevărului etern”. Dacă te

bucuri însă de efectele lui Dumnezeu în creaturi sau le examinezi şi, printre ele, de umanitatea Domnului Nostru Iisus Cristos, dintre toate cea mai desăvârşită, aceasta nu este contemplaţia desăvârşită, aşa cum o defineşte Sfântul Toma (tot acolo), deoarece ele toate sunt mijloace de a-L cunoaşte pe Dumnezeu aşa cum este în Sine însuşi şi, cu toate că umanitatea Domnului Nostru Iisus Cristos este mijlocul cel mai sfânt şi mai desăvârşit pentru a merge la Dumnezeu fiind şi instrumentul suprem al mântuirii noastre, şi canalul prin care primim tot binele la care nădăjduim, umanitatea Sa nu este cu toate acestea supremul bine pe care-l aşteptăm şi care constă în a-L vedea pe Dumnezeu; cum însă Iisus Cristos este mai mult prin divinitatea decât prin umanitatea Sa, cine mereu cugetă la

Domnul şi L priveşte (dat fiind că divinitatea e unită cu umanitatea), îl priveşte astfel mereu pe Iisus Cristos şi cugetă la El, mai cu seamă contemplativul, a cărui credinţă e mai simplă, mai pură şi mai exersată.

12. Ori de câte ori e atins scopul, mijloacele încetează şi, odată ajuns în port, călătoria pe mare. Aşa şi sufletul, dacă, după ce s-a ostenit în meditaţie, ajunge la înliniştirea, netulburarea şi odihna contemplaţiei, trebuie atunci să pună capăt raţionamentelor şi să se odihnească înliniştit, cu o atenţie iubitoare şi o vedere simplă a lui Dumnezeu, privindu-L şi iubindu-L, şi respingând cu blândeţe toate închipuirile ce i se înfăţişează, înliniştindu-şi mintea în prezenţa aceea dumnezeiască, reculegându-şi memoria, fixându-şi-o pe

toată asupra lui Dumnezeu, mulţumindu-se cu cunoştinţa generală şi confuză pe care o are despre El, concentrându-şi întreaga voinţă în a-L iubi, de unde provine tot rodul.

24 J.I. Tellechea Idígoras (ed, cât., p. 379, n. 36) arată ci citatul de mai sus reprezintă concentrarea a doua locuri din *Summa theologica,* 2 **a**-2% o 180, art. 3 şi 4, trimiţând şi la răspunsul *ad 1* şi la *art 6.* Vezi ed, cât, p. 111 şi nota 49, p. 379.

13. Zice Sfântul Dionisie: „Iar tu, iubite Timotei, prin ocuparea intensă cu vederile tainice, părăseşte simţurile şi lucrările înţelegătoare şi toate cele sensibile şi inteligibile şi toate cele ce nu sunt şi sunt – şi tinde în chip neştiut, pe cât e cu putinţă, spre unirea cu Cel mai presus de toată fiinţa

şi cunoştinţa”[29]

(*Teologia mistica*). Până aici Sfântul.

14. E necesar deci să părăseşti orice fiinţă creată, orice este sensibil, orice este inteligibil şi afectiv şi, în cele din urmă, tot ce este şi tot ce nu este, pentru a te arunca în sânul cel iubitor al lui Dumnezeu, căci El ne va înapoia pe toate cele pe care le vom fi părăsit, însoţindu-ne cu tărie de cuget şi eficacitate spre a-L iubi şi mai fierbinte, iubire ce ne va menţine înăuntrul acestei sfinte şi preafericite tăceri, care e mai preţioasă decât toate faptele la un loc. Zice Sfântul Toma: „Puţin poate cuprinde mintea din Dumnezeu în viaţa aceasta, dar mult poate iubi voinţa” (1 – 2, o 27, art. 2, ad 2).

29 Sf. Dionisie Areopagitul, *op. cit.,* ed. rom. cit., p. 247.

15. Când ajunge la starea aceasta, sufletul întreg trebuie să se reculeagă în sine însuşi, în centrul său pur şi adânc, unde se află imaginea lui Dumnezeu: acolo, atenţia iubitoare, tăcerea, uitarea tuturor lucrurilor, sârguirea voinţei cu desăvârşită resemnare, ascultându-L şi întreţinându-se cu El într-o asemenea singurătate de parcă în întregul univers n-ar exista decât ei doi.

16. Cu deplină îndreptăţire spun sfinţii că meditaţia lucrează cu trudă şi cu rod; contemplaţia fără trudă, cu netulburare, pace, desfătare şi mult mai mult rod. Meditaţia seamănă, şi contemplaţia culege; meditaţia caută, şi contemplaţia găseşte; meditaţia rumegă hrana, contemplaţia o savurează şi se hrăneşte cu ea.

17. Misticul Bernard a spus totul despre acele vorbe ale Mântuitorului: „Quaerite et învenietis, pulsate, et aperietur vobis[30]: Lectio apponit ori solidum cibum, meditaţio frangit, oratio saporem conciliat, contemplatio est lipsa dulcedo, quae iucundat, et reficit”[31] *(De scala claustralium).* Astfel se arată ce anume este meditaţia, ce anume contemplaţia, precum şi deosebirea dintre cele două.

Avertisment III

Prin ce se deosebeşte contemplaţia dobândită şi activă de cea infuză şi pasivă;

30 „Cereţi şi vi se va da; bateţi şi vi se va deschide" *(Mt., 7, 7).*

31 „Lectura duce la gură hrana solidă, meditaţia o sfărâmă, rugăciunea îi dezvăluie savoarea, contemplaţia este ea însăşi dulceaţa care te bucură şi te reface" *(Scala claustralium sive tractatus de modo orandi,* c. 2, n. 2). E vorba de un Pseudo-Bernard, lucrarea aparţinându-i de fapt cartusianului Guigus [Guigues du Chastel, 1083-1137], *Scala claustralium sive tractatus de modo orandi;* textul, cu mici diferenţe, în *PL,* 184, 476.

şi se arată semnele după care se va cunoaşte când anume voieşte Dumnezeu ca sufletul să treacă de la meditaţie la contemplaţie

18. Există şi două feluri de contemplaţie, una imperfectă, activă şi dobândită, alta infuză şi pasivă. Contemplaţia activă (despre care s-a vorbit până acum) este cea care poate fi atinsă prin sârguinţa noastră, ajutaţi de harul dumnezeiesc, adunându-ne facultăţile şi simţurile, pregătindu-ne pentru tot ce va voi Domnul; aşa spun Rojas (*Vit, spirit.,* cap. 19) şi Arnaya (*Confes.,* 47) **28**.

19. Sfântul Bernard recomandă această contemplaţie activă, vorbind despre acele cuvinte: „Audiam quid loquatur în me Deus” (*Ps.* 84) **29**. Şi zice: „Optimam partem elegit

Maria, licet non minoris (forţasse) meriţi sit apud Deum humilis conversaţie Marthae, sed de elecţione

28 Antonio de Rojas, arhiepiscop de Mallorca între 1496 şi 1508, autor al unei *Vida de-l espíritu,* Lisabona, 1645; Nicolâs Arnaya, iezuit, cunoscut prin lucrarea sa *Conferencias espírituales utiles para todo genero y estado de personas.*

29 „Auzi-voi ce va grăi întru mine Domnul Dumnezeu”.

Maria lăudatur, quoniam illa omnino (quoad nos spectat) eligenda, haec vero şi imungitur, patienter est toleranda.”[32]

32 „Maria a ales cea mai bună parte, chiar dacă umila conversaţie a Martei n-a avut poate merite mai mici în ochii lui Dumnezeu.
Maria e însă lăudată pentru alegerea ei deoarece, dacă se dedică într-adevăr lucrului care trebuie, după părerea noastră, preferat oricăror altora, ea trebuie suportată cu răbdare."

20. Sfântul Toma recomandă şi el contemplaţia dobândită, cu următoarele cuvinte: „Quanto homo animam suam, vei alterius propinquius De-o coniungit, tanto sacrificium est De-o magis acceptum, unde magis acceptum est De-o, quod aliquis animam suam, et aliorum applicet contemplationi, quam acţiuni” **31** (2 – 2. o 182, art. 2). Cuvinte cu adevărat limpezi pentru a închide gura celor ce condamnă contemplaţia dobândită.

21. Cu cât omul îşi apropie sau încearcă să-şi apropie mai mult de Dumnezeu propriul suflet şi pe cel al celorlalţi, cu atât jertfa e mai mare şi mai bine primită de Dumnezeu, de unde rezultă (conchide acelaşi Sfânt) că va fi şi mai plăcut lui

Dumnezeu şi mai bine primit de El ca omul să-şi consacre sufletul său şi pe-al celorlalţi mai curând contemplaţiei decât acţiunii. Şi nu se poate spune că Sfântul s-ar referi aici la contemplaţia infuză, pentru că omului nu-i stă în putere să se consacre contemplaţiei infuze, ci aceleia dobândite.

22. Deşi se zice că ne putem introduce noi înşine în contemplaţia dobândită cu ajutorul Domnului, cu toate acestea nimeni din proprie iniţiativă nu trebuie să cuteze a trece de la stadiul de meditaţie la cel de contemplaţie

30

31 „Cu cât omul îşi apropie de Dumnezeu sufletul său propriu sau pe cel al

altcuiva, cu atât mai plăcută lui Dumnezeu este jertfa aceasta; prin urmare, mai plăcut Îi este lui Dumnezeu să-ţi dedici propriul suflet sau pe cel al celorlalţi mai degrabă contemplaţiei decât acţiunii”.

fără sfatul unui îndrumător experimentat, care va cunoaşte cu limpezime dacă sufletul e chemat de Dumnezeu pe acest drum lăuntric sau, în lipsa îndrumătorului, îşi va da seama sufletul însuşi cu ajutorul vreunei cărţi ce tratează despre aceste subiecte, trimisă lui de pronia divină, ca să descopere ceea ce, fără să ştie, trăia înăuntrul său.

Dar şi dacă s-ar convinge prin lumina unei cărţi să abandoneze meditaţia în favoarea înliniştirii contemplaţiei, sufletul va rămâne totuşi cu o dorinţă arzătoare de a

fi cât mai deplin instruit.

23. Şi ca să şi fie în această privinţă, vreau să-i indic aici semnele prin care îşi va cunoaşte chemarea către contemplaţie. Primul şi cel mai important este că nu poate medita; iar dacă meditează, o face cu multă nelinişte şi osteneală, dacă nu cumva acestea provin dintr-o indispoziţie trupească, dintr-o tulburare temperamentală, din umoarea melancolică sau dintr-o uscăciune născută din lipsa de pregătire.

24. Se va şti că nu este vreunul din aceste defecte, ci chemare adevărată atunci când ţi se scurge o zi, o lună sau mai multe luni fără a te putea ruga raţional. „Domnul conduce sufletul prin contemplaţie (zice

Sfânta Maică Tereza) şi mintea rămâne cu totul incapabilă să mediteze asupra patimilor lui Cristos, căci, dat fiind că meditaţia neînsemnând decât căutare a lui Dumnezeu, sufletul, odată ce-L găseşte şi se deprinde, prin lucrarea voinţei, să-L caute din nou, nu vrea să se mai ostenească a-L căuta cu mintea" (în *Sălaşul* 6, cap. 7) **32**. Până aici Sfânta.

32 Santa Teresa de Jesus, *Obras completas,* edicion manual, introduceion y notas del P. Isidoro de San José, C.D., Editorial de Espíritualidad, Madrid, 1963, *Castilia interior o las Moradas,* p. 724.

Textul original diferă de cel reţinut de Molinos; acesta aplică stării de contemplaţie dobândită ceea ce Sfânta Tereza, fără a exclude aportul intelectului,

spune despre contemplaţia infuză.

25. Cel de-al doilea semn este că, deşi evlavia sensibilă îi lipseşte, sufletul caută singurătatea şi fuge de conversaţie. Al treilea, că lectura cărţilor religioase îi face de obicei lehamite, pentru că ele nu-i vorbesc de blândeţea interioară ce se află în lăuntrul său, fără ca el să ştie. Al patrulea, că, deşi lipsit de raţionament, se vede plin de intenţia fermă de a stărui în rugăciune. Al cincilea, că va descoperi o mare cunoaştere şi ruşinare de sine, detestându-şi vina şi nutrind o şi mai mare preţuire pentru Dumnezeu.

26. Cealaltă contemplaţie e desăvârşită şi infuză, şi în ea (cum spune Sfânta Tereza) „Dumnezeu îi vorbeşte omului,

imobilizându-i intelectul, şi întrecându-i gândirea, şi luându-i (cum se zice) vorba din gură, încât, şi să vrea, nu poate vorbi decât cu mare caznă. Înţelege că acest divin Maestru îi dă învăţătură fără larma vorbelor, imobilizându-i facultăţile, căci dacă atunci ele ar lucra, mai degrabă ar dăuna decât ar fi de folos. Se bucură fără a înţelege cum anume se bucură. Sufletul se aprinde de iubire şi nu pricepe cum anume iubeşte; ştie că se bucură de ceea ce iubeşte, şi nu ştie cum anume se bucură; înţelege prea bine că intelectul nu atinge desfătarea când o doreşte; voinţa îi ia foc, fără a înţelege cum anume, dar, incapabil a pricepe ceva, vede că nu binele acesta poate fi meritat oricâte munci ar depune ca să-l câştige pe pământ. E darul Domnului şi Stăpânului său, care, până la urmă, dă aşa

cum este El, şi cui vrea, şi cum vrea. Într-aceasta Majestatea Sa este Cel ce face totul, fiind lucrarea Lui mai presus de firea noastră”. Totul e de la Sfânta Maică *{Drumul desăvârşirii,* cap. 25) **33**. De unde urmează că această contemplaţie desăvârşită este infuză şi Domnul o dăruieşte gratuit cui vrea El.

Camino de Perfeccion, 25, ed, cât., pp. 498 – 499.

Avertisment IV

Tema acestei cărţi: să dezrădăcineze răzvrătirea propriei noastre voinţe pentru a ajunge la pacea lăuntrică

27. Drumul păcii lăuntrice e să ne conformăm întru totul celor hotărâte de voinţa dumnezeiască: „În omnibus debemus subiicere voluntatem nostram voluntari

divinae. Haec est eram pax voluntatis nostrae, ut sit per omnia conformis voluntaţi divinae” **34** (Hugo Cardinalis**35** *în Ps.,* 13). Cei ce vor ca totul să se petreacă şi să se săvârşească după placul lor nu au ajuns să cunoască drumul acesta („Viam pacis non cognoverant”, *Ps.* 13**36**) şi nu vor să păşească pe el, drept care trăiesc o viaţă amară şi

34 „În toate lucrurile trebuie să ne supunem propria-ne voinţă voinţei divine. Pacea voinţei noastre stă în deplina ei conformare voinţei divine”. Glosă la „Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis” (*Mt,* 26,39, „însă nu precum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu”).

35 Citatul se regăseşte (Idígoras, p. 388,

nota 9), la Hugues de Saint-Cher, dominican, născut în Dauphine, la Saint-Cher, la sfârşitul secolului al XII-lea, şi mort la Orvieto în 1263. A predat la Universitatea din Paris şi tot aici a fost numit cardinal. Este, printre altele, autorul primei concordanţe a Bibliei.

36 „Şi calea păcii nu au cunoscut-o”.

searbădă, mereu neliniştiţi şi răscoliţi, fără a găsi drumul păcii, care e cel al totalei conformări cu voinţa divină.

28. Această conformare e jugul cel blând care ne introduce în ţinutul păcii şi al seninătăţii lăuntrice. De aici vom cunoaşte că răzvrătirea voinţei ne este cauza principală a neliniştii noastre şi că, din pricină că nu ne supunem jugului blând al

celei dumnezeieşti, îndurăm atâtea tulburări şi frământări. O, sufletelor, dacă ne-am supune voinţa celei dumnezeieşti şi tuturor hotărârilor sale, ce linişte am încerca, ce pace blândă, ce seninătate lăuntrică, ce supremă beatitudine şi prefigurare a fericirii!

Aceasta trebuie, aşadar, să fie tema cărţii de fată: binevoiască Domnul să-mi dea lumina divină pentru a descoperi cărările tainice ale acestui drum lăuntric şi suprema fericire a păcii desăvârşite.

CARTEA I

Despre tenebrele, uscăciunile şi ispitirile cu care

Dumnezeu purifică sufletele şi despre reculegerea lăuntrică sau contemplaţia dobândită

Capitolul I

Pentru ca Dumnezeu şase odihnească în suflet, inima trebuie să fie pururi împăcată în orice fel de nelinişte, ispită şi frământare

1. Eşti dator să ştii că sufletul tău e centrul, sălaşul şi regatul lui Dumnezeu. Dar pentru ca Marele Rege să se poată odihni pe tronul sufletului tău, trebuie să te străduieşti a-l avea curat, înliniştit, golit şi paşnic. Curat de vinovăţii şi defecte; înliniştit în temeri; golit de pasiuni, dorinţe şi gânduri; şi paşnic în ispitiri şi frământări.

2. Trebuie, aşadar, ca inima să-ţi fie totdeauna paşnică pentru a păstra neprihănit templul acela viu al lui Dumnezeu, iar tu cu gând drept şi curat trebuie să lucrezi, să te rogi, să asculţi şi să suferi fără niciun fel de tulburare orice ar

binevoi Domnul să-ţi trimită. Căci e neîndoios că, spre binele sufletului tău şi spre folosul tău spiritual, îi va îngădui duşmanului celui pizmaş să tulbure cetatea aceea a înliniştirii şi tronul păcii cu ispitiri, incitări şi restrişti şi, prin intermediul creaturilor, cu necazuri dureroase şi mari prigoane.

3. Inima îţi e statornică şi paşnică în orice neliniştire pe care ţi-ar prilejui-o restriştile acestea. Intră acolo înăuntrul ei ca să le biruieşti, căci acolo se află dumnezeiască tărie de cuget care te apără, te sprijină şi se războieşte pentru tine. Dacă are o tărie de cuget nestrămutată, omul nu se nelinişteşte nici dacă l-ar persecuta duşmanii, căci ei, intrând acolo, se văd daţi de ruşine şi înfrânţi. Fortăreaţa din care

poţi triumfa asupra duşmanilor tăi văzuţi şi nevăzuţi şi asupra tuturor vicleniilor şi restriştilor lor se află chiar înăuntrul sufletului tău, căci acolo îşi are locul dumnezeiescul ajutor şi sprijinul suveran; intră acolo, înăuntru, şi totul va deveni înlinişţit, sigur, paşnic şi senin.

4. Îndeletnicirea ta principală şi neîntreruptă trebuie să fie pacificarea acelui tron din inima ta pentru ca pe el să se odihnească Regele suveran. Ca să-l pacifici trebuie să intri în însuţi lăuntrul tău, cu ajutorul reculegerii lăuntrice. Tot sprijinul trebuie să-ţi fie rugăciunea şi reculegerea plină de iubire în dumnezeiască prezenţă. Când te vei vedea mai încolţit, retrage-te în acel tărâm al păcii, unde vei găsi tăria de cuget. Când mai fricos,

adăposteşte-te în refugiul rugăciunii, armă unică pentru a-l învinge pe duşman şi a-ţi potoli frământarea. Să nu te depărtezi de ea în furtună, până când nu vei găsi, ca alt Noe, liniştea, siguranţa şi seninătatea şi până când voinţa ta nu va fi resemnată, evlavioasă, paşnică şi curajoasă.

5. În sfârşit, nu te întrista şi nu-ţi pierde încrederea dacă vezi că eşti fricos. Inliniştează-te din nou, ori de câte ori te răscoleşti; pentru că Domnul Dumnezeu, ca să se odihnească în sufletul tău şi să-şi facă în el un tron bogat al păcii, nu vrea de la tine decât să-ţi cauţi în lăuntrul inimii, cu ajutorul reculegerii lăuntrice şi cu harul Său dumnezeiesc, tăcerea în tumult, singurătatea în mulţime, lumina în întuneric, uitarea în jignire, îmbărbătarea în

laşitate, curajul în teamă, rezistenţa în ispită, pacea în război şi înliniştirea în restrişte.

Capitolul II

Chiar dacă sufletul se vede lipsit de raţiune, el trebuie să stăruiască în rugăciune şi să nu se întristeze, deoarece asta îi e cea mai mare fericire

6. Te vei pomeni, ca toate celelalte suflete pe care Dumnezeu le cheamă spre drumul lăuntric, plin de confuzie şi îndoieli pentru că ţi-a lipsit raţionamentul în rugăciune. Ţi se va părea că Dumnezeu nu te mai ajută ca înainte, că exerciţiul rugăciunii nu e de tine, că-ţi pierzi timpul, deoarece nu poţi, oricât te-ai osteni, să formulezi niciun raţionament, aşa cum obişnuiai.

7. Ce amărăciuni şi ce buimăceli îţi va pricinui oare această lipsă a raţionamentului? Şi dacă într-o împrejurare ca asta nu ai un părinte spiritual experimentat în ale drumului mistic, în tine va spori suferinţa şi-n el confuzia. Va socoti că sufletul nu-ţi este bine rânduit şi că, pentru siguranţa conştiinţei tale, ai nevoie de o spovedanie generală, iar toată strădania nu va avea alt rezultat decât confuzia amândurora. O, câte suflete nu sunt chemate la drumul lăuntric şi, în loc de a le călăuzi şi ajuta să înainteze, părinţii spirituali, pentru că nu le înţeleg, le ţin în loc şi le ruinează!

8. Trebuie, aşadar, să te încredinţezi, spre a nu te întoarce din drum când se va fi

întâmplând să fii lipsit de raţionamentul rugăciunii, că asta îţi este cea mai mare fericire, fiindcă e semn limpede că Dumnezeu vrea să te facă să mergi prin credinţă şi tăcere în prezenţa Sa divină, a cărei cărare este cea mai priincioasă şi cea mai lesnicioasă, căci, cu o simplă vedere sau cu o atenţie iubitoare faţă de Dumnezeu, sufletul se închipuie ca un cerşetor umil în faţa Stăpânului său ori ca un copil nevinovat care se aruncă la sânul cel blând şi sigur al iubitei sale mame.

Aşa a spus Gerson[37]: „Ego licet per quadraginta annos vacaverim lecţiuni et orationi, tamen nihil efficatius, et ad consecutionem mysticae Theologiae compendiosius învenire potui quam şi spiritus noster fiat coram De-o tamquam parvulus et mendicus”. [38]

9. Rugăciunea aceasta nu este doar cea mai uşoară, ci e şi cea mai sigură, pentru că este liberă de lucrările imaginaţiei, mereu supuse înşelăciunilor diavolului şi toanelor umorii melancolice şi ale raţionamentelor, în care sufletul se lasă lesne distras şi se încâlceşte prin speculaţii, privindu-se pe sine însuşi.

10. Vrând să-l înveţe pe Moise, conducătorul trimis de El (*Ex.,* 34,1 – 9), şi să-i dea tablele de piatră cu legea dumnezeiască scrisă, Dumnezeu l-a chemat la poalele muntelui şi, în acea clipă, Domnul fiind acolo, muntele s-a întunecat, s-a împresurat de nori negri şi deşi, iar Moise a fost redus la nemişcare, fără a şti sau a putea vorbi ceva.

După şapte zile, Dumnezeu i-a poruncit lui Moise să urce în vârful muntelui, unde i s-a arătat în slavă şi l-a umplut de mare mângâiere.

11. Aşa se face că, la început, când Dumnezeu, voieşte într-un chip cu totul neobişnuit să conducă sufletul la şcoala dumnezeieştilor şi iubitoarelor cunoştinţe ale legii lăuntrice, îl pune să păşească în beznă şi uscăciune ca să şi L

37 Jean Charlier, zis Jean de Gerson (1363 – 1429), mistic, teolog, reprezentant al nominalismului şi ecleziast influent, principal organizator, împreună cu Pierre d'Ailly, al conciliului de la Konstanz, care a pus capăt schismei dintre Avignon şi Roma. Textul citat parţial de Molinos se găseşte în

Tractatus de elucidatione scholastica mysticae Theologiae, Opera, Paris, 1606,3% col. 321.

38 „Deşi vreme de patruzeci de ani am practicat studiul şi rugăciunea, nu am putut găsi nimic mai eficace şi mai folositor pentru dobândirea teologiei mistice decât faptul că spiritul nostru se poate arăta în faţa lui Dumnezeu ca un copil şi un cerşetor”.

apropie, deoarece dumnezeiască Majestate ştie prea bine că, pentru a se apropia de El şi a-l înţelege îndrumările divine, mijlocul nu este cel al propriei străduinţi şi raţiuni, ci acela al resemnării în tăcere.

12. Ce măreţ exemplu ne-a dat Noe

patriarhul! După ce toţi îl socotiseră nebun pe când se afla în largul unei mări dezlănţuite revărsate peste întreaga lume, fără pânze şi vâsle, încercuit de animale sălbatice în arca ferecată, a înaintat doar cu ajutorul credinţei, fără a şti şi-a pricepe ce anume voia să facă Dumnezeu cu el.[39]

13. Cel mai important pentru tine, o suflete răscumpărat, este să ai răbdare şi să nu părăseşti lucrarea rugăciunii, chiar dacă nu poţi raţiona într-însa. Păşeşte cu neslăbita credinţă şi cu sfânta tăcere, murind în tine însuţi odată cu toate înzestrările tale fireşti: căci Dumnezeu este Cine este, şi El nu. Se schimbă, nu poate să greşească şi nici să vrea altceva decât binele tău. Este limpede că cine urmează a muri trebuie neapărat să simtă asta; dar ce

timp bine folosit e ca sufletul să fie mort, mut şi resemnat în prezenţa dumnezeiască, pentru a primi fără poticnire divinele înrâuriri!

14. Simţurile nu sunt capabile de bunătăţile divine. Şi, ca atare, dacă vrei să fii fericit şi înţelept, taci şi crede, suferă şi fii răbdător, încrede-te şi umblă, căci pentru ţine de mai mare însemnătate decât toate bunătăţile de pe lume este să taci şi să te laşi condus de mâna dumnezeiască. Şi chiar de ţi se părea va că nu faci nimica şi că eşti leneş, mut şi resemnat, rodul e infinit.

15. Uită-te la măgăruşul care, legat la ochi, face să se învârtească roata morii şi, cu toate că nu vede şi nici nu ştie ce face, munceşte din greu ca să macine grâul şi,

chiar dacă nu se-nfruptă din el, stăpânul lui se alege cu roadă şi

39 ex., 34,1 – 9.

placul. Cine oare nu va socoti că, atâta vreme cât se află sub pământ, sămânţa nu este irosită? Pentru ca apoi să o vezi încolţind, crescând şi înmulţindu-se. La fel face Dumnezeu în suflet când îl lipseşte de reflecţie şi raţiune, deoarece, tocmai când acesta crede că nu face nimic şi că este pierdut, se pomeneşte prosper cu timpul, detaşat şi desăvârşit, fără a fi nădăjduit nicicând atâta fericire.

16. Caută, aşadar, să nu te întristezi sau să te întorci din drum, chiar dacă nu poţi raţiona în rugăciune; suferă, taci şi aşază-te în divina prezenţă; perseverează cu

statornicie şi încrede-te în infinita-l bunătate, căci El îţi va da credinţa statornică, adevărata lumină şi harul dumnezeiesc. Mergi orbeşte şi legat la ochi, fără a gândi şi a raţiona; aşază-te în mâinile Sale iubitoare şi părinteşti, fără a voi să faci altceva decât dumnezeiasca-l bunăvoire.

Capitolul III *Continuă aceeaşi temă*

17. Este părerea comună a tuturor sfinţilor care s-au ocupat de spirit, ca şi a tuturor învăţătorilor mistici, că sufletul nu poate ajunge la desăvârşire şi la unirea cu Dumnezeu cu ajutorul meditaţiei şi al raţionamentului întrucât acestea n-ar fi de folos decât la început de drum spiritual, până când dobândeşti o deprindere de a cunoaşte tu însuţi frumuseţea virtuţii şi urâţenia viciului, deprindere care, după

opinia Sfintei Tereza[40], se poate dobândi în şase luni, iar după cea a Sfântului Bonaventura, în două *(Introd,* la *Mystica Theolog.,* p. 655[41]).

40 Textul pe care l-a avut pesemne în vedere s-ar putea găsi în *Viaţa* Sfintei, 11,8.

41 Operă pseudo-bonaventuriană, al cărei autor este Hugo de Balma.

18. O, câtă milă trebuie să ne fie de infinitele suflete care, de când îşi încep şi până când îşi încheie viaţa, se ostenesc în meditaţia simplă, silindu-se din răsputeri să raţioneze, chiar dacă Dumnezeu le lipseşte de raţionament spre a le face să treacă la alt stadiu şi la o rugăciune mai desăvârşită! Aşa încât, după mulţi ani, tot nedesăvârşite

şi la început rămân, fără a înregistra niciun progres şi fără a face niciun pas pe drumul spiritului, spărgându-şi capul cu compoziţia locului, cu studierea punctelor, imaginaţiilor şi raţionamentelor forţate, căutându-L pe Dumnezeu pe afară, când îl au în ele însele.

19. De aşa ceva se plângea Sfântul Augustin pe vremea când Dumnezeu îl conducea spre drumul mistic, spunându-l Majestăţii Sale: „Am greşit, Doamne, ca oaia pierdută, căutându-Te cu raţionamente trudnice pe afară, câtă vreme tu erai înăuntrul meu; mult m-am ostenit căutându-Te în afara mea, iar Tu îţi ai locuinţa în mine, şi eu Te doresc şi tânjesc după Tine. Am bătut străzile şi pieţele din cetatea lumii acesteia în căutarea Ta, şi nu Te-am găsit, căci rău căutam pe-afară ceea ce se afla în

mine însumi” **42** *(Solilocviu,* cap. 31).

20. Vezi şi Doctorul Angelic Sfântul Toma, care, deşi e atât de circumspect în toate scrierile sale, pare a-i lua peste picior pe cei care-L tot caută pe Dumnezeu pe cale raţională, când îl au prezent în ei înşişi: „Mare orbire şi exagerată prostie (zice Sfântul) dovedesc unii care mereu îl caută pe Dumnezeu, necontenit suspină după Dumnezeu, adeseori îl doresc pe Dumnezeu; îl invocă şi L cheamă zi de zi pe Dumnezeu în rugăciune, când ei înşişi sunt (potrivit Apostolului) templu viu al lui Dumnezeu şi adevărata Lui locuinţă, când sufletul lor e jilţ şi tron al lui Dumnezeu, pe care El necontenit se odihneşte. Cine, dar.

42 Pseudo-Augustin, *Soliloquia,* cap. 31

(PL 40,887 – 888).

dacă nu un prost caută pe-afară unealta când ştie că o are închisă la el în casă? Sau cine oare se întăreşte cu mâncarea la care pofteşte, dar din care nu gustă? Aşa este viaţa unor drepţi, pururi caută şi niciodată nu posedă, şi astfel toate lucrările lor sunt mai puţin desăvârşite" *(Opuse.*

63. cap. 3, la sfârşit**43)**.

21. Este limpede că Domnul Nostru Iisus Cristos i-a învăţat pe toţi desăvârşirea şi totdeauna vrea ca toţi să fie desăvârşiţi, cu deosebire cei ignoranţi şi cei simpli. A învederat limpede adevărul acesta când şi i-a ales pentru apostolatul Său pe cei mai neştiutori de carte şi mai mărunţi, spunându-l eternului său Tată: Te

preamăresc pe Tine, o Părinte veşnic, că ai ascuns ştiinţa aceasta dumnezeiască de învăţaţi şi pricepuţi şi le-ai arătat-o celor simpli şi copiilor *(Mt.,* 11,25). Şi sigur este că aceştia nu pot dobândi perfecţiunea prin meditaţii ascuţite şi reflecţii subtile, dar sunt capabili asemenea celor mai docţi să ajungă la perfecţiune prin afectele voinţei, în care ea constă cu deosebire.

22. Sfântul Bonaventura învaţă să nu gândeşti la nimic, nici chiar la Dumnezeu, pentru că este o imperfecţiune să ai forme, imagini şi idei, oricât ar fi ele de subtile, nici despre voinţă şi nici despre bunătate, Treime şi Unitate, şi nici chiar despre însăşi esenţa divină, pentru că toate aceste idei şi imagini, chiar dacă par deiforme, nu sunt totuşi Dumnezeu, Care nu admite niciun fel

de imagine sau formă. „Non ibi (spune Sfântul”) opportet cogitare res de creaturis nec de angelis nec de Trinitate, quia haec sapientia per affectus desideriorum, non per meditationem praeviam habet consurgere” („Aici nu trebuie să gândim nimic despre creaturi, despre îngeri şi nici despre însuşi Dumnezeu, pentru că această înţelepciune şiperfec

Scriere de paternitate incertă, *De beatitudine.*

Pseudo-Bonaventura, ed, cât., p. 467.

ţiune nu se produc prin meditaţie subtilă, ci prin dorinţa şi afectul voinţei” *(Mystica Thelolog,* par. 2. o unică).

23. Sfântul nu poate vorbi cu mai mare limpezime, astfel încât şi tu te vei nelinişti şi vei voi chiar să abandonezi rugăciunea,

pentru că nu poţi sau nu ştii să raţionezi în ea, dar bunăvoinţă, bună dorinţă şi intenţie pură poţi avea. Dacă şi în cazul puilor de corb, lăsaţi de izbelişte de părinţii lor, care i-au crezut degeneraţi când i-au văzut fără penet negru, Dumnezeu lucrează cu rouă Sa pentru ca ei să nu piară, ce nu va face oare pentru răscumpărarea sufletelor, care nu pot vorbi sau raţiona, dar cred, se încred şi-şi deschid gura către cer, vădindu-şi nevoia? Nu-i oare mai mult ca sigur că bunătatea divină va avea grijă de ei, dându-le hrana trebuincioasă?

24. Este limpede că e un greu martiriu şi un dar nu mărunt al lui Dumnezeu, ca sufletul, văzându-se lipsit de plăcerile sensibile pe care le avea, să umble doar cu sfânta credinţă pe cărările neguroase şi

pustii ale desăvârşirii; dar la ea nu se poate ajunge decât prin acest mijloc dificil, deşi sigur. Ca atare, străduieşte-te să fii statornic şi să nu te întorci din drum, chiar dacă îţi va lipsi raţionamentul în rugăciune; crede atunci cu tărie, taci cu înliniştire şi stăruieşte cu răbdare, dacă vrei să fii fericit şi să ajungi la unirea dumnezeiască, la înliniştirea eminentă şi la suprema pace lăuntrică.

Capitolul IV

Sufletul nu trebuie să se întristeze şi nici să abandoneze rugăciunea când se vede împresurat de uscăciuni

25. Vei şti că sunt două feluri de rugăciune: una gingaşă, delectabilă, iubitoare şi plină de simţăminte; alta obscură, uscată, pustiită, ispitită şi

întunecată. Prima aparţine începătorilor, a doua avansaţilor, care tind să fie desăvârşiţi. Pe prima Dumnezeu o dăruieşte ca să câştige sufletele, pe a doua ca să le purifice. Cu prima îi tratează ca pe nişte copii şi neajutoraţi, cu a doua începe să-i trateze ca pe nişte bărbaţi în putere.

26. Primul drum se poate numi viaţă animală şi le e dat acelora ce merg în căutarea evlaviei sensibile, pe care Dumnezeu obişnuieşte să le-o dăruiască începătorilor, pentru ca, purtaţi de acea mică plăcere, ca animalul de obiectul sensibil, să se consacre vieţii spirituale. Al doilea se numeşte viaţă bărbătească şi le e dat acelora care, necăutând dulceaţă sensibilă, se luptă şi se războiesc cu propriile patimi spre a cuceri şi dobândi

desăvârşirea, adică o îndeletnicire proprie bărbaţilor.

27. Încredinţează-te că uscăciunea este unealta binelui tău, căci ea nu-i altceva decât lipsă a sensibilităţii, remoră[45] care le zădărniceşte zborul mai tuturor oamenilor înduhovniciţi şi chiar îi face să dea îndărăt şi să abandoneze rugăciunea, după cum se vede în cazul foarte multor suflete care stăruiesc doar atâta vreme cât savurează consolarea sensibilă.

28. Află că Domnul Dumnezeu se foloseşte de vălul uscăciunilor pentru ca noi să nu ştim ce anume lucrează El în noi, şi astfel să ne smerim; căci dacă am simţi şi am cunoaşte ce anume lucrează El în lăuntrul sufletelor noastre, am fi pătrunşi de

mulţumire şi înfumurare, gândind

45 În emblematica renascentistă şi barocă, *remora* semnifica piedica prin excelenţă, deoarece se credea că acest peşte, care se poate fixa de orice corp plutitor prin intermediul unui disc adeziv situat la partea superioară a capului, era în stare să blocheze până şi înaintarea ambarcaţiilor de mari dimensiuni.

că facem ceva bun şi înţelegând că suntem foarte aproape de Dumnezeu, ceea ne-ar duce la pierzanie.

29. Înstăpâneşte-ţi în inimă certitudinea că trebuie să înlăturăm mai întâi orice sensibilitate ca să putem păşi pe drumul lăuntric, şi mijlocul de care se foloseşte Dumnezeu îl reprezintă uscăciunile. Prin

acestea El înlătură şi reflecţia sau privirea cu care sufletul se uită la ceea ce face, obstacol fără seamăn în calea înaintării şi pentru ca Dumnezeu să intre în legătură cu el şi să lucreze într-însul.

30. Nu trebuie, aşadar, să te întristezi şi nici să crezi că nu obţii roade doar pentru că, ieşind de la împărtăşanie sau din rugăciune, nu încerci multe sentimente, căci e amăgire vădită. Plugarul seamănă la o vreme şi culege la alta. La fel Dumnezeu, la vremuri cu prilej şi la timpul potrivit, te va ajuta să rezişti ispitelor şi-ţi va da, când te vei aştepta mai puţin, ţeluri sfinte şi dorinţe mai eficace de a-L sluji. Şi ca să nu te laşi atras de incitarea violentă a duşmanului care, invidios, te va convinge că nu faci nimica şi că-ţi pierzi timpul, spre a

te determina să abandonezi rugăciunea, vreau să-ţi fac cunoscute câteva din roadele infinite pe care le culege sufletul tău de pe urma acestor mari uscăciuni.

31. Prima e să stăruieşti în rugăciune, din roadă căreia multe altele îşi trag obârşia.

A doua, vei încerca o lehamite de lucrurile lumii şi aceasta, încetul cu încetul, îţi va goni relele dorinţe din viaţa ta trecută şi-ţi va produce altele noi de a-L sluji pe Dumnezeu.

A treia, îţi vei da seama de multe greşeli de care mai-nainte nu-ţi dădeai seama.

A patra, vei recunoaşte în inima ta, când vei fi pe punctul de a făptui ceva rău, un avertisment care te va opri să-l săvârşeşti, iar alteori, să nu vorbeşti, să nu te plângi

sau să nu te răzbuni, să te lipseşti de cine ştie ce plăcere pământească măruntă sau să fugi de prilejul sau conversaţia în care te complăceai mai înainte şi le urmai total netulburat, fără niciun avertisment sau imbold al conştiinţei.

A cincea, anume că după ce vei fi căzut, din slăbiciune, în vreo greşeală măruntă, vei simţi în inimă o mustrare ce te va mâhni nespus de mult.

A şasea, vei simţi în tine dorinţe de a suferi şi de a face voia Domnului.

A şaptea, înclinaţie către virtute şi mai mare uşurinţă de a te înfrânge şi de-a înfrânge greutăţile patimilor şi duşmanii ce-ţi blochează drumul.

A opta, vei dobândi o mare cunoaştere şi chiar ruşinare de tine însuţi şi o mare preţuire a lui Dumnezeu mai presus de

toate cele create, dispreţ faţă de creaturi şi o hotărâre fermă de a nu abandona rugăciunea, chiar dacă vei şti că-ţi va fi un martiriu nespus de crud.

A noua, vei simţi mai multă pace în suflet, dragoste de smerenie şi de mortificare, încredere în Dumnezeu, supunere şi detaşare de toate creaturile şi, în sfârşit, oricâte păcate vei fi renunţat să le faci din momentul când ai stăpânit rugăciunea, totul este urmarea faptului că Domnul lucrează în sufletul tău fără să-ţi dai seama, cu ajutorul rugăciunii uscate, chiar dacă nu simţi asta când te afli în ea, ci la vreme cu prilej.

32. Toate aceste roade şi multe altele sunt ca nişte boboci proaspeţi ce răsar din rugăciunea pe care tu vrei s-o abandonezi

deoarece ţi se pare că eşti uscat, că nu-i vezi roadele şi că nu tragi niciun folos de pe urma ei. Fii stăruitor şi perseverează cu răbdare, căci, şi fără să ştii, sufletul tău trage foloase.

Capitolul V

Continuă aceeaşi temă, arătând câte feluri de evlavie există, cum trebuie să o dispreţuim pe cea sensibilă şi cum sufletul, chiar dacă nu raţionează, nu este leneş

33. Sunt două feluri de evlavie: una este esenţială şi adevărată; cealaltă, accidentală şi sensibilă. Cea esenţială reprezintă o promptitudine a cugetului de a făptui bine, de a îndeplini poruncile lui Dumnezeu şi a face toate lucrurile în slujba Sa, chiar dacă, din pricina slăbiciunii omeneşti, ele nu s-ar aduce la îndeplinire după dorinţă (Sf.

Toma, 2.2. o 82, art. 1; Suarez, *De relig.,* vol. II, cartea a ITA, cap. 6, nr. 16 şi 18). Aceasta e adevărata evlavie, chiar dacă nu resimţi plăcere, dulceaţă, suavitate sau lacrimi; mai degrabă ai parte de ea cu ispite, uscăciuni şi întunecimi.

34. Evlavia accidentală şi sensibilă se manifestă când bunelor dorinţe li se alătură blajinătatea inimii, duioşia, lacrimile şi alte afecte sensibile (S. Bern., *Serm.* I. *De Nativ. Dom.;* Suarez, *ibid.;* Molina, *De oratione, ibid.,* cap. 6**46**). Ea nu trebuie căutată, cel mai sigur fiind să ai voinţa detaşată de ea şi să o dispreţuieşti, căci pe lângă faptul că este îndeobşte primejdioasă, ea reprezintă un mare obstacol în propăşirea şi înaintarea pe drumul lăuntric.

46 Molinos trimite, în ordine, la: Sf. Bernard, *Sermo I se nativitate,* n. 6, în *PL,* **183,118 – 119;** Francisco Suarez [1548 – 1617, iezuit, teolog şi mare filosof, *doctor eximius*], *De religione, de oratione, devotione et horii canonicis,* tract. IV, lib. 2, e. 6, n. 19; Antonio de Molina (e.1560 – 1612? sau 1619?), călugăr augustinian, apoi cartuzian, abate al mănăstirii Miraflores, unde a şi murit. Scrieri: *Instruccion de sacerdotes,* curând tradusă în numeroase limbi; *Exercicios espírituales para personas ocupadas de cosaş de su salvación,* Burgos, 1613; *Exercicios espírituales de la excelencia, provecho y necesidad de la oracion mental,* Burgos, 1616 **etc.**

Aşa încât trebuie să îmbrăţişăm doar evlavia adevărată şi esenţială, însuşirea ei

fiindu-ne mereu la îndemână şi, dacă fiecare face tot ce-i stă în putinţă, o va dobândi, ajutat de harul dumnezeiesc. Şi o poţi avea cu Dumnezeu, cu Cristos, cu misterele, cu Fecioara şi cu sfinţii. (Sf. Toma şi Molina, *ibid.)*

35. Unii cred, când evlavia şi plăcerea sensibilă li se dau, că ele sunt favoruri ale lui Dumnezeu şi că le şi au din clipa aceea, tot restul vieţii rămânând să jinduiască după acest dar; e însă o amăgire, pentru că nu e vorba de altceva decât de o consolare a naturii şi de o simplă reflexie, prin care sufletul vede ce face, fapt ce-l împiedică să facă ori să poată face ceva, după cum nici să dobândească adevărata lumină sau să facă primul pas pe drumul desăvârşirii. Sufletul este spirit pur şi nu simte; ca atare,

actele interioare şi ale voinţei, fiind ale sufletului şi spirituale, nu sunt sensibile, drept care sufletul nu-şi dă seama dacă iubeşte şi de cele mai multe ori nici nu simte dacă lucrează.

36. De aici vei deduce că acea evlavie şi plăcere sensibilă nu sunt Dumnezeu, nici spirit, ci momeală a naturii, şi ca atare trebuie să le dispreţuieşti şi să nu le dai atenţie, ci să perseverezi neabătut în rugăciune, lăsându-te călăuzit de Domnul, căci El îţi va fi lumină în uscăciuni şi întunecimi.

37. Nu crede, atunci când eşti uscat şi întunecat în prezenţa lui Dumnezeu, în credinţă şi tăcere, că nu faci nimic, că pierzi timpul şi că eşti leneş, întrucât această

lenevie a sufletului, după cum spune Sfântul Bernard47, este negoţul negoţurilor cu Dumnezeu: „Hoc otium magnum est negotium”. Şi zice mai jos: „Lenevia nu înseamnă a nu I te consacra lui Dumnezeu, aceasta înseamnă, dimpo

47 Textul care urmează este al lui Guigus Cartuzianul, din *Epistola adfratres de monte Dei,* e. 8, n. 21, *PL* 184,321 (cu unele variante).

trivă, negoţul tuturor negoţurilor”: „Otiosum est non vacare De-o, immo negotium negotiorum omnium hoc est” *(Tract, de vita solit.,* t. 5. cap. 8).

38. Şi nici nu trebuie să spui că sufletul este leneş, căci chiar dacă nu lucrează activ, în el lucrează Duhul Sfânt.

În plus, nici nu rămâne fără niciun fel de activitate, deoarece lucrează, chiar dacă în mod spiritual, simplu şi intim. Căci a fi atent la Dumnezeu, a te apropia de El, a-l urma inspiraţiile lăuntrice, a-l primi înrâuririle divine, a-L adora în centrul tău intim, a-L venera cu un afect pios al voinţei, a lepăda atâtea şi atât de fantasmagorice imaginaţii câte apar în timpul rugăciunii şi a învinge cu blândeţe şi dispreţ atâtea ispite, toate sunt veritabile fapte, chiar dacă simple şi total spirituale şi aproape imperceptibile datorită marii linişti cu care le produce sufletul.

Capitolul VI

Sufletul nu trebuie să se neliniştească dacă se vede împresurat de întunecimi, pentru că acestea sunt instrumentul celei mai mari fericiri a sale

39. Sunt două feluri de întunecimi, unele nefericite, altele fericite. Primele sunt cele ce iau naştere din păcat, acestea fiind nefericite, pentru că-l conduc pe creştin spre genunea cea veşnică. Celelalte sunt cele pe care Domnul le îngăduie în suflet spre a-l zidi şi statornici în virtute, şi acestea sunt fericite, deoarece îl luminează, îl întăresc şi-i prilejuiesc mai multă lumină; aşa că nu trebuie să te tulburi, să te întristezi şi să te îndurerezi dacă te vezi în beznă şi întuneric, socotind că îţi lipseşte Dumnezeu şi, la fel, lumina de care aveai parte înainte; trebuie mai degrabă să perseverezi cu statornicie în rugăciune, întrucât este semn vădit că Dumnezeu în mila Sa vrea să te introducă pe cărarea lăuntrică şi pe drumul fericit al

Paradisului. O, ce fericit vei fi dacă le îmbrăţişezi cu pace şi resemnare, ca pe uneltele desăvârşitei înliniştiri, ale adevăratei lumini şi ale oricărei bunătăţi spirituale!

40. Află, aşadar, că drumul întunecimilor este pentru cei avansaţi şi e cel mai desăvârşit, mai sigur şi mai drept, deoarece în ele îşi pune Domnul tronul: „Et posuit tenebras latibulum suum" *(Ps.,* 1748). Prin ele creşte şi se măreşte lumina suprafirească pe care Dumnezeu o infuzează în suflet. În toiul lor se zămislesc înţelepciunea şi iubirea cea puternică. Prin ele se nimicniceşte sufletul şi se mistuie ideile ce tulbură dreapta vedere a dumnezeiescului adevăr. În acest fel introduce Dumnezeu sufletul pe drumul

lăuntric în rugăciunea înliniştirii şi a contemplaţiei desăvârşite, de atât de puţini trăită. Prin ele, în sfârşit, Dumnezeu purifică simţurile şi sensibilităţile ce ridică poticniri pe drumul mistic.

41. Vezi dacă nu au de ce să fie preţuite şi îmbrăţişate întunecimile. Ceea ce trebuie să faci în mijlocul lor este să crezi că te afli în faţa Domnului şi în prezenţa Lui, dar să o faci cu atenţie blândă şi înliniştită. Nu voi să ştii nimica şi nici nu umbla după daruri, gingăşii sau evlavii sensibile, nici nu voi să împlineşti altceva decât bunăvoirea divină, căci altminteri nu vei face toată viaţa decât să te învârteşti în loc şi nu vei face niciun pas întru desăvârşire.

Capitolul VII

Pentru ca sufletul să ajungă la suprema

pace lăuntrică e necesar ca Dumnezeu să-l purifice în felul

48 „Şi şi-a pus întunericul acoperământ”.

Său, fiindcă nu sunt de ajuns exerciţiile şi mortificările pe care şi le poate face cu mâna sa

42. De îndată ce te vei decide cu neclintire să-ţi mortifici simţurile exterioare ca să o porneşti către muntele cel înalt al desăvârşirii şi al unirii cu Dumnezeu, Majestatea Sa te va lua de mână spre a-ţi purifica înclinaţiile rele, poftele dezordonate, deşartă satisfacţie şi preţuire de sine, precum şi alte vicii ascunse pe care tu nu ţi le cunoşti şi care domnesc în adâncul sufletului tău şi împiedică

dumnezeiască unire.

43. Nu vei ajunge niciodată la starea aceasta fericită oricât te-ai osteni cu exerciţiile de mortificare şi resemnare exterioare până când Domnul Dumnezeu nu te va purifica lăuntric şi nu te va exersa în felul Său, pentru că doar El ştie cum trebuie purificate defectele tainice. Dacă tu vei persevera cu încredere, El nu doar te va curăţa de afectele şi ataşamentele faţă de bunătăţile naturale şi temporale, dar la momentul potrivit te va curăţa şi de cele supranaturale şi sublime, precum comunicările interioare, răpirile şi extazele lăuntrice şi alte haruri infuze pe care se bizuie şi de care se bucură sufletul.

44. Toate acestea le va face Dumnezeu

în sufletul tău cu ajutorul crucii şi al uscăciunii, dacă tu Îi dai în chip liber liber consimţământul tău prin resemnare, păşind peste acele deserturi şi drumuri întunecoase. Ce va trebui tu să faci va fi să nu faci nimic prin propria-ţi alegere. Armonizarea libertăţii tale cu ceea ce ai de făcut va trebui să stea exclusiv în tăcere şi suferinţă, resemnându-te cu înliniştire la tot cu ce va fi voind Domnul să te mortifice în lăuntru şi în afară, întrucât acesta e singurul mijloc pentru ca sufletul tău să ajungă a fi capabil de înrâuririle divine (în timp ce tu ai suferi zbuciumarea interioară şi exterioară cu umilinţă, înliniştire şi răbdare), nu penitenţele, exerciţiile şi mortificările pe care le-ai putea săvârşi cu mâna ta.

45. Plugarul preţuieşte mai mult plantele pe care le răsădeşte el în pământ decât pe cele ce-au răsărit de la sine, pentru că acestea n-ajung niciodată să se coacă. La fel, Domnul preţuieşte şi îndrăgeşte mai mult virtutea pe care El însuşi o seamănă şi-o infuzează în suflet (în vreme ce acesta se află scufundat în nimicul său, înlinişţit, nefrământat, retras în centrul său şi fără nicio alegere proprie) decât toate celelalte virtuţi pe care pretinde să le cucerească prin propria-i alegere şi strădanie.

46. Important este ca tu să-ţi pregăteşti inima în chipul unei foi de hârtie albă, pe care dumnezeiască înţelepciune să-şi poată trasa literele după plac. O, ce măreaţă

lucrare va fi pentru sufletul tău să rămână în rugăciune ceasuri întregi, mut, resemnat şi smerit, fără a face, fără a şti şi fără a voi nimic!

Capitolul VIII *Continuă aceeaşi temă*

47. Cu un nou efort te vei exersa, altfel însă decât până acum, consimţind să primeşti tainicele şi divinele lucrări şi să te laşi cizelat şi purificat de dumnezeiescul Stăpân, unic mijloc pentru a te vedea curat şi purificat de ignorantele şi destrămările tale; află însă că vei fi cufundat într-o mare amară de dureri şi suferinţe interioare şi exterioare, al căror chin te va pătrunde până în cea mai adâncă intimitate a sufletului şi-a trupului.

48. Vei încerca abandonul din partea

creaturilor, chiar şi din partea acelora în care te încredeai cel mai mult că aveau să te ocrotească şi compătimească în restriştile tale.

Ţi se vor secătui albiile facultăţilor fără a putea să faci niciun raţionament, nici măcar să ai un gând bun la Dumnezeu. Cerul ţi se va părea de aramă, fără a mai primi nicio lumină de la el. Şi nu te va mângâia nici gândul că-n sufletul tău a plouat odinioară atâta lumină şi consolare evlavioasă.

49. Duşmanii cei nevăzuţi te vor hărţui cu îndoieli, cu incitări desfrânate şi gânduri murdare, cu îndemnuri la nerăbdare, trufie, turbare, blesteme şi blasfemie la numele lui Dumnezeu, la sacramentele şi sfintele Sale taine.

Vei simţi o mare nepăsare şi lehamite faţă de lucrurile lui Dumnezeu; întunecime şi beznă în minte; lipsă de curaj, tulburare şi strângere de inimă; răceală şi slăbiciune a voinţei de a rezista, încât un fir de pai ţi se va părea o bârnă.

Abandonul îţi va fi atât de mare, încât ţi se va părea că nu mai există Dumnezeu şi că-ţi este cu neputinţă să mai nutreşti o dorinţă bună; drept care vei rămâne prins ca între două ziduri, întemniţat într-o necurmată caznă şi strâmtorare, fără nicio speranţă de a mai ieşi dintr-o apăsare atât de teribilă.

50. Nu te teme însă, căci toate acestea sunt necesare ca să ţi se purifice sufletul şi să i se facă ştiută nemernicia, atingând cu degetul nimicnicia tuturor pasiunilor şi

poftelor dezordonate cu care se veselea. În sfârşit, până când Domnul nu te va cizela şi purifica în felul Său cu aceste chinuri lăuntrice, nu-l vei arunca în mare pe acel Iona al simţurilor, oricât te-ai strădui s-o faci prin exerciţiile şi mortificările tale exterioare, şi nici nu vei avea lumină adevărată şi nu vei face niciun pas către desăvârşire, drept care vei rămâne ca la început şi sufletul tău nu va ajunge la înliniştirea iubitoare şi la suprema pace lăuntrică.

Capitolul IX

Sufletul nu trebuie şase neliniştească sau să facă cale-ntoarsă din drumul spiritual pentru că se vede atacat de ispite

51. Propria noastră natură e atât de josnică, atât de trufaşă şi de ambiţioasă,

atât de plină de poftele ei şi de propria-i judecată şi părere, încât, dacă ispitele n-ar înfrâna-o, s-ar pierde fără scăpare. Mişcat, aşadar, de compasiune, văzându-ne nemernicia şi înclinaţia perversă, Domnul Dumnezeu îngăduie să se abată asupra noastră felurite gânduri potrivnice credinţei şi groaznice ispite şi incitări puternice şi dureroase la nerăbdare, trufie, lăcomie, desfrânare, furie, hulă, blestem, pierdere a speranţei şi altele nenumărate, pentru ca noi să ne cunoaştem şi să ne smerim. Cu aceste groaznice ispite infinita bunătate ne umileşte trufia, dăruindu-ne prin ele cea mai salvatoare doctorie.

52. „Toate faptele dreptăţii noastre, după cum spune Isaia (64,6), sunt ca un veşmânt întinat”, din pricina petelor

vanităţii, a mulţumirii de sine şi a amorului-propriu.

E necesar ca ele să se purifice în focul restriştii şi-al ispitei spre a fi curate, pure, desăvârşite şi plăcute ochilor dumnezeieşti.

53. De aceea cu pila surdă[49] a ispitirii purifică Domnul sufletul pe care-l cheamă şi-l vrea pentru Sine. Cu ea îl curăţă de zgura trufiei, avariţiei, vanităţii, ambiţiei, înfumurării şi preţuirii de sine. Cu ea îl umileşte, îl îmblânzeşte, îl exersează şi-l învaţă să-şi cunoască nemernicia. Cu ajutorul ei purifică şi goleşte inima, pentru ca toate faptele pe care le face să fie pure şi nepreţuite.

54. Multe suflete, când îndură asemenea chinuri supărătoare, se tulbură, se

întristează şi se neliniştesc, părându-li-se că încă din viaţa aceasta încep să îndure pedepsele cele veşnice. Şi dacă ajung din nefericire la un duhovnic

49 în text: *lima sorda,* pilă care, datorită unei garnituri de plumb, nu face zgomot.

fără experienţă, acesta, în loc să le consoleze, le lasă şi mai confuze, şi mai stânjenite.

55. Este nevoie să crezi, ca să nu-ţi pierzi pacea lăuntrică, că e o dovadă de gingăşie a milei dumnezeieşti când te umileşte, te îndurerează şi te exersează în felul acesta, căci pe calea aceasta sufletul tău ajunge să aibă o profundă cunoaştere de sine, socotind că e cel mai rău, cel mai vrednic de dispreţ de pe faţa pământului,

drept care îşi duce viaţa umil, josnic şi detestat de sine însuşi. O, ce fericite ar fi sufletele dacă s-ar linişti şi ar crede că toate acele ispitiri sunt prilejuite de diavol şi prescrise de mâna dumnezeiască spre câştigul şi folosul lor spiritual!

56. Vei zice însă că nu e lucrarea diavolului când îţi face rău prin intermediul creaturilor, ci efect al vinei aproapelui şi al răutăţii lui, întrucât te-a ofensat şi ultragiat.

Află că este vorba de altă ispită subtilă şi mascată, pentru că, deşi Dumnezeu nu vrea păcatul celuilalt, vrea în tine efectul lui şi munca ce ţi se naşte din vina celuilalt, pentru a vedea instalată în tine bunătatea răbdării.

57. Un om îţi face o nedreptate; aici sunt

două aspecte: păcatul cui o face şi suferinţa pe care o înduri tu.

Păcatul e împotriva voinţei lui Dumnezeu; suferinţa este conformă voinţei Sale şi o voieşte spre binele tău, şi astfel trebuie să o primeşti ca din mâna Lui. Patimile şi moartea Domnului Nostru Iisus Cristos au fost urmări ale răutăţii şi păcatelor lui Pilat şi e sigur că Dumnezeu le-a vrut în Fiul Său pentru vindecarea noastră.

58. Ia seama cum se slujeşte Domnul de vina celorlalţi pentru binele sufletului tău. O, măreţie a înţelepciunii dumnezeieşti! Cine oare va putea cerceta abisul tainelor Tale şi mijloacele extraordinare şi drumurile întunecoase pe unde conduci sufletul pe care vrei să-l purifici, să-l transformi şi să-l

îndumnezeieşti!

Capitolul X *Continuă aceeaşi temă*

59. Pentru ca sufletul să fie locuinţă a Regelui ceresc trebuie ca el să fie curat, fără niciun fel de pată, de aceea Domnul ca pe aur îl lămureşte în focul grozavei şi chinuitoarei ispitiri. Sigur e că niciodată sufletul nu iubeşte mai mult şi nici nu crede mai mult ca în momentele când este întristat şi muncit de aceste ispitiri, pentru că îndoielile şi neîncrederile care-l împresoară, fie că crede sau nu crede, fie că este îngăduitor sau nu e îngăduitor, nu sunt altceva decât subtilităţi ale iubirii.

60. O vădesc foarte limpede efectele rămase în suflet, care sunt de obicei o silă de sine, însoţită de o cunoaştere foarte

adâncă a măreţiei şi atotputerniciei lui Dumnezeu. O mare încredere în Domnul, Care îl va elibera de toate riscurile şi primejdiile, cu o mult mai mare tărie în credinţă, crezând şi mărturisind că Dumnezeu este Cel ce-ţi dă puterea de a răbda chinul prilejuit de asemenea ispitiri, căci ar fi cu neputinţă să rezişti prin firea ta fie şi un sfert de ceas, ţinând seama de forţa şi vehemenţa cu care ele îl năpăstuiesc uneori.

61. Trebuie, aşadar, să recunoşti că cea mai mare fericire a ta este ispitirea, astfel încât, tocmai când ai fi mai năpăstuit, trebuie să te bucuri în pace în loc de a te mâhni şi să-i mulţumeşti Domnului pentru binefacerea pe care ţi-o face. Leacul pe care caută să-l ai în toate aceste ispitiri şi

gânduri dezgustătoare este să le dispreţuieşti sub o calmă disimulare, căci nimica nu-l poate lovi mai rău pe diavol, trufaş cum este, decât să vadă că e dispreţuit şi că nu i se dă atenţie nici lui, nici lucrurilor de care ne aminteşte. Aşa că trebuie să te comporţi cu el ca şi cum nu l-ai auzi şi să-ţi păstrezi pacea, fără a te nelinişti şi fără a înmulţi argumentele şi replicile, pentru că nimic nu-i mai primejdios decât să te sfădeşti cu cineva care atât de iute ne poate amăgi.

62. Sfinţii, pentru a deveni astfel, au trecut prin încercarea aceasta anevoioasă a ispitei şi, cu cât au devenit mai sfinţi, cu atât mai mari ispite au îndurat. Şi chiar şi după ce au devenit sfinţi şi desăvârşiţi, Dumnezeu îngăduie să fie ispitiţi cu ispitiri

puternice, pentru ca şi mai mare să le fie cununa şi ca să înăbuşe în ei spiritul vanităţii sau ca să nu-i dea prilejul să intre în ei, păstrându-i astfel siguri, smeriţi şi preocupaţi de starea în care se află.

63. În sfârşit, află că ispita cea mai mare este să fii fără ispită; aşa încât trebuie să te bucuri când ea te atacă şi să-i rezişti cu pace, statornicie şi resemnare, deoarece, dacă vrei să-L slujeşti pe Dumnezeu şi să ajungi la tărâmul cel înalt al păcii lăuntrice, pe cărarea aceasta anevoioasă a ispitirii va trebui să treci, în această armură grea va trebui să te îmbraci, în războiul acesta crud şi dezgustător va trebui să lupţi şi prin focul acesta arzător va trebui să te şlefuieşti, să te înnoieşti şi să te purifici.

Capitolul XI

Se arată ce este reculegerea lăuntrică şi cum trebuie să se comporte sufletul în ea şi în războiul spiritual prin care diavolul caută să-l răvăşească la ceasul acela

64. Reculegerea interioară înseamnă credinţă şi tăcere în prezenţa lui Dumnezeu. Prin urmare, eşti dator să te obişnuieşti a te reculege în prezenţa Sa cu o atenţie plină de iubire, precum cineva care i se dedică lui Dumnezeu şi se uneşte cu Dânsul cu veneraţie, smerenie şi supunere, privindu-L chiar înăuntrul tău, în cea mai adâncă intimitate a sufletului, fără formă, idee, asemănare sau figură, în

privirea şi cunoaşterea generală a unei credinţe iubitoare şi nocturne, fără nicio

distincţie în perfecţiunile sau atributele Sale.

65. Vei sta acolo cu atenţie şi privire sinceră, cu concentrare liniştită şi plină de dragoste faţă de Domnul însuşi, resemnându-te şi încredinţându-te în mâinile Sale, pentru ca El să dispună şi să rânduiască în tine după bunul Său plac, fără să mai reflectezi la tine şi nici măcar la desăvârşire. Acolo îţi vei închide simţurile, lăsându-ţi în seama lui Dumnezeu tot binele, în singurătate şi deplină uitare a tuturor lucrurilor vieţii acesteia. În sfârşit, credinţa trebuie să fie pură, fără imagini sau idei; simplă, fără raţionamente; şi universală, fără reflecţie la lucruri distincte.

66. Rugăciunea reculegerii lăuntrice

este figurată în lupta pe care Scriptura spune că patriarhul Iacob[50] a purtat-o toată noaptea cu Dumnezeu, până când a mijit de ziuă, şi El l-a binecuvântat; căci sufletul trebuie să persevereze şi să lupte cu dificultăţile pe care le simte în reculegerea lăuntrică, fără a se da bătut, până când nu se face lumină şi Domnul nu-i dă binecuvântarea Sa.

67. Nici nu te vei fi încredinţat bine Dumnezeului tău pe drumul acesta lăuntric, şi tot infernul va conspira împotriva ta; căci un singur suflet recules lăuntric în prezenţa lui Dumnezeu porneşte un război mai aprig împotriva duşmanilor decât o mie dintre celelalte care păşesc pe drumul exterior, fiindcă ei sunt conştienţi de câştigul infinit de pe urma unui suflet interiorizat.

68. În timpul reculegerii mai mult îţi va preţui Dumnezeu pacea şi resemnarea sufletului tău după diversitatea gândurile necuviincioase, nelalocul lor şi urâte decât după intenţiile bune şi marile sentimente. Află că însuşi

Gen., 32,24 – 31.

efortul pe care-l vei face pentru a ţine piept gândurilor este un obstacol şi-ţi va lăsa sufletul mai neliniştit: important e să le dispreţuieşti cu blândeţe, să-ţi recunoşti nemernicia şi să-l jertfeşti lui Dumnezeu cu pace la necaz.

69. Chiar de nu vei putea scăpa de cazna gândurilor şi nu vei simţi lumină, mângâiere sau simţământ spiritual, nu te întrista şi nu abandona reculegerea, fiindcă este vorba de

capcane ale duşmanului; resemnează-te atunci cu tărie de cuget, suferă cu răbdare şi stăruie în prezenţa lui Dumnezeu, căci atâta timp cât perseverezi astfel, sufletul tău are de câştigat lăuntric.

70. Vei crede poate, dacă din rugăciune vei ieşi uscat, la fel cum ai şi început-o, că asta înseamnă lipsă de pregătire şi că nu obţii roadă; este o amăgire, pentru că roadă adevăratei rugăciuni nu stă în a savura lumina şi nici în a cunoaşte lucrurile spirituale, de vreme ce acestea se pot găsi în intelectul speculativ fără adevărata virtute şi desăvârşire; ea stă numai în faptul de a suferi cu răbdare şi a stărui în credinţă şi tăcere, crezând că te afli în prezenţa Domnului, întorcându-ţi către El inima cu înliniştire şi curăţenie a intenţiei, căci atâta

timp cât vei persevera în felul acesta, dispui de singura pregătire şi stare de spirit de care ai nevoie în asemenea împrejurare şi vei culege roade nesfârşite.

71. Războiul este foarte obişnuit în această reculegere lăuntrică. Pe de o parte, Dumnezeu te va lipsi de sensibilitate pentru a te încerca, a te semen şi a te curăţa. Pe de altă parte, duşmanii nevăzuţi te vor ataca cu necurmate incitări ca să te neliniştească şi să-ţi pună piedici. Şi pe deasupra te va chinui şi natura, totdeauna inamică a spiritului, căci, lipsind-o de plăcerile sensibile, ea rămâne lâncedă, melancolică şi plină de lehamite, astfel încât simte infernul în toate exerciţiile spirituale şi mai cu seamă în cel al rugăciunii, drept care dorinţa de a-i pune capăt o torturează peste

măsură, din pricina necazului gândurilor, a oboselii trupului, a somnului neoportun şi pentru că nu poate înfrâna simţurile, întrucât fiecare în parte ar dori să-şi urmeze plăcerile. Ferice de tine dacă poţi persevera în toiul unui asemenea martiriu!

72. Toate acestea le întăreşte cu învăţătura-i cerească acea mare doctoră şi învăţătoare mistică, Sfânta Tereza, în epistola pe care i-a scris-o episcopului de Osma (a opta din epistolarul ei) spre a-l instrui cum să se comporte în rugăciune şi în diversitatea gândurilor neoportune care te atacă la ceasul acela, şi unde zice: „E nevoie să îndurăm sâcâiala liotei de gânduri şi închipuiri neoportune şi-a zvâcnirilor unor mişcări naturale, atât ale sufletului, după uscăciunea şi dezbinarea pe care le

cunoaşte, cât şi ale trupului, după lipsa de supunere pe care ar trebui să o arate faţă de Spirit” **51**.

73. Părinţii spirituali le numesc uscăciuni, dar ele sunt nespus de folositoare dacă sunt îmbrăţişate şi îndurate cu răbdare. Cine se va deprinde să le rabde, fără a le respinge, va trage mari foloase din truda aceasta. Este sigur că în reculegere diavolul îşi dezlănţuie mult mai vârtos puhoiul de gânduri pentru a spulbera înliniştirea din suflet şi a-l îndepărta de preadulcea şi preasigura frecventare lăuntrică, încărcându-l de grozăvii, ca să renunţe la ea, şi făcându-l să se îndrepte spre ea ca şi cum ar fi dus la o teribilă tortură.

51 După J.I. Tellechea, scrisoare apocrifă a Sfintei Tereza, reprodusă în ediţia (inaccesibilă mie) *Obras completas,* îngrijită de P. Efren de la Madr e de Dios şi O. Steggink, B.A.C., Madrid, 1959, III, 863.

Textul poate fi consultat însă şi în ediţia electronică a operelor Sfintei Tereza, la www.cervantesvirtual.com/servlet/Sirveobras/ 12251637519033728765213/ p0000002.htm”. Episcop de Osma era pe atunci Alonso Velázquez, profesor la universitatea din Alcalá de Henares, canonic la Valladolid, duhovnic al Sfintei Tereza a lui Iisus, episcop de Osma (1578 – 1583), arhiepiscop de Santiago şi consilier al regelui Filip al II-lea.

74. Ştiind acestea, Sfânta a spus în scrisoarea citată: „Păsările, care sunt

diavolii, ciugulesc şi torturează sufletul cu imaginaţiile şi gândurile nepotrivite şi cu neastâmpărul adus la ceasul acela de diavol, ducând gândirea şi împrăştiind-o dintr-o parte într-alta; şi pe urmele gândirii o ia şi inima, şi putinţa de-a îndura toate chinurile şi sâcâielile acestea cu răbdare nu e un rod neînsemnat al rugăciunii. Asta înseamnă să te oferi în holocaust, adică să duci până la capăt sacrificiul în focul ispitirii, fără ca din el să mai iasă ceva”. Iată cum ne încurajează această magiştri cerească să suferim şi să răbdăm gândurile şi ispitirile, pentru că, dacă nu li se da ascultare, câştigul se dublează.

75. De câte ori te vei exersa să alungi cu blândeţe gândurile acestea deşarte, tot atâtea cununi îţi va pune Domnul pe creştet

şi, chiar de ţi se pare că nu faci nimica, dezamăgeşte-te, căci Domnului tare Îi este plăcută o bună dorinţă cu tărie şi nestrămutare în rugăciune.

76. „Căci a sta acolo (conchide Sfânta) fără a obţine nimic, nu înseamnă un timp pierdut, ci unul bogat în câştig, deoarece munceşti fără interes şi doar spre slava lui Dumnezeu, întrucât, deşi ţi se pare că munceşti pe degeaba, nu e aşa, ci lucrurile stau ca în cazul fiilor care muncesc pe moşiile părinţilor lor şi, chiar dacă seara nu primesc simbrie, la sfârşitul anului se bucură de toate”. Iată cum Sfânta ne confirmă gândul cu preţioasa-i învăţătură.

Capitolul XII *Continuă aceeaşi temă*

77. Dumnezeu nu-l iubeşte mai mult pe

cel care face mai mult, pe cel care care simte mai mult, pe cel care manifestă mai mult afect, ci pe cel care îndură mai mult, dacă adoră cu credinţă şi veneraţie, crezând că se află în prezenţa lui Dumnezeu. Este adevărat că a-i lua sufletului rugăciunea simţurilor şi a naturii înseamnă pentru el un martiriu aspru; Domnul se veseleşte şi se bucură însă în pacea sufletului, dacă acesta e astfel înliniştit şi resemnat. Nu folosi la vremea aceasta rugăciunea gurii, căci deşi în sine ea e bună şi sfântă, a o folosi atunci e ispitire vădită, prin care duşmanul pretinde că Dumnezeu nu vorbeşte inimii tale, sub cuvânt că nu ai sentimente şi că-ţi pierzi timpul.

78. Dumnezeu nu ia seama la mulţimea vorbelor, ci la puritatea scopului, dacă ea

există. Cea mai mare mulţumire şi slavă a Sa la vremea aceea e să vadă sufletul în tăcere, doritor, umil, înlinişţit şi resemnat. Umblă, perseverează, roagă-te şi taci, căci unde nu vei găsi simţire, vei găsi o poartă ca să intri în nimicul tău, recunoscând că nu eşti nimic, că nu poţi nimic, nici măcar să ai un gând bun.

79. Câţi au început această fericită practicare a rugăciunii şi a reculegerii lăuntrice şi apoi au abandonat-o, sub cuvânt că nu simt nicio satisfacţie, că-şi pierd timpul, că sunt tulburaţi de gânduri, că rugăciunea nu e pentru ei fiindcă nu găsesc nicio simţire a lui Dumnezeu şi nu pot raţiona, în timp ce ar fi putut crede, tăcea şi avea răbdare, toate acestea neînsemnând altceva decât să meargă cu nerecunoştinţa

la vânătoare de plăceri sensibile, lăsându-se purtaţi de amorul-propriu[52], căutându-se pe ei înşişi, nu pe Dumnezeu, doar ca să nu îndure un pic de

[52] *Amorul-propriu* (în text: *amorpropio* sau *propio amor),* termen care, în toate cele 24 de ocurenţe din *Ghidul spiritual,* trebuie înţeles ca „un amour dezordonne qui nous porte a notre bien propre, personnel, sans aucune subordination a Dieu et à la droite raison" *{Dictionnaire de spiritualite,* art. „Amour-propre").

suferinţă şi uscăciune, fără a lua seama la infinita pierdere de care au parte, de vreme ce, pentru un act minim de veneraţie dedicat lui Dumnezeu în toiul uscăciunii, primesc o răsplată veşnică.

80. Domnul i-a spus venerabilei Maici Francisca L6 pez**53**, valenciană, membră a ordinului terţ al Sfântului Francisc, trei lucruri pline de lumină despre reculegerea interioară. Cel dintâi, că mai de folos îi e sufletului un sfert de ceas de rugăciune, cu reculegere a simţurilor şi facultăţilor şi cu resemnare şi umilinţă, decât cinci zile de exerciţii penitenţiale, cu cilicii, bice, ajunări şi dormit pe scânduri goale, deoarece toate acestea sunt mortificări ale trupului, pe când sufletul se purifică prin reculegere.

81. Al doilea, că Majestăţii Sale cel mai plăcut Îi este să-l dăruieşti sufletul tău într-o rugăciune înliniştită şi evlavioasă vreme de un ceas decât să mergi în mari pelerinaje şi adunări religioase, pentru că în rugăciune îşi face bine sieşi şi celor pentru care se

roagă şi e tare plăcut lui Dumnezeu şi merită o mare câtime de slavă, pe când în pelerinaj de obicei sufletul se distrage şi simţurile se împrăştie, virtutea slăbind, fără a mai vorbi de alte primejdii.

82. Al treilea, că rugăciunea continuă trebuie să lase mereu inima închinată lui Dumnezeu şi, pentru a fi lăuntric, sufletul trebuie să purceadă mai mult prin afectul voinţei decât prin truda intelectului. Totul se găseşte în viaţa ei. (Tomul îl din *Cronicas de Sanjuan Bautista de los Religiosos Descalzos de San Francisco,* fel. 687.)

83. Cu cât mai mult se bucură sufletul de dragostea sensibilă, cu atât mai puţin se bucură Dumnezeu în el şi

53 Maica Francisca a murit la 18 mai 1650. Datele despre ea au putut fi găsite de Molinos într-o *Cronică* franciscană publicată la Valencia în 1666.

dimpotrivă, cu cât mai puţin se bucură sufletul de această dragoste sensibilă, cu atât mai mult se bucură Dumnezeu în el. Şi el ştie că fixarea voinţei asupra lui Dumnezeu însoţită de respingerea gândurilor şi ispitirilor, în cea mai mare înliniştire cu putinţă, este un mod înalt de a te ruga.

84. Voi încheia acest capitol scoţându-te din amăgirea comună a celor care spun că în această reculegere interioară sau rugăciune a înliniştirii facultăţile nu lucrează şi sufletul este leneş, fără nicio activitate; e o vădită amăgire a celor puţin

experimentaţi, deoarece, dacă e drept că memoria nu lucrează, a doua operaţie a intelectului nu judecă şi nici a treia nu raţionează, lucrează prima şi cea mai însemnată operaţie a minţii, prin simpla pricepere, luminată de sfânta credinţă şi ajutată de dumnezeieştile daruri ale Duhului Sfânt. Iar voinţa se străduieşte a întreţine un singur act în loc de a produce multe; astfel încât actul intelectului şi cel al voinţei sunt atât de simple, imperceptibile şi spirituale, încât sufletul abia le recunoaşte şi cu atât mai puţin reflectează ori ia seama la ele.

Capitolul XIII

Ce anume trebuie să facă sufletul în reculegerea interioară

85. Trebuie să mergi la rugăciune ca să

te laşi în voia mâinilor dumnezeieşti pe deplin şi cu desăvârşită resemnare, făcând act de credinţă, convins că eşti în prezenţa divină, apoi rămânând în acea sfântă lenevie cu înliniştire, tăcere şi netulburare, străduindu-te să continui toată ziua, tot anul şi toată viaţa acel prim act de contemplaţie în credinţă şi iubire.

86. Nu trebuie să cauţi să înmulţeşti aceste fapte şi nici să repeţi afectele sensibile, pentru că ele stăvilesc puritatea actului spiritual şi desăvârşit al voinţei, întrucât aceste simţiri blânde, pe lângă faptul că sunt imperfecte (datorită reflecţiei prin care se săvârşesc, satisfacţiei proprii şi mângâierii exterioare pentru care sunt căutate, sufletul ieşind afară către facultăţile exterioare), nu e nevoie să le

reînnoieşti, după cum prea bine a spus misticul Falconi[54] în următoarea comparaţie:

87. „Dacă-i vei dărui unui prieten un giuvaier de mare preţ, nu mai e nevoie, odată ce l-ai încredinţat, să repeţi gestul de a i-l dărui din nou, spunându-i în fiecare zi: «Domnule, îţi dăruiesc giuvaierul, îţi dăruiesc giuvaierul acela», ci să i-l laşi şi să nu te mai gândeşti a i-l lua înapoi, căci dacă el nu renunţă la el sau nu doreşte să renunţe, îi este dăruit pentru totdeauna”.

88. La fel, odată săvârşită încredinţarea şi resemnarea iubitoare întru voinţa Domnului, nu trebuie altceva decât să o continui, fără a repeta noi fapte sensibile, atâta timp cât nu-l iei înapoi giuvaierul

abnegaţiei, săvârşind ceva grav împotriva voinţei divine, deşi trebuie să continui a te exersa şi în afară prin lucrări exterioare ţinând de vocaţia şi statutul tău, deoarece prin ele împlineşti voinţa lui Dumnezeu şi te angajezi într-o rugăciune continuă şi tacită. Cine face fapte bune se roagă totdeauna (a spus Teofilact[55]) şi nu încetează a se ruga decât dacă încetează a fi drept.

54 Călugăr spaniol din ordinul Milosteniei (1596 – 1638), profesor de teologie şi reputat îndrumător spiritual. Molinos îşi extrage citatul din *Camino derecho para el cielo.*

55 Teofilact, arhiepiscop al Bulgariei, teolog răsăritean din secolul al XI-lea, autor al unor comentarii despre Noul Testament şi

al unei biografii a Sf. Clement din Ohrid.

89. Eşti dator prin urmare să dispreţuieşti toate aceste lucruri sensibile, pentru ca sufletul să ţi se statornicească în reculegere şi să-i dobândească deprinderea interioară, ea fiind atât de eficace, încât şi numai hotărârea de a merge la rugăciune dezvăluie o prezenţă vie a lui Dumnezeu, ce este pregătirea rugăciunii pe care urmează să o faci sau, mai bine zis, nu e altceva decât o continuare şi mai eficace a rugăciunii continue în care contemplativul trebuie să se statornicească.

90. Ce bine a pus în practică lecţia aceasta venerabila Maică de Chantal[56], fiica spirituală a Sfântului Francisc de Sales şi fondatoare în Franţa a Ordinului

Vizitaţiunii, în a cărei *Viaţă* se găsesc următoarele cuvinte scrise către sfântul ei magistru: „Preaiubite Părinte: nu pot face nicio faptă; totdeauna mi se pare că starea aceasta e cea mai neabătută şi mai sigură. Spiritul meu, în partea superioară, se află într-o nespus de simplă unitate; nu se uneşte, deoarece, când vrea să facă acte de unire (ceea ce încearcă adeseori), simte o dificultate şi cunoaşte cu limpezime că nu se poate uni, ci doar să fie unit. Sufletul ar vrea să se slujească de această unire pentru exerciţiul matinal, sfânta liturghie, pregătirea de cuminecare şi aducerea de mulţumiri; şi, în sfârşit, în toate aş vrea să mă aflu în acea nespus de simplă unitate de spirit, fără a mai lua seama la altceva” La toate acestea, sfântul răspunde aprobator şi o convinge să continue la fel, aducându-i

aminte că odihna lui Dumnezeu se află în pace.

91. Cu alt prilej, aceluiaşi sfânt i-a scris următoarele cuvinte: „Străduindu-mă să fac fapte mai deosebite de

56 Sfânta Jeanne Françoise de Chantal, născută Fremyot, m. În 1641, fiică spirituală a Sf. Francisc de Sales, este sărbătorită de catolici, din 2003, la 12 august. Pasajul complet e reprodus în Miguel de Molinos, *Guide spirituel,* introduction, traduction et notes par Paul Drochon, Les Editions du Cerf, Paris, 1997, p. 82, nota 1.

cât simpla mea vedere, totala resemnare şi nimicnicirea întru Dumnezeu, infinita Lui bunătate m-a mustrat şi mi-a dat de înţeles că acestea provin doar din iubirea de mine

însămi şi că în felul acesta îmi păgubesc sufletul”. (Din *Viaţa* ei.)

92. Astfel vei fi scos din amăgire şi vei cunoaşte care este felul desăvârşit şi spiritual de a te ruga, şi vei fi avertizat ce anume trebuie să faci în reculegerea interioară, şi vei şti că, pentru ca iubirea să fie desăvârşită şi pură, e important să reduci înmulţirea faptelor sensibile şi înflăcărate, pentru ca sufletul să rămână înlinişţit şi în repaus în acea tăcere lăuntrică. Căci duioşia, dulceaţa şi simţămintele delicate pe care sufletul le simte în voinţă nu înseamnă spirit pur, ci faptă amestecată cu sensibilul naturii.

Şi nici iubire desăvârşită nu este, ci plăcere sensibilă cea care stânjeneşte sufletul şi-i dăunează, după cum i-a spus

Domnul venerabilei Maici de Chantal.

93. Ce fericit îţi va fi sufletul şi ce bine folosit va fi dacă se va retrage înăuntru şi va rămâne în nimicul său, acolo, în centrul şi în partea sa superioară, fără a observa ce anume face, dacă. e recules ori nu, dacă-i merge bine sau rău, dacă lucrează ori nu lucrează, fără a se uita, a se îngriji sau a lua seama la nimic din ce ţine de sensibilitate! Atunci ajunge să creadă intelectul cu un act pur şi voinţa să iubească cu dragoste desăvârşită, fără niciun fel de piedică, imitând acel act pur şi continuu al contemplaţiei şi iubirii, despre care sfinţii spun că au parte fericiţii în cer, fără altă deosebire decât că ei îl văd faţă către faţă, pe când sufletul, aici, prin vălul credinţei întunecoase.

94. O, cât de puţine sunt sufletele care ajung la acest mod desăvârşit de a se ruga, din pricină că nu pătrund bine în reculegerea lăuntrică şi-n tăcerea mistică şi nu se dezb racă de reflecţia imperfectă şi de plăcerea sensibilă.

O, dacă sufletul tău s-ar arunca fără prudenţă grijulie, de la sine, în acea sfântă lenevie spirituală şi ar zice cu Sfântul Augustin: „Sileat anima mea et transeat se non se cogitando" (în *Confessiones,* cartea a 9-a, cap. 10). „Tacă sufletul meu şi nu voiască a face şi a gândi nimic", deie-se uitării pe sine şi îneacă-se în acea credinţă întunecoasă, cât de sigur ar fi şi de fericit, chiar de i s-ar părea, văzându-se în nimic, că este pierdut!

95. Învăţătura aceasta fie încununată de epistola scrisă de către luminata Maică de Chantal unei mari roabe a lui Dumnezeu. „Dumnezeiască bunătate (zice luminata Maică) mi-a acordat acest fel de rugăciune, încât, cu o simplă vedere a lui Dumnezeu, mă simţeam toată încredinţată Lui, absorbită şi liniştită în El. Am avut în continuare parte de harul acesta, cu toate că prin necredinţa mea m-am împotrivit, dând loc temerii şi crezând că sunt inutilă în starea aceasta, din care pricină, voind să fac eu însămi ceva anume, îl iroseam pe de-a-ntregul, ba încă şi în prezent mă simt uneori atacată de aceeaşi temere, chiar dacă nu în rugăciune, ci în celelalte exerciţii în care voiesc întotdeauna să lucrez cumva, săvârşind fapte, deşi sunt foarte conştientă că, dacă le fac, ies din centrul meu şi văd

mai cu seamă că acea vedere simplă a lui Dumnezeu îmi este şi unicul remediu şi ajutor în toate muncile, ispitirile şi întâmplările vieţii acesteia.

96. Şi este sigur că, dacă aş vrea să-mi urmez pornirea lăuntrică, n-aş folosi alt mijloc în nimic altceva, fără excepţie, căci ori de câte ori am de gând să-mi întăresc sufletul cu fapte, raţionamente şi resemnări, atunci mă expun unor noi ispitiri şi munci. Mai mult, nu o pot face fără mare violenţă, ceea ce mă secătuieşte, drept care sunt nevoită să mă întorc iute la această resemnare simplă, ştiind că Dumnezeu mă face să văd în felul acesta că El vrea ca lucrările sufletului meu să-mi fie total oprite, deoarece dumnezeiască Lui activitate vrea să le facă singură pe toate.

Şi, din fericire, de la mine nu vrea altceva decât această unică vedere în toate exerciţiile spirituale, în toate suferinţele, ispitirile şi amărăciunile ce mi se pot întâmpla în viaţa aceasta. Şi, adevărat este, cu cât spiritul îmi e mai înliniştit prin acest mijloc, cu atât mai bine îmi ies toate, şi toate amărăciunile mi se risipesc numaidecât. Şi Fericitul meu Părinte Sfântul Francisc de Sales m-a asigurat deseori că aşa stau lucrurile.

97. Răposata noastră Maică Superioară (şi anume Maica Maria de Castel) mă îndemna să rămân neclintită pe această cale şi să nu mă tem de nimic în simpla vedere a lui Dumnezeu. Îmi spunea că asta era de ajuns, şi cu cât sunt mai mari goliciunea şi înliniştirea întru Dumnezeu, cu atât mai

mare gingăşie şi forţă primeşte sufletul, care trebuie a se strădui să fie atât de pur şi de simplu, încât să nu aibă alt sprijin decât în Dumnezeu.

98. În acest sens, îmi aduc aminte că acum câteva zile Dumnezeu mi-a împărtăşit o lumină care m-a impresionat atât de puternic, de parcă aş fi văzut-o nemijlocit; şi fapt este că nu trebuie niciodată să mă privesc pe mine însămi, ci să umblu cu ochii închişi, sprijinită de iubitul meu, fără a voi să văd sau să ştiu drumul pe care El mă călăuzeşte, fără să mă gândesc la nimic şi chiar fără a-l cere milele, ci rămânând pur şi simplu pe de-a-ntregul pierdută şi netulburată în El". (în *Viaţa* sa, cartea a 3-a, cap. 89.) Până aici acea mistică şi iluminată Maică, cu ale cărei cuvinte e adeverită

învăţătura noastră.

Capitolul XIV

Se arată cum sufletul pus în prezenţa lui Dumnezeu, cu desăvârşită resemnare prin actul pur de credinţă, merge totdeauna în rugăciune şi în afara ei într-o contemplaţie virtuală şi dobândită

99. Îmi vei spune (cum multe suflete mi-au spus) că, odată ce ai făcut încredinţarea de sine cu desăvârşită resemnare în prezenţa lui Dumnezeu, prin actul pur de credinţă mai sus pomenit, nu meriţi şi nu tragi foloase, deoarece gândul, pe timpul rugăciunii, se distrage în asemenea măsură, încât nu poate sta aţintit asupra lui Dumnezeu.

100. Nu te mâhni, fiindcă nu-ţi pierzi

nici timpul, nici meritul şi nici nu lipseşti a fi în rugăciune, deoarece nu e nevoie ca în tot acel timp al reculegerii să te gândeşti efectiv la Dumnezeu; e suficient să-ţi fi îndreptat atenţia la început, cu condiţia să nu te abaţi de la scop şi să nu renunţi la intenţia reală pe care ai avut-o. Aşa cum cel ce ascultă liturghia şi cel ce rosteşte serviciul divin îşi îndeplinesc foarte bine obligaţia în virtutea acelei prime intenţii reale, chiar dacă ulterior nu stăruie ţinându-şi gândul realmente fixat asupra lui Dumnezeu.

101. O confirmă astfel cu următoarele cuvinte Angelicul Doctor Sfântul Toma: „Doar prima intenţie şi gândul la Dumnezeu pe care le-a avut la început cel ce se roagă au valoare şi forţă pentru ca tot restul

timpului să fie aceeaşi rugăciune imploratoare şi meritorie, chiar dacă în tot acel timp în plus cât durează rugăciunea nu avem o contemplaţie efectivă a lui Dumnezeu” (2.2, o 82, art. 13).

Spune dacă Sfântul poate vorbi mai limpede după gândul nostru!

102. Astfel încât rugăciunea durează pururea (spune Sfântul Toma), chiar dacă imaginaţia rătăceşte în infinite gânduri, cu condiţia ca [sufletul] să nu o accepte, să nu părăsească locul şi nici rugăciunea să nu-şi schimbe prima intenţie de a fi cu Dumnezeu. Şi sigur e că nu şi-o modifică atâta timp cât nu părăseşte locul, de unde, într-o învăţătură sănătoasă, se poate deduce că stăruie în rugăciune, chiar dacă facultatea imaginativă poate zburătăci cu

gânduri felurite şi involuntare. „În spirit şi în adevăr (spune Sfântul în locul citat) se roagă acela care se duce la rugăciune cu spiritul şi intenţia de a se ruga, chiar dacă ulterior, prin slăbiciunea şi nemernicia sa, rătăceşte cu gândul: „Evagatio vero mentis quae fit praeter propositum, orationis fructum non tollit”. 57

103. Ci, îmi veţi spune, nu ai a-ţi aminti oare, cel puţin, că în acel timp te afli în faţa lui Dumnezeu, spunându-l cât mai des: „Tu, Doamne, eşti în lăuntrul meu şi aş vrea să mă dăruiesc cu totul Ţie”? Răspund că nu este nevoie, fiindcă nutreşti voinţa de a te ruga şi în acest scop ai venit în locul acela. Credinţa şi intenţia îţi sunt de ajuns, iar ele perseverează mereu şi, cu cât memoria aceasta e mai simplă, fără vorbe sau

gânduri, cu atât ea este mai pură, spirituală şi vrednică de Dumnezeu.

104. N-ar fi oare necuviinţă şi lipsă de respect ca, aflându-te în prezenţa Regelui, să-i spui din când în când: „Cred că Majestatea Ta eşti aici”? Tocmai aşa se şi întâmplă. Prin ochiul credinţei pure sufletul îl vede pe Dumnezeu, crede în El şi se află în prezenţa Lui, astfel încât, dacă sufletul crede, nu e nevoit să spună: „Dumnezeul meu, Tu eşti aici”, ci doar să creadă aşa cum crede, căci, odată sosită vremea rugăciunii, credinţa şi intenţia îl călăuzesc şi-l duc să-L contemple pe Dumnezeu cu ajutorul credinţei pure şi al resemnării desăvârşite.

105. Aşa că, atâta timp cât nu retractezi

credinţa aceea şi intenţia de a rămâne resemnat, te afli mereu în credinţă şi în resemnare şi, prin urmare, în rugăciune şi în contemplaţie virtuală şi dobândită, chiar dacă nu o simţi şi nu-ţi aduci aminte sau nu săvârşeşti noi fapte şi nici nu reflectezi. Când creştinul, femeia căsătorită şi călugărul.

57 „Distracţia spiritului care se produce fără voinţă nu răpeşte roadă rugăciunii”.

chiar dacă nu săvârşesc noi fapte sau reflecţii, unul prin profesiune, zicând: „Eu sunt călugăr”, cealaltă prin căsătorie, zicând: „Eu sunt cununată”, iar celălalt prin botez, zicând: „Eu sunt creştin”, nu încetează din această pricină să continue unul a fi botezat, cealaltă cununată şi celălalt călugărit. Vor fi doar obligaţi:

creştinul să facă fapte bune ca dovadă a credinţei sale şi să creadă mai mult în efecte decât în vorbe, femeia măritată să dea semnele de fidelitate pe care le-a făgăduit soţului ei, iar călugărul, pe cele ale ascultării cu care s-a legat de superiorul său.

106. În acelaşi chip, şi sufletul interior, odată decis să creadă că Dumnezeu se află în el şi să se resemneze şi să nu voiască şi nici să nu facă nimic decât pentru Dumnezeu şi în prezenţa lui Dumnezeu, e dator a se mulţumi cu acea credinţă şi intenţie a sa în toate lucrările şi exerciţiile sale, fără a săvârşi sau a repeta noi acte întru aceeaşi credinţă sau întru aceeaşi resemnare.

Capitolul XV *Continuă aceeaşi temă*

107. Învăţătura aceasta adevărată nu slujeşte doar pe durata rugăciunii, ci şi după, noaptea, ziua şi la toate ceasurile, în toate exerciţiile cotidiene ale vocaţiei, obligaţiei şi stării tale. Şi dacă mi-ai spune că de multe ori nu-ţi aminteşti de-a lungul zilei să-ţi reînnoieşti resemnarea, îţi răspund că, deşi ţi se pare că îţi uiţi de ea ca să-ţi vezi de îndeletnicirile cotidiene ale ocupaţiei tale, precum studiul, cititul, predicatul, mâncatul, băutul, afacerile şi altele asemănătoare, te înşeli, căci nu din pricina asta ieşi din rugăciune şi nici nu renunţi să faci voia Domnului sau să te afli în rugăciune virtuală, cum zice Sfântul Toma.

108. Fiindcă toate acele îndeletniciri nu

sunt împotriva voii Lui şi nici împotriva resemnării tale, deoarece e sigur că Dumnezeu însuşi vrea ca tu să mănânci, să studiezi, să munceşti, să-ţi vezi de afaceri etc, aşa că, văzându-ţi de exerciţiile acelea, care sunt din voia şi pe placul Lui, nu pleci nici din prezenţa Lui, nici din resemnarea ta.

109. Dacă însă în rugăciune sau în afara ei te abaţi sau te distragi voit, lăsându-te purtat cu bună ştiinţă de vreo pasiune, va fi bine atunci să te întorci către Dumnezeu şi divina Sa prezenţă, reînnoind actul pur de credinţă şi pe cel de resemnare. Dar nu este necesar să faci asemenea acte dacă te afli în uscăciune, pentru că uscăciunea este bună şi sfântă şi nu poate, oricât de aspră ar fi, să-i ia sufletului prezenţa dumnezeiască aşa

cum e statornicită în credinţă. Nu va trebui niciodată să numeşti uscăciunea distragere, deoarece la începători ea este lipsă de sensibilitate, iar la avansaţi e o abstragere, prin intermediul căreia, dacă o îmbrăţişezi constant, rămânând înliniştit în nimicul tău, sufletul ţi se va interioriza şi Domnul va face minuni într-însul.

110. Străduieşte-te, aşadar, din clipa în care ieşi din rugăciune şi până când te întorci la ea, să nu te laşi abătut şi distras, ci să mergi total resemnat în voia lui Dumnezeu, pentru ca El să facă şi să desfacă în tine toate lucrurile Sale după dumnezeiasca-l bunăvoire, încrezându-te în El ca în Tatăl cel iubitor. Nu-ţi lepăda niciodată această intenţie şi, chiar dacă eşti prins de obligaţiile stării în care te-a pus

Dumnezeu, vei fi totdeauna în rugăciune, în prezenţa lui Dumnezeu şi în perpetuă resemnare. De aceea a spus Sfântul Ioan Gură-de-Aur: „Dreptul nu renunţă să se roage decât dacă nu este drept; totdeauna se roagă cel ce lucrează totdeauna bine, şi buna dorinţă este rugăciune, iar dacă dorinţa e neîntreruptă, neîntreruptă este şi rugăciunea” *(Super I Ad Thessalon.* 5) **58**.

111. Vei înţelege totul din această comparaţie limpede: când o persoană începe să umble ca să ajungă la Roma, toţi paşii pe care-i face pe drum sunt voiţi; cu toate acestea nu e nevoie ca la fiecare pas să-şi manifeste dorinţa şi nici să facă un nou act de voinţă, zicând: *Vreau să merg la Roma, merg la Roma,* deoarece, în virtutea acelui prim act de a merge la Roma pe care

l-a decis, voinţa continuă să persevereze în el, astfel încât merge fără a o mai spune, deşi nu merge fără a voi s-o facă. Şi chiar îţi vei da seama cu claritate că acest drumeţ, doar printr-un act de voinţă şi o decizie, merge, vorbeşte, aude, vede, raţionează, mănâncă şi face alte operaţii diverse, fără ca ele să-i întrerupă voinţa dintâi şi nici chiar mersul efectiv la Roma.

112. La fel se petrec lucrurile în sufletul contemplativ: odată luată hotărârea de a face voia lui Dumnezeu şi de a se afla în prezenţa Lui, el rămâne permanent în acest act, atâta timp cât nu se răzgândeşte, chiar dacă se îndeletniceşte şi cu ascultatul, vorbitul, mâncatul şi oricare alte fapte bune şi exerciţii exterioare ţinând de vocaţia şi starea sa. Totul a fost spus în puţine cuvinte

de Sfântul Toma din Aquino: „Non eram oportet quod qui propter Deum aliquod iter arripuit, in qualibet parte itineris de De-o cogitet actu” **59** *{Contra Gentiles,* cartea a 3-a, cap. 238, nr. 2 şi 3).

58 J.I. Tellechea nu a putut identifica acest citat la locul menţionat de Molinos, ideea echivalenţei dintre fapte şi rugăciune apare însă în alte locuri din scrierile Sf. Ioan Hrisostomul (vezi ed. Tellechea, p. 405, nota 45).

59 „Nu este necesar ca acela care, de dragul lui Dumnezeu, s-a angajat pe un drum oarecare să gândească activ la Dumnezeu în fiecare punct al acestui drum”.

113. Vei spune oare că toţi creştinii se regăsesc în acest exerciţiu pentru că toţi au credinţă şi pot, chiar dacă nu toţi sunt interiori, să pună în practică această învăţătură, îndeosebi cei ce umblă pe drumul exterior al meditaţiei şi discursului? Este adevărat că toţi creştinii au credinţă şi mai cu seamă cei ce meditează şi reflectează. Dar credinţa celor ce umblă pe calea interioară este foarte diferită, pentru că e credinţă pură, universală şi indistinctă şi, ca atare, mai practică, mai vie, mai eficace şi mai iluminată; căci Duhul Sfânt luminează mai mult sufletul cel mai bine pregătit, cum este totdeauna cel ce-şi are intelectul recules, pentru că Duhul divin luminează pe măsura reculegerii. Şi chiar dacă e adevărat că Dumnezeu comunică anumită lumină şi în meditaţie, ea e tot atât

de puţină şi de diferită în raport cu cea pe care i-o comunică intelectului recules în credinţa pură şi universală, cum sunt două, trei picături de apă pe lângă apa unei mări; pentru că în meditaţie i se comunică două, trei adevăruri particulare, pe când în reculegerea lăuntrică şi în exerciţiul credinţei pure şi universale înţelepciunea lui Dumnezeu care i se comunică în acea cunoaştere întunecată, simplă, generală şi universală este o mare de belşug.

114. Şi resemnarea este mai desăvârşită în aceste suflete, pentru că ia naştere din tăria de cuget lăuntrică şi infuză, care sporeşte pe măsură ce exerciţiul credinţei pure continuă, în tăcere şi resemnare. La fel sporesc darurile Duhului divin în sufletele contemplative, căci, deşi aceste daruri

divine se găsesc în toţi cei ce sunt în harul Lui, ele sunt însă ca şi moarte şi fără putere şi aproape infinit diferite de cele care domnesc în contemplativi, prin iluminarea, vivacitatea şi eficacitatea lor.

115. Astfel vei ajunge să înţelegi că sufletul lăuntric, deprins să meargă la rugăciune în fiecare zi şi la orele indicate, cu credinţa şi resemnarea despre care ţi-am vorbit, se află permanent în prezenţa lui Dumnezeu. Această învăţătură importantă şi adevărată o aduc la cunoştinţă toţi sfinţii, toţi învăţătorii experimentaţi şi mistici, fiindcă toţi au avut acelaşi Magistru, şi anume Duhul Dumnezeiesc.

Capitolul XVI

Despre felul cum se poate intra în reculegerea interioară prin preasfânta

116. Sunt două feluri total opuse de oameni înduhovniciţi. Unii spun că trebuie să medităm şi să reflectăm necontenit asupra tainei Patimilor lui Cristos. Alţii, căzând în extrema opusă, învaţă că meditaţia asupra vieţii, patimilor şi morţii Mântuitorului, sau chiar evocarea lor, nu înseamnă rugăciune, că rugăciune nu se poate numi decât marea înălţare întru Dumnezeu, a Cărui divinitate sufletul o contemplă în înliniştire şi tăcere.

117. Sigur este că Domnul Nostru Cristos e călăuza, poarta şi drumul, după cum a spus-o El însuşi cu gura Sa: „Ego sum via, veritas, et vita” *(În,* 14, [6]). Şi că, înainte ca sufletul să fie apt a intra în

prezenţa divinităţii şi a se uni cu ea, el trebuie să se spele cu scump sângele Mântuitorului şi să îmbrace bogatele podoabe ale patimilor Sale.

118. Domnul Nostru Cristos, cu învăţătura şi exemplul Său, este lumina, oglinda, călăuza sufletului, drumul şi unica poartă de intrare în păşunile vieţii veşnice şi în marea imensă a dumnezeirii. De unde urmează că nu trebuie de tot ştearsă amintirea patimilor şi a morţii Mântuitorului. Şi tot sigur este că, oricât s-ar înălţa de sus mintea, sufletul nu trebuie să se despartă cu totul de preasfântă umanitate.

119. Să nu se deducă însă de aici că sufletul care este învăţat cu reculegerea

lăuntrică şi nu mai poate raţiona ar trebui să mediteze şi să reflecteze mereu (după cum spun ceilalţi oameni înduhovniciţi) la preasfintele taine ale Mântuitorului. E sfântă şi bună meditaţia, şi deie Domnul ca toţi oamenii de pe lume să o practice. Iar sufletul care cu înlesnire meditează, raţionează şi reflectează trebuie lăsat în acel stadiu, şi nu dus în altul mai înalt, atâta vreme cât hrana şi folosul şi le găseşte în cel al meditaţiei.

120. Numai lui Dumnezeu îi revine, nicidecum îndrumătorului, să treacă sufletul de la meditaţie la contemplaţie, căci dacă Domnul nu îl cheamă cu harul Său special la stadiul acesta de rugăciune, îndrumătorul nu poate face nimic, indiferent de învăţătura şi îndrumările sale.

121. Pentru a găsi, aşadar, calea de mijloc şi sigură şi a fugi de aceste două extreme atât de opuse, potrivit cărora nu trebuie nici să eliminăm de tot umanitatea şi să ne separăm de ea, nici să o avem necontenit în faţa ochilor, e de presupus că există două moduri de a intra pe poarta divină, care e Cristos, binele nostru.

122. Prima, contemplarea tainelor şi meditaţia asupra faptelor vieţii, patimilor şi morţii Mântuitorului. A doua, gândul la El prin aplicarea intelectului, prin pura credinţă sau prin intermediul memoriei. Când sufletul se desăvârşeşte şi se adânceşte prin reculegerea interioară, după ce a meditat o vreme asupra tainelor, care îi şi erau cunoscute, îşi păstrează atunci

credinţa şi iubirea pentru Cuvântul întrupat, gata fiind să facă de dragul Său tot ce acesta i-ar infuza, acţionând după preceptele Sale, chiar dacă nu le are mereu în faţa ochilor. Ca şi cum, când unui copil i s-ar spune că nu trebuie să-şi părăsească niciodată părintele, nu se doreşte să i se impună a-şi aţinti permanent ochii asupra lui, ci a-l păstra permanent în memorie, pentru a-şi putea face datoria cuvenită la timpul şi cu prilejul potrivit.

123. Sufletul care, după opinia unui îndrumător experimentat, a intrat, aşadar, în reculegerea lăuntrică, nu e nevoit să intre prin cea dintâi poartă a meditaţiei asupra tainelor, meditând continuu asupra lor, fiindcă nici nu o va putea face fără un mare efort al minţii şi nici nu are trebuinţă

de acele raţionamente, deoarece ele nu slujesc decât ca mijloc spre a izbuti să creadă ceea ce de fapt a şi ajuns să înţeleagă.

124. Modul cel mai nobil, cel mai spiritual şi mai potrivit acestor suflete avansate în reculegerea lăuntrică pentru a intra prin umanitatea Domnului Nostru Iisus Cristos şi a-l păstra memoria este cel de-al doilea, şi anume a-l privi umanitatea şi patimile printr-un act simplu de credinţă, a I le iubi şi a ne aminti că ele sunt chivotul dumnezeirii, începutul şi sfârşitul mântuirii noastre, şi că El din iubire pentru noi s-a născut, a suferit şi a ajuns să moară în chip ruşinos.

125. Acesta e modul care face să

avanseze sufletele interioare, fără ca rememorarea sfântă, pioasă, rapidă şi instantanee a umanităţii Lui să le poată sta în calea reculegerii lor lăuntrice; nu la fel ar fi dacă, în clipa când intră în rugăciune, sufletul s-ar simţi recules, fiindcă atunci va fi mai nimerit să continue reculegerea şi excesul mental. Dacă însă nu se află recules, rememorarea simplă şi rapidă a umanităţii Cuvântului întrupat nu stânjeneşte nici pe cel mai înalt şi mai elevat suflet, nici pe cel mai abstras şi mai transformat.

126. Acesta este modul pe care Sfânta Tereza[60] îl vede potrivit pentru contemplativi şi care alungă opiniile zgomotoase ale unor pedanţi. Acesta e drumul drept, sigur şi neprimejdios şi cel pe

care Domnul l-a dat drept învăţătură multor suflete pentru ca ele să ajungă la repaus şi la sfânta lenevie a contemplaţiei.

Libro de la vida, cap. 22.

127. Să se aşeze, aşadar, sufletul, când intră în reculegere, la porţile milei dumnezeieşti, cu rememorarea iubitoare şi blândă a crucii şi a patimilor Cuvântului înomenit şi mort din iubire. Steie acolo cu smerenie resemnată întru dumnezeiască voie, gata de orice ar vrea să facă din el Majestatea Sa. Şi dacă din această sfântă şi dulce memorie este dus apoi la uitare, nu e nevoie să facă o nouă repetiţie, ci doar să rămână în tăcere şi înliniştire în prezenţa Domnului.

128. Minunat ne întăreşte Sfântul Paul

învăţătura în epistola pe care le-a scris-o Colosenilor, unde îi îndeamnă, pe ei şi pe noi, ca, dacă mâncăm sau bem sau facem altceva, să o facem în numele lui Iisus Cristos şi al iubirii pentru El. „Omne quodcumque facitis în verbo aut în opere, omnia în nomine Domini Iesu Christi facite, graţias agentes De-o et Patri per ipsum” *(Colos.,* cap. 3, vers. 17).**61** Deie Domnul ca toţi să începem prin Iisus Cristos şi doar în El şi prin El să ajungem la desăvârşire.

Capitolul XVII

Despre tăcerea interioară şi mistică

129. Sunt trei feluri de tăcere: prima este cea a cuvintelor, a doua cea a dorinţelor şi a treia cea a gândurilor.

Prima e desăvârşită, a doua mai desăvârşită şi a treia cea mai desăvârşită. În

prima, în cea a cuvintelor, se dobândeşte virtutea; în a doua, în cea a dorinţelor, se obţine înliniştirea; în a treia, a gândurilor, reculegerea interioară.

Nevorbind, nedorind şi negândind, se ajunge la adevărata şi desăvârşita tăcere mistică, în care Dumnezeu vorbeşte

61 „Orice faceţi, cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceţi în numele Domnului Iisus şi prin El să mulţumiţi lui Dumnezeu şi Tatălui”.

cu sufletul, i. Se împărtăşeşte şi-l învaţă în adâncul său cel mai intim cea mai desăvârşită şi mai înaltă înţelepciune.

130. Către această singurătate şi mistică tăcere interioară îl cheamă Domnul şi-l conduce, când îi spune că voieşte să-i

vorbească personal, în adâncul cel mai secret şi mai intim al inimii. În tăcerea aceasta mistică trebuie să intri dacă vrei să auzi blânda, lăuntrica şi dumnezeiască voce. Nu îţi e de ajuns să fugi de lume ca să obţii această comoară, nici să renunţi la dorinţele tale şi nici detaşarea de toate lucrurile create, dacă nu te lepezi de orice dorinţă şi gând. Odihneşte-te în acesta mistică tăcere şi vei deschide poarta pentru ca Dumnezeu să-ţi Se împărtăşească, să te unească cu El şi să te transforme.

131. Perfecţiunea sufletului nu stă în a vorbi, nici în a gândi mult la Dumnezeu, ci în a-L iubi mult. La iubirea aceasta se ajunge cu ajutorul resemnării desăvârşite şi al tăcerii lăuntrice. Iubirea lui Dumnezeu stă toată în fapte; cuvinte are puţine. A

arătat-o şi confirmat-o ca atare Sfântul Ioan Evanghelistul. „Filioli mei, non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate” **62** (1 *În,* 3,18).

132. Acum vei ajunge să înţelegi că iubirea desăvârşită nu stă în fapte de iubire, nici în duioase rugăciuni jaculatorii**63** şi nici chiar în faptele lăuntrice prin care îi spui lui Dumnezeu că-l nutreşti o dragoste infinită şi că L iubeşti mai mult decât pe tine însuţi. S-ar putea ca atunci să te cauţi mai mult pe tine şi propria-ţi iubire decât pe cea adevărată şi de Dumnezeu, căci iubirea stă în fapte, nu în vorbe frumoase.

62 „Fiii mei, să nu iubim cu vorba, numai din gură, ci cu fapta şi cu adevărul”.

63 *rugăciune jaculatorie* (în terminologia catolică): scurtă rugăciune, uşor de memorizat, rostită în orice împrejurare, ca modalitate de a ne ruga neîncetat.

133. Pentru ca o creatură raţională să-ţi priceapă dorinţa, intenţia şi ceea ce ţii ascuns în inimă, este nevoie să o învederezi prin cuvinte. Dumnezeu însă, Care pătrunde în inimi, nu are nevoie ca tu să i-o declari şi să-L încredinţezi şi nici nu se mulţumeşte, cum zice Evanghelistul, cu iubirea vorbelor şi a gurii, ci cu cea adevărată şi a faptei. La ce bun să-l spui cu mare zel şi înfocare că L iubeşti duios şi desăvârşit mai presus de toate lucrurile, dacă la un cuvinţel amar şi o neînsemnată ocară nu te resemnezi şi nici nu te mortifici din iubire pentru El? Dovadă

vădită că iubirea ta era a gurii şi nu a faptei.

134. Străduieşte-te în linişte să te resemnezi în totul, căci astfel, fără a spune că L iubeşti, vei ajunge la iubirea desăvârşită, cea mai pasivă, mai eficace şi mai adevărată.

Sfântul Petru I-a spus Domnului cu multă dragoste că din iubire pentru El şi-ar da nespus de bucuros şi viaţa, dar la o vorbuliţă a unei tinere L-a tăgăduit şi zelul i-a secat (*Mt.,* 26). Maria Magdalena nu a scos niciun cuvânt şi totuşi Domnul însuşi, cucerit de dragostea ei desăvârşită, i s-a făcut cronicar, zicând că mult a iubit (*Le,* 7). Acolo, în interior, în tăcerea mută, se exercită cele mai desăvârşite virtuţi ale credinţei, speranţei şi milei, fără a fi nevoie să te duci la Dumnezeu şi să-l spui că L

iubeşti, că speri şi crezi în El, deoarece Domnul Dumnezeul acesta ştie mai bine decât tine ceea ce faci tu lăuntric.

135. Cât de bine a înţeles şi practicat actul acesta pur de iubire acel profund şi mare mistic, venerabilul Gregorio Lopez[64], a cărui viaţă a fost toată o rugăciune neîncetată

[64] După ce a fost, pare-se, paj la curtea lui Filip al II-lea, Gregorio Lopez (1542 – 1596) a frecventat mai multe mănăstiri din Spania şi a plecat în Mexic, unde a dus o viaţă de penitent. A scris un *Tratado de-l misterioso libro del Apocalipsis* (publicat în 1678) şi o *Exposicion al Apocalipsis* (1787), Vezi *Diccionario de historia eclesitistica de España,* B.A.C., Madrid *(apud* Paul

Drochon).

şi un neîncetat act de contemplare şi iubire de Dumnezeu, atât de pur şi de spiritual, încât niciodată nu dădea prilej afectelor şi sentimentelor sensibile.

136. După ce şi-a continuat vreme de trei ani rugăciunea jaculatorie: „Facă-se voia Ta în timp şi în vecii vecilor”, repetând-o de câte ori şi respira, Dumnezeu i-a arătat infinita comoară a actului pur şi necontenit de credinţă şi iubire, în tăcere şi resemnare, încât a ajuns să spună el însuşi că în treizeci şi şase de ani cât a mai trăit a continuat neîncetat în lăuntrul său acest act pur de iubire, fără a rosti vreodată niciun vai, nicio rugăciune jaculatorie sau altceva care să fie sensibil şi să ţină de natură.

O, serafim întrupat şi bărbat

îndumnezeit, ce bine ai ştiut să pătrunzi în acea tăcere interioară şi mistică şi să deosebeşti pe omul lăuntric de cel exterior!

CARTEA A II-a

Despre părintele spiritual şi ascultarea faţă de el, despre zelul nediscernător şi despre penitenţele interioare şi exterioare

Capitolul I

Pentru a învinge vicleniile duşmanului, cel mai bun leac e să te supui unui părinte spiritual

1. Se cuvine oricum să-ţi alegi un magistru experimentat în viaţa interioară, fiindcă Dumnezeu nu voieşte să facă pentru toţi ceea ce a făcut pentru Sfânta Ecaterina din Siena, şi anume să-i ia de mână ca să le arate numaidecât drumul mistic**65**. Dacă

pentru păşirile fireşti este nevoie de magistru şi un îndrumător, cum nu pentru păşirile în har? Dacă pentru exterioritate şi aparenţă e nevoie de un magistru, cum nu pentru interioritate şi secret? Dacă pentru teologia morală, scolastică şi expozitivă, care sunt predate explicit, cum nu pentru cea mistică, secretă, confidenţială şi întunecoasă? Dacă pentru contactele şi acţiunile politice şi exterioare, cum nu pentru contactul interior cu Dumnezeu?

2. Călăuza este necesară şi pentru a face faţă vicleniilor Satanei şi-a i le spulbera. Sfântul Augustin a expus multe motive pentru care Dumnezeu a dispus ca în fruntea Bisericii Sale să stea pentru luminare doctori şi magiştri, oameni de aceeaşi fire cu noi. Principalul motiv este ca

să ne elibereze de vicleniile duşmanului, căci, dacă am

65 Sf. Ecaterina din Siena (1347 – 1380), călugăriţă dominicană, canonizată de Pius al II-lea în 1461. Molinos face aluzie aici la harul mistic primit de Sf. Ecaterina încă din fragedă copilărie, potrivit relatării biografului ei, Raimondo di Capua.

fi lăsaţi să ne orientăm după propria noastră părere şi pornire firească, ne-am poticni la fiecare pas şi ne-am prăbuşi în o mie de abisuri, cum li se întâmplă ereticilor şi trufaşilor. Dacă ne-ar da îngeri drept învăţători, ne-ar orbi diavolii, care se prefac în îngeri de lumină. Prin urmare a fost nimerit ca Dumnezeu să ne dea drept

călăuze şi sfătuitori oameni ca noi. Şi dacă această călăuză va fi experimentată, ea va cunoaşte numaidecât vicleniile subtile şi diabolice, care, odată cunoscute, vor fi, din pricina lipsei lor de substanţă, repede spulberate.

3. Înainte de a-ţi alege un părinte spiritual trebuie să te gândeşti bine şi să te rogi, pentru că este un lucru extrem de serios şi trebuie să vină din mâna lui Dumnezeu.

Odată însă ales, nu-l vei mai părăsi decât din pricini foarte presante, cum ar fi că nu înţelege drumurile şi stadiile prin care Dumnezeu duce sufletul, întrucât nimeni nu poate da învăţătură despre ceea ce nu ştie, potrivit unei bune reguli filosofice.

4. Şi dacă nu pricepe, după cum zice Sfântul Paul (ICor., 2,14), cele ale duhului lui Dumnezeu, în cazul acesta va fi vorba de ignoranţă, pentru că ele trebuie cercetate spiritualiceşte, or, lui îi lipseşte experienţa. Dar omul înduhovnicit, cel experimentat, vede toate cu limpezime şi le judecă aşa cum sunt. Faptul că îndrumătorul nu este experimentat e principalul motiv pentru care ai a-l părăsi şi a-ţi alege altul care să fie, deoarece fără el sufletul nu poate avansa.

5. Pentru a trece de la un stadiu rău la cel bun nu e nevoie de sfat; dar pentru a trece de la cel bun la cel mai bun este nevoie de timp, rugăciune şi sfat, deoarece nu tot ce este foarte bun în sine e foarte bun pentru fiecare în parte şi nici ceea ce

este bun pentru unul nu e bun pentru toţi. „Non omnibus omnia expediunt” *(Eci,* 37,31) **66**.

„Căci nu toate tuturor folosesc”.

Unii sunt chemaţi pe un drum exterior şi obişnuit, alţii pe cel interior şi extraordinar, şi nu toţi se află în acelaşi stadiu, câtă vreme cele ale drumului mistic sunt atâtea şi atât de variate şi oricui îi e cu neputinţă să facă fie şi un singur pas pe cărările lor tainice şi lăuntrice fără o călăuza experimentată, deoarece, în loc să meargă drept înainte, va cădea în prăpastie.

6. Când sufletul păşeşte cu temeri în dibuirea drumului şi doreşte să se scuture cu totul de ele, supunerea faţă de un părinte spiritual experimentat este mijlocul cel mai sigur, deoarece, cu lumina lăuntrică, el

descoperă în chip limpede ce anume este ispită şi ce anume inspiraţie şi distinge mişcările ce provin din natură, de la diavol şi din sufletul însuşi, acesta fiind dator să i se supună în totul celui ce are experienţă şi-i poate arăta ataşamentele, idolii mărunţi şi obişnuinţele rele care-i stânjenesc zborul, întrucât în felul acesta nu doar se va elibera de vicleşugurile diavoleşti, ci va merge într-un an mai mult decât ar merge într-o mie cu altă călăuză fără experienţă.

7. În viaţa iluminatului părinte, fratele Johannes Tauler[67], se relatează cum acel laic care a ajuns mai repede decât el în stadiul desăvârşirii spune despre sine însuşi că, dezamăgit de lume şi dornic de a fi sfânt, s-a pus pe o mare postire, până când, într-o noapte, extenuat şi

67 Johannes Tauler (1300 – 1361), mistic german, elev, la Strasbourg, al Magistrului Eckhart; călugăr dominican (din 1315), predicator şi duhovnic reputat la Köln şi Basel; de la ei au rămas vreo 80 de predici şi o seamă de scrisori. Episodul evocat de Molinos figurează în viaţa lui Tauler, scrisă de Surius, şi antepusă ediţiei predicilor (Köln, 1615, p. 8). În 1668, la Madrid, a apărut o traducere spaniolă precedată de *Viaţa* marelui mistic: Juan Tauler, *Saludables y verdaderamente divinas Instituciones o ensenanzas...* trad. del Licenciado D.

Francisco Cubillas. Episodul citat se găseşte la pp. 15 – 16 ale acestei traduceri.

slăbit fiind, a adormit şi, în vis, a auzit un glas din cer care-i spunea: „Omule, dacă

din propria ta voinţă te vei ucide înainte de vreme, îţi vei pricinui suferinţe crunte”, îngrozit, plecă într-o pustie şi-şi mărturisi drumul şi abstinenţa unui sfânt anahoret, care, din bunăvoirea cerului, l-a scos din amăgirea aceea diavolească. Îi spuse că ţinea postul ca să-i fie plăcut Domnului. Anahoretul îl întrebă la sfatul cui o făcuse şi, după ce-i spuse că la al nimănuia, el îi răspunse că era o ispitire vădită a diavolului. Atunci i se deschiseră ochii şi, trezit din pierzania sa, îşi duse mai departe viaţa sub sfatul unui părinte spiritual, care, după cum ne asigură el însuşi, în şapte ani i-a dat mai multă lumină decât toate cărţile tipărite vreodată.

Capitolul II *Continuă aceeaşi temă*

8. Este mult mai folositor să ai un

magistru pe drumul mistic decât să te foloseşti de cărţile spirituale, deoarece magistrul practic îţi spune la timp ce anume ai de făcut, iar în carte vei citi ceea ce-ţi este cel mai puţin potrivit, aşa încât vei fi lipsit de învăţătura necesară. Cu cărţile mistice îţi faci de asemenea multe închipuiri false, sufletului i se pare că are ceea ce de fapt nu are şi că este mai avansat în stadiul mistic decât unde a ajuns în realitate: de aici se nasc numeroase prejudicii şi riscuri.

9. Este sigur că, dacă lectura frecventă a cărţilor mistice nu se întemeiază pe lumina practică, ci pe o pură speculaţie, ea face mai mult rău decât bine, deoarece dezorientează sufletele în loc să le lumineze şi le umple de cunoştinţe discursive care le stânjenesc cum nu se poate mai mult,

deoarece, deşi sunt cunoştinţe luminoase, ele pătrund din exterior şi bontesc facultăţile în loc să le golească pentru ca Dumnezeu să le umple cu Sine însuşi.

Mulţi citesc neîncetat din cărţile acestea speculative, pentru că nu vor să se supună cui i-ar putea lumina asupra faptului că o asemenea lectură nu li se potriveşte, întrucât e sigur că, dacă s-ar supune şi dacă îndrumătorul ar avea experienţă, nu li le-ar îngădui, şi atunci s-ar îmbunătăţi şi nu şi-ar mai da osteneala să le citească, aşa cum fac sufletele care se supun, care au lumină şi se îmbunătăţesc.

De unde se deduce că e o chezăşie de înliniştire şi siguranţă să ai un îndrumător experimentat care să conducă sufletul şi să-i dea învăţătură cu lumină reală, spre a nu fi înşelat de diavol şi de propria-i judecată şi

părere. Nu înseamnă însă, din acest motiv, că lectura cărţilor spirituale ar fi condamnabilă în general, fiindcă aici se vorbeşte în particular cu sufletele pur interioare şi mistice, pentru care a şi fost scrisă cartea aceasta.

10. Toţi sfinţii şi magiştrii mistici mărturisesc că siguranţa unui suflet mistic stă în a se supune din toată inima părintelui său spiritual, mărturisindu-i tot ce se petrece în lăuntru-i. Ca dovadă a acestui adevăr voi relata câteva cuvinte pe care i le-a spus Domnul doñei Marina de Escobar[68]. În biografia ei (cartea I, cap. 20, part. I, 2) se relatează că, bolnavă fiind, L-a întrebat pe Domnul dacă ar fi nimerit să păstreze tăcerea şi să nu-i mai dea seamă părintelui ei spiritual despre lucrurile extraordinare

ce-i treceau prin suflet, ca să nu se mai ostenească şi nici să nu-l împovăreze pe acel părinte spiritual. Domnul îi răspunse

68 Venerabila Marina de Escobar (1554 – 1633), mistică şi fondatoare a unei mănăstiri reformate a ordinului Sfintei Brigitta la Valladolid, în Spania. A fost apropiată de Sf. Tereza a lui Iisus. Scrierile i-au fost adunate într-un volum împărţit în şase cărţi. Biografia ei (autor: Andres Pinto Ramârez), a fost publicată la Madrid în 1664 (partea I) şi 1673 (partea a II-a).

că „n-ar fi bine să nu-i dea seamă părintelui spiritual din trei pricini: prima, pentru că, aşa cum aurul se lămureşte în creuzet şi aşa cum valoarea pietrelor se cunoaşte lovindu-le cu piatra de încercare, la fel şi sufletul se purifică şi-şi descoperă

valoarea atunci când e atins de slujitorul lui Dumnezeu. A doua, pentru că se cuvine, spre a nu greşi, ca lucrurile să fie cârmuite potrivit ordinii pe care Majestatea Sa a arătat-o în Biserica Sa, în Sfânta Scriptură şi în învăţătura Sfinţilor. A treia, pentru ca în Biserica Sa să nu se ascundă, ci să se învedereze milele pe care Majestatea Sa le face robilor Săi şi sufletelor curate, pentru ca astfel credincioşii să se îndemne a-L sluji pe Dumnezeul lor, iar El să fie preamărit în ei”.

11. În acelaşi loc spune următoarele cuvinte: „Potrivit acestui adevăr, când duhovnicul meu s-a îmbolnăvit şi mi-a poruncit ca persoanei căreia mă spovedeam între timp să nu-i dau seamă despre toate câte mi se petreceau, ci, cu prudenţă, numai

despre unele, m-am plâns Domnului că nu mai am cui să-i împărtăşesc cele ce mi se întâmplă, iar Majestatea Sa mi-a răspuns: «De vreme ce ai acum pe cineva care-l înlocuieşte pe duhovnicul tău, spune-i lui tot ce ţi se întâmplă». Am răspuns numaidecât: «Nu, Doamne, asta nu, Doamne». «De ce?»” (zise Domnul). «Pentru că duhovnicul meu îmi porunceşte să nu-i dau seama despre toate, şi eu trebuie să-l ascult.» Majestatea Sa mi-a spus: «M-ai mulţumit cu răspunsul acesta şi tocmai ca să te aud că mi-L dai ţi-am spus ceea ce ai auzit; aşa să faci, dar poţi prea bine să-i dai seamă despre unele lucruri, aşa cum el însuşi ţi-a spus»”.

12. Cu totul în acelaşi spirit este şi ceea ce relatează Sfânta Tereza despre sine însăşi: „Ori de câte ori (zice Sfânta) Domnul

îmi poruncea anume ceva, dacă altceva îmi spunea duhovnicul, Domnul îmi vorbea din nou, spunându-mi să-i dau ascultare duhovnicului; Majestatea Sa i se adresa apoi chiar acestuia, ca să-mi dea din nou porunca" (*Viaţa,* cartea a 2-a, cap. 26,5). Aceasta e învăţătura cea sfântă şi adevărată, întrucât ea întăreşte sufletele şi risipeşte vicleniile diabolice.

Capitolul III

Râvna sufletelor şi iubirea de aproapele pot tulbura pacea interioară

13. „Nu este jertfă mai plăcută lui Dumnezeu (spune Sfântul Grigorie) decât râvna arzătoare a sufletelor" *{În Ezechiel,* om. 12).**69** Aceasta a fost misiunea**70** pentru care Tatăl cel Veşnic L-a trimis în lume pe fiul Său, Iisus Cristos, şi de atunci

aceasta a rămas cea mai nobilă şi mai sublimă dintre slujiri. Dacă însă râvna e nediscernătoare, ea poate fi un obstacol considerabil pentru înălţarea sufletului.

14. De cum te vei vedea cu noua lumină înflăcărată, vei voi să te angajezi pe de-a-ntregul în beneficiul sufletelor, or, e un mare risc să nu fie decât iubire de sine ceea ţie ţi se va fi părând râvnă pură. Aceasta obişnuieşte să se îmbrace uneori într-o dorinţă dezordonată, într-o automulţumire deşartă, într-o deşartă afectare trudnică şi în autopreţuire, toate duşmance ale păcii sufletului.

15. Nu e niciodată bine să-l iubeşti pe aproapele tău în detrimentul binelui tău spiritual. A-I fi plăcut lui

69 Sf. Grigorie cel Mare, *Homil. În Ez.,* lib. 1, *Homil.* 12, n. 30 (pl. 76,932): „Nullum quippe omnipotenţi De-o tale est sacrificium qualo est zelus animarum”.

70 în ediţia J.l. Tellechea, „misterio”; în toate celelalte ediţii consultate, începând cu excelenta ediţie J.A. Valente, ca şi în traducerea engleză din epocă, „ministerio” (engl, *ministry),* ceea ce mă face să cred că e vorba de o greşeală de tipar.

Dumnezeu cu simplitate trebuie să-ţi fie singura ţintă a faptelor tale. Aceasta trebuie să-ţi fie unica dorinţă şi grijă, străduindu-te să-ţi domoleşti înflăcărarea dezordonată, pentru ca în suflet să-ţi domnească liniştea şi pacea lăuntrică. Adevărata râvnă a sufletelor la care se cade să tinzi trebuie să

fie dragostea pură de Dumnezeul tău; aceasta e cea rodnică, cea eficace şi cea adevărată, cea care, deşi mută la vorbe, face minuni în suflete.

16. Sfântul Paul ne-a recomandat să acordăm atenţie sufletului nostru înaintea celui al aproapelui: „Attende tibi, et doctrinae” [71], a spus el în epistola sa canonică (1 *Tim.* 4,16). Nu te grăbi să te osteneşti excesiv, căci la vremea potrivită şi când vei putea fi cumva de folos aproapelui tău, Dumnezeu te va duce şi te va pune în slujba cea mai potrivită pentru tine; grija aceasta îi revine lui, tu n-ai decât să rămâi în înlinişţirea ta detaşată şi total resemnată întru bunăvoia divină. Să nu crezi că în

stadiul acesta eşti leneş; cine este preocupat în toate să îndeplinească voia dumnezeiască face mult. Cine vede de sine pentru Dumnezeu face totul; căci mai însemnat este un act pur de resemnare lăuntrică decât o sută şi chiar o mie de exerciţii făcute prin proprie voinţă.

17. Chiar dacă într-un rezervor poate încăpea multă apă, el nu se va umple niciodată până când cerul nu-l va hărăzi cu ploaia sa. Fii înlinistit, suflete binecuvântat, fii înlinistit, umil şi resemnat la tot ce va vrea să facă Dumnezeu cu tine; lasă grija în seama lui Dumnezeu, căci el, ca Părinte iubitor, ştie ce-ţi este mai potrivit; supune-te întru totul voii Lui, căci în ea îşi are temeiul desăvârşirea; cine face voia Domnului este mamă, fiu şi frate al însuşi Fiului lui

Dumnezeu.

„Păzeşte-te pe tine însuţi şi învăţătura”.

18. Să nu crezi că Dumnezeu îl preţuieşte mai mult pe cine face mai mult; cel mai iubit este cine e mai umil, mai credincios, mai resemnat şi mai supus inspiraţiei Sale lăuntrice şi divinei Sale încuviinţări.

Capitolul IV *Continuă aceeaşi temă*

19. Toate dorinţele tale să-ţi fie a face după voia acelui Domn Dumnezeu care ştie să scoată torente de apă din piatră seacă şi Căruia tare îi displac sufletele ce, ca să-i ajute pe alţii la vreme nepotrivită, se păgubesc pe sine, lăsându-se duse de râvna nediscernătoare şi de automulţumirea deşartă.

20. Astfel, sluga lui Elisei, trimisă de profet (4 i? g., 4,20 – 37) ca să-l readucă la viaţă cu toiagul său pe un răposat, n-a obţinut efectul aşteptat din pricina automulţumirii de care a făcut dovadă şi s-a văzut mustrat de Elisei.

Respinsă a fost şi jertfa lui Cain, deşi a fost cea dintâi adusă pe lume lui Dumnezeu, din pricină că s-a complăcut în privilegiul de a fi fost cel dintâi, înaintea părintelui său, Adam, care i-a adus jertfă lui Dumnezeu.

21. Până şi ucenicii Domnului Nostru Iisus Cristos au suferit de această infirmitate, nutrind o bucurie deşartă că scoteau diavoli, şi din acest motiv au fost aspru mustraţi de către divinul lor învăţător**72**. Înainte ca Paul să predice

mulţimilor şi să evanghelizeze regatul lui Dumnezeu, fiind încă de atunci vas ales, cetăţean al cerului şi ales al lui Dumnezeu pentru această slujire, a fost nevoie să fie încercat şi umilit, închis fiind într-o lemniţă[73]. Şi

[72] Cf. *Mc,* 9,38 – 40, interpretat liber de Molinos.

[73] Vezi *Fp.,* 16,23 – 24.

tu ai vrea oare să te faci predicator fără a fi trecut prin încercarea oamenilor şi a diavolilor? Şi tu ai vrea oare să-ţi asumi o atât de mare slujire şi să dai roade, fără a fi trecut prin focul ispitirii, al chinurilor şi al purificării pasive?

22. E de mai mare însemnătate pentru

tine să rămâi pasiv şi resemnat în sfânta lenevie decât să faci lucruri multe şi măreţe după propria-ţi judecată şi părere. Să nu crezi că faptele eroice pe care le-au săvârşit şi încă le săvârşesc marii robi ai lui Dumnezeu în Biserică sunt lucrări ale propriei lor iscusinţe; pentru că toate lucrurile, atât cele spirituale, cât şi cele temporale, sunt rânduite *ab acterno* de pronia dumnezeiască, până şi clătinarea celei mai mărunte frunzuliţe. Cine face voia lui Dumnezeu face toate lucrurile. Şi pe ea trebuie să o cauţi, rămânând înliniştit, cu o desăvârşită resemnare la tot ce va fi voind Domnul a face cu persoana ta. Recunoaşte-te nevrednic de o slujire atât de înaltă precum purtarea sufletelor la cer, şi astfel nu-ţi vei pune stăvili înliniştirii sufletului tău, păcii lăuntrice şi zborului întru

dumnezeire.

Capitolul V

Pentru a călăuzi sufletele pe drumul interior sunt necesare lumina, experienţa şi vocaţia dumnezeiască

23. Ţi se va fi părând, şi chiar spre marea ta satisfacţie, că eşti calificat să călăuzeşti sufletele pe drumul spiritului, şi pesemne va fi fiind trufie ascunsă, ambiţie spirituală şi orbie învederată, întrucât, pe lângă faptul că această înaltă îndeletnicire necesită lumină superioară, totală detaşare şi celelalte calităţi pe care ţi la voi spune în capitolele următoare, este neapărat trebuincios harul vocaţiei, fără de care totul e deşertăciune, satisfacţie şi autopreţuire; căci, deşi cârmuirea sufletelor şi conducerea lor la contemplaţie şi

desăvârşire sunt sfinte şi bune, cum poţi şti oare dacă Dumnezeu te vrea în slujba aceasta? Şi chiar dacă îţi dai seama (ceea ce nu este uşor) că eşti înzestrat cu mare lumină şi experienţă, ce dovadă ai că Dumnezeu te vrea în acest exerciţiu?

24. Aceasta e o slujire de o asemenea însemnătate, încât noi nu trebuie niciodată să ne consacram ei până când Dumnezeu, prin intermediul superiorilor sau al îndrumătorilor spirituali, nu ne-o cere. Pentru noi ar fi extrem de păgubitor, chiar dacă aproapelui i-am fi de oarecare folos. Căci oare la ce bun vom câştiga o lume întreagă, dacă sufletul ne va fi păgubit *(Mt.,* 16,26)?

25. Chiar dacă ai şti cu certitudine că

sufletul îţi e înzestrat cu lumină şi experienţă interioară, de cea mai mare însemnătate pentru tine este să rămâi în nimicul tău, înlinişţit şi resemnat, până când Dumnezeu te va chema spre beneficiul sufletelor. Asta îi revine numai Lui, ca Unul Care-ţi cunoaşte aptitudinea şi detaşarea; nu ţie îţi revine să faci asemenea judecată şi nici să te grăbeşti la slujirea aceea, deoarece amorul-propriu te va orbi, te va pierde şi te va amăgi dacă te vei conduce după părerea şi judecata ta într-o afacere de-o asemenea însemnătate.

26. Or, dacă experienţa, lumina şi aptitudinea nu sunt de ajuns pentru a primi această slujbă când lipseşte harul vocaţiei, cum ar fi oare fără lumina interioară, cum ar fi fără experienţa cuvenită, ale căror

daruri nu le sunt împărtăşite tuturor sufletelor, ci numai celor detaşate, celor resemnate şi celor care au trecut la desăvârşita nimicnicire prin intermediul restriştii teribile şi al purificării pasive? Dezamăgeşte-te, suflete binecuvântat, căci toate faptele care în această lucrare nu sunt guvernate de o adevărată râvnă, născută din iubirea pură şi din cugetul purificat, sunt înveşmântate în deşertăciune, în amor-propriu şi în ambiţie spirituală.

27. O, câţi oameni încântaţi de sine nu îşi asumă, în virtutea propriei lor păreri şi judecăţi, această slujire şi, în loc să placă lui Dumnezeu, să-şi golească şi să-şi detaşeze sufletele, se umplu de tină, de paie şi de autopreţuire! Fii înlinişti şi resemnat, tăgăduieşte-ţi judecata şi dorinţa, cufundă-

te în inaptitudinea şi în nimicul tău: căci doar acolo se află Dumnezeu, adevărata lumină, fericirea ta şi cea mai mare desăvârşire.

Capitolul VI

Instruire şi sfaturi pentru duhovnici şi îndrumătorii spirituali

28. Cea mai înaltă şi rodnică slujire este cea de duhovnic şi îndrumător spiritual şi tot ea cea mai ireparabil dăunătoare, dacă nu este exercitată cu iscusinţă.

29. Va fi nimerit să-ţi alegi un ocrotitor pentru o atât de mare slujire, şi anume pe acel sfânt către care îţi este cel mai mult înclinată evlavia.

30. Prima şi cea mai sigură învăţătură

este să obţii reculegerea lăuntrică şi continuă, şi astfel vei avea succes în toate exerciţiile şi ocupaţiile caracteristice stadiului şi vocaţiei tale, mai cu seamă în cea legată de spovedanie, deoarece, dacă sufletul intră lăuntric recules în aceste exerciţii exterioare şi necesare, Dumnezeu este Cel ce luminează şi acţionează în ele.

31. Pentru a călăuzi sufletele care ar putea să fie interioare, nu va fi nevoie să li se dea învăţături, ci să li se înlăture cu blândeţe şi prudenţă obstacolele ce le stau în calea înrâuririlor lui Dumnezeu. S-ar putea să trebuiască însă a le întări cu sfatul acela sfânt, „secretum meum mihi” **74**. Multe suflete cred că toţi duhovnicii sunt prin

74 „Taină a mea pentru mine” (*îs.*, 24,16, în *Vulgata*).

cepuţi în lucrurile ce ţin de viaţa lăuntrică; dar, afară de faptul că asta e o amăgire, comunicarea dintre ele şi cei ce nu sunt le-ar putea aduce un mare prejudiciu; pentru că, deşi Dumnezeu a pus aceste suflete pe drumul lăuntric, duhovnicii nu o vor şti şi nici nu le vor putea înştiinţa, lipsiţi fiind de experienţă; mai degrabă le vor împiedica înălţarea spre contemplaţie, poruncindu-le să mediteze neapărat, chiar dacă ele nu pot, dezorientându-le şi distrugându-le astfel în loc de a le ajuta să zboare; căci Dumnezeu vrea ca ele să meargă la contemplaţie, iar ei, pentru că nu ştiu alt drum, le trag în jos spre meditaţie.

32. Pentru a se coace roadă, nu trebuie

să cauţi un suflet ca să-l călăuzeşti; important este să vină ele. Şi nu trebuie admise toate, cu deosebire femeile, pentru că ele de obicei nu vin cu dispoziţii suficiente. Pentru a se coace roadă, un mare mijloc e să nu te faci învăţător şi nici să nu vrei a părea că eşti.

33. Duhovnicul trebuie să uzeze cât mai puţin cu putinţă de cuvântul *fiică,* deoarece e cum nu se poate mai primejdios, căci Dumnezeu este atât de gelos şi epitetul atât de afectuos.

34. Funcţiile pe care duhovnicul trebuie să le accepte în afara confesionalului trebuie să fie puţine, pentru că Dumnezeu nu-l doreşte om de afaceri. Şi, de-ar fi cu putinţă, n-ar trebui să fie văzut decât în

confesional.

35. Nu trebuie să accepte niciodată să fie naş ori executor testamentar, pentru că asta aduce multe nelinişti sufletului, toate potrivnice perfecţiunii unei slujiri atât de înalte.

36. Duhovnicul sau călăuza duhovnicească nu trebuie să-şi viziteze niciodată fiicele spirituale, nici chiar în caz de boală, decât în cazul că ar fi chemat de bolnavă.

37. Dacă duhovnicul caută refugiul interior şi exterior, cuvintele lui vor fi (chiar fără ca el să-şi dea seama) jăratic care va aprinde sufletele.

38. În confesional mustrările trebuie să fie îndeobşte blânde, chiar dacă de la amvon vor fi aspre, deoarece în acesta trebuie să fii leu furios şi în acela trebuie să îmbraci blajinătatea mielului. O, cât de eficace este mustrarea blândă pentru penitenţi! În confesional, ei vin gata mişcaţi, iar în amvon, orbia şi insensibilitatea lor te obligă să-i înfricoşezi; dar cei care vin rău pregătiţi şi vor neapărat dezlegare trebuie scoşi din amăgire şi mustraţi cu asprime.

39. După ce vei face tot ce-ţi stă în putinţă în beneficiul sufletelor, nu trebuie să te uiţi la roadă, deoarece diavolul face cu subtilitate să pară al tău ceea ce este al altuia şi al lui Dumnezeu şi te asaltează cu preţuirea de sine şi autoîncântarea deşartă, duşmani capitali ai nimicnicirii, pe care

duhovnicul trebuie totdeauna să o dobândească pentru a muri spiritualiceşte.

40. Chiar dacă vezi adeseori că sufletele nu avansează, iar cele avansate îşi pierd avântul, să nu te îngrijorezi; rămâi cu pacea ta lăuntrică, după exemplul îngerilor de pază; adună-ţi atunci curaj lăuntric din acea dezamăgire îngăduită pesemne de Dumnezeu, printre altele, spre a te smeri.

41. Duhovnicul trebuie să se ferească şi să le ferească şi pe sufletele călăuzite de el de orice fel de exterioritate, pentru că aceasta Îi e cu totul nesuferită Domnului.

42. Deşi nu trebuie cu niciun chip să poruncească sufletelor să se cuminece şi nici să le refuze împărtăşania sub cuvânt de

încercări sau mortificare, când există infinite moduri de a supune la încercări sau mortificări fără asemenea prejudiciu, duhovnicul nu trebuie totuşi să fie zgârcit cu sufletele care sunt mişcate de adevărata dorinţă, întrucât nici Iisus Cristos nu rămâne [în Euharistie] din pricină că e închis în ea.

43. Din experienţă se ştie că penitenţa nu se împlineşte când e mare şi excesivă; este totdeauna preferabil să fie prin natura ei utilă şi moderată.

44. Dacă părintele spiritual arată vădit mai multă afecţiune vreuneia dintre fiicele sale, este pricină de foarte mare nelinişte pentru celelalte. Importante aici sunt disimularea şi prudenţa şi grija de a nu

lăuda în mod special pe niciuna, deoarece diavolul e dornic să bage zâzanie prin îndrumător şi se foloseşte de exact aceleaşi vorbe spre a le nelinişti pe celelalte.

45. Exerciţiul neîntrerupt şi de căpetenie pentru sufletele pur mistice trebuie să fie în interior, îndrumătorul străduindu-se cu discreţie să distrugă amorul-propriu şi să le încurajeze a răbda mortificările lăuntrice cu care Domnul le purifică, nimicniceşte şi desăvârşeşte.

46. Dorinţa de revelaţii obişnuieşte a stânjeni mult sufletele lăuntrice, cu deosebire pe femei, şi nu e vis natural pe care ele să nu-l boteze cu numele de viziune. E necesar să arate aversiune faţă toate aceste piedici.

47. Deşi femeile păstrează cu greu tăcerea asupra celor poruncite de duhovnic, el trebuie totuşi a se strădui s-o obţină, deoarece nu e bine ca lucrurile pe care i le inspiră Domnul să devină ţintă a criticii.

Capitolul VII

Continuă aceeaşi temă, dezvăluind ataşamentele pe care obişnuiesc să le aibă unii duhovnici şi îndrumători spirituali şi expune însuşirile pe care se cade să le aibă ei în exerciţiul spovedaniei precum şi în călăuzirea sufletelor pe drumul mistic

48. Duhovnicul va căuta neapărat să-i încurajeze pe penitenţi întru rugăciune, mai cu seamă când îi cad deseori la picioare şi când recunoaşte în ei dorinţa de a se îmbunătăţi spiritual.

49. Maxima pe care duhovnicul e obligat să o respecte cel mai mult, spre a nu ajunge să se piardă, este să nu primească niciun fel de plocon, chiar de i s-ar oferi toate lucrurile de pe lume.

50. Deşi sunt mulţi duhovnici, nu toţi sunt buni, pentru că unii ştiu puţin; alţii sunt foarte ignoranţi; alţii se agaţă de aplauzele nobililor; alţii caută favorurile penitenţilor; alţii, plocoanele; alţii, plini de ambiţie spirituală, caută reputaţia, căutând să aibă mulţi fii spirituali; alţii îşi îndrăgesc propria învăţătură şi fac pe maeştrii; alţii îndrăgesc viziunile şi revelaţiile fiilor lor spirituali şi-n loc să le dispreţuiască (singurul mijloc de a-i menţine în smerenie şi a le evita poticnirea), le ridică în slăvi şi

pun să fie aşternute în scris pentru a le arăta, pentru a face senzaţie şi vâlvă. Toate sunt amor-propriu şi vanitate în cazul duhovnicilor, spre marea pagubă a priinţei spirituale pentru suflete, căci este sigur că toate aceste consideraţii şi ataşamente sunt o stavilă în exercitarea rodnică a misiunii lor, care pretinde totală detaşare, iar întregul ei ţel şi atenţia trebuie să fie exclusiv spre slava lui Dumnezeu.

51. Există alţi duhovnici care, cu uşurătate şi superficialitate a inimii, cred, aprobă şi laudă toate cugetele.

Alţii, căzând în cealaltă extremă vicioasă, condamnă fără nicio reţinere toate viziunile şi revelaţiile. Ci nu toate trebuie crezute, după cum nici nu trebuie osândite toate. Există alţii care sunt atât de

îndrăgostiţi de spiritul fiicelor lor, încât tot ce visează ele, fie şi amăgeli, este venerat de ei ca nişte sfinte mistere. O, câte nemernicii nu s-au petrecut în Biserică din pricina asta!

52. Sunt alţi duhovnici îmbrăcaţi în curtenie lumească şi care, acordând o atenţie redusă sfântului loc al confesionalului, discută cu penitenţii despre subiecte deşarte şi inutile, cu totul străine de cuviinţa pe care o pretinde sfântul sacrament şi de starea necesară pentru a-i primi harul dumnezeiesc. Şi se întâmplă uneori că numeroşi penitenţi, copleşiţi de îndeletnicirile lor domestice, aşteaptă să se spovedească, dar, când îşi dau seama de excesiva şi inutila tărăgănare, se indispun, se întristează şi se impacientează,

pierzându-şi starea sufletească în care se pregătiseră a primi un sacrament atât de sfânt. Aşa încât amestecul unor subiecte atât de inutile şi deşarte nu duce doar la o pierdere de timp preţios, ci dăunează şi sfântului loc, sacramentului, stării sufleteşti a penitentului care se spovedeşte şi a tuturor celorlalţi care aşteaptă să se spovedească.

53. Pentru spovedanie, se găsesc unii buni, dar pentru conducerea spiritelor pe drumul mistic sunt atât de puţini, încât Părintele Magistru Juan de Avila[75] a spus că dintr-o mie abia dacă e unul. Sfântul Francisc de Sales, din zece mii[76]. Iar iluminatul Tauler, că dintr-o sută de mii nu găseşti un magistru experimentat pentru spirite, iar cauza este că puţini sunt dispuşi

să primească ştiinţa mistică: „Pauci ad cam recipiendam se disponunt”, a spus Henric din Herp77 (Cartea 3, partea 3, cap. 22). Dar-ar

75 Sf. Juan de Ávila (1500 – 1569), preot spaniol, patron al preoţilor din Spania, predicator şi reformator, beatificat în 1894, sanctificat în 1970; opere importante: *Audi, Filia* şi *Tratado del Amor de Dios.* A lăsat şi un *Epistolario.* A fost duhovnicul lui Francisco de Borja, al Terezei lui Iisus şi al lui Luis de Granada.

76 „Et pour cela, choisissez-en un entre miile, dit Avila; et moi je dis entre dix miile, car îi s’en trouve moins que l’on ne saurait dire qui soient capables de cel office”. (Sfântul Francisc de Sales în *Introduction à*

la vie devote ([1609,1619], II, 4).

77 „Puţini sunt pregătiţi să o primească”. În *Theologia Mystica cum speculativa, tumpraecipue affectiva…* (Köln, 1538), f. CCXX a, de Henricus Herp, mistic franciscan OFM (Ordo Fratrum Minorum), zis şi Henricus Harphius, Henricus Citharaedus, Henricus Herp, Henricus de Erp, Hendrick van Erp, Henricus Herpf, Henricus Herpius (e. 1410 – 1477), provincial al provinciei Colonia (Köln).

Domnul să nu fie atât de adevărat cum este, căci n-ar mai fi atâtea amăgiri pe lume şi s-ar afla mai mulţi sfinţi şi mai puţini păcătoşi!

54. Când îndrumătorul spiritual doreşte cu eficacitate ca toţi să iubească virtutea şi

când iubirea de Dumnezeu pe care o nutreşte este pură şi desăvârşită, cu puţine vorbe şi încă mai puţine raţionamente va culege roadă infinită.

55. Dacă sufletul lăuntric, aflat în plină purificare a patimilor şi pe durata abstragerii, nu are un îndrumător experimentat care să-i înfrâneze izolarea şi singurătatea spre care îl împing înclinaţia şi suprema sa predispoziţie, el va deveni incapabil de exerciţiile spovedaniei, predicării şi studiului şi chiar de cele ce decurg din obligaţia, starea şi vocaţia sa.

56. Duhovnicul experimentat trebuie, aşadar, să aibă mare grijă, ca, atunci când facultăţile încep să se concentreze întru Dumnezeu, să nu încurajeze prea mult

singurătatea, poruncind sufletului să nu abandoneze exerciţiile exterioare potrivite stării sale, cum ar fi studiul şi alte îndeletniciri, chiar dacă ele ar părea că-i distrag atenţia, atâta timp cât nu i se opun vocaţiei, deoarece sufletul se abstrage atât de mult în singurătate, se adânceşte atât de mult în izolare şi se depărtează în asemenea măsură de exterioritate, încât după aceea, când li se consacră din nou, o face cu dificultate, cu neplăcere şi cu prejudicierea facultăţilor şi a sănătăţii capului. Daună considerabilă şi vrednică de atenţia îndrumătorilor spirituali.

57. Dacă ei însă nu au experienţă, nu vor şti când ia naştere abstragerea şi, părându-li-se un sfat plin de sfinţenie, vor îndemna sufletele către izolare, şi ele îşi vor găsi apoi

abate al mănăstirii flamande Mechelen (Malines), unde se stinge din viaţă.

În ea pierzania. O, cât de important este ca îndrumătorul pe drumul spiritual şi mistic să fie experimentat!

Capitolul VIII *Continuă aceeaşi temă*

58. Cei ce conduc sufletele fără a avea experienţă procedează orbeşte, neizbutind să le înţeleagă stadiile sau lucrările interioare şi suprafireşti. Ştiu doar că uneori sufletul se simte bine şi are lumină; alteori, că este în întuneric.

Dar ce anume stadiu e fiecare dintre acestea şi care este rădăcina de unde-i provin acele schimbări, n-o ştiu, n-o pricep şi nici n-o pot verifica în cărţi, dacă n-au experimentat-o în ei înşişi, în vatra în care se făureşte lumina cea adevărată şi reală.

59. Dacă îndrumătorul nu a păşit pe căile tainice şi dureroase ale drumului lăuntric, cum oare să le poată înţelege sau aproba? Va fi nu puţin noroc pentru suflet să găsească măcar un singur îndrumător experimentat care să-l întărească în greutăţile de netrecut şi să-l sprijine în necurmatele dubii ale acestei călătorii. Altminteri, la sfântul şi scumpul munte al desăvârşirii nu va ajunge decât printr-un har extraordinar şi aparte.

60. Duhovnicul care cunoaşte detaşarea năzuieşte mai mult la singurătatea lăuntrică decât la slujirea sufletelor, iar dacă vreun magistru spiritual regretă când un suflet îl părăseşte şi se duce la alt îndrumător e semn vădit că nu era detaşat şi nici nu

căuta în exclusivitate slava lui Dumnezeu, ci propria-i reputaţie.

61. Aceeaşi daună şi hibă se întâlnesc şi când duhovnicul face vreun demers secret pentru a atrage sub conducerea sa un suflet îndrumat de altă călăuză. Este o daună notabilă, deoarece, dacă se consideră mai bun decât celălalt duhovnic, este trufaş; dacă recunoaşte că este mai prost, e trădător faţă de Dumnezeu, faţă de acel suflet şi faţă de sine însuşi prin prejudiciul malign pe care-l aduce priinţei semenilor.

62. Descoperim şi altă daună considerabilă pricinuită de învăţătorii spirituali, şi anume că nu îngăduie ca sufletele călăuzite de ei să comunice şi cu alţii, indiferent dacă aceia sunt mai sfinţi,

mai învăţaţi şi mai experimentaţi decât ei. Totul este ataşament, amor-propriu şi preţuire de sine. Nu le îngăduie sufletelor această destindere de teamă să nu le piardă şi ca să nu se spună că fiii lor spirituali caută la alţii satisfacţia pe care alături de ei nu o găsesc. Şi de cele mai multe ori, de dragul acestor scopuri strâmbe, stăvilesc îmbunătăţirea sufletelor.

63. De toate aceste ataşamente şi de altele nenumărate se eliberează duhovnicul care a izbutit să audă vocea lăuntrică a lui Dumnezeu, întrucât a trecut prin restrişte, ispită şi purificare pasivă, căci vocea interioară a lui Dumnezeu produce nenumărate şi miraculoase efecte în sufletul care-i face loc, o ascultă şi o savurează.

64. Este atât de eficace, încât alungă onoarea lumească, preţuirea de sine, ambiţia spirituală, dorinţa de reputaţie, voinţa de a fi mare, prezumţia că eşti unic şi gândul că ştii totul. Alungă prietenii, prieteniile de circumstanţă, frecventarea creaturilor, ataşamentul de fiii spirituali, jocul de-a stăpânul şi supusul. Alungă înclinaţia excesivă spre confesional, pornirea dezordonată de a conduce suflete, închipuindu-ţi că ai această aptitudine. Alungă amorul-propriu, autoritatea, înfumurarea, discuţia despre roadele obţinute, ostentaţia scrisorilor pe care le scrii, fluturarea celor din partea fiilor spirituali ca să dai de înţeles că eşti un lucrător excelent. Alungă invidia faţă de ceilalţi învăţători şi pretenţia ca toţi să vină la confesionalul tău.

65. În sfârşit, vocea lăuntrică a lui Dumnezeu din sufletul duhovnicului zămisleşte dispreţul, singurătatea, tăcerea şi uitarea prietenilor, rudelor şi fiilor spirituali, de ei mai aducându-şi aminte doar când i se adresează. E singurul semn după care cunoşti detaşarea magistrului; dar mai multă roadă obţine acesta păstrând tăcerea decât mii dintre ceilalţi, chiar dacă se prevalează de infinitele lor învăţături.

Capitolul IX

Cum ascultarea simplă şi promptă este unicul mijloc de a merge în siguranţă pe drumul interior şi de a găsi pacea lăuntrică

66. Dacă te hotărăşti cu adevărat să-ţi tăgăduieşti voinţa şi s-o urmezi întru totul pe cea divină, mijlocul necesar este

ascultarea, fie ea prin nodul indisolubil al votului rostit în faţa superiorului din ordinul tău, fie prin legătura liberă de a-ţi încredinţa voinţa unui îndrumător înduhovnicit şi experimentat, cu calităţile pe care tocmai le-am enumerat în capitolele precedente.

67. Nu vei ajunge niciodată pe muntele desăvârşirii şi nici la tronul păcii lăuntrice dacă te laşi cârmuit de propria-ţi voinţă. Această fiară crudă, vrăjmaşă a lui Dumnezeu şi-a sufletului tău trebuie neapărat înfrântă. Conducerea şi judecata ta proprie sunt ca nişte rebeli ce trebuie subjugaţi, răsturnaţi şi arşi în focul ascultării. Acolo vei descoperi, ca sub o piatră de încercare, dacă ceea ce urmezi tu este amor-propriu sau dragoste de

Dumnezeu. Acolo, în acel holocaust, trebuie să-ţi fie nimicite până la ultima lor substanţă judecata şi voinţa proprie.

68. Mai mult valorează o viaţă de rând sub ascultare decât cea care face din proprie iniţiativă mari penitenţe; pentru că ascultarea şi supunerea, pe lângă faptul că sunt libere de amăgirile Satanei, reprezintă cel mai adevărat holocaust adus jertfă lui Dumnezeu pe altarul inimii noastre. De aceea un mare rob al lui Dumnezeu spunea că preferă să adune băligar din ascultare decât să fie răpit până-n al treilea cer din proprie iniţiativă.

69. Vei şti că ascultarea e scurtătură ca să ajungi iute la desăvârşire. Sufletului îi e cu neputinţă să atingă adevărata pace a

inimii dacă nu-şi tăgăduieşte şi nu-şi învinge judecata proprie şi răzvrătirea. Şi ca să-şi tăgăduiască şi să-şi învingă propria judecată, soluţia este să se manifeste în toate cu hotărârea de a da ascultare cui ţine locul lui Dumnezeu: „Effundite coram illo corda vestra” **78** (*Ps.,* 61,9). Căci inima rămâne liberă, sigură şi despovărată de tot ceea ce iese din gură cu adevărată smerire către urechile părintelui spiritual. Mijlocul cel mai eficace, aşadar, de a înainta pe drumul spiritului este să-ţi întipăreşti în inimă că îndrumătorul tău spiritual ţine locul lui Dumnezeu şi că tot ce porunceşte şi zice el este zis şi poruncit de însăşi gura Sa divină.

70. Venerabilei Maici Sora Ana Maria a Sfântului Iosif**79**, călugăriţă franciscană

desculţă, Dumnezeu i-a spus de

78 „Revărsaţi înaintea Lui inimile voastre”.

79 Maria de San José Salazar (1548 – 1603), ucenică a Sf. Tereza din Ávila; aceasta o instalează ca stareţă a unei mănăstiri nou întemeiate la Sevilla (1575); a fost supusă, ca şi Sf. Tereza, persecuţiilor declanşate de Carmeliţii încălţaţi. Scrieri: *Libro de recreaciones* (e.

1580), *Elegia* (e. 1590) şi o *Carta de unapobrey presa descalza* (1593).

Alte date în *Spanish women writers: a biobibliographical source bookl* edited by Linda Gould Levine, Ellen Engelson Marson, and Gloria Feiman Waldman. Westport,

Conn.: Greenwood Press, 1993. (XXXIV, 596 p.).

multe ori că: „Mai mult voia să asculte ea de părintele ei spiritual decât de El însuşi” (*Viaţa* ei, par. 43). Venerabilei Surori Catarina Paluzzi**80**, Domnul i-a spus într-o zi: „Trebuie să te duci la părintele tău spiritual cu adevărul neprihănit şi sincer, ca şi cum ai veni la mine, fără a sta să vezi dacă eşti ori nu respectuoasă. Trebuie să gândeşti doar că el este condus de Duhul Sfânt şi că îmi ţine Mie locul. Când sufletele vor lua aminte la asta, Eu nu voi îngădui ca vreunul dintre ele să fie amăgit” (*Viaţa* ei, cartea 2, cap. 16). O, dumnezeieşti cuvinte, vrednice să fie întipărite în inimile sufletelor ce doresc să propăşească în desăvârşire!

71. Dumnezeu i-a revelat Dohei Marina

de Escobar[81] că, dacă Domnul Nostru Iisus Cristos i-ar comunica după propria-i părere ceva, iar părintele ei spiritual ar fi împotrivă, ea ar fi obligată să urmeze părerea părintelui spiritual. Şi un sfânt a coborât din cer ca să-i spună motivul, şi anume că în primul caz putea fi o amăgire, dar în al doilea, nu (*Viaţa* ei).

72. În *Proverbe,* Duhul Sfânt ne sfătuieşte pe toţi să cerem sfat şi să nu ne bizuim pe prudenţa noastră: „Ne innitaris prudentiae tuae" [82] (*Prov.,* 3,5). Şi prin *Tobit* spune că, pentru a lucra bine, nu trebuie să te conduci nicicând după propria-ţi judecată, ci trebuie să ceri totdeauna părerea altcuiva: „Consilium semper a sapiente perquire" [83] (4,19). Chiar dacă părintele spiritual greşeşte în sfatul pe care

ţi-l dă, tu nu poţi greşi urmându-i-l, pentru că lucrezi prudent: „Qui iudicio alterius operatur.

80 Mistică italiancă din secolul al XVII-lea. J.I. Idígoras trimite la o biografie a ei citată probabil de Molinos: Filippo di San Paolo, *Vita e virtu della Venerabile Madre Suor Caterina Paluzzi,* Roma, 1667.

81 Vezi mai sus, nota 63.

82 „Nu te bizui pe priceperea ta".

83 „De la tot înţeleptul să ceri sfat".

prudenter operatur" **84**. Şi Dumnezeu nu face ca duhovnicii să greşească pentru a

păstra, fie şi prin minuni, tribunalul vizibil al părintelui spiritual, de unde se ştie cu toată certitudinea care este vrerea divină.

73. Pe lângă faptul că aceasta e învăţătura comună a tuturor sfinţilor, a tuturor doctorilor şi învăţătorilor spirituali, a confirmat-o şi întărit-o şi Domnul Nostru Iisus Cristos când a spus ca pe părinţii spirituali trebuie să-i auzim şi să-i ascultăm ca pe ea El însuşi: „Qui vos audit me audit” **85** *(Le,* 10,16). Şi asta chiar când faptele nu corespund cuvintelor şi sfaturilor, după cum arată Sfântul Matei: „[Omnia ergo] quaecumque dixerint vobis, servate, et facite: secundum opera, vero corum nolite facere” **86** (23,3).

Capitolul X *Continuă aceeaşi temă*

74. Sufletul care respectă sfânta ascultare este, după cum spune Sfântul Grigorie, posesorul tuturor virtuţilor (*Moralis în lob.,* XXXV, cap. 12). Dumnezeu îi răsplăteşte smerenia şi ascultarea, luminându-l şi învăţându-l pe îndrumătorul său, conducerii căruia (întrucât îi ţine locul lui Dumnezeu) trebuie să i se supună în toate şi cu totul, dezvăluindu-şi cu libertate, limpezime, fidelitate şi simplitate toate gândurile, faptele, înclinaţiile, inspiraţiile şi ispitele; în felul acesta, diavolul nu-l poate amăgi şi dobândeşte certitudinea că-l dă seamă lui Dumnezeu atât de acţiunile pe care le întreprinde, cât şi de cele pe care le omite. Astfel că cine vrea să meargă fără îndru

84 „Cine lucrează după sfatul altuia

acţionează prudent”.

85 „Cel care vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă”.

86 „Toate câte vă vor zice vouă, faceţi-le şi păziţi-le; dar după faptele lor nu faceţi”.

mător, dacă nu trăieşte în amăgire, e cât pe ce să o facă, pentru că ispita i se va părea inspiraţie.

75. Vei şti că pentru a fi desăvârşit nu-ţi e de ajuns să-i asculţi şi să-i onorezi pe superiori; este nevoie să-i asculţi şi să-i onorezi şi pe inferiori.

76. Spre a fi desăvârşită, ascultarea trebuie să fie, aşadar, voită, neprihănită, promptă, bucuroasă, interioară, oarbă şi

perseverentă. Voită, fără silnicie şi fără teamă; neprihănită, fără interes terestru, fără consideraţie lumească sau amor-propriu, exclusiv pentru Dumnezeu; promptă, fără replică, fără scuze şi fără amânare; bucuroasă, fără mâhnire lăuntrică şi cu sârguinţă; interioară, netrebuind să fie doar exterioară şi aparentă, ci din cuget şi din inimă; oarbă, fără judecată proprie, supunându-şi-o cu voinţă celei a aceluia care porunceşte, fără a cerceta intenţia, scopul sau motivul ascultării; perseverentă, cu fermitate şi statornicie până la moarte.

77. „Ascultarea”, spune Sfântul Bonaventura, „trebuie să fie promptă, fără amânare; evlavioasă, fără dispreţ de sine; voluntară, fără contrazicere; simplă, fără examinare; perseverentă, fără pauză;

ordonată, fără abatere; plăcută, fără tulburare; vitează, fără nevolnicie; şi universală, fără excepţie" *(Tract. 8. Collationumf7.* Dezamăgeşte-te, suflete binecuvântat, căci chiar de-ai vrea să îndeplineşti cu toată sârguinţă voia lui Dumnezeu, nu vei găsi niciodată drumul altfel decât cu ajutorul ascultării. Omul care vrea să se conducă singur este pierdut şi amăgit. Chiar dacă sufletul dă semne foarte înalte despre faptul că acela ce-i vorbeşte este un spirit bun, poate fi socotit diavol dacă nu se supune părerii duhovnicului. Aşa spun Gerson *(Tract.*

87 Pseudo-Bonaventura, *Octo collationes factaie în conventu Tholosano,* Collatio 3% în *Opusmla,* Veneţia, 1584, p. 425.

de distinct, verarum revelationum) **88** şi mulţi alţi învăţători ai spiritului.

78. Învăţătura aceasta fi-va pecetluită de cazul Sfintei Tereza. Văzând că doña Cătălina de Cardona**89** făcea în pustie penitenţă mare şi aspră, Sfânta Maică se hotărî să o imite, contrar părerii părintelui ei spiritual, care i-o interzisese.

Domnul Dumnezeu i-a spus atunci: „Să nu faci asta, fiica mea; eşti pe un drum bun şi sigur. Vezi toată penitenţa pe care o face doña Cătălina? Eu îţi preţuiesc mai mult ascultarea” **90** (*Viaţa* sa). De atunci a făcut legământ să-l asculte pe părintele spiritual. Şi în capitolul 26 relatează că Dumnezeu i-a spus de multe ori să nu înceteze a-şi împărtăşi părintelui spiritual întreg sufletul şi milosteniile pe care i le făcea şi să-l

asculte în totul.

79. Vezi cum a voit Dumnezeu să asigure acesta învăţătură cerească şi importantă prin Sfânta Scriptură, prin sfinţi, prin doctori, prin raţiuni şi pilde, ca să smulgă cu totul din rădăcini amăgirile duşmanului.

Capitolul XI

Când şi în ce privinţe este mai important ca sufletul interior să asculte

80. Ca să ştii când este mai necesară ascultarea, vreau să te previn că anume când te vor încerca mai puternic

88 Gerson, *De distincţione verarum visionum a falsis,* în *Opera,* Paris, 1606, p. 581.

89 Sf. Tereza vorbeşte pe larg despre doña Cătălina de Cardona în *Libro de las Fundaciones,* cap. 28,21 – 26.

90 De fapt, precizează J.I. idâgoras, citatul provine din *Cu-ntas de conciencia,* 20 **a** (alias 37 **a**), în *Obras completas,* B.A.C., Madrid, p. 463.

incitările oribile şi nepotrivite ale duşmanului; când vei îndura cel mai mult beznele, spaimele, uscăciunile şi abandonurile, când te vei vedea cel mai mult înconjurat de ispitele mâniei, turbării, blasfemiei, desfrâului, blestemului, plictisului, deznădejdii, nerăbdării şi dezolării, atunci îţi va fi cel mai de trebuinţă să crezi în duhovnicul experimentat şi să-i dai ascultare, liniştindu-te cu sfatul lui sfânt, spre a nu te lăsa dus de vehementa

încercare de convingere a duşmanului, care, în amărăciunea şi greul tău abandon, te va face să crezi că eşti pierdut, că eşti detestat de Dumnezeu, că ai căzut în dizgraţia Lui şi că ascultarea nu-ţi mai este de folos.

81. Te vei pomeni împresurat de remuşcări chinuitoare, de dureri, zbuciumuri, nelinişti, martirii, neîncrederi, abandon din partea creaturilor şi supărări atât de chinuitoare, încât ţi se va părea că amărăciunile îţi sunt de neconsolat şi chinurile de nedepăşit. O, suflete binecuvântat, ce fericit vei fi dacă vei avea încredere în îndrumătorul tău, dacă te vei supune şi vei asculta! Atunci vei merge mai sigur pe drumul secret şi lăuntric al nopţii întunecate, deşi ţi se va fi părând că te-ai rătăcit, că eşti mai rău ca niciodată, că nu-ţi

vezi în suflet decât mârşăvii şi semne că e osândit.

82. Vei socoti fără tăgadă că eşti îndrăcit şi posedat de diavol, pentru că semnele acestui exerciţiu interior şi ale acestei restrişti oribile se confundă cu cele ale invadării chinuitoare de către spiritele rele şi de către posedaţi, încrede-te atunci neslăbit în îndrumătorul tău, căci în ascultare îţi stă adevărata fericire.

83. Va trebui să ţii seama că, dacă vede că un suflet i se refuză în întregime şi se supune ascultării duhovnicului său, diavolul va dezlănţui tot iadul ca să-i zădărnicească binele infinit şi sfânta jertfă. Invidios şi clocotind de furie, el obişnuieşte să semene zâzanie între cei doi, făcând ca în suflet să

se nască plictis, supărare, aversiune, dezgust, respingere, neîncredere şi ură faţă de îndrumător, iar uneori se foloseşte şi de limba lui pentru a-l acoperi de multe ocări. Dar dacă este experimentat, duhovnicul va râde de subtilele hărţuieli şi de vicleniile diabolice. Şi cu toate că diavolul se străduieşte să convingă sufletele aflate în stadiul acesta cu felurite incitări de a nu-i dea crezare îndrumătorului lor, de a nu-l asculta şi de a nu face progrese, totuşi ele pot crede şi cred destul ca să asculte, chiar şi fără a fi întru totul mulţumite.

84. Îi vei cere îndrumătorului tău o învoire sau îi vei mărturisi vreun har primit; dacă, atunci când el îţi va refuza învoirea sau îţi va respinge harul ca să nu te îngâmfezi, tu te vei îndepărta de sfatul său

şi-l vei părăsi, este semn că harul a fost calp şi că spiritul îţi este primejduit.

Dacă însă vei crede şi vei asculta, chiar cu regrete, e semn că eşti viu şi insuficient mortificat; dar vei progresa cu ajutorul acelei doctorii violente şi aspre, căci, chiar dacă partea inferioară se va tulbura şi va opune rezistenţă, partea superioară a sufletului o va îmbrăţişa şi va voi să fie smerită şi mortificată, deoarece va şti că aceasta e vrerea divină. Şi cu toate că tu nu-ţi dai seama, în sufletul tău sporeşte mulţumirea faţă de îndrumător.

85. Trebuie să ştii că mijlocul de a-ţi tăgădui amorul-propriu şi a-ţi repudia propria judecată este supunerea deplină, cu adevărată neîmpotrivire, faţă de sfatul medicului spiritual. Dacă acesta te va opri

de la ceea ce-ţi place sau îţi va porunci ceea ce nu-ţi doreşti, numaidecât ţi se vor năzări împotriva sfântului sfat mii de motivaţii false şi aparente, de unde se vede că spiritul nu-ţi e pe de-a-ntregul mortificat şi nici judecata proprie oarbă, inamici de moarte ai ascultării prompte şi oarbe şi ai păcii sufletului.

86. Este necesar atunci să te învingi pe tine însuţi, să depăşeşti resentimentele vii şi să dispreţuieşti falsele motivaţii, ascultând, tăcând şi punând în practică sfatul cel sfânt, căci în acest fel vor fi smulse din rădăcină pofta şi judecata proprie.

87. Tocmai de aceea, ca experimentaţi învăţători ai spiritului, părinţii din vechime îşi exersau discipolii în felurite şi

extraordinare chipuri: unora le porunceau să răsădească salatele cu frunzele în jos, altora să ude trunchiurile uscate şi altora să-şi coasă şi să-şi descoasă rasa în repetate rânduri**91**; toate acestea, minunate şi eficace stratageme ca să pună la încercare ascultarea cea simplă şi să smulgă din rădăcină buruiana judecăţii şi a voinţei proprii.

Capitolul XII *Continuă aceeaşi temă*

88. Află că nu vei putea face niciun pas pe drumul spiritului câtă vreme nu te vei strădui să-l biruieşti pe duşmanul feroce care e judecata proprie, iar sufletul ce nu va cunoaşte suferinţa aceasta nu se va lecui niciodată. Un

91 Diferite exemple în acest sens pot fi

găsite în *Patericul sau Apoftegmele părinţilor din pustiu.* Colecţia alfabetică. Text integral, traducere, introducere şi prezentări de Cristian Bădiliţă, ed. a 11-a revăzută, Polirom, Iaşi, 2005. Cf.: „Povesteau despre Ioan cel Pitic că, după ce s-a retras la Sketis, lângă un bătrân din Tebaida, a trăit în pustiu.

Părintele său a luat un băţ uscat, l-a răsădit şi i-a zis: «în fiecare zi stropeşte-l cu câte un ulcior de apă [proaspătă], până când va rodi».

Din chilia lor până la apă era o distanţă mare, pleca seara şi se întorcea abia dimineaţa. După trei ani băţul a prins viaţă şi a rodit. Bătrânul a luat un fruct şi l-a dus la biserică, spunând fraţilor: «Luaţi şi mâncaţi fructul ascultării»”.

bolnav care-şi cunoaşte boala ştie sigur

că, şi însetat de-ar fi, nu-i e de folos să bea şi că medicamentul, fie şi amar, îi este util; tocmai de aceea nu-şi crede poftei şi nici nu are încredere în judecata sa, ci se supune unui medic experimentat, ascultându-l în toate, ca pe cel care-i aduce vindecare. Conştiinţa că este bolnav îl ajută să se încreadă în sine însuşi şi să urmeze părerea calificată a medicului.

89. Toţi suntem bolnavi de hiba amorului-propriu şi a propriei noastre judecăţi; toţi suntem plini de noi înşine; nu suntem în stare să poftim decât ceea ce ne dăunează, iar ceea ce ne este de folos ne displace şi ne supără.

Este, aşadar, nevoie să folosim leacul bolnavului care vrea să se însănătoşească, şi anume să nu ne încredem în judecăţile şi

capriciile noastre, ci în părerea calificată a medicului spiritual şi experimentat, fără replici şi fără scuze, dispreţuind motivaţiile aparente ale amorului-propriu; căci, dacă vom asculta în felul acesta, ne vom însănătoşi cu siguranţă, şi amorul-propriu va fi biruit, el, duşman al înliniştirii, al păcii, al desăvârşirii şi-al spiritului.

90. De câte ori nu te vor fi amăgit propriile tale judecăţi? Şi de câte ori nu-ţi vei fi schimbat părerea, ruşinat că ţi-ai dat crezare ţie însuţi? Dacă un om te-ar fi amăgit de două sau de trei ori, nu ai mai avea încredere în el, şi-atunci de ce te încrezi în propria-ţi judecată, de vreme ce te-a amăgit de-atâtea ori? Nu-i mai da crezare, suflete binecuvântat, nu-i mai da crezare; supune-te cu adevărată smerenie şi

ţine-te orbeşte de ascultare.

91. Vei fi foarte mulţumit că ai un îndrumător experimentat şi vei socoti-o drept o mare fericire, dar îţi va fi de puţin folos dacă-ţi vei preţui mai mult propria ta judecată decât sfatul său şi dacă nu i te vei supune cu totul, în deplin adevăr şi sinceritate.

92. Un mare personaj suferă de o boală grea; are la el în casă un medic celebru şi experimentat; acesta îi cunoaşte numaidecât maladia, cauzele ei, simptomele şi starea; şi, ştiind neîndoios că acea boală se tratează cu cauterizări drastice, îi prescrie calmante. Nu-i oare o teribilă greşeală? Dacă ştie că nu prea e de folos calmantul şi că eficace este doar cauterul,

atunci de ce nu i-l aplică? Deoarece, deşi bolnavul vrea să se facă bine, medicul îi cunoaşte interiorul şi ştie că nu e apt să suporte asemenea tratamente puternice, drept care îi prescrie cu prudenţă calmante blânde, căci, deşi cu ele nu se vindecă, rămâne măcar aşa cum este, pentru ca boala să nu devină mortală.

93. Ce contează că ai cel mai bun duhovnic din lume dacă nu eşti în stare de o adevărată supunere? Chiar dacă este experimentat şi îţi cunoaşte suferinţa şi leacul, el nu aplică medicamentul cel mai folositor spre a-ţi anihila voinţa, deoarece îţi cunoaşte interiorul şi spiritul, care nu e gata să accepte a-i fi smulsă din rădăcini maladia judecăţii tale proprii; aşa că nu te vei vindeca niciodată şi va fi o minune să te

păstrezi în har cu un duşman atât de feroce înăuntrul sufletului tău.

94. Îndrumătorul tău, dacă va fi experimentat, va dispreţui orice soi de onoruri, atâta timp cât spiritul tău nu este bine întemeiat; crede-l, ascultă, îmbrăţişându-i sfatul, deoarece prin acel dispreţ, dacă spiritul e simulat şi stăpânit de diavol, se va cunoaşte numaidecât orgoliul secret făurit de către cel ce contraface asemenea spirite. Dar dacă spiritul e adevărat, chiar dacă umilirea te va durea, îţi va fi de un remarcabil folos.

95. Când sufletului îi place să fie preţuit şi ţine ca favorurile primite de la Dumnezeu să-i fie făcute publice, dacă nu-l ascultă şi nu-l crede pe duhovnicul care le

dispreţuieşte, totul e minciună şi diavol îngerul care se preface. Văzând că îndrumătorul experimentat dispreţuieşte aceste amăgiri, spiritul, dacă este rău, îşi pierde afecţiunea simulată pe care i-o arăta şi caută, încetul cu încetul, să se îndepărteze de el, căutând pe altul ca să-l amăgească, pentru că orgolioşii nu fac niciodată casă bună cu cine-i smereşte. Dimpotrivă însă, dacă spiritul e adevărat şi de la Dumnezeu, prin aceste încercări iubirea şi statornicia îi devin de două ori mai mari, întrucât le suportă şi-şi doreşte tot mai mult dispreţul de sine, soliditatea spiritului adeverindu-i-se astfel fără nicio amăgire.

Capitolul XIII

Deasa împărtăşanie este un mijloc eficace de a dobândi toate virtuţile şi cu

deosebire pacea interioară

96. Patru lucruri sunt necesare pentru a dobândi desăvârşirea şi pacea lăuntrică. Primul este rugăciunea; al doilea, ascultarea; al treilea, deasa împărtăşanie**92**, şi al patrulea, mortificarea lăuntrică. De vreme ce ne-am şi ocupat de rugăciune şi ascultare, bine va fi să ne ocupăm acum de împărtăşanie.

97. Vei fi ştiind că sunt multe suflete care se lipsesc de bunurile infinite ale acestei preţioase hrane, întrucât li se pare că nu sunt destul de bine pregătite şi că e nevoie de o puritate îngerească. Dacă ai un ţel pur, o dorinţă adevărată de a face după bunăvoirea lui Dumnezeu, fără a mai ţine seama de evlavia sensibilă şi nici de propria

mulţumire, vino cu încredere, căci eşti bine instruit.

98. De stânca aceasta a împlinirii voinţei dumnezeieşti se vor sfărâma toate dificultăţile şi vor fi biruite toate reţinerile, ispitele, îndoielile, temerile, repulsiile şi contrazicerile. Şi cu toate că cea mai bună pregătire este ca sufletul să se cuminece des, întrucât o cuminecare e rânduire pen

92 Molinos a scris pe această temă o carte intitulată *Breve tratatto della cotidiana communione,* Roma, 1675.

tru cealaltă, vreau totuşi să te învăţ două feluri de pregătire. Prima, pentru sufletele exterioare, care au bună dorinţă şi voinţă, iar a doua, pentru oamenii înduhovniciţi care trăiesc lăuntric şi au mai

multă lumină şi cunoaştere a lui Dumnezeu, a misterelor, lucrărilor şi sacramentelor Sale.

99. Pregătirea pentru sufletele exterioare este să se spovedească, să se izoleze de creaturi înainte de împărtăşanie, să păstreze tăcerea, gândindu-se ce anume urmează a primi şi ce anume este ceea ce primesc, şi că urmează a încheia afacerea cea mai solemnă din câte sunt pe lume, adică să-l primească pe marele Dumnezeu. Ce favoare neobişnuită, ca însăşi curăţenia să accepte a fi primită de murdărie, Majestatea, de josnicie şi Cel ce e creator, de creatură!

100. A doua pregătire, destinată sufletelor interioare şi spirituale, trebuie să

fie strădania de a trăi cu mai multă puritate, cu mai mare tăgăduire de sine, cu totală detaşare, cu mortificare lăuntrică şi necontenită reculegere şi, mergând astfel, ele nu au nevoie să se pregătească efectiv, pentru că viaţa lor este o neîncetată şi desăvârşită pregătire.

101. Dacă nu-ţi recunoşti în suflet asemenea virtuţi, cu atât mai mult eşti dator să te apropii deseori de masa aceasta suverană spre a le dobândi. Să nu te oprească faptul că te vezi uscat, imperfect şi rece, deoarece deasa împărtăşanie este o doctorie care vindecă relele şi sporeşte virtuţile. Tocmai pentru că eşti bolnav trebuie să te apropii de medic şi, pentru că eşti rece, de foc.

102. Dacă te vei apropia cu smerenie, cu dorinţa de a împlini voia dumnezeiască şi cu îngăduinţa duhovnicului, o vei putea primi zilnic şi zilnic te ve îmbunătăţi şi vei trage foloase. Nu te speria că te vezi fără acea iubire afectuoasă şi sensibilă pe care unii o consideră necesară, fiindcă acest afect senzitiv nu e desăvârşit şi de ei au parte îndeobşte sufletele slabe şi delicate.

103. Vei spune că te simţi indispus, fără evlavie, fără fervoare şi chiar nedoritor de această mâncare dumnezeiască, întrebându-te cum ai putea-o frecventa? Fii încredinţat că nimic din toate acestea nu te împiedică şi nici nu-ţi dăunează atâta timp cât vei avea intenţia nestrămutată de a nu păcătui şi voinţa neclintită de a te feri de orice fel de ofensă. Şi dacă te-ai spovedit de tot ce ţi-ai

adus aminte, să nu ai nicio îndoială că eşti bine pregătit ca să te apropii de masa aceasta divină şi cerească.

Capitolul XIV *Continuă aceeaşi temă*

104. Trebuie să ştii că în acest sacrament inefabil Cristos se uneşte cu sufletul şi devine una cu el, mărinimia Sa fiind cea mai înaltă, şi mai admirabilă, şi mai vrednică de consideraţie şi recunoştinţă. Mare I-a fost mărinimia de a se face om, încă mai mare cea de a muri pe cruce în chip infam de dragul nostru; dar faptul de a se dărui sufletului pe de-a-ntregul în acest sacrament miraculos nu suferă comparaţie. Iată o favoare aparte şi o infinită mărinimie, căci nu e nimic mai mult de dăruit şi nici de primit. O, de-am putea-o recunoaşte!

105. Binevoiască Dumnezeu, fiind Cine este, să se împărtăşească sufletului meu! Binevoiască Dumnezeu să facă o legătură reciprocă de unire cu el, deşi sufletul nu e decât nemernicie! O, sufletelor, de-am putea mânca la masa aceasta cerească! O, dacă ne-am putea mistui în acest rug aprins! O, de-am putea deveni unul şi acelaşi spirit cu acest Stăpân Suprem! Cine oare ne amăgeşte?

Cine oare ne împiedică să ne îmbrăţişăm asemenea salamandrei**93** cu dumnezeiescul foc al acestei sfinte mese?

106. Adevărat este, Doamne, că intri în mine, aşa nemernic cum sunt, dar tot adevărat este că rămâi în slava Ta, în strălucirile Tale şi în Tine însuţi. Primeşte-

mă, dar, Iisuse ale meu, în tine însuţi, în fumuseţea şi majestatea Ta! Mă bucur nesfârşit că josnicia sufletului meu nu-ţi poate păgubi frumuseţea. Intră, dar, în mine fără a ieşi din Tine. Trăieşte în mijlocul strălucirilor şi al măreţiei Tale, deşi eşti în întunericul şi nemernicia mea.

107. O, suflete al meu, ce mare îţi este josnicia şi ce mare sărăcia ta! Cine oare e, Doamne, omul, de-ţi aduci aminte de el, încât îl vizitezi *{Iov,* 7,18) şi îl măreşti?

Cine este omul, încât îl preţuieşti astfel, voind să-ţi ai desfătările cu el şi să locuieşti personal în el cu măreţiile Tale? Cum oare va putea, Doamne, creatura cea nemernică să-ţi ospeţească infinita Majestate? Smereşte-te, suflete al meu, până în adâncul nimicului; mărturiseşte-ţi nevrednicia,

priveşte-ţi nemernicia şi recunoaşte minunea iubirii dumnezeieşti care. Se lasă înjosită în această de neînţeles taină spre a Se împărtăşi ţie şi a se uni cu tine.

108. O, măreţie a iubirii! Să se închidă Iisus cel iubitor într-o mică ostie! Să se zăvorască acest mare Stăpân într-o lemniţă din iubire pentru mine! Să se facă oarecum rob al omului, dându-i-se în întregime şi sacrificându-se pentru el Tatălui celui Veşnic! O, dumnezeiescule întemniţat, strâns întemniţează-mi inima, ca să nu se mai întoarcă niciodată la libertatea ei, ci, de tot nimicită, să moară pentru lume şi să rămână unită cu Tine!

93 Mitul salamandrei a luat naştere în Europa de la aşa-numita „salamandră de

foc” *{salamandra salamandra),* care hibernează m şi pe sub buşteni tăiaţi. Când buştenii erau băgaţi pe foc, reptilele, refugiindu-se de arsura focului, se iveau, aparent misterios, din mijlocul flăcărilor.

109. Dacă vrei să dobândeşti în cel mai înalt grad toate virtuţile, apropie-te, suflete binecuvântat, apropie-te deseori, pentru că toate sunt adunate la această masă preasfântă. Mănâncă, suflete, bucatele acestea cereşti, mănâncă şi stăruieşte, apropie-te cu smerenie, apropie-te cu credinţă ca să mănânci dumnezeiască pâine albă, căci este alba ţintă a sufletelor, şi de acolo aruncă iubirea săgeţi, zicând: apropie-te, suflete, şi mănâncă mâncarea aceasta gustoasă, dacă vrei să dobândeşti limpezimea, milostenia, neprihănirea,

lumina, tăria de cuget, desăvârşirea şi pacea.

Capitolul XV

Se arată când anume trebuie folosite penitenţele exterioare şi corporale şi cât sunt ele de nocive când sunt făcute fără discernământ, potrivit propriei judecăţi şi păreri

110. Vei şti că sunt unele suflete care, străduindu-se şi mai mult în sfinţenie, ajung să rămână foarte în urmă în ea, făcând penitenţe nediscernătoare, precum cei ce vor să cânte mai mult decât le îngăduie puterile şi, încercând în acest scop să le scoată din slăbiciunea lor ca să facă totul mai bine, fac totul mai prost.

111. Mulţi au căzut în râpa aceasta

pentru că n-au vrut să-şi supună părinţilor lor spirituali judecata, părându-li-se că, dacă nu se lansează în penitenţe stricte, nu vor deveni sfinţi niciodată, ca şi cum numai în aşa ceva s-ar afla sfinţenia. Ei spun că cine puţin seamănă puţin culege, or, ei, cu penitenţele lor nediscernătoare, nu seamănă altă sămânţă decât amor-propriu, în loc de a-l smulge.

112. Dar lucrul cel mai rău în aceste penitenţe nediscernătoare este că, prin folosirea unor asemenea rigori uscate şi sterpe, ia naştere şi se înstăpâneşte o amărăciune a inimii faţă de sine şi faţă de semeni, cu totul străină de adevărata spiritualitate; faţă sine, pentru că în ele nu poartă blândul jug al lui Cristos şi dulceaţa milosteniei, ci doar asprimea penitenţelor,

de pe urma cărora firea le devine ursuză, la fel şi faţă de semeni, ale căror greşeli le critică şi le veştejesc fără preget, considerându-i imperfecţi şi plini de defecte doar pentru că îi văd păşind pe alt drum mai puţin aspru decât al lor. De aici se naşte împăunarea cu propriile exerciţii şi penitenţe, văzând că puţini sunt cei ce le fac, şi ei socotindu-se mai buni decât ceilalţi, drept care intră într-un mare declin al virtuţilor. De aici invidia faţă de ceilalţi, întrucât îi văd mai puţin penitenţi şi mai favorizaţi de Dumnezeu, indiciu limpede că îşi plasau încrederea în propriile silinţe.

113. Hrana sufletului este rugăciunea şi sufletul rugăciunii e mortificarea interioară; deoarece, chiar dacă penitenţele corporale şi toate celelalte exerciţii prin care se

pedepseşte carnea sunt bune, sfinte şi lăudabile (atâta timp cât sunt discernător moderate, potrivit stării şi calităţii fiecăruia şi cu încuviinţarea îndrumătorului spiritual), nu vei câştiga prin aceste mijloace niciun fel de virtute, ci doar vanitate şi vânt de slavă deşartă, dacă nu iau naştere din interior. De aceea se cade să ştii când trebuie să foloseşti cu deosebire penitenţele exterioare.

114. Când sufletul începe să se retragă din lume şi din viciu, trupul trebuie domesticit riguros pentru a se supune spiritului şi a urma cu înlesnire legea lui Dumnezeu.

E cazul atunci să mânuieşti armele ciliciului, postului şi biciului ca să smulgi din carne rădăcinile păcatului. Dar când

sufletul intră pe drumul spiritului, îmbrăţişând mortificarea lăuntrică, penitenţele corpului trebuie moderate, pentru că e destul de muncit de spirit: inima se şubrezeşte, pieptul suferă, creierul osteneşte şi tot trupul devine greoi şi neîndemânatic pentru funcţiile sufletului.

115. Duhovnicul înţelept şi experimentat nu trebuie să îngăduie, aşadar, acestor inimi să practice excesele de penitenţă corporală şi exterioară spre care sunt împinse de marea iubire de Dumnezeu pe care o concep în reculegerea lor lăuntrică, întunecată şi purificativă, deoarece nu e bine să-ţi consumi şi trupul, şi spiritul în acelaşi timp şi nici să le retezi forţele prin penitenţe aspre şi excesive, de vreme ce ele tot se reduc treptat prin mortificarea

interioară. De aceea a spus foarte bine Sfântul Ignaţiu de Loyola în *Exerciţiile* sale că „pe calea purificativă sunt necesare penitenţele corporale, pe cea iluminativă ele trebuie moderate şi încă mai vârtos pe cea unitivă”.

116. Vei spune însă că sfinţii practicau totdeauna penitenţe înspăimântătoare? Nu le făceau fără discernământ şi nici după propria lor judecată, ci la îndemnul superiorilor şi al îndrumătorilor spirituali, care li le îngăduiau, deoarece recunoşteau că erau împinşi lăuntric de către Domnul la asprimile acestea pentru a da de ruşine cu exemplul lor nemernicia păcătoşilor, sau în multe alte scopuri.

Alteori le erau îngăduite ca să-şi smerească înflăcărarea spiritului şi să-şi

cumpănească extazele, toate acestea fiind motive particulare şi neconstituind o regulă generală pentru toţi.

Capitolul XVI

Marea deosebire dintre penitenţele exterioare şi cele interioare

117. Trebuie să ştii că mortificările şi penitenţele pe care cineva şi le administrează de unul singur sunt uşoare (chiar dacă sunt cele mai aspre din câte s-au făcut până în ziua de azi) în comparaţie cu cele impuse de o mână străină; pentru că în primele intri în joc tu şi propria ta voinţă, ceea ce, cu cât e mai voit, micşorează suferinţa, deoarece la urma urmelor faci doar ce vrei. Dar în celelalte, totul e chinuitor, şi ce înduri, şi cum înduri, întrucât sunt din voinţa altuia.

118. Asta i-a şi spus Domnul Nostru Iisus Cristos Sfântului Petru şi, prin el, în calitate de cap al întregii Biserici, tuturor a *(În, 2\,* 18): Când erai mai tânăr şi începător în ale virtuţii, te încingeai şi te căzneai singur; dar când vei ajunge pe o treaptă superioară şi vei fi deja bătrân în virtute, altul te va încinge şi te va căzni. Şi atunci, dacă vrei să-mi urmezi în chip desăvârşit, renunţând cu totul la tine însuţi, va trebui să-ţi laşi crucea ta şi să o iei pe a Mea, adică să accepţi ca altcineva să te răstignească**94**.

119. Nu trebuie făcută nicio deosebire între aceştia şi aceia; tatăl şi fiul tău, prietenul tău şi fratele tău au a fi cei dintâi gata să te mortifice şi să se ridice împotriva

ta, pe drept şi pe nedrept, socotindu-ţi virtutea sufletului drept înşelăciune, ipocrizie sau imprudenţă şi punând piedici în calea sfintelor tale exerciţii. Asta şi încă multe altele ţi se vor întâmpla dacă vei vrea cu adevărat să-L slujeşti pe Domnul şi să te laşi purificat de mâna Sa.

120. Dezamăgeşte-te, căci, deşi mortificările şi penitenţele exterioare pe care ţi le vei aplica tu însuţi, cu mâna ta, sunt bune, nu vei dobândi doar prin ele desăvârşirea, deoarece, cu toate că domesticesc trupul, ele nu purifică

94 *Vulgata* spune *(În,* 21,18 – 19): „Cum esses iunior, cingebaste, al ambulabas ubi volebas: cum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo

tu non vis. Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Deum. Et cum hoc dixisset, dicit ei: Sequere me”.

sufletul şi nici nu curăţă pasiunile lăuntrice, adică pe cele care împiedică contemplaţia desăvârşita şi unirea divină.

121. Este foarte lesne să-ţi mortifici trupul prin intermediul spiritului, nu însă şi spiritul prin intermediul trupului. Adevărul este că în mortificarea interioară şi în cea a spiritului, pentru a birui pasiunile şi a smulge din rădăcină amorul-propriu şi judecata proprie, trebuie să te căzneşti până la moarte, fără niciun răgaz, chiar şi dacă sufletul se află în stadiul cel mai înalt; aşa încât grija principală trebuie să se îndrepte asupra mortificării lăuntrice, întrucât cea corporală şi exterioară, fie ea

sfântă şi bună, nu e de ajuns.

122. Chiar dacă primeşti caznele tuturor oamenilor la un loc şi faci penitenţele cele mai aspre din câte s-au făcut până în ziua de azi în Biserica lui Dumnezeu, vei fi foarte departe de a ajunge la desăvârşire, dacă nu te tăgăduieşti pe tine şi nu te mortifici prin mortificare lăuntrică.

123. O dovadă convingătoare a acestui adevăr este ceea ce i s-a întâmplat Fericitului Heinrich Suso, căruia, după douăzeci de ani de necruţătoare cilicii, biciuiri şi abstinenţe atât de mari, încât şi doar citindu-le te trec fiorii, Dumnezeu i-a împărtăşit într-un extaz o lumină prin care a ajuns să-şi dea seama că nici la început nu se afla, şi aşa se face că, până când Domnul

nu l-a mortificat cu ispite şi grozave prigoniri, el n-a ajuns la desăvârşire (*Viaţa,* cap. 23) **95**.

Astfel te vei dezamăgi şi vei cunoaşte marea deosebire

95 Heinrich Sense (latinizat: Suso), mistic dominican (1295? – 1366) extrem de influent, beatificat în 1831; scrieri: *Bheblein der Wabrheit, Das Biichlein der ewigen Weisbeit* (1328), *Horologium Sapientiae* (1334), predici, scrisori şi o autobiografie, prima în limba germană, *Vita* sau *Leben Senses.* În 1663, la Roma a fost publicată o versiune italiană a acesteia; a existat şi o versiune spaniolă, tot din secolul al XVII-lea, datorată episcopului D. Juan de Palafox y Mendoza: *Vida del B. Enrique Susan, del Or den de Predicadores;* episodul reţinut de

Molinos se găseşte în cap. 23.

GHID SPIRITUAL. CARTEA A II-A 203

dintre penitenţele exterioare şi cele interioare şi dintre mortificarea interioară şi cea exterioară.

Capitolul XVII

Cum trebuie să se comporte sufletul în greşelile pe care le comite pentru a nu se nelinişti din pricina lor, ci a scoate roade din ele

124. Când vei cădea într-o greşeală, de orice natură ar fi ea, nu te tulbura şi nici nu te mâhni, pentru că e vorba de urmări ale naturii noastre slabe, pătate de păcatul originar şi atât de înclinate spre rău, încât are nevoie de un har şi un privilegiu cu totul speciale, cum a avut Preasfânta Fecioară ca să fie liberă şi scutită de păcatele veniale

(Concil. Trid., Sess. 6, cap. 23).

125. Dacă te nelinişteşti sau te îngrijorezi când cazi într-o greşeală sau într-o neglijenţă, este semn vădit că în sufletul tău încă domneşte trufia ascunsă. Credeai că n-ai să mai cazi în greşeli şi slăbiciuni? Dacă până şi celor mai sfinţi şi mai desăvârşiţi Domnul le îngăduie unele căderi uşoare şi le mai lasă ceva din năravurile pe care le avuseseră pe când erau începători, ca să-i menţină prevăzători şi mai smeriţi şi ca să creadă că nu au depăşit niciodată stadiul acela, de vreme ce continuă să stăruie în păcatele începutului, de ce te miri dacă şi tu cazi în vreo mică greşeală sau slăbiciune?

126. Smereşte-te, recunoaşte-ţi

nemernicia şi mulţumeşte-l Domnului că te-a apărat de nesfârşite păcate în care inevitabil ai fi căzut şi ai cădea potrivit înclinaţiei şi poftelor tale. Ce putem aştepta de la lutul sfărâmicios al naturii noastre alta decât mărăcinişuri, scaieţi şi spini?

Este o minune a harului dumnezeiesc faptul că nu cădem în fiece clipă în nenumărate vini. Am fi scandalul întregii lumi dacă Dumnezeu nu ne-ar ţine fără încetare de mână.

127. Te va convinge duşmanul obştesc, de îndată ce ţi se va întâmpla să cazi în vreo greşeală, că nu mergi cu destul temei pe drumul spiritual, că te rătăceşti, că nu te-ai căit cu adevărat, că nu ai făcut cum trebuie spovedania generală şi că, astfel, eşti în afara lui Dumnezeu şi în dizgraţia Lui. Şi

dacă uneori vei recădea, din nefericire, în păcatul venial, ce de temeri, laşităţi, confuzii şi raţionamente deşarte nu-ţi va strecura diavolul! Te va face să crezi că în zadar îţi pierzi timpul, că rugăciunea îţi este nefructuoasă, că nu te pregăteşti cum trebuie ca să primeşti dumnezeiască Euharistie, că nu te mortifici după cum zilnic Îi făgăduieşti Domnului, că rugăciunea şi cuminecarea fără mortificare sunt pură deşertăciune. Astfel, te va face să-ţi pierzi încrederea în harul divin, punându-ţi în faţa ochilor propria ta nemernicie şi arătându-ţi-o uriaşă, dându-ţi de înţeles că pe zi ce trece sufletul îţi devine tot mai rău în loc de a înainta, ceea ce se vede din repetatele poticniri.

128. O, suflete binecuvântat, deschide

ochii şi nu te lăsa dus de sâsâielile amăgitoare şi poleite ale Satanei, care pune umărul la ruinarea şi la înfricoşarea ta prin aceste argumentaţii calpe şi iluzorii! Pune capăt acelor raţionamente şi reflecţii şi închide-le uşa tuturor acelor gânduri deşarte şi incitări diavoleşti. Repudiază temerile deşarte şi goneşte laşitatea, recunoscându-ţi nemernicia şi încrezându-te în mila dumnezeiască. Iar dacă mâine vei cădea din nou, ca astăzi, încrede-te din ce în ce mai mult în acea supremă şi mai mult decât infinită bunătate, atât de promptă să uite greşelile noastre şi să ne primească în braţe ca pe fiii săi iubitori.

Capitolul XVIII *Continuă aceeaşi temă*

129. Trebuie, aşadar, ori de câte ori s-ar întâmpla să cazi în vreo greşeală, fără a

pierde timpul sau a mai face raţionamente despre cădere, să arunci de la tine temerea deşartă şi laşitatea, fără a te nelinişti sau necăji, ci, recunoscându-ţi cu smerenie greşeala, privindu-ţi nemernicia, întoarce-te cu încredere iubitoare la Domnul, aşezându-te în prezenţa Sa şi cerându-i iertare cu inima şi fără larmă de vorbe, rămâi netulburat cât faci asta, fără a te mai întreba dacă te-a iertat sau nu, reluându-ţi exerciţiile şi reculegerea ca şi cum nici n-ai fi căzut.

130. N-ar fi de-a dreptul prost cineva care, pornit într-o cursă[96] împreună cu alţii, ar cădea în plină alergare şi, rămânând la pământ, ar plânge şi s-ar da de ceasul morţii, comentându-şi căderea? Omule, ţi s-ar spune, nu pierde timpul, ridică-te şi reia-

ţi alergarea, fiindcă cine se ridică numaidecât şi-şi continuă cursa e ca şi cum n-ar fi căzut.

131. Dacă doreşti să atingi un grad înalt al desăvârşirii şi al păcii lăuntrice, eşti dator să mânuieşti spada încrederii în bunătatea divină zi şi noapte şi ori de câte ori vei cădea. Această smerită şi plină de iubire convorbire şi totala încredere în mila dumnezeiască eşti dator să le foloseşti în toate erorile, imperfecţiunile şi greşelile pe care cu ştiinţă sau fără ştiinţă le vei comite.

132. Şi chiar de-ar fi să cazi de multe ori şi să te înfricoşezi, caută să te îmbărbătezi şi să nu te mâhneşti, căci ceea ce Dumnezeu nu face vreme de patruzeci de ani face uneori într-o clipă, printr-o taină aparte, ca

să cunoaştem că eliberarea noastră de greşeli este lucrarea puternicei Sale mâini.

În text: *correr la joya.*

133. Dumnezeu vrea de asemenea, cu negrăita-l înţelepciune, să ne facem scară de suit la Cer nu numai din virtuţi, ci şi din viciile şi patimile cu ajutorul cărora diavolul se străduieşte şi caută să ne prăbuşească în abisuri: „Ascendamus etiam per vitia et passiones nostras” **97**, zice Sfântul Augustin *(Serm.* 3, *Ascens.).* Pentru ca nu cumva să facem din doctorie otravă şi din virtuţi vicii, înfumurându-ne cu ele, Domnul vrea să facem din vicii virtuţi, vindecându-ne tocmai cu ceea ce trebuia să ne dăuneze.

Aşa spune Sfântul Grigorie: „Quia ergo nos de medicamento vulnus facimus, facit iile de vulnere medicamentum, ut qui

virtute percuţimur, vitio curemur” (Cartea 37, cap. 17) **98**.

134. Prin micile căderi, Domnul Dumnezeu ne dă de înţeles că Majestatea Sa este Cel ce ne scuteşte de cele mari, făcându-ne astfel smeriţi şi veghetori, căci tocmai de aşa ceva are cel mai mult nevoie firea noastră trufaşă.

Şi astfel, chiar dacă trebuie să păşeşti cu mare grijă ca să nu cazi în nicio greşeală sau imperfecţiune, şi de te vei vedea căzând de o mie şi una de ori, eşti dator să foloseşti leacul pe care ţi l-am dat, şi anume încrederea iubitoare în mila dumnezeiască. Ea este arma cu care trebuie să lupţi şi să învingi laşitatea şi gândurile deşarte. Acesta e mijlocul pe care trebuie să-l foloseşti ca să nu pierzi timpul, ca să nu te nelinişteşti şi

ca să înaintezi. Iată comoara cu care ai a-ţi îmbogăţi sufletul. Şi pe-aici, în cele din urmă, va fi să ajungi la muntele cel înalt al desăvârşirii, al liniştii şi al păcii interioare.

97 Pseudo-Augustin, *în ascensione Domini I* (alias *Serm. 176*), *PL* 39,2082: „Să urcăm şi cu ajutorul viciilor şi patimilor noastre”.

98 Sf. Grigore cel Mare, *Moral lib. 33, e. 12, PL* 76,688: „Pentru că noi facem din medicament o rană, din rană El face un medicament, astfel încât noi, care suntem răniţi de către virtute, să fim vindecaţi de către viciu”.

CARTEA A III-a

Despre martiriile prin care Dumnezeu purifică sufletele; despre contemplaţia

infuză şi pasivă; despre resemnarea desăvârşită, smerenia lăuntrică, înţelepciunea divină, adevărata nimicnicire de sine şi pacea interioară

Capitolul I

Deosebirea dintre omul exterior şi cel interior

1. Sunt două feluri de persoane înduhovnicite, unele interioare şi altele exterioare. Acestea îl caută pe Dumnezeu din afară, prin raţionamente, imaginaţie şi reflecţie.

Ele, cu mare silinţă, pentru a dobândi virtuţile, practică numeroase abstinenţe, căznirea trupului şi mortificarea simţurilor; se consacră penitenţei pline de asprime, se îmbracă în cilicii, îşi pedepsesc carnea cu bice, respectă tăcerea şi poartă în ele

prezenţa lui Dumnezeu, făcându-şi-L prezent în gândul sau în imaginaţia lor fie ca păstor, fie ca medic, fie ca Tată şi Stăpân iubitor; le place să vorbească neîncetat despre Dumnezeu, săvârşind deseori acte de iubire fierbinte, toate acestea fiind artă şi meditaţie.

2. Pe drumul acesta, ele doresc să fie mari şi, prin mortificări voluntare şi exterioare, caută afecte sensibile şi sentimente pline de fervoare, gândind că numai când le vor avea, Dumnezeu va sălăşlui în ele.

3. Acesta e drumul exterior, cel al începătorilor şi, cu toate că este bun, pe el nu vei ajunge la desăvârşire şi nici măcar un pas nu vei face, după cum o vădeşte

experienţa multor inşi care, după cincizeci de ani de asemenea exerciţiu exterior, se pomenesc goi de Dumnezeu şi plini de ei înşişi, înduhovniciţi fiind doar cu numele.

4. Sunt alţi adevăraţi înduhovniciţi care au trecut prin începuturile drumului lăuntric, cel ce conduce la desăvârşire şi la unirea cu Dumnezeu, la care i-a chemat Domnul cu nesfârşita-l milostenie de pe drumul exterior unde s-au exersat mai întâi. Ei, reculeşi în lăuntrul sufletelor lor, cu adevărat încredinţaţi mâinilor divine, cu uitare şi totală golire de sine, se îndreaptă întotdeauna cu spiritul înălţat în prezenţa Domnului, prin credinţă pură, fără imagine, formă sau figură, dar cu mare siguranţă întemeiată pe liniştea şi netulburarea lăuntrică, în a cărei reculegere infuză

spiritul acţionează cu atâta putere, încât face ca acolo, în interior, să se reculeagă sufletul, inima, trupul şi toate forţele trupeşti.

5. Aceste suflete, apucând să treacă prin mortificarea interioară şi purificate fiind de Domnul în focul restriştii, cu nesfârşite şi groaznice chinuri, toate prescrise de mâna şi în felul Său, sunt stăpâne pe ele însele pentru că s-au învins şi tăgăduit în totul, trăind astfel în mare netulburare şi pace lăuntrică. Şi cu toate că în numeroase împrejurări simt repulsie şi ispite, ies repede biruitoare, întrucât, fiind acum suflete încercate şi înzestrate cu divina tărie, agitaţiile pasiunilor nu pot dura. Şi chiar dacă ispitirile vehemente şi incitările chinuitoare ale duşmanului pot stărui vreme

îndelungată, toate sunt învinse cu infinit câştig, pentru că acum Dumnezeu însuşi se războieşte înăuntrul lor.

6. Sufletele acestea au şi dobândit o mare lumină şi o cunoaştere adevărată a Domnului Nostru Iisus Cristos, atât a divinităţii, cât şi a umanităţii Sale. Această cunoaştere infuză ele şi-o exercită cu o tăcere înlinştită, în refugiul lăuntric şi în partea superioară a sufletelor lor, cu un spirit eliberat de imagini şi de reprezentări exterioare şi cu o dragoste pură şi golită de toate creaturile. Ele se înalţă, chiar şi din lucrările exterioare, la iubirea umanităţii şi a divinităţii [lui Cristos]. Cu cât mai mult cunosc, iubesc; şi cu cât mai mult savurează, uită de sine; şi în totul au conştiinţa că L iubesc pe Dumnezeu din

toată inima şi spiritul lor.

7. Aceste suflete fericite şi elevate nu se bucură de nimic din cele lumeşti, ci au parte doar de dispreţ şi însingurare, ca şi de faptul că se văd părăsite şi uitate de toţi.

Trăiesc atât de detaşate, încât, chiar dacă primesc necontenit o mulţime de haruri suprafireşti, nu se schimbă şi nu înclină spre ele, ca şi cum nu le-ar fi primit, păstrându-şi pururi în intimitatea inimii lor o mare josnicie şi dispreţ faţă de ele însele, pururi smerite în abisul propriei lor nevrednicii şi ticăloşii.

8. În acelaşi fel rămân înliniştite, senine şi cu netulburare sufletească în triumfurile şi favorurile cele mai neobişnuite, ca şi în cele mai aspre şi mai necruţătoare suplicii.

Nicio noutate nu le bucură şi niciun eveniment nu le întristează. Restriştile nu le răvăşesc, nici comunicarea interioară, neîntreruptă şi dumnezeiască nu le face să se îngâmfe, rămânând mereu pline de sfânta şi filiala temere într-o minunată pace, statornicie şi seninătate.

Capitolul II *Continuă aceeaşi temă*

9. Pe drumul exterior, ele se străduiesc să facă necontenit fapte din toate virtuţile, una după alta, pentru a ajunge să le atingă. Aspiră să-şi purifice imperfecţiunile prin străduinţe proporţionale cu distrugerea lor. Se străduiesc să smulgă din rădăcini ataşamentele unul câte unul, cu exerciţii diferite şi opuse, dar nu izbutesc să obţină nimica, oricât s-ar osteni, fiindcă noi nu putem face nimic altceva care să nu fie

imperfecţiune şi nemernicie.

10. Pe drumul interior însă şi în reculegerea iubitoare în prezenţa divină, cum cel care lucrează este Domnul, se instituie virtutea, sunt smulse din rădăcini ataşamentele, sunt distruse imperfecţiunile şi stârpite pasiunile, iar sufletul se află liber şi detaşat, când se ivesc prilejuri, fără a se fi gândit niciodată la binele pe care Dumnezeu, în nesfârşita-l milă, i-l pregătise.

11. Trebuie să ştii că aceste suflete, deşi atât de desăvârşite, ca unele ce au lumină adevărată de la Dumnezeu, cu însăşi lumina aceasta îşi cunosc adânc nemerniciile, slăbiciunile şi imperfecţiunile şi cât de mult mai au ca să ajungă la desăvârşirea către care merg; sunt nemulţumite de ele însele,

se detestă şi se exersează într-o frică iubitoare de Dumnezeu şi în dispreţul de sine, dar cu o adevărată nădejde în Dumnezeu şi neîncredere în ele.

12. Cu cât se smeresc mai mult în adevărata dispreţuire şi cunoaştere de sine, cu atât mai bine plăcute sunt lui Dumnezeu şi ajung să se afle cu deosebit respect şi veneraţie în prezenţa Sa.

13. Pe toate faptele bune pe care le fac şi pe ceea ce îndură necontenit, atât în interior, cât şi în exterior, nu pun niciun preţ înaintea acelei prezenţe dumnezeieşti.

14. Exerciţiul lor permanent este să intre în lăuntrul lor în Dumnezeu cu înliniştire şi tăcere, pentru că acolo sunt

centrul, sălaşul şi desfătarea Sa. Mai mult preţuiesc acest refugiu lăuntric decât să vorbească despre Dumnezeu. Se retrag în acel secret şi centru dinlăuntrul sufletului ca să-L cunoască pe Dumnezeu şi să-l primească dumnezeiască înrâurire, cu frică şi iubitoare veneraţie.

Dacă ies de acolo, o fac numai spre a se cunoaşte şi dispreţul pe ele însele.

15. Vei şti însă că puţine sunt sufletele ce ajung la acest stadiu fericit, deoarece puţine sunt cele care vor să îmbrăţişeze dispreţul şi să se lase cizelate şi purificate; din care pricină, deşi multe intră pe acest drum lăuntric, rare sunt cele care înaintează şi nu rămân la început. Domnul a spus unui suflet: „Drumul acesta lăuntric este pentru puţini, ba chiar pentru foarte

puţini; e un har atâta de înalt, încât nimeni nu-l merită; este pentru puţini, deoarece drumul acesta nu e altceva decât o moarte a simţurilor şi puţini sunt cei ce vor să moară şi să fie nimicniciţi astfel, pe o asemenea dispoziţie întemeindu-se un dar suprem ca acesta”. **99**

16. Astfel vei ieşi din amăgire şi vei sfârşi prin a cunoaşte marea deosebire care există între drumul exterior şi cel interior şi cât de diferită este prezenţa lui Dumnezeu, care se naşte din meditaţie, de prezenţa lui Dumnezeu, infuză şi suprafirescă, născută din reculegerea lăuntrică şi infuză şi din contemplaţia pasivă. Şi în cele din urmă vei cunoaşte marea deosebire care există între omul exterior şi cel interior.

Capitolul III

Mijlocul de a dobândi pacea lăuntrică nu este plăcerea sensibilă sau consolarea spirituală, ci tăgăduirea amorului-propriu

17. Sfântul Bernard spune că slujirea lui Dumnezeu nu înseamnă altceva decât să faci binele şi să înduri răul.

Cine vrea să meargă spre desăvârşire prin dulceaţă şi consolare trăieşte în amăgire. Nu trebuie să-ţi doreşti de la Dumnezeu altă mângâiere decât să-ţi sfârşeşti viaţa întru iubirea Sa, într-o stare de adevărată ascultare şi supunere.

99 Citatul acesta anonim nu a putut fi identificat de J.I. Tellechea.

18. Drumul Domnului Nostru Iisus Cristos nu a fost cel a dulceţii şi blândeţii şi

nu la el ne-a poftit cu vorbele şi exemplul Său atunci când a spus: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să renunţe la sine, să-şi ia crucea şi să mă urmeze” **100** *(Mt.,* 16,24). Sufletul care vrea a se uni cu Cristos trebuie să i se conformeze, urmându-L prin suferinţă.

19. Nici nu vei gusta bine din dulceaţa iubirii dumnezeieşti, şi duşmanul, cu viclenia lui perfidă, îţi va trezi dorinţe de pustiu şi singurătate ca să poţi, fără a fi stânjenit de nimeni, să ridici pânzele rugăciunii neîncetate şi desfătătoare.

20. Deschide ochii şi ia seama că dorinţa şi sfatul acesta nu se conformează adevăratului sfat al Domnului Nostru Iisus Cristos, care nu ne-a poftit să urmăm

dulceaţa şi mângâierea propriei noastre voinţe, ci propria noastră negare de sine: „Abneget semeţ ipsum”. Ca şi cum ar spune: cine va voi să mă urmeze şi să ajungă la desăvârşire, să-şi vândă în întregime propria voinţă şi, părăsind toate lucrurile, să se înhame întru totul la jugul ascultării şi supunerii prin propria negare de sine, care este cea mai adevărată cruce.

21. Sunt multe suflete închinate lui Dumnezeu care primesc din mâna Lui divină sentimente măreţe, viziuni şi înălţări spirituale, fără ca totuşi Domnul să le fi împărtăşit harul de a face minuni, de a pătrunde tainele ascunse şi de a vesti evenimentele viitoare, ca altor suflete care au trecut statornic prin restrişte, ispită şi cruce adevărată, în stare de desăvârşită

smerenie, ascultare şi supunere.

22. O, ce mare noroc este să fii rob şi supus! Ce mare bogăţie să fii sărac! Ce mare onoare să fii dispreţuit! Ce

100 „Şi quis vuit post me venire abneget semeţ ipsum et tollat crucem suam et sequatur me”.

Înălţare să fii doborât! Ce mângâiere să fii îndurerat! Ce ştiinţă sublimă să ai reputaţie de prost! Şi, în sfârşit, ce fericire a fericirilor să fii răstignit cu Cristos! Aceasta e fericirea aceea cu care se lăuda Apostolul: „Nos autem gloriari oportet în cruce Domini noştri Iesu Christi” *(Gal.,* 6,14) **101**. Laude-se alţii cu bogăţiile, rangurile, desfătările şi onorurile lor, căci pentru noi nu e mai mare onoare decât să

fim tăgăduiţi, dispreţuiţi şi răstigniţi cu Cristos.

23. Dar – ce durere! – anevoie se va găsi un suflet care să dispreţuiască plăcerile spirituale şi să voiască a fi tăgăduit în numele lui Cristos, îmbrăţişându-l crucea cu iubire: „Multi sunt vocati, pauci vero electi” **102** *(Mat.,* 22,14), zice Duhul Sfânt. Sunt mulţi cei chemaţi la desăvârşire, dar puţini cei ce ajung la ea, pentru că sunt puţini cei ce îmbrăţişează crucea cu răbdare, statornicie, pace şi resemnare.

24. A te tăgădui pe tine însuţi în toate, a-ţi mortifica necontenit toate patimile interioare, a te nimicnici în totul şi prin totul pe tine însuţi, a urma totdeauna ceea ce este opus propriei tale voinţe, poftei şi

judecăţii proprii, puţini o fac: mulţi o predică, dar puţini o practică.

25. Multe suflete s-au angajat şi se angajează în fiecare zi pe acest drum şi stăruie pe el atâta timp cât gustă dulceaţa savuroasă de miere a înflăcărării iniţiale; de cum însă blândeţea şi plăcerea aceasta sensibilă iau sfârşit, în furtuna ce urmează restriştii, ispitei şi uscăciunii (necesare ca să ajungi la muntele cel înalt al desăvârşirii), ele renunţă şi întorc spatele drumului: semn vădit că se căutau pe ele însele, şi nu pe Dumnezeu şi nici desăvârşirea.

101 în *Gal.,* 6,14 se spune: „Mihi autem absit gloriari, nisi în cruce Domini noştri Iesu Christi”, adică: „Iar mie, să nu-mi fie a

mă lăuda decât numai pe crucea Domnului Nostru Iisus Cristos”. Molinos citează textul liturgic din Vinerea Mare, uşor diferit de textul paulin din *Gal.,* 6,14.

102 „Căci mulţi sunt chemaţi, dar puţini aleşi”.

26. Binevoiască Dumnezeu ca sufletele care au avut lumină şi au fost chemate la pacea lăuntrică (dar pentru că nu au fost statornice în uscăciune, în restrişte şi ispită s-au întors din drum), să nu fie azvârlite în întunericul de afară, cum s-a întâmplat cu cel găsit fără veşmintele de nuntaş, deşi era rob, întrucât nu se pregătise, purtat fiind de amorul-propriu**103**.

27. Monstrul acesta trebuie biruit. Hidra

asta cu şapte capete a amorului-propriu trebuie descăpăţânată ca să ajungi pe culmea muntelui înalt al păcii. Monstrul acesta se hrăneşte cu de toate; ba se vârâ printre rubedeniile noastre, care împiedică în chip ciudat, prin legătura cu noi, ca firea noastră să se lase convinsă cu uşurinţă. Ba se amestecă, sub trăsăturile bune ale recunoştinţei, în afecţiunea pătimaşă şi nelimitată pentru duhovnic. Ba în afecţiunea pentru nespus de subtilele deşertăciuni spirituale; ba în cele temporale şi în măruntele accese de onoare extrem de susceptibilă, ce se lipesc toate de noi până la os. Ba se lipeşte de plăcerile spirituale şi chiar se instalează până şi în darurile de la Dumnezeu şi harurile *gratis datas* **104**. Ba doreşte în exces păstrarea sănătăţii şi, mascat, atenţia celorlalţi şi bunăstarea

proprie. Ba vrea să facă bună impresie cu subtilităţi tare delicate. Şi, în sfârşit, se ataşează cu o înclinaţie remarcabilă de propria judecată şi părere în toate cele, avându-şi rădăcinile puternic înfipte în voinţa proprie. Toate sunt urmări ale amorului-propriu şi, dacă nu sunt lepădate, e cu neputinţă să te ridici la înălţimea desăvârşitei contemplaţii, la suprema fericire a unirii iubitoare şi la tronul sublim al păcii lăuntrice.

—

103 Vezi Parabola nunţii fiului de împărat, *Mt.,* 22, l-14, în special 11 – 13.

104 „Pur gratuite”.

Capitolul IV

Despre două martirii spirituale cu care

Dumnezeu purifică sufletul pe care şi-l voieşte unit cu Sine

28. Acum vei afla cum obişnuieşte Dumnezeu să folosească două moduri de purificare a sufletelor pe care vrea să le desăvârşească şi să le lumineze spre a le uni strâns cu Sine. Primul, despre care vom vorbi în capitolul de faţă şi în cel următor, îl reprezintă apele amare ale mâhnirilor, ispitirilor, neliniştilor, strâmtorărilor şi supliciilor lăuntrice.

29. Al doilea, focul arzător al iubirii înflăcărate, nerăbdătoare şi flămânde. Uneori se foloseşte de amândouă în sufletele pe care vrea să le copleşească de haruri, de iubire, de lumină şi pace lăuntrică. Când le aşază în leşia tare a

restriştilor şi-a amărăciunilor interioare şi exterioare, încingându-le în focul ispitei implacabile; când în creuzetul iubirii nesăţioase şi geloase, strâmtorându-le cum nu se poate mai tare, deoarece cu cât vrea Domnul ca iluminarea şi unirea cu un suflet să fie mai mari, cu atât mai puternice sunt chinul şi purificarea, fiindcă întreaga cunoaştere şi unire cu Dumnezeu nasc din suferinţă, care este adevărata încercare a iubirii.

30. O, dacă ai înţelege marile foloase ale restriştii! Ea este cea care şterge păcatele, purifică sufletul şi făureşte răbdarea. Ea este cea care în rugăciune îl înflăcărează, îl amplifică şi-l face să exercite cea mai înaltă faptă de milostenie. Ea este cea care înveseleşte sufletul, îl apropie de

Dumnezeu, îl face să se simtă chemat şi să intre în cer.

Ea este cea care-i încearcă pe adevăraţii robi ai Domnului şi-i face înţelepţi, puternici şi statornici. Ea este cea care-L face pe Dumnezeu să audă cu promptitudine: „Ad Dominum cum tribularer clamavi et exaudivit me” **105**

„Către Domnul am strigat când m-am necăjit şi m-a auzit”.

(Ps., 119,1). Ea este cea care nimicniceşte, cizelează şi desăvârşeşte. Ea este, în sfârşit, cea care face sufletele din pământene, cereşti, şi din omeneşti, dumnezeieşti, transformându-le şi unindu-le în chip minunat cu umanitatea şi divinitatea Sa. Bine a zis Sfântul Augustin că viaţa sufletului pe pământ este ispită**106**.

31. Fericit este sufletul care mereu e hărţuit, dacă rezistă statornic ispitei. Acesta e mijlocul folosit de către Domnul spre a-l umili, nimicnici, împlini, mortifica, tăgădui, desăvârşi şi umple de darurile Sale dumnezeieşti.

Prin acest mijloc al restriştii şi-al ispitei îl încununează şi-l transformă în cele din urmă. Fii convins că sufletului, ca să fie desăvârşit, ispitele şi luptele îi sunt necesare.

32. O, suflete binecuvântat, dacă ai şti să fii statornic şi înliniştit în focul restriştii şi dacă te-ai lăsa spălat în apa cea amară a mâhnirii, ce repede te-ai vedea îmbogăţit cu daruri cereşti şi ce repede şi-ar face în tine bunătatea dumnezeiască tron bogat şi sălaş frumos ca să se destindă în el!

33. Află că Domnul nu-şi găseşte odihna decât în sufletele înliniştite, în cele cărora focul restriştii şi al ispitei le-a mistuit zgura patimilor, şi în care apa cea amară a mâhnirilor a înlăturat petele murdare ale poftelor haotice. Şi, în sfârşit, Domnul acesta nu se odihneşte decât acolo unde domneşte înliniştirea şi de unde amorul-propriu a fost izgonit.

34. Dar sufletul tău nu va ajunge la stadiul acesta fericit şi nici nu-i va fi dat să încerce odorul preţios al păcii lăuntrice, chiar dacă a ieşit învingător asupra simţurilor exterioare cu ajutorul harului dumnezeiesc, atâta vreme cât nu va fi purificat de patimile haotice, de concupiscenţă, de preţuirea de sine, de

dorinţe şi griji, fie ele şi spirituale, şi de alte multe ataşamente şi vicii ascunse ce

106 *Confesiuni,* X, 28: „Numquid non tentatio est vita humana super terram sine ullo interstiţio?”

zac în el, împiedicând în chip nemernic intrarea paşnică a acelui mare Domn, care vrea să se unească cu tine şi să se transforme în tine.

35. Acest mare dar al păcii sufletului îl stăvilesc chiar şi virtuţile dobândite şi nepurificate. Sufletul e stânjenit şi de dorinţa haotică de daruri sublime, de pofta de a simţi mângâierea spirituală, de interesul pentru harurile infuze şi dumnezeieşti, complăcându-se în ele şi dorindu-şi multe altele ca să le savureze. Şi,

în sfârşit, de dorinţa măreţiei.

36. O, câte sunt de purificat într-un suflet care trebuie să ajungă la sfântul munte al desăvârşirii şi transformării în Dumnezeu! O, ce primitor, golit, tăgăduit şi nimicnicit trebuie să fie sufletul ca să nu împiedice intrarea acestui dumnezeiesc Stăpân şi necurmata legătură cu El!

37. Această dispoziţie de a pregăti sufletul în adâncul său pentru divina intrare e nevoie să o săvârşească înţelepciunea divină. Dacă niciun serafim nu este de ajuns ca să purifice sufletul, cum oare se va purifica sufletul singur, firav, nemernic şi fără experienţă?

38. De aceea, Domnul însuşi te va rândui

şi pregăti pasiv, fără ca tu să înţelegi, în focul restriştii şi al supliciului lăuntric, fără altă rânduială din partea ta decât consimţământul la crucea interioară şi exterioară.

39. Vei trăi în tine însuţi uscăciunea pasivă, întunecimile, neliniştile, contradicţiile, sila necontenită, neajutorările lăuntrice, groaznicele dezolări, incitările continue, stingheritoare, şi aprigele ispitiri ale duşmanului. Şi, în cele din urmă, te vei vedea atâta de zbuciumat, încât nu-ţi vei putea înălţa inima, plină de amărăciune, nici ca să facă cel mai mărunt act de credinţă, speranţă, necum de iubire.

40. Aici te vei vedea neajutorat şi supus patimilor nerăbdării, urii, furiei, blasfemiei

şi poftelor haotice, părându-ţi-se că eşti creatura cea mai nemernică, cel mai mare păcătos, cel mai detestat de Dumnezeu şi, golit de orice virtute, aproape sub pedeapsa iadului, văzându-te îndurerat şi dezolat la gândul că L-ai pierdut de tot pe Dumnezeu: acesta îţi va fi cuţitul crud şi chinul cel mai aprig.

41. Dar deşi te vei vedea astfel asuprit, părându-ţi-se vădit că eşti trufaş, nerăbdător şi irascibil, în sufletul tău nu vor avea putere şi nici loc asemenea ispitiri datorită virtuţii ascunse şi darului interior al tăriei de cuget ce domneşte în cea mai adâncă intimitate a sa, depăşind cea mai teribilă pedeapsă şi cea mai aprigă ispită.

42. Fii statornic, o, suflete binecuvântat,

fii statornic, deoarece nicicând nu-L vei iubi mai mult pe Dumnezeu şi nu vei fi mai aproape de El decât în asemenea neajutorări; căci deşi soarele e ascuns de nori, el nu-şi schimbă locul şi nici nu-şi pierde din această pricină frumoasa-i strălucire. Domnul îngăduieşte această dureroasă neajutorare în sufletul tău ca să te purifice, să te cureţe, să te tăgăduiască şi să te despoaie de tine însuţi, şi-n felul acesta să fii pe de-a-ntregul al Lui şi pe de-a-ntregul Lui să i te încredinţezi, aşa cum nesfârşita-l bunătate ţi se dă întru totul ţie, pentru ca tu să-l fii desfătarea, întrucât, deşi tu gemi, te jeluieşti şi plângi, El se veseleşte şi se bucură în cel mai tainic şi mai ascuns ungher al sufletului tău.

Capitolul V

Cât de important şi de trebuincios este

ca sufletul interior să îndure orbeşte acest prim şi spiritual martiriu

43. Pentru ca sufletul să devină din pământesc ceresc şi să ajungă la binele suprem al unirii cu Dumnezeu este necesar să se purifice în focul restriştii şi al ispitei.

44. Şi cu toate că avem un adevăr şi o maximă verificată cum că toţi cei ce-L slujesc pe Domnul au de îndurat munci, prigoane şi restrişti, sufletele fericite călăuzite de Dumnezeu pe calea tainică a drumului lăuntric şi a contemplaţiei purificative trebuie să îndure mai cu seamă ispite puternice şi groaznice şi chinuri mai crunte decât cele cu care s-au încununat martirii Bisericii primitive.

45. Martirii, pe lângă faptul că tortura lor era de scurtă durată, de cel mult câteva zile, se bucurau, cu o lumină limpede şi un ajutor aparte, în nădejdea răsplăţilor apropiate şi sigure. Dar sufletul dezolat, care trebuie să moară pentru sine şi să-şi despoaie şi să-şi cureţe inima, văzându-se abandonat de Dumnezeu, împresurat de ispite, întunecimi, nelinişti, frământări, cazne şi uscăciuni aprige, îşi încearcă moartea clipă de clipă în dureroasa-i tortură şi teribila ei dezolare, fără a avea parte nici de cea mai măruntă mângâiere, cu o pătimire atât de mare, încât suferinţa sa nu pare altceva decât o moarte prelungită şi un martiriu neîncetat. Dar – ce durere! – cât de rare sunt sufletele care-L urmează pe Domnul Nostru Cristos cu pace şi resemnare în asemenea chinuri!

46. Atunci, oamenii erau martirizaţi şi sufletul era mângâiat de Dumnezeu; acum Dumnezeu însuşi, ascunzându-se, îl lasă pradă nemângâierii, iar diavolii, ca nişte călăi cruzi, torturează în mii de chipuri trupul şi sufletul, întregul om fiind răstignit, şi afară, şi înăuntru.

47. Ţi se va părea că mâhnirile tale sunt de nedepăşit şi suferinţele de nemângâiat şi că cerul nu mai plouă asupra ta. Te vei vedea împresurat de dureri, înconjurat de chinuri lăuntrice, de întunecimile facultăţilor, de neputinţa raţionamentelor, te vor îndurera ispitele aprige, neîncrederile apăsătoare şi supărătoarele îndoieli; până şi lumina şi judecata te vor lăsa de izbelişte.

48. Toate creaturile îţi vor produce dezgust, sfaturile spirituale îţi vor produce suferinţă, lectura cărţilor, fie ele şi sfinte, nu te va mai mângâia ca de obicei; dacă-ţi vor vorbi de răbdare, te vor mâhni peste măsură; teama de a-L pierde pe Dumnezeu din pricina nerecunoştinţelor şi-a purtărilor tale rele te va chinui până în adâncul rărunchilor. Dacă vei geme şi-l vei cere ajutor lui Dumnezeu, vei găsi, în loc de alinare, dojana lăuntrică şi dizgraţia, asemeni femeii cananeence, căreia la început El nu i-a răspuns, iar apoi i s-a adresat ca unui câine**107**.

49. Şi cu toate că între timp Domnul nu te va părăsi, deoarece ar fi cu neputinţă să o duci fie şi o clipă fără ajutorul Său, ocrotirea Îi va fi atât de ascunsă, încât

sufletul tău nu o va recunoaşte şi nici nu va fi capabil de speranţă şi mângâiere, ci mai degrabă i se va părea că îndură fără scăpare, suferind, asemenea osândiţilor, pedepsele iadului, şi le-ar schimba pe o moarte năprasnică, ceea ce i-ar fi o mare uşurare; ci lui, ca şi lor, sfârşitul suferinţelor şi al dizgraţiilor i s-ar părea cu neputinţă („Circumdederunt me dolores mortis; et pericula inferni invenerunt me” **108**, îl, 114,3).

50. Ci, o, suflete binecuvântat, dacă ai şti cât eşti de iubit şi de apărat de către acel dumnezeiesc Stăpân al tău în toiul supliciilor tale iubitoare, ţi le-ai simţi atât de dulci, încât ar fi nevoie ca Dumnezeu să facă o minune pentru ca tu să trăieşti. Fii statornic, o, suflete fericit, şi plin de curaj,

căci deşi îţi eşti ţie de nesuferit, vei fi de către Binele acela Suprem atât de protejat, îmbogăţit şi iubit, de parcă n-ai avea altceva de făcut decât să o porneşti către desăvârşire pe treptele cele mai înalte ale iubirii.

107 Vezi Afe, 7,24 – 30.

108 „M-au înconjurat durerile morţii, primejdiile iadului m-au aflat” (trad. Francisca Băltăceanu, *LXX,* 4/1, Polirom, 2006).

51. Şi dacă nu vei întoarce spatele şi vei persevera cu statornicie fără a-ţi abandona îndeletnicirea, află că-l aduci lui Dumnezeu cea mai plăcută jertfă, astfel încât, dacă acest Stăpân ar fi capabil de suferinţă, nu

şi-ar afla nicicând înliniştirea până la unirea iubitoare pe care ar săvârşi-o cu sufletul tău.

52. Dacă atotputernicia Sa a scos şi din haosul nimicului atâtea minuni, ce nu va face oare în sufletul tău, făcut după chipul şi asemănarea Sa, cu condiţia ca tu să stărui neabătut, înlinistit şi resemnat în cunoaşterea adevărată a nimicului tău? Fericit sufletul care, chiar tulburat, îndurerat şi dezolat fiind, rămâne statornic în lăuntrul său, fără a ieşi în căutarea mângâierii exterioare.

53. Nu te mâhni peste măsură şi nu te nelinişti din pricină că aceste martirii crunte ar continua; stăruie în smerenie şi nu ieşi din tine ca să cauţi ajutor, căci tot

binele tău este să taci, să suferi şi să ai răbdare, cu înliniştire şi resemnare. Acolo vei găsi dumnezeiască tărie de cuget ca să depăşeşti un război atât de crunt; în lăuntrul tău se află Cel ce luptă pentru tine, căci El e tăria însăşi.

54. Când va fi să ajungi în stadiul acesta apăsător al groaznicei dezolări, sufletului tău nu îi sunt interzise plânsul şi jeluirea, atâta timp cât în partea lui superioră vei rămâne resemnat. Cine ar putea oare îndura mâna grea a Domnului fără plânset şi jeluire? S-a jeluit şi acel mare campion, Iov, şi însuşi Domnul Nostru Cristos în clipele Sale de total abandon, dar plângerile i-au fost resemnate.

55. Nu te îndurera că Dumnezeu te

răstigneşte şi-ţi pune la încercare credinţa; imit-o pe cananeanca aceea care, fiind respinsă, s-a umilit şi L-a urmat, deşi El i s-a adresat ca unui câine. E nevoie să bei paharul până la fund şi să nu te întorci din drum. Dacă ţi-ar cădea solzii de pe ochi, ca Sfântului Paul, ai vedea însemnătatea suferinţei şi te-ai lăuda asemeni lui, preţuind mai mult să fii răstignit decât să fii în Apostolat.

56. Fericirea nu stă mă bucurie, ci în capacitatea de a suferi cu înliniştire şi resemnare. Sfânta Tereza i-a apărut după moarte unui suflet şi i-a spus că ei răsplătite îi fuseseră doar suferinţele, dar nu avusese parte de niciun dram de răsplată pentru toate extazele, revelaţiile şi mângâierile de care se bucurase aici, pe lume.

57. Deşi acest apăsător martiriu al oribilei dezolări şi al purificării pasive este atât de groaznic, încât pe drept cuvânt misticii îl numesc iad (pentru că pare cu neputinţă să trăieşti fie şi o singură clipă într-un chin atât de crunt, în asemenea măsură, încât se poate spune cu multă îndreptăţire că acela care-l îndură trăieşte murind şi murind trăieşte o moarte prelungită), se ştie cu toate acestea că e nevoie să-l înduri ca să ajungi la dulcea, blânda şi îmbelşugata bogăţie a înaltei contemplări şi iubitoarei uniri; şi nu a existat niciun suflet sfânt ajuns la acest stadiu care să nu fi trecut prin asemenea martiriu spiritual şi apăsător supliciu. Sfântul Grigorie l-a îndurat în ultimele două luni de viaţă. Doi ani şi jumătate, Sfântul

Francisc din Assisi. Cinci, Sfânta Maria Magdalena dei Pazzi.

Sfânta Roşa din Perú, cincisprezece. Şi după atâtea miracole care au uimit lumea, Sfântul Dominic l-a îndurat până cu o jumătatea de ceas înaintea fericitei sale petreceri. Şi astfel, dacă vrei şi tu să devii ceea ce au fost sfinţii, trebuie să înduri ce au îndurat ei.

Capitolul VI

Despre al doilea martiriu spiritual prin care Dumnezeu purifică sufletul pe care voieşte a-l uni cu Sine

58. Celălalt martiriu, mai folositor şi mai meritoriu pentru sufletele ce au şi avansat în desăvârşire şi în contemplaţia înaltă, este un foc al iubirii divine care încinge sufletul şi-l face să sufere în aceeaşi iubire. Ba îl

îndurerează absenţa Iubitului; ba îl chinuieşte blânda, arzătoarea şi dulcea povară a iubitoarei prezenţe dumnezeieşti.

Acest dulce martiriu îl face să suspine mereu; uneori, de bucurie că L are pe Iubit, de desfătarea de a-L avea, nemaiîncăpându-şi în sine de plăcere; alteori, dacă El nu se manifestă, de dorul aprins de a-L căuta, a-L găsi şi a se bucura de El: totul este suspin, pătimire şi murire din dragoste.

59. O, dacă am putea ajunge să înţelegem contrarietatea accidentelor de care pătimeşte un suflet cuprins de iubire! Războiul atât de necruţător şi de dur, pe de o parte, şi atât de dulce, blând şi îndrăgostit, pe de alta. Martiriul atât de pătrunzător şi de intens cu care îl chinuieşte dragostea, şi crucea atât de

apăsătoare şi de dulce, fără a voi să se vadă despovărat de ea în viaţa aceasta.

60. Pe măsură ce lumina şi iubirea sporesc, sporeşte şi durerea de a vedea că binele pe care-l iubeşte atât de mult este absent. Faptul de a-l simţi atât de aproape de sine este plăcere, dar imposibilitatea de a-l cunoaşte şi poseda în chip desăvârşit îi mistuie viaţa. Are mâncarea şi băutura lângă buze, foamea şi setea îi sunt cumplite, dar nu poate să şi le potolească. Se vede pierdut şi înecat într-o mare de iubire, şi mâna puternică de lângă el, care l-ar putea salva, dar nu o face, şi sufletul nu ştie când va vedea ceea ce atâta-şi doreşte.

61. Aude uneori glasul lăuntric al Iubitului său, care-l zoreşte şi-l cheamă, şi

un fluierat nespus de gingaş ce-i iese din adâncul sufletului unde sălăşluieşte El şi care-l pătrunde puternic, aproape topindu-l şi dizolvându-l, când vede cât de aproape îl are înăuntru-i, dar şi cât de departe, de vreme ce nu izbuteşte să-L posede. Asta îl îmbată, îl face să-şi piardă cunoştinţa şi-l umple de nesaţ; de aceea se spune că dragostea e ca moartea de puternică, întrucât ucide asemenea ei.

Capitolul VII

Mortificarea interioară şi resemnarea desăvârşită sunt necesare pentru a obţine pacea lăuntrică

62. Cea mai subtilă săgeată pe care ne-o azvârle natura este să ne instige la ceea ce e nepermis, sub pretextul că e ceva necesar şi de folos. O, câte suflete nu s-au lăsat

atrase şi nu şi-au pierdut spiritul din pricina acestei amăgiri aurite! Nu vei gusta niciodată din mana cea savuroasă, „quod Nemo nocet nisi qui accipit” **109** *{Ap.,* 2,17), dacă nu te vei învinge în chip desăvârşit; fiindcă cine nu se străduieşte să moară faţă de patimile proprii nu e bine pregătit ca să primească darul înţelegerii, fără a cărui infuzare este cu neputinţă să intre în sine şi să se convertească la spirit, astfel încât cei ce sunt în afară trăiesc fără el.

63. Resemnează-te şi neagă-te de tot, căci, chiar dacă la început adevărata negare de sine e aspră, la jumătate este lesnicioasă, iar la sfârşit cum nu se poate mai blândă. Vei cunoaşte că eşti foarte departe de desăvârşire dacă nu-l vei găsi pe Dumnezeu

în toate lucrurile. Vei şti că iubirea pură, desăvârşită şi esenţială constă în cruce, în negarea de sine şi resemnarea voluntară, în desăvârşita smerenie, în sărăcia cu duhul şi dispreţul de tine însuţi.

64. Pe timpul implacabilei ispitiri, al abandonului şi dezolării trebuie să intri în tine şi să rămâi în străfundul centrului tău, doar pentru a-L privi şi contempla pe Dumnezeu, care Şi are tronul şi înlinistirea în adâncul sufle

109 *Apocalipsa* spune: „quod Nemo scit, nisi qui accipit” („pe care nimeni nu-l ştie decât primitorul”).

tului. Vei trăi nerăbdarea şi amărăciunea inimii ce se nasc din adâncul iubirii sensibile, golite şi neîndeajuns mortificate.

Adevărata iubire şi efectele ei se văd când sufletul se smereşte profund şi vrea cu adevărat să fie mortificat şi dispreţuit.

65. Sunt mulţi oameni care, deşi s-au consacrat rugăciunii, nu-L gustă pe Dumnezeu, deoarece, la ieşirea din rugăciune, nu se mortifică şi nici nu mai sunt preocupaţi de Dumnezeu. Pentru a ajunge la atenţia paşnică şi neîncetată, e nevoie de o mare puritate a intenţiei inimii, de o mare pace a sufletului şi de totală resemnare.

Pentru cei simpli şi mortificaţi destinderea simţurilor este moarte; nu apelează niciodată la ea altfel decât constrânşi, de nevoie şi pentru edificarea aproapelui.

66. Vei şti că adâncul sufletului ne este temelia fericirii. Acolo ne face văzute dumnezeiescul Stăpân minunile Sale. Acolo ne avântăm şi ne pierdem în oceanul imens al infinitei Sale bunătăţi, unde rămânem stabili şi neclintiţi. Acolo sunt inefabila mulţumire a sufletului nostru şi eminenta înliniştire iubitoare. Sufletul umil şi resemnat care a ajuns în acest străfund nu mai caută decât plăcerea pură a lui Dumnezeu, iar divinul şi iubitorul spirit îl învaţă toate lucrurile cu miruirea-i blândă şi însufleţitoare.

67. Printre sfinţi, sunt unii uriaşi care necurmat îndură cu îngăduinţă beteşugurile trupului şi de ei Dumnezeu are multă grijă. Înalt şi suprem este însă darul acelora care prin tăria Duhului Sfânt îngăduie cu

resemnare şi răbdare crucile interioare şi exterioare. Acel gen de sfinţenie este pe cât de rar, pe-atât de preţios înaintea ochilor lui Dumnezeu. Sunt rari oamenii înduhovniciţi care merg pe acest drum, deoarece puţini sunt pe lume cei în stare să se nege total pe ei înşişi pentru a-L urma pe Cristos Cel Răstignit, cu simplitate şi golire a spiritului, prin pustiuri şi pe drumurile spinoase ale crucii, fără a mai reflecta la ei înşişi.

68. Viaţa în negare de sine e mai presus de toate minunile sfinţilor; nu ştie dacă este vie sau moartă, dacă e pierdută sau câştigată, dacă acceptă sau se opune, pentru că nu poate reflecta la nimic: aceasta e viaţa resemnată şi cea adevărată. Chiar însă dacă după mult timp nu ai ajuns la stadiul acesta şi ţi se pare că n-ai făcut

niciun pas, nu te descuraja din pricina asta, căci ceea ce i-a tăgăduit unui suflet ani de-a rândul, Dumnezeu obişnuieşte să-i dea într-o clipă.

69. Cine doreşte să pătimească orbeşte, fără mângâiere din partea lui Dumnezeu sau a creaturilor, înseamnă că a parcurs un drum lung pentru a rezista acuzaţiilor nedrepte pe care le formulează împotriva lui duşmanii, chiar şi în cea mai teribilă şi lăuntrică dezolare.

70. Induhovnicitul care trăieşte pentru Dumnezeu şi întru Dumnezeu, în mijlocul vitregiilor trupului şi ale sufletului, este lăuntric mulţumit, deoarece crucea şi îndurerarea îi sunt şi viaţa, şi desfătările. Restriştea e o mare comoară cu care

Dumnezeu îi onorează pe ai Săi în viaţa aceasta; de aceea oamenii răi sunt trebuincioşi celor buni, la fel ca şi diavolii, care, şi ei, urmărind să ne ruineze, ne mâhnesc şi, în loc de rău, ne fac cel mai mare bine imaginabil. Pentru ca viaţa omenească să-l fie plăcută lui Dumnezeu, ea nu poate fi lipsită de restrişte, după cum nici trupul de suflet, sufletul de har şi pământul de soare.

Cu vântul restriştii desparte Dumnezeu pleava de bobul de grâu pe aria sufletului nostru.

71. Când Dumnezeu se răstigneşte în străfundul sufletului, nicio fiinţă nu-l poate mângâia pe acesta, ci mângâierile îi sunt mai degrabă cruci grele şi amare. Şi dacă sufletul este bine instruit în legile şi regulile

drumurilor purei iubiri, la vremea marilor dezolări şi munci interioare, el nu trebuie şi nici nu va putea găsi în afară mângâiere în creaturi şi nici nu se va putea jelui împreună cu ele; nu va putea să citească nici cărţi spirituale, fiindcă ar fi un mod ascuns de a se îndepărta de pătimire.

72. Fie-ţi milă de sufletele care nu pot fi convinse că binele cel mai mare îl reprezintă restriştea şi pătimirea.

Cei desăvârşiţi vor dori totdeauna să moară şi să pătimească; mereu murind şi mereu pătimind. De prisos este omul care nu pătimeşte, fiindcă s-a născut ca să muncească şi să pătimească, şi încă mai vârtos prietenii şi aleşii lui Dumnezeu.

73. Dezamăgeşte-te, căci sufletul, ca să

ajungă la totala transformare cu Dumnezeu, este nevoie să se piardă şi să-şi tăgăduiască vieţuirea, simţirea, cunoaşterea, putinţa şi murirea; trăind şi netrăind; murind şi nemurind; pătimind şi nepătimind; resemnându-se şi neresemnându-se, fără a reflecta la nimic.

74. La adepţii săi, desăvârşirea nu-şi primeşte strălucirile decât prin foc, martirii, dureri, suplicii, suferinţe şi dispreţuiri de bunăvoie îndurate. Şi cine doreşte să vadă mereu unde pune piciorul spre a se odihni şi nu trece dincolo de tărâmul raţiunii şi al simţirii nu va intra niciodată în iatacul secret al ştiinţei mistice, chiar dacă, prin lectură, inteligenţa sa o va gusta şi savura din exterior.

Capitolul VIII *Continuă aceeaşi temă*

75. Vei şti că Domnul nu se va manifesta înăuntrul sufletului tău câtă vreme acesta nu se va fi tăgăduit în sinea-i şi nu va fi murit în simţurile şi facultăţile sale. Şi nici nu va ajunge vreodată la stadiul acesta până când, perfect resemnat, nu se va hotărî să rămână singur cu Dumnezeu, preţuind atât darurile, cât şi dispreţuirile, atât lumina, cât şi întunecimile şi atât pacea, cât şi războiul. În sfârşit, pentru ca sufletul să ajungă la desăvârşita înliniştire şi la suprema pace lăuntrică, trebuie mai întâi să moară în sinea lui şi să trăiască numai în Dumnezeu şi pentru Dumnezeu.

76. Află că sufletul, cu cât îţi va fi mai mort în sinea-i, cu atât mai mult îl va cunoaşte pe Dumnezeu. Dacă însă nu are

grijă de neîncetata negare de sine şi de mortificarea lăuntrică, nu va ajunge niciodată la acest stadiu şi nici nu-L va păstra pe Dumnezeu în sinea-i, drept care va fi mereu supus accidentelor şi pasiunilor cugetului, precum a judeca, a murmura, a se ofensa, a se scuza, a se apăra pentru a-şi păstra onoarea şi preţuirea de sine, duşmani ai înliniştirii, ai desăvârşirii, ai păcii şi ai spiritului.

77. Diversitatea stadiilor în rândul înduhovniciţilor nu stă decât în a nu muri toţi deopotrivă. Dar în cei fericiţi, care mor neîntrerupt, Dumnezeu îşi are paradisul, onoarea, bunurile şi desfătările aici pe pământ. Mare este deosebirea dintre făptuire, pătimire şi murire: făptuirea este delectabilă şi proprie începătorilor;

pătimirea dorită este proprie celor ce avansează; murirea necontenită în ei înşişi este proprie celor avansaţi şi celor desăvârşiţi, ei aflându-se pe lume în număr foarte mic.

78. Ce fericit vei fi dacă nu vei avea altă grijă decât să mori în sinea ta! Atunci nu numai că vei ieşi învingător asupra duşmanilor, ci şi asupra ta însuţi, victorie în care vei găsi cu siguranţă dragostea pură, înliniştirea desăvârşită şi dumnezeiască înţelepciune. Este cu neputinţă ca un om să poată simţi şi trăi mistic, în simpla înţelegere a înţelepciunii dumnezeieşti şi infuze, dacă nu moare mai întâi în sinea lui, prin totala negare a simţirii sale şi-a apetitului raţional.

79. Adevărata lecţie a omului înduhovnicit şi cea pe care tu trebuie să o înveţi este să laşi toate lucrurile la locul lor şi să nu te amesteci în niciunul decât silit de ocupaţia ta; căci sufletul care se mortifică lăsând totul pentru Dumnezeu începe atunci să aibă totul în veşnicie.

80. Există unele suflete care caută odihna; altora, fără a o căuta, odihna le place; altora le place suferinţa, iar altele o caută. Primele nu se mişcă din loc; cele din a doua categorie merg; cele din a treia aleargă, iar cele din a patra zboară.

81. A se simţi rău în desfătări şi a le socoti drept chin reprezintă caracteristica adevăratului mortificat. Bucuria şi pacea lăuntrică sunt roade ale spiritului

dumnezeiesc şi nimeni nu ajunge să le posede dacă în străfundul inimii nu este resemnat. Ia seama că neplăcerile celor buni trec repede, dar străduieşte-te să nu le ai şi nici să nu te opreşti la ele, pentru că sunt dăunătoare sănătăţii, tulbură raţiunea şi neliniştesc spiritul.

82. Printre alte sfinte sfaturi pe care trebuie să le urmezi, fii atent la cel ce urmează. Nu te uita la defectele celorlalţi, ci la cele proprii; păstrează tăcerea într-o frecventare interioară necontenită; mortifică-te în totul şi la tot ceasul, şi astfel te vei elibera de multe imperfecţiuni şi vei deveni stăpân pe mari virtuţi. Nu judeca rău pe nimeni, pentru că bănuiala urâtă despre aproapele tulbură puritatea inimii, o nelinişteşte, împinge sufletul afară şi-l

zbuciumă.

83. Nu vei avea niciodată o resemnare desăvârşită dacă vei ţine seama de toate consideraţiile omeneşti şi vei da atenţie măruntului idol al lui „ce se va spune”. Sufletul care păşeşte pe calea interioară se va pierde dacă, printre creaturi şi în frecventarea lor, are în vedere raţiunea; nu există altă raţiune decât să nu ţii seama de raţiune şi să te gândeşti că Dumnezeu îngăduie să ni se facă iraţiuni ca să ne smerească şi să ne nimicnicească şi pentru ca în toate să trăim resemnaţi. Gândeşte-te că Dumnezeu preţuieşte mai mult un suflet care trăieşte lăuntric resemnat decât pe altul care face minuni, chiar şi morţi de-ar învia.

84. Există unele suflete care, deşi practică rugăciunea, rămân tot imperfecte şi pline de amor-propriu fiindcă nu se mortifică. Socoteşte drept o adevărată maximă că sufletul care se dispreţuieşte pe sine şi recunoaşte că în sine nu este nimic nu poate fi de nimeni ofensat sau injuriat.

În sfârşit, aşteaptă, suferă, taci şi ai răbdare, nimic să nu te tulbure, nimic să nu te sperie, căci totul se sfârşeşte; numai Dumnezeu nu se schimbă, şi răbdarea obţine totul; cine-L are pe Domnul are tot; cine nu-L are pe Domnul n-are nimic**110**.

Capitolul IX

Pentru a dobândi pacea lăuntrică este nevoie ca sufletul tău să-şi cunoască nemernicia

85. Dacă sufletul n-ar cădea în unele

defecte, n-ar ajunge niciodată să-şi pătrundă nemernicia, nici chiar dacă ar auzi vorbe vii şi ar citi cărţi spirituale. Şi n-ar putea dobândi niciodată pacea preţioasă, dacă mai întâi nu-şi va cunoaşte slăbiciunea nemernică, deoarece este dificilă vindecarea în lipsa unei cunoaşteri limpezi a defectului.

86. Dumnezeu îţi va îngădui un defect sau altul pentru ca, mulţumită acestei cunoaşteri despre tine, văzându-te

110 Molinos citează aproape literal un poem al Sfintei Tereza din Avila („Nada te turbe, / nada te espante, / todo se pasa, / Dios no se muda, / la paciencia / todo Io alcanza; / quien a Dios tiene, / nada le falta: / solo Dios basta”), intrat în ritualul funerar

carmelitan.

(V. *Obras completas,* ed. P. Isidoro de San José, Editorial de Espíritualidad, Madrid, 1963, p. 1187.)

căzut de atâtea ori, să te convingi că nu eşti nimic, aici fiind temeiul smereniei desăvârşite şi al păcii adevărate. Şi ca să-ţi pătrunzi mai bine nemernicia şi ce anume eşti, vreau să te fac a-ţi pricepe unele din numeroasele tale imperfecţiuni.

87. Eşti atât de nestăpânit, încât, dacă se întâmplă să mergi şi eşti oprit sau ţi se pun piedici în cale, simţi de-a dreptul iadul. Dacă ţi se refuză ceva ce ţi se datorează sau dacă cineva se opune placului tău, te înfurii plin de indignare. Dacă vezi vreun defect la aproapele tău, în loc să-l compătimeşti şi să te gândeşti că eşti supus aceleiaşi căderi, îl

certi imprudent. Dacă-ţi doreşti ceva bun pentru tine şi nu-l poţi dobândi, te înnegurezi şi te umpli de amărăciune. Dacă ai parte de o mică ofensă din partea aproapelui, te faci foc şi te lamentezi. Aşa încât, pentru orice fleac, îţi pierzi cumpătul înăuntru şi în afară şi te pierzi.

88. Tare ai vrea să-ţi întăreşti răbdarea, dar pe seama răbdării altuia. Şi dacă nerăbdarea îţi va dura toată viaţa, vei da vina cu multă înverşunare pe camaradul tău, fără a-ţi da seama că şi ţie îţi eşti insuportabil. Odată trecută ranchiuna, reîncepi cu viclenie să te faci virtuos, dând exemple şi rostind sentinţe spirituale cu subtilitate ingenioasă, fără a-ţi veşteji defectele din trecut. Chiar dacă te acuzi cu tragere de inimă şi-ţi critici păcatele în

prezenţa altor persoane, o faci mai mult ca să te justifici în ochii cui îţi vede defectele, spre a-ţi recâştiga vechea preţuire, decât din smerenie desăvârşită.

89. Alteori pretinzi cu subtilitate că nu din viciu, ci din zel pentru justiţie te lamentezi de aproapele tău. Te încredinţezi cel mai adesea că eşti virtuos, statornic şi viteaz, gata să-ţi dai viaţa în mâinile tiranului, doar de dragul iubirii divine; ci nici nu auzi bine un cuvinţel amar, că te şi superi, te tulburi şi te nelinişteşti. Toate sunt şiretlicurile iscusite ale amorului-propriu şi trufiile secrete ale sufletului tău. Află, dar, că în tine domneşte amorul-propriu şi că el este cea mai mare piedică întru dobândirea păcii preţioase.

Capitolul X

Se arată şi se dezvăluieşte ce pot fi smerenia falsă şi cea adevărată, precum şi efectele lor

90. Vei şti că sunt două feluri de smerenie, una falsă şi prefăcută, şi alta adevărată. Cea prefăcută este proprie celor care, asemenea apei care trebuie să urce, afişează o cădere aparentă şi meşteşugită în supunere, pentru ca apoi să se ridice. Aceştia evită preţuirea şi cinstirea, spre a fi consideraţi smeriţi; spun despre ei că sunt foarte răi, spre a fi socotiţi buni şi, chiar dacă-şi cunosc nemernicia, nu vor să fie cunoscută şi de ceilalţi. Este o smerenie falsă şi prefăcută şi o trufie secretă.

91. Există altă smerenie adevărată şi ea este proprie acelora care şi-au dobândit un

veşmânt de smerenie desăvârşit. Aceştia nu se gândesc niciodată la ea, ci se judecă smerit pe ei înşişi, făptuiesc cu tărie şi îngăduinţă, trăiesc şi mor întru Dumnezeu. Nu iau seama nici la ei, nici la creaturi; îşi sunt în toate statornici şi înlinişti̦i, suferă cu bucurie supărările, dorindu-şi-le tot mai mari, ca să-L imite pe iubitul şi dispreţuitul lor Iisus; doresc să fie obiect de bârfă şi de batjocură al vulgului; se mulţumesc cu ce le dă Dumnezeu şi îşi recunosc cu sfială calmă cusururile; nu se umilesc la sfatul raţiunii, ci din imboldul voinţei: nu este onoare la care să râvnească, nici injurie care să-i tulbure; nu este trudă care să-i neliniştească, nici prosperitate care să-i semeţească, pentru că ei rămân mereu imobili în nimicul lor şi în ei înşişi, cu pace desăvârşită.

92. Şi ca să ieşi din amăgire în privinţa smereniei interioare şi adevărate, vei şti că ea nu constă în faptele exterioare, în aşezarea pe ultimul loc, nici în îmbrăcatul sărăcăcios, vorbitul încet, închisul ochilor, oftatul duios, necum în a te acuza de defecte, zicând că eşti nemernic, ca să dai de înţeles că eşti smerit. Ea constă doar în dispreţul de sine şi în dorinţa de a fi dispreţuit, împreună cu o profundă cunoaştere a propriei josnicii, fără ca sufletul să se considere umil nici dacă i-ar dezvălui-o un înger.

93. Şuvoiul de lumină cu care Dumnezeu, în milostivirea Sa, luminează sufletul săvârşeşte două lucruri: dezvăluie măreţia lui Dumnezeu şi totodată îi face

cunoscute sufletului propria-i duhoare şi nemernicie, aşa încât nu există grai care să poată exprima abisul în care sufletul se află cufundat, doritor ca toţi să-i cunoască josnicia, şi este pe-atât de departe de slava deşartă şi de automulţumire, pe cât este de conştient că harul ce-i dă libertate este doar bunătate şi pură milostivire a lui Dumnezeu.

94. Nu vei fi niciodată păgubit de către oameni sau diavoli, ci numai de tine însuţi, de propria-ţi trufie şi de violenţa patimilor tale. Păzeşte-te de tine, pentru că tu îţi eşti cel mai mare diavol din iad. Nu pretinde tu să fii preţuit când însuşi Dumnezeu făcut om este socotit prost, beţiv şi demonizat. O, neghiobie a creştinilor! Să vrem a ne bucura de preafericire fără a vrea să-L imităm pe cruce, în batjocuri, în omenie,

sărăcie şi în celelalte virtuţi!

95. Adevăratul smerit rămâne în înliniştirea inimii sale tihnite; acolo îndură încercarea lui Dumnezeu, a oamenilor şi a diavolului, mai presus de orice raţiune şi discernământ, stăpân pe sine în pace şi înliniştire, căutând cu toată smerenia la pura bunăvoire a lui Dumnezeu, atât în viaţă, cât şi în moarte. Nu-l neliniştesc lucrurile din exterior mai mult decât dacă ele nici n-ar exista. Crucea şi moartea îi sunt desfătări, deşi nu o vădeşte în afară. Dar vai, de cine oare vorbim, căci puţini smeriţi de felul acesta se află pe lume!

96. Doreşte, speră, suferă şi mori necunoscut, căci în asta constau iubirea umilă şi cea desăvârşită. O, câtă pace vei

simţi în suflet dacă te vei smeri adânc şi vei accepta să fii dispreţuit! Nu vei fi pe deplin smerit, fie şi recunoscându-ţi nemernicia, dacă nu vei dori să fii cunoscut de toţi; vei fugi atunci de laude, vei îmbrăţişa injuriile, vei dispreţul toată creatura, până şi pe tine însuţi, iar dacă te va lovi vreo restrişte, nu vei da vina pe nimeni, ci vei gândi că vine din mâna Creatorului, ca dătător al oricărui bun.

97. Dacă vrei să suporţi uşor defectele semenilor tăi, aţinteşte-ţi privirea asupra alor tale. Şi dacă socoti că ai făcut vreun progres în desăvârşire prin tine însuţi, află că nu eşti smerit şi că n-ai făcut niciun pas pe drumul spiritului.

98. Treptele smereniei sunt ca însuşirile

trupului înmormântat: a fi îngropat în locul cel mai neînsemnat; a duhni şi a putrezi pentru tine însuţi; şi a fi în ochii tăi pulbere şi nimic. În sfârşit, dacă vrei să fii fericit, învaţă să te dispreţuieşti şi să fii dispreţuit.

Capitolul XI

Maxime pentru a recunoaşte inima simplă, smerită şi adevărată

99. Ia-ţi inima în dinţi ca să fii umil, îmbrăţişând restriştile ca pe o unealtă a binelui tău. Bucură-te în dispreţ şi doreşte-ţi ca numai Dumnezeu să-ţi fie refugiu, sprijin şi mângâiere. Nimeni, oricât de mare ar fi pe lumea aceasta, nu e mai mare de cum va fi fiind în ochii lui Dumnezeu şi, ca atare, adevăratul smerit dispreţuieşte toate cele ce sunt, până şi pe sine, şi doar în Dumnezeu îşi are liniştea şi odihna.

100. Adevăratul smerit suferă cu înlinişţire şi răbdare muncile lăuntrice şi înaintează mult în scurt timp, asemenea celui ce navighează cu vânt din pupa.

101. Adevăratul smerit îl găseşte pe Dumnezeu în toate lucrurile şi, astfel, toate câte i se întâmplă în materie de dispreţ, injurie şi insultă din partea semenilor le primeşte cu mare pace şi înlinişţire interioară, ca şi trimise de mâna dumnezeiască, şi iubeşte nespus unealta cu care îl încearcă Domnul.

102. Nu a ajuns să aibă smerenie profundă cine se complace în laudă, chiar dacă n-o doreşte şi nu o caută şi chiar dacă fuge de ea, pentru că inimii smerite laudele

îi sunt cruci amare, chiar dacă în toate rămâne înliniştită şi nemişcată.

103. Nu are smerenie interioară cine nu se detestă pe sine însuşi cu o ură de moarte, dar paşnică şi înliniştită.

Nu va izbuti niciodată să dobândească această comoară cine nu are o cunoaştere umilă şi cum nu se poate mai adâncă a josniciei proprii, a duhorii şi nemerniciei sale.

104. Cine se scuză şi ripostează nu are inimă simplă şi umilă, mai cu seamă dacă procedează astfel cu superiorii, pentru că ripostele provin din trufia secretă care domneşte în suflet, şi de aici ruina totală.

105. Îndărătnicia presupune supunere

puţină, iar aceasta şi mai puţină smerenie, ambele hrănind neliniştea, vrajba şi tulburarea.

106. Pe inima umilă nu o neliniştesc imperfecţiunile, nici dacă-i străpung sufletul de durere, doar pentru că sunt împotriva Domnului Celui iubitor. Nu o tulbură nici neputinţa de a face lucruri măreţe, fiindcă totdeauna rămâne în nimicul şi nemernicia sa; dimpotrivă, se minunează de sine când face vreun lucru virtuos şi numaidecât îi aduce mulţumiri Domnului, recunoscând cu adevărat că numai Majestatea Sa face totul, iar de sine rămâne nemulţumită câtă vreme lucrează.

107. Adevăratul smerit, chiar dacă vede totul, nu se uită la nimic ca să judece,

fiindcă doar pe sine se judecă necruţător.

108. Adevăratul smerit găseşte totdeauna scuze în apărarea celui care-l mortifică, cel puţin în intenţia sănătoasă.

Cine se va supăra prin urmare pe cel bine intenţionat?

109. Falsa smerenie îi displace lui Dumnezeu la fel, ba chiar mai mult decât adevărata trufie, pentru că cea dintâi este şi ipocrizie.

110. Adevăratul smerit, chiar dacă toate îi ies pe dos, nu se neliniştеşte şi nici nu se mâhneşte, pentru că orice îl găseşte prevenit şi i se pare că nici măcar atâta nu merită.

El nu se neliniştеşte de gândurile

insuportabile cu care-l torturează diavolul, nici de ispite, restrişti şi tristeţi; se socoteşte, dimpotrivă, nevrednic şi consideră drept o mare mângâiere că Domnul îl torturează prin diavol, fie şi printr-o unealtă atât de josnică, şi tot ce pătimeşte i se pare un nimic şi nu face niciodată vreun lucru despre care ar socoti că ar merita să se i se dea importanţă.

111. Cine a ajuns la desăvârşita smerenie interioară, chiar dacă nu se neliniştеşte de nimic, în măsura în care îşi cunoaşte pe deplin imperfecţiunea, nerecunoştinţa şi nemernicia, poartă totuşi o cruce grea suportându-se pe sine. Acesta e semnul prin care se recunoaşte adevărata smerenie a inimii, ci fericitul suflet care a ajuns la această sfântă ură de sine trăieşte

înecat, prăbuşit şi cufundat în nimicul său, de unde îl ridică Domnul spre a-i împărtăşi divina înţelepciune şi a-l îmbogăţi cu lumină, cu pace, cu linişte şi dragoste.

Capitolul XII

Singurătatea interioară te îndrumă cel mai bine să-ţi găseşti pacea interioară

112. Vei şti că, deşi singurătatea exterioară este de mare ajutor în dobândirea păcii lăuntrice, nu ea este cea de care a vorbit Domnul când i-a spus profetului Său: „O voi duce în singurătate şi voi vorbi inimii ei” *(Os.,* 2,14) **111**, ci despre cea interioară, singura care te îndrumă în dobândirea preţiosului mărgăritar al păcii lăuntrice. Singurătatea interioară constă în uitarea tuturor creaturilor, în detaşarea şi desăvârşita golire de toate sentimentele,

dorinţele şi gândurile, ca şi de propria voinţă. Aceasta e adevărata singurătate, unde sufletul se repauzează cu o iubitoare şi intimă seninătate în braţele Supremului Bine.

113. O, ce spaţii infinite sunt în sufletul care a ajuns la această divină singurătate! O, ce intime, ce retrase, ce secrete, ce largi şi ce imense distanţe sunt înăuntrul sufletului fericit care a izbutit să fie cu adevărat solitar!

Acolo Domnul stă lăuntric de vorbă cu sufletul şi i se împărtăşeşte. Acolo îl umple de Sine, pentru că sufletul este vid; îl îmbracă în lumina şi în iubirea Sa, pentru că este gol; îl înalţă, pentru că este înjosit; şi îl uneşte şi-l transformă în Sine, pentru că este singur.

114. O, calmă singurătate şi cifru al bunurilor veşnice! O, oglindă în care necontenit. Se priveşte Tatăl Etern!

Cu drept cuvânt te numeşti singurătate, pentru că eşti atât de singură, încât abia dacă se găseşte un suflet care să te caute, să te iubească şi să te cunoască. O, Dumnezeiescule Stăpân! Cum de nu o pornesc sufletele spre această slavă a pământului? Cum de pierd atâta bine de dragul unui singur afect şi al dorinţei de cele create? O, ce fericit vei fi dacă vei părăsi totul pentru Dumnezeu! Doar pe El caută-L, doar după El să tânjeşti şi doar după El să suspini. Nu voi nimic şi nimic nu te va supăra; iar dacă va fi să-ţi doreşti vreun bine, fie şi unul spiritual, să faci în aşa fel, încât, odată obţinut, el să nu te

neliniştească.

„Et ducam cam în solitudinem, et loquar ad cor eius”.

115. Dacă în această libertate Îi vei da lui Dumnezeu sufletul detaşat, liber şi singur, vei fi cea mai fericită creatură de pe pământ, deoarece în această sfântă singurătate îşi are Atotînaltul locuinţa tainică. În acest pustiu şi paradis acceptă Dumnezeu să stea de vorbă şi numai în acest refugiu lăuntric se aude minunatul, eficacele, lăuntricul şi dumnezeiescul glas. Dacă vrei să intri în acest cer al pământului, dă uitării orice grijă şi orice gând, despoaie-te de tine însuţi pentru ca iubirea lui Dumnezeu să-ţi vieţuiască în suflet. Trăieşte cât poţi mai izolat de creaturi, încredinţează-te pe de-a-ntregul Creatorului

tău şi oferă-I-te ca jertfă, în pace şi înliniştire a spiritului.

116. Află că sufletul, cu cât se despoaie mai mult, cu atât mai mult intră în singurătatea interioară şi cu atât mai mult se vede îmbrăcat de Dumnezeu; şi cu cât sufletul este mai singur şi mai golit de sine, cu atât mai mult îl umple spiritul divin.

117. Nu este viaţă mai fericită decât cea solitară; pentru că în această fericită viaţă Dumnezeu se dăruie pe de-a-ntregul creaturii şi creatura pe de-a-ntregul lui Dumnezeu printr-o intimă şi blândă unire în dragoste. O, cât de puţini ajung să guste această adevărată singurătate!

Pentru ca sufletul să fie cu adevărat solitar, el trebuie să dea uitării toate

creaturile şi chiar pe sine însuşi; altminteri nu se va putea apropia lăuntric de Dumnezeu.

118. Mulţi părăsesc toate lucrurile temporale, dar nu-şi părăsesc propriul plac, voinţa şi pe ei înşişi, din care pricină sunt atât de puţini adevăraţii solitari, căci dacă sufletul nu se detaşează de plăcerea, de dorinţa, de voinţa, de darurile sale spirituale şi de repaus, fie acesta şi în spiritul însuşi, nu va putea ajunge la această supremă fericire a singurătăţii interioare.

119. Mergi, o, suflete binecuvântat, mergi fără zăbavă către preafericirea singurătăţii lăuntrice. Vezi că Dumnezeu te cheamă să intri în centrul tău lăuntric, unde vrea să te înnoiască, să te umple, să te

înveşmânte şi să-ţi arate un nou şi ceresc regat, plin de bucurie, de pace, de mulţumire şi seninătate.

Capitolul XIII

Se explică ce anume este contemplaţia infuză şi pasivă şi se arată minunatele sale efecte

120. Vei şti că atunci când sufletul s-a şi obişnuit cu reculegerea lăuntrică şi contemplaţia dobândită despre care am vorbit; atunci când este gata mortificat şi doreşte să se lepede cu totul de poftele sale; atunci când ajunge să şi îmbrăţişeze într-adevăr mortificarea interioară şi exterioară şi vrea din toată inima să moară faţă de pasiunile şi lucrările proprii, atunci obişnuieşte Dumnezeu să-l ducă, înălţându-l, fără ca el să-şi dea seama, într-un repaus

desăvârşit, unde, blând şi intim, îi infuzează lumina Sa, iubirea Sa şi tăria Sa, aprinzându-l şi înflăcărându-l cu adevărată înclinaţie pentru orice fel de virtute.

121. Acolo, dumnezeiescul Mire, suspendându-i facultăţile, îl adânceşte într-un preablând şi preadulce somn.

Acolo, adormit şi înlinişţit, primeşte şi savurează fără a înţelege ce anume savurează, cu un calm preablând şi preadulce. Acolo, sufletul înălţat şi slăvit în starea aceasta pasivă se află unit cu Supremul Bine, fără ca unirea aceasta să-l coste vreo trudă. Acolo, în acea regiune supremă şi-n acel templu sacru al sufletului, Supremul Bine se desfată, se manifestă şi se lasă savurat de creatură, într-un mod superior simţurilor şi oricărei înţelegeri

omeneşti. Acolo, singurul spirit pur, care este Dumnezeu, puritatea sufletului nefiind capabilă de lucruri sensibile, îl domină şi i

Se face stăpân, împărtăşindu-i strălucirile şi simţirile Sale trebuincioase în vederea celei mai pure şi mai desăvârşite uniri.

122. Venindu-şi în fire din aceste dulci şi divine îmbrăţişări, sufletul iese îmbogăţit de lumină, de iubire, ca şi de o preţuire a măreţiei divine şi de o cunoaştere a propriei sale nemernicii, aflându-se în întregime dumnezeieşte preschimbat şi pregătit să îmbrăţişeze, să pătimească şi să practice virtutea cea mai desăvârşită.

123. Contemplaţia simplă, pură, infuză şi pasivă este, aşadar, o manifestare nemijlocit

trăită şi intimă pe care Dumnezeu o dăruieşte despre Sine, despre bunătatea, despre pacea şi despre dulceaţa Sa, al cărei obiect este un Dumnezeu pur, inefabil, desprins de toate ideile particulare, înăuntrul tăcerii interioare. Este însă un Dumnezeu delectabil, un Dumnezeu care ne atrage, un Dumnezeu care ne înalţă dulce într-un chip spiritual şi nespus de pur: un dar admirabil pe care Majestatea Sa îl acordă cui vrea, cum vrea şi când vrea şi la vremea pe care o vrea, deşi starea acestei vieţi e mai degrabă a crucii, a răbdării, a smereniei şi-a pătimirii decât a delectării.

124. Nicicând nu vei gusta acest nectar divin dacă nu vei avansa în virtute şi în mortificarea interioară; dacă nu te vei strădui din toată inima să institui în sufletul

tău o mare pace, tăcere, uitare şi singurătate lăuntrică. Cum să se poată auzi glasul lăuntric şi eficace al lui Dumnezeu în mijlocul zarvei şi tumultului creaturilor? Şi cum să se poată auzi spiritul pur şi dumnezeiesc în mijlocul reflecţiilor şi raţionamentelor artificiale? Dacă însă sufletul tău nu vrea să moară necontenit în sine, tăgăduindu-te tuturor acestor aspecte şi satisfacţii materiale, contemplaţia nu va fi altceva decât pură deşertăciune, deşartă automultumire şi înfumurare.

Capitolul XIV *Continuă aceeaşi temă*

125. Dumnezeu nu. Se împărtăşeşte totdeauna cu egală îmbelşugare în această contemplaţie preablândă şi infuză. Uneori. Se dăruieşte mai mult decât alte daţi, şi alteori nu aşteaptă ca sufletul să fie în

asemenea măsură mort şi negat, căci, cum darul acesta este har, El îl dă când vrea, cui vrea şi cum vrea, fără ca într-aceasta să putem enunţa o regulă generală sau pune limită divinei Sale măreţii; dimpotrivă, prin intermediul contemplaţiei înseşi, El îl face să se lepede de sine, să se nimicnicească şi să moară.

126. Uneori Domnul dă mai multă lumină intelectului, uneori mai multă dragoste voinţei. Nu e nevoie ca sufletul să trudească în această privinţă, el trebuie să primească ce-i dă Dumnezeu şi să rămână unit aşa cum îl vrea El; pentru că Majestatea Sa e stăpânul şi, în timp ce-l adoarme, îl posedă, îl copleşeşte şi lucrează puternic şi blând în el, fără silinţa lui şi fără ca el să ştie, astfel încât, înainte de a

observa această nespus de mare miluire, se şi vede cucerit, convins şi dumnezeieşte schimbat.

127. Sufletul care se află în acest fericit stadiu trebuie să evite două lucruri, şi anume activitatea spiritului omenesc şi ataşarea. Spiritul nostru omenesc nu vrea să moară în sinea-i, ci să făptuiască şi să raţioneze în felul său, îndrăgindu-şi propriile lucrări: e necesară o mare credinţă şi despuiere de sine ca să ajungi la desăvârşita şi pasiva capacitate a înrâuririlor divine. Obişnuinţele sale continue de a lucra în libertate îi stăvilesc nimicnicirea.

128. Al doilea este ataşamentul faţă de contemplaţia însăşi. Eşti dator, prin urmare,

să realizezi în sufletul tău o absolută despuiere de orice, până şi de Dumnezeu însuşi, fără a căuta nici în afară, nici înăuntrul tău alt scop sau interes decât voinţa divină.

129. În sfârşit, felul în care, în ce te priveşte, trebuie să te pregăteşti pentru această rugăciune pură, pasivă şi desăvârşită este o încredinţare totală şi absolută în mâinile divine, cu o desăvârşită supunere faţă de preasfânta Sa vrere, spre a te lăsa ocupat după placul şi dispoziţia Sa, primind fără deosebire şi cu desăvârşită resemnare orice ţi-ar porunci.

130. Vei şti că puţine sunt sufletele care ajung la această rugăciune infuză şi pasivă, pentru că puţine sunt cele apte de aceste

divine înrâuriri în totală despuiere şi moarte a activităţilor şi facultăţilor proprii. Doar cei care trăiesc aşa ceva o ştiu. Această perfectă despuiere se dobândeşte mulţumită harului dumnezeiesc, printr-o necontenită mortificare interioară, murind faţă de toate înclinaţiile şi dorinţele proprii.

131. Niciodată nu trebuie să te uiţi la efectele ce se produc în sufletul tău, şi cu atât mai puţin la acesta, căci ar însemna să ridici obstacole în calea lucrărilor dumnezeieşti care-l îmbogăţesc. Nu trebuie să existe decât râvna ta pentru indiferenţă, resemnare şi uitare; şi, fără a-ţi da seama, Supremul Bine va lăsa în sufletul tău o dispoziţie aptă practicării virtuţilor, o adevărată iubire pentru cruce, pentru dispreţul de tine, pentru nimicnicirea ta,

precum şi dorinţe intime şi eficace de tot mai mare desăvârşire a ta şi de unirea cea mai pură şi mai afectivă.

Capitolul XV

Despre cele două mijloace prin care sufletul se înalţă la contemplaţia infuză, explicându-se care şi câte sunt treptele acesteia

132. Două sunt mijloacele prin care sufletul se înalţă la fericirea contemplaţiei şi la iubirea afectivă: plăcerea şi dorinţele. Dumnezeu obişnuieşte la început să umple sufletul cu plăceri sensibile, deoarece acesta e atât de şubred şi de nemernic, încât fără o asemenea mângâiere prevăzătoare, nu-şi poate lua zborul către savurarea lucrurilor cereşti. Pentru această primă treaptă sufletul se pregăteşte prin

căinţă şi se exersează prin penitenţă, meditând asupra patimilor Răscumpărătorului, smulgând din rădăcină cu mare râvnă dorinţele lumeşti şi obiceiurile vicioase; căci Regatul cerurilor rabdă violenţă şi nu nevolnicii şi fricoşii îl cuceresc, ci aceia care se nevoiesc**112**.

133. Al doilea sunt dorinţele. Lucrurile cerului, cu cât sunt mai gustate, cu atât sunt mai râvnite, şi, astfel, plăcerile spirituale sunt urmate de dorinţele de a savura bunătăţile cereşti şi divine şi a le dispreţui pe cele pământeşti.

Din aceste dorinţe se naşte înclinaţia de a-l imita pe Domnul Nostru Cristos, care a spus: „Eu sunt drumul" *{În,* 14,6). Paşii imitării Sale pe care trebuie să urcăm sunt: mila, smerenia, blândeţea, răbdarea,

sărăcia, dispreţul de sine, crucea, rugăciunea şi mortificarea.

134. Treptele contemplaţiei infuze sunt trei: prima este îmbuibarea. Când se umple de Dumnezeu, sufletul nutreşte ură faţă de tot ce e lumesc; atunci se înliniştеşte şi numai cu iubirea dumnezeiască se satură. A doua este beţia. Această treaptă este un exces mental şi o înălţare a sufletului născută din iubirea dumnezeiască şi din îmbuibarea cu ea.

135. A treia este siguranţa, treaptă ce alungă orice teamă. Sufletul e atât de îmbibat de iubirea divină şi se află atât de resemnat în divina binevoire, încât, dacă ar şti că aşa este voia Preaînaltului, s-ar duce din toată inima şi în iad. El experimentează

pe această treaptă o asemenea

112 Referire la *Mt,* 11,12: „A diebus autem Iohannis Baptistare usque nune regnum caelorum vim patitur, et violenţi rapiunt illud”.

legătură de netăgăduit întru dumnezeiască unire, încât i se pare cu neputinţă să se despartă de iubitul său şi de nesfârşitu-l tezaur.

136. Există alte şase trepte ale contemplaţiei, şi anume: focul, mirul, înălţarea, iluminarea, delectarea şi odihna. Cu primul se aprinde sufletul; aprins, el se miruieşte; miruit, este înălţat; înălţat, contemplă; contemplând, se delectează, şi delectându-se, se odihneşte şi se repauzează. Pe aceste trepte urcă sufletul

abstras şi experimentat în viaţa spirituală şi interioară.

137. Pe prima treaptă, care este focul, sufletul se iluminează cu ajutorul dumnezeieştii şi arzătoarei raze ce aprinde în el afectele divine şi le usucă pe cele omeneşti.

A doua treaptă este mirul, o licoare suavă şi spirituală care, revărsându-se prin tot sufletul, îl învaţă, îl întăreşte şi-l pregăteşte ca să primească şi să contemple dumnezeiescul adevăr. Şi uneori se extinde chiar şi asupra naturii, pregătind-o întru îngăduinţă, cu o desfătare sensibilă ce pare cerească.

138. A treia este o înălţare a omului lăuntric deasupra lui însuşi, pentru a se

apropia mai pregătit de izvorul cel limpede al iubirii desăvârşite.

139. A patra, şi anume iluminarea, este o cunoaştere infuză emanată de adevărul, blândeţea şi dulceaţa dumnezeiească, pe care sufletul le contemplă, urcând din limpezime în limpezime şi din lumină în lumină, condus de spiritul divin.

140. A cincea este un gust savuros al dulceţii dumnezeieşti, emanat de îmbelşugatul şi preţiosul izvor al Duhului Sfânt.

141. A şasea e o linişte suavă şi admirabilă, născută din victoria în războiul lăuntric, şi rugăciunea deasă, trăită de inşi foarte puţini la număr şi chiar foarte rari.

Aici îmbelşugarea jubilaţiei şi a păcii este atât de mare, încât sufletului i se pare că se destinde şi se odihneşte ca într-un somn dulce în dumnezeiescul şi iubitorul sân.

142. Sunt şi alte numeroase trepte ale contemplaţiei, precum: extazele, răpirile, topirea, abandonarea, jubilaţia, sărutul, îmbrăţişarea, exultarea, unirea, transformarea, logodna şi cununia, pe care aici renunţ să le explic pentru a evita speculaţia şi pentru că există cărţi întregi ce tratează aceste subiecte, deşi toate sunt pentru cine nu le experimentează, aşa cum e culoarea pentru orb şi, pentru surd, armonia. În sfârşit, pe aceste trepte urcăm la scaunul de rugăciune şi la iatacul regelui paşnic şi al adevăratului Solomon.

Capitolul XVI

Semne pentru a recunoaşte omul lăuntric şi sufletul purificat

143. Patru sunt semnele după care se recunoaşte omul lăuntric. Primul, dacă intelectul nu mai produce alte gânduri decât cele ce îmboldesc spre lumina credinţei, iar voinţa este atât de exersată, încât nu mai zămisleşte alte acte de iubire decât pentru Dumnezeu şi în legătură cu El. Al doilea, dacă, atunci când încetează lucrarea exterioară cu care se îndeletniceau, intelectul şi voinţa se întorc numaidecât şi lesne la Dumnezeu. Al treilea, dacă, odată intrat în rugăciune, uită de toate lucrurile ca şi cum nu le-ar fi văzut şi n-ar fi avut de-a face cu ele. Al patrulea, dacă în legătură cu lucrurile exterioare se comportă ca şi cum

ar intra din nou în lume, ezitând să dea piept cu afacerile, detestându-le firesc, afară de cazul când îl sileşte mila.

144. Sufletul acesta e eliberat acum de exterioritate şi lesne intră în singurătatea lăuntrică, unde nu-L vede decât pe Dumnezeu şi pe sine însuşi în Dumnezeu, iubindu-L cu înliniştire, cu pace şi adevărată iubire. Acolo, în centrul acela intim, se află Domnul, care-i vorbeşte plin de iubire şi-i arată un nou regat, adevărata pace şi bucurie.

145. Acestui suflet spiritual, abstras şi retras, pacea lăuntrică nu i se mai tulbură, chiar dacă în exterior are de pătimit război, pentru că, din pricina distanţei infinite, furtunile nu pot ajunge la preaseninul cer

lăuntric, unde sălăşluieşte iubirea pură şi desăvârşită, iar dacă uneori se vede despuiat, părăsit, asaltat şi dezolat, este doar furia vijeliei ce se-agită amenințător pe-afară.

146. Patru efecte produce această iubire intimă. Primul se numeşte iluminare şi este o cunoaştere savuroasă şi nemijlocit trăită a măreţiei lui Dumnezeu şi a propriului tău nimic. Al doilea este incendiul, care este o iubire şi o dorinţă arzătoare de a fi cuprins de flăcări ca salamandra în focul iubitor şi dumnezeiesc. Al treilea este gingăşia, care e o satisfacţie paşnică, bucuroasă, gingaşă şi intimă. Al patrulea este absorbirea facultăţilor în Dumnezeu. Domnul le ţine atât de ocupate şi cufundate în Sine, încât sufletul nu mai poate căuta, dori sau voi

altceva decât supremul şi infinitul bine divin.

147. Din această preaplină îmbuibare iau naştere două efecte. Primul este o mare râvnă de a pătimi pentru Dumnezeu. Al doilea, o speranţă sau o siguranţă nestrămutată că niciodată [sufletul] nu-L va mai pierde şi nici nu se va mai despărţi de El. Aici, în acest refugiu lăuntric îşi are iubitul Iisus raiul, la care putem urca, încă aflându-ne şi conversând pe pământ. Şi dacă doreşti să ştii cine e cel atras cu totul în lăuntricul refugiu cu iluminată simplitate în Dumnezeu, zic că este cel care, în vitregia, în dezolarea spiritului şi în lipsa a tot ce e de trebuinţă, stă ferm şi de neclintit. Aceste suflete statornice şi lăuntrice sunt pe dinafară despuiate şi total

dispersate în Dumnezeu, pe care îl contemplă necontenit. Nu au nicio pată; trăiesc în Dumnezeu şi din Dumnezeu însuşi; strălucesc mai puternic ca o mie de sori; sunt iubite de Fiul, copii îndrăgiţi ai Tatălui şi mirese alese ale Duhului Sfânt.

148. După trei semne se recunoaşte cugetul purificat, spune Sfântul Toma într-un opuscul. Primul, străduinţa, care este o tărie de cuget ce respinge orice neglijenţă şi trândăvie, pentru a te pregăti cu toată atenţia şi încrederea ca să pună bine în lucrare virtuţile. Al doilea, severitatea, care este o tărie de cuget împotriva concupiscenţei, însoţită de o arzătoare iubire de asprime, nemernicie şi sfântă sărăcie.

Al treilea, bunătatea, care este o

dulceaţă a cugetului ce izgoneşte orice ranchiună, invidie, aversiune şi ură împotriva aproapelui.

149. Până când cugetul nu va fi curăţat, afectul purificat, memoria golită, intelectul iluminat şi voinţa negată şi mistuită în foc, sufletul nu va ajunge nicicând la unirea intimă şi afectivă cu Dumnezeu, căci, spiritul lui Dumnezeu fiind însăşi puritatea, lumina şi înliniştirea, în sufletul unde va sălăşlui se cere multă puritate, pace, atenţie şi înliniştire. În sfârşit, preţiosul dar al cugetului purificat nu este decât pentru cei ce caută cu necontenită sârguinţă iubirea şi se consideră şi doresc să fie consideraţi drept cei mai josnici de pe lume.

Capitolul XVII

Despre înţelepciunea divină

150. Înţelepciunea divină este o cunoaştere intelectuală şi infuză a perfecţiunilor divine şi a lucrurilor eterne, trebuind a fi numită mai degrabă contemplaţie decât speculaţie. Ştiinţa este dobândită şi generează cunoştinţele despre natură. Înţelepciunea este infuză şi generează cunoaşterea bunătăţii divine. Cea dintâi vrea să cunoască ceea ce nu se cuprinde fără muncă şi sudoare; cealaltă doreşte să ignore exact ceea ce cunoaşte, deşi cuprinde totul. În sfârşit, învăţaţii se opresc la cunoaşterea lucrurilor lumii, iar înţelepţii trăiesc scufundaţi în însuşi Dumnezeu.

151. Raţiunea iluminată la înţelept este

o înaltă şi simplă elevaţie a spiritului, prin care se vede cu privire simplă şi ascuţită tot ceea ce îi este inferior şi tot ce-i priveşte viaţa şi starea. Ea este cea care face sufletul simplu, iluminat, uniform, spiritual şi complet introvertit şi abstras din tot ceea ce este creat. Ea este cea care mişcă şi atrage cu blândă violenţă inimile celor umili şi docili, umplându-le din belşug cu blândeţe, pace şi dulceaţă. În sfârşit, înţeleptul spune despre ea că i-a adus toate bunătăţile ce-o însoţeau: „Venerunt mihi omnia bona panter cum illa” **113** (*Int.,* 7,11).

152. Vei şti că cei mai mulţi oameni îşi duc viaţa după opinie şi judecă potrivit failibilităţii imaginaţiei şi a simţirii, înţeleptul însă judecă toate lucrurile potrivit adevărului existent în ele, urmarea fiind că

el înţelege, concepe, pătrunde şi transcende întreaga creaţie, până şi pe sine însuşi.

153. Întru totul propriu înţeleptului este că făptuieşte mult şi vorbeşte puţin.

154. Înţelepciunea se savurează din lucrările şi cuvintele înţeleptului, deoarece, stăpân absolut fiind peste toate patimile, mişcările şi afectele sale, el se manifestă în toate lucrările sale ca o apă înliniştită şi plăcută în care se vede strălucind cu claritate înţelepciunea.

155. Înţelegerea adevărurilor mistice este ascunsă şi închisă pentru oamenii pur scolastici, pentru că este o ştiinţă a sfinţilor şi nu se manifestă decât celor ce iubesc cu

113 Textul complet al versetului: „Venerunt autem mihi omnia bona panter cum illa”. („împreună cu ea mi-au venit toate bunătăţile.”)

totul adevărat şi-şi caută propriul dispreţ de sine. Dar sufletele care, îmbrăţişând acest mijloc, au devenit pur mistice şi cu adevărat smerite, pătrund şi cele mai profunde cunoştinţe ale divinităţii, pe când oamenii se îndepărtează de această ştiinţă mistică, cu atât mai mult, cu cât trăiesc mai senzual, potrivit cărnii şi sângelui.

156. De obicei, în persoana în care există multă ştiinţă scolastică şi speculativă nu predomină divina înţelepciune, dar acestea, când sunt amândouă reunite, alcătuiesc un ansamblu admirabil. Sunt

vrednici de veneraţie şi laudă evlavioasă bărbaţii docţi care, prin mila lui Dumnezeu, au devenit mistici.

157. Misticii şi înţelepţii care lucrează mai *muhpassive* decât *active*[114], îşi organizează cu prudenţă, număr, greutate şi măsură acţiunile exterioare, chiar dacă pentru ei sunt o moarte cum nu se poate mai crudă.

158. Predicile cărturarilor lipsiţi de duh, deşi alcătuite din felurite povestiri, descrieri elegante, raţionamente ascuţite şi texte selecte, nu sunt cu niciun chip cuvântul lui Dumnezeu, ci al oamenilor, dres cu aur calp. Aceşti predicatori îi pervertesc pe creştini, hrănindu-i cu vânt şi deşertăciune, drept care şi unii, şi alţii rămân goi de Dumnezeu.

Aceşti învăţători păşunează vânturi de subtilităţi veninoase, dându-le ascultătorilor pietre în loc de pâine, frunze în loc de fructe şi drept hrană adevărată pământ searbăd amestecat cu miere otrăvitoare. Ei sunt vânători de reputaţie, făurindu-şi totdeauna un idol din preţuire şi aplauze, în loc să caute slava lui Dumnezeu şi folosul spiritual.

159. Cei ce predică cu râvnă şi dezamăgire îl predică pe Dumnezeu; cei ce predică fără acestea se predică pe sine. Cei ce rostesc cuvântul lui Dumnezeu îmboldiţi de spirit îl întipăresc în inimi; cei ce predică fără el îl fac

114 Lat. În text: „În mod pasiv” şi „în mod activ”.

să ajungă doar la ureche. Perfecţiunea nu stă în da învăţătură despre el, ci în a-l pune în faptă, întrucât mai înţelept sau mai sfânt este cine le practică, nu cine ştie mai multe adevăruri.

160. Este o maximă de neclintit că înţelepciunea dumnezeiască zămisleşte smerenie, pe când cea dobândită de către cărturari, trufie.

161. Sfinţenia nu stă în făurirea unor concepte înalte şi subtile despre ştiinţa şi atributele lui Dumnezeu, ci în iubirea de Dumnezeu şi în lepădarea de propria ta voinţă.

Din acest motiv, sfinţenia se găseşte mai degrabă printre cei simpli şi smeriţi decât printre cărturari. Câte bătrânele nu sunt

sărace în ştiinţă omenească şi preabogate în iubirea dumnezeiască! Câţi teologi găunoşi nu se văd cufundaţi în savantlâcul lor găunos şi preasăraci în adevărata lumină şi milă!

162. Ia seama că e bine să vorbeşti totdeauna ca unul care învaţă, iar nu ca unul care ştie; şi pune mai mult preţ pe faptul că eşti considerat ignorant decât înţelept şi prudent.

163. Deşi cărturarii pur speculativi înţeleg din exterior unele scânteioare de spirit, acestea nu ies din adâncul simplu al eminentei şi divinei înţelepciuni, care detestă de moarte formele şi distincţiile în idei. Amestecul de ştiinţă puţină împiedică totdeauna înţelepciunea eternă, profundă,

pură, simplă şi adevărată.

Capitolul XVIII *Continuă aceeaşi temă*

164. Două sunt drumurile care duc la cunoaşterea lui Dumnezeu; unul e îndepărtat, şi celălalt aproape. Primul se numeşte speculaţie, iar al doilea contemplaţie. Cărturarii care urmează speculaţia ştiinţifică prin dulceaţa raţionamentelor sensibile urcă la Dumnezeu cum pot prin acest mijloc, spre a-L putea iubi cu acest sprijin. Niciunul însă dintre cei ce urmează drumul acesta, numit de ei Scolastică, nu ajunge doar pe el la calea mistică şi nici la excelenţa unirii, transformării, simplităţii, luminii, păcii, liniştii şi iubirii, aşa cum ajunge să le experimenteze cel călăuzit de harul dumnezeiesc pe calea mistică a

contemplaţiei.

165. Cărturarii exclusiv scolastici nu ştiu ce anume este spiritul, nici cum te pierzi în Dumnezeu şi nici nu au ajuns să guste ambroziile suave din străfundul intim al sufletului unde se află tronul Său şi unde comunici cu o incredibilă, tainică şi desfătătoare elocinţă. Ba dimpotrivă, unii, fără a înţelege această ştiinţă (pentru că nimeni n-o înţelege fără numai cel ce o gustă), o osândesc, iar părerea lor este urmată, aplaudată şi venerată din pricina puţinătăţii luminii în lume şi a prisosului orbirii.

166. Dacă unui teolog nu-i place dulceaţa contemplaţiei, înseamnă că nu intră pe poarta pe care o arată Sfântul Paul

când zice: „Şi quis videtur inter vos sapiens esse, stultus fiat ut sit sapiens” 115 (ICor., 3,18): Dacă cineva dintre voi crede că este înţelept, să devină nebun ca să ajungă înţelept; să se smerească, socotindu-se ignorant.

167. Este o regulă generală în teologia mistică, şi chiar o maximă, că mai întâi trebuie însuşită practica şi apoi teoria; mai întâi trebuie experimentat exerciţiul contemplării suprafireşti şi abia după aceea cercetată cunoaşterea şi investigat cuprinsul deplin al acelei ştiinţe divine.

168. Cu toate că ştiinţa mistică e proprie îndeobşte celor umili şi simpli, cărturarii nu sunt totuşi incapabili de ea, cu condiţia de a nu se căuta pe ei înşişi ori de a nu

115 Locul complet: „Nemo se seducăt: şi quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat ut sit sapiens”.

face caz de ştiinţa lor artificială: şi mai ales dacă îşi uită de ea, ca şi cum n-ar avea-o, şi o folosesc doar la timpul şi locul potrivit, ca să predice şi să polemizeze când este nevoie, după care se consacră contemplaţiei simple şi nude a lui Dumnezeu, fără formă, figură sau reflecţie.

169. Studiul care nu se organizează exclusiv întru slava lui Dumnezeu este scurtătură spre iad, nu din pricina studiului, ci a vântului de trufie pe care-l stârneşte. Netrebnică este cea mai mare parte dintre oamenii vremii de azi, căci studiază doar pentru a-şi satisface nepotolita curiozitate a

naturii [lor].

170. Mulţi îl caută pe Dumnezeu şi nu-L găsesc, pentru că îi mână mai mult curiozitatea decât intenţia sinceră, pură şi curată; doresc mai mult consolările spirituale decât pe însuşi Dumnezeu şi, cum nu-L caută cu adevărat, nu-L găsesc nici pe Dumnezeu, nici plăcerile spirituale.

171. Cine nu caută totala lepădare de sine nu va fi cu adevărat abstras şi, ca atare, nu va fi niciodată capabil de adevărurile şi luminile spiritului.

172. Sunt rari pe lume oamenii care preţuiesc mai mult ascultatul decât vorbitul. Dar înţeleptul şi misticul pur nu vorbesc decât siliţi şi nu se amestecă în nimic ce nu-

i priveşte altfel decât prin ocupaţie, şi atunci doar cu mare prudenţă.

173. Spiritul divinei înţelepciuni îi umple cu blândeţe, îi domină cu tărie şi-i luminează cu excelenţă pe cei care se supun îndrumării sale.

174. Şi sufletul sfânt înzestrat cu divina înţelepciune iubeşte toate lucrurile nu după aparenţă, ci după gradul de bunătate şi sfinţenie care se găseşte în ele.

175. Acolo unde locuieşte spiritul dumnezeiesc se găsesc întotdeauna simplitatea şi sfânta libertate. Dar viclenia, duplicitatea, făţărnicia, şiretlicul, politica şi consideraţiile lumeşti sunt iad pentru oamenii înţelepţi şi simpli.

176. Vei şti că cine vrea să ajungă la ştiinţa mistică trebuie să se detaşeze de cinci lucruri şi să le şi nege. Întâi, de creaturi; în al doilea rând, de lucrurile temporale; în al treilea, de înseşi darurile Duhului Sfânt; în al patrulea, de sine însuşi, iar în al cincilea, trebuie să se detaşeze şi de Dumnezeu însuşi. Cel din urmă este şi cel mai desăvârşit, fiindcă sufletul care ştie să se detaşeze astfel este şi cel ce ajunge să se piardă în Dumnezeu, şi numai cel care ajunge astfel să se piardă nimereşte să se şi găsească.

177. Mai plăcut îi este lui Dumnezeu afectul inimii decât efectul ştiinţelor mundane. Una este să cureţi inima de tot ceea ce o face prizonieră şi impură, şi alta

să faci o sută şi o mie de lucruri, fie ele bune şi sfinte, fără să ai grijă de puritatea inimii, condiţie principală pentru atingerea înţelepciunii divine.

178. Multe suflete nu izbutesc să ajungă la contemplaţia înlinişţită, la înţelepciunea dumnezeiască şi la adevărata ştiinţă, deşi au multe ceasuri de rugăciune şi se cuminecă zilnic, şi asta pentru că nu I se încredinţează pe deplin Domnului cu desăvârşită goliciune şi detaşare. Într-un cuvânt, până când nu se purifică în focul suferinţelor interioare şi exterioare, sufletul nu va ajunge niciodată la înnoire, la transformare şi la desăvârşita contemplaţie, la unirea afectivă şi la dumnezeiască înţelepciune.

Capitolul XIX

Despre adevărata şi desăvârşita nimicnicire

179. Trebuie să ştii că tot edificiul acesta al nimicnicirii se întemeiază pe numai două principii. Primul este să te subestimezi pe tine însuţi şi toate lucrurile de pe lume, de unde trebuie să se nască punerea în practică a despuierii de tine şi a renunţării la tine însuţi şi la toate lucrurile, cu o sfântă dârzenie, în afect şi lucrare.

180. Al doilea principiu trebuie să fie o mare preţuire a lui Dumnezeu, spre a-L iubi, adora şi urma fără niciun fel de interes propriu, fie acesta şi cel mai sfânt. Din aceste două principii trebuie să ia naştere o deplină conformare cu voia dumnezeiască.

Această conformare eficace şi practică duce sufletul la nimicnicire şi la transformarea cu Dumnezeu, fără amestec de răpiri sau extaze exterioare ori afecte impetuoase, întrucât drumul acesta e supus multor iluzii, cu riscuri de îmbolnăviri şi osteneli ale intelectului, pe această cărare ajungându-se rareori la culmea desăvârşirii, pe care o poţi atinge pe acest alt fel de drum, sigur, ferm şi regal, deşi nu şi fără o cruce grea, pentru că pe ea se întemeiază calea imperială a nimicnicirii şi-a desăvârşirii. Ei îi urmează numeroase daruri de lumină şi afecte dumnezeieşti, dimpreună cu altele nenumărate *gratis dataie,* sufletul nimicnicit fiind dator să se despoaie de toate, dacă nu vrea ca ele să-i fie piedici în trecerea la îndumnezeire.

181. Progresând necontenit din josnicia sa, sufletul trebuie să se îndrepte către practica nimicnicirii, care constă în scârba faţă de reputaţie, demnitate şi laudă, pentru că josniciei şi nimicului pur nu se cade să li se acorde demnitate şi reputaţie.

182. Sufletului care-şi cunoaşte josnicia i se pare cu neputinţă să merite ceva; dimpotrivă, el se ruşinează şi se declară nevrednic de virtute şi laudă. Îmbrăţişează cu netulburare de cuget toate prilejurile de desconsiderare, prigoană, infamie, ruşinare şi insultă şi, ştiind că merită cu adevărat atare batjocuri, dă mulţumită Domnului când se vede în asemenea împrejurări, pentru că El îl tratează după cum merită, ba chiar se socoteşte nedemn ca dreptatea să se facă prin el; dar mai cu seamă se bucură

de dispreţ şi insultă, pentru că de aici decurge pentru Dumnezeul său o mare slavă.

183. Sufletul acesta alege mereu tot ce este mai mărunt, mai josnic şi mai dispreţuit, atât în privinţa locului, cât şi a îmbrăcăminţii şi a celorlalte, fără nicio pretenţie de singularitate, socotind că şi cea mai mare josnicie oricum îi întrece totdeauna meritele, chiar şi de ea recunoscându-se nevrednic. Această practică face ca sufletul să ajungă la o adevărată nimicnicire de sine.

184. Sufletul care vrea să fie desăvârşit începe prin a-şi mortifica patimile; odată avansat în acest exerciţiu, el se leapădă de sine; apoi, cu ajutor de la Dumnezeu, trece

la stadiul nimicului, când se dispreţuieşte, se detestă pe sine şi se şi adânceşte în conştiinţa că nu este nimic, că nu poate nimic şi nu valorează nimic; de aici ia naştere murirea în simţurile sale şi în sine însuşi în multe feluri şi la tot ceasul; şi, în sfârşit, din această moarte spirituală îşi trage obârşia adevărata şi desăvârşita nimicnicire, astfel încât, când sufletul îşi este gata mort în vrerea şi în intelectul său, se spune cu drept cuvânt că a ajuns la stadiul desăvârşit şi fericit al nimicnicirii, fără ca nici sufletul însuşi să o poată înţelege, pentru că nu ar fi nimicnicit dacă ar izbuti s-o recunoască. Şi chiar dacă ar ajunge la acest fericit stadiu de nimicnicire, trebuie să ştie că tot mai are mult, şi mult de mers, de purificat şi de nimicnicit.

185. Vei şti că această nimicnicire, pentru a fi desăvârşită în suflet, trebuie să fie în propria judecată, în voinţă, în afecte, înclinaţii, dorinţe, gânduri şi în sine însuşi, astfel încât sufletul trebuie să se afle mort faţă de vrere, dorinţă, strădanii, înţelegere şi gândire, voind ca şi cum nu ar voi, dorind ca şi cum nu ar dori, înţelegând ca şi cum n-ar înţelege, gândind ca şi cum nu ar gândi, fără a înclina spre nimic, îmbrăţişând deopotrivă dispreţurile, ca şi onorurile, beneficiile, ca şi pedepsele.

186. O, ce fericit sufletul care se află astfel mort şi nimicnicit! El nu mai trăieşte acum în sine, pentru că trăieşte Dumnezeu în el; şi cu drept cuvânt se poate spune că este alt fenix înnoit, fiindcă este complet schimbat, spiritualizat, transformat şi

îndumnezeit.

Capitolul XX

Se arată cum nimicul este scurtătura pentru a dobândi puritatea sufletului, contemplaţia desăvârşită şi bogata comoară a păcii lăuntrice

187. Drumul pentru a ajunge la acel stadiu înalt al cugetului reformat, pe unde se ajunge neîntârziat la Supremul Bine, la originea noastră dintâi şi la suprema pace este nimicul. Străduieşte-te să fii mereu îngropat în asemenea nemernicie. Acel nimic şi acea cunoscută nemernicie sunt mijlocul pentru ca Domnul Dumnezeu să facă în sufletul tău minuni. Îmbracă-te în nimicul şi în nemernicia aceea şi străduieşte-te ca nemernicia şi nimicul să-ţi fie permanentă hrană şi sălaş, până când te

vei afunda în el; şi, te încredinţez că, de vei fi tu astfel nimic, Domnul va fi totul în sufletul tău.

188. De ce crezi oare că nenumărate suflete stăvilesc îmbelşugatul torent al darurilor dumnezeieşti? Din pricină că vor să facă ceva şi vor să fie mari; nu urmăresc decât să iasă din smerenia lăuntrică şi din nimicul lor, şi astfel ridică piedici în calea minunilor pe care vrea să le facă acea infinită bunătate. Se ataşează până şi de darurile spirituale ca să iasă din centrul nimicului şi ratează totul. Nu-L caută cu adevărat pe Dumnezeu, şi ca atare nu-L găsesc; căci trebuie să ştii că El nu se află decât în dispreţul de noi înşine şi în nimic.

189. Ne căutăm pe noi înşine ori de câte

ori ieşim din nimic şi de aceea nu ajungem niciodată la contemplaţia înliniştită şi desăvârşită. Intră în adevărul nimicului tău şi de nimic nu te vei nelinişti, ci, dimpotrivă, te vei smeri, te vei estompa şi-ţi vei pierde din vedere propria reputaţie şi preţuire.

190. O, ce bastion puternic îţi e dat să găseşti în acel nimic! Cine te va mai face să suferi dacă te vei adăposti în acea fortăreaţă? Căci sufletului care de sine însuşi e dispreţuit şi în propria-i cunoaştere nu este nimic, nimeni nu-i poate aduce nicio ofensă sau injurie. Sufletul care se află înăuntrul nimicului său păstrează tăcerea lăuntrică, trăieşte transformat în supremul bine, nu râvneşte nimic din toate cele create, trăieşte cufundat în Dumnezeu şi stă resemnat în orice supliciu, deoarece

socoteşte totdeauna că ceea ce merită e mai mult de-atâta. Stând înliniştitân nimicul său, Domnul îl desăvârşeşte, îl îmbogăţeşte, şi îşi zugrăveşte nestânjenit în el chipul şi asemănarea.

191. Pe drumul nimicului trebuie să ajungi să te pierzi în Dumnezeu, Care este ultima treaptă a desăvârşirii; şi dacă vei şti să te pierzi astfel, vei fi fericit, te vei câştiga şi vei izbuti să te găseşti. În acest laborator al nimicului se făureşte simplitatea, se găseşte reculegerea lăuntrică şi infuză, se atinge înliniştirea şi se curăţă inima de orice fel de imperfecţiuni. O, ce comoară vei descoperi dacă-ţi vei face sălaşul în nimic! Şi dacă vei intra în centrul nimicului, afară nu te vei mai amesteca în nimic (treaptă de care se poticnesc nenumărate suflete), ci

doar în ceea ce-ţi revine prin ocupaţie.

192. Dacă vei sta închis în nimic, unde nu ajung loviturile vitregiilor, nimic nu te va face să suferi, nimic nu te va nelinişti. Pe aici vei putea ajunge la stăpânirea de sine, deoarece doar în nimic domneşte desăvârşitul şi adevăratul cumpăt. Cu scutul nimicului vei birui aprigele ispite şi teribilele incitări ale duşmanului invidios.

193. Recunoscând că eşti doar nimic, că nu poţi nimic, că nu valorezi nimic, vei îmbrăţişa cu înliniştire uscăciunile pasive, vei suporta groaznicele dezolări, vei îndura martiriile spirituale şi supliciile interioare. Prin intermediul acelui nimic vei muri pentru tine însuţi în multe feluri, în toate vremurile şi la toate ceasurile. Şi cu cât mai

mult vei fi murind, cu atât vei coborî mai adânc în nemernicia şi josnicia ta şi cu atât mai mult te va înălţa Domnul şi te va uni cu Sine.

194. Cui îi va fi dat să trezească sufletul din acel somn dulce şi savuros, dacă adoarme în nimicul său? Pe aici a ajuns David, fără s-o ştie, la desăvârşita nimicnicire. „Ad nihilum redactus sum, et nescivi” **116** (*Ps.* 72,22). Aflându-te în nimic, vei închide poarta la tot ce nu e Dumnezeu; te vei retrage până şi din tine însuţi şi vei merge în acea singurătate lăuntrică unde divinul Mire îi vorbeşte inimii miresei Sale, învăţând-o înalta şi dumnezeiască înţelepciune. Ineacă-te în acel nimic şi vei găsi în el azil sacru pentru orice vijelie.

195. Pe acest drum te vei întoarce la fericitul stadiu al nevinovăţiei pe care au pierdut-o primii noştri părinţi.

Pe această poartă poţi intra în ţara fericită a celor vii, unde vei găsi supremul bine, tărâmul milei, frumuseţea dreptăţii, linia dreaptă a echităţii şi a rectitudinii şi, într-un cuvânt, întreaga desăvârşire. La sfârşit, nu privi nimic, nu dori nimic, nu voi nimic şi nu cere să ştii nimic, şi sufletul tău va trăi în totul, odihnindu-se cu înliniştire şi bucurie. Acesta e drumul ca să atingi puritatea sufletului, contemplaţia desăvârşită şi pacea interioară. Mergi, mergi

116 Literal: „La nimic am fost redus, şi n-am ştiut”. Molinos îl interpretează *ad*

litteram pe *nihil,* în sensul învăţăturii sale.)

pe această cărare sigură şi caută în nimicul acela să te cufunzi, să te pierzi şi să te adânceşti, dacă vrei să te nimicniceşti, să te uneşti şi să te transformi.

Capitolul XXI

Despre suprema fericire a păcii lăuntrice şi despre miraculoasele-i efecte

196. Odată nimicnicit şi în desăvârşită goliciune înnoit, sufletul experimentează în partea-i superioară o profundă pace şi o savuroasă înliniştire, care-l conduc la o unire amoroasă atât de perfectă, încât în totul jubilează.

Sufletul acesta a şi ajuns la o asemenea fericire, încât nu vrea şi nu doreşte altceva decât ceea ce doreşte iubitul său; voii Lui I se supune în toate întâmplările, atât în

mângâiere, cât şi în suferinţă, şi deopotrivă se bucură să facă în toate după dumnezeieasca bună plăcere.

197. Nu mai există nimic care să nu-l mângâie şi nimic nu-i lipseşte care să-l poată mâhni. A muri îi este bucuria, şi a trăi veselia. La fel de mulţumit stă în rai ca şi pe pământ, la fel de bucuros în lipsă ca şi în avut, în boală ca şi în sănătate, deoarece ştie că asta e voia Domnului său; aceasta îi e viaţa, aceasta slava, raiul, pacea, tihna, înliniştirea, consolarea şi suprema fericire.

198. Dacă acest suflet, care a şi urcat pe treptele nimicnicirii în tărâmul păcii, ar trebui să aleagă, ar alege mai degrabă dezolarea decât mângâierea, dispreţul decât reputaţia, pentru că Iisus cel plin de iubire

a pus cel mai mare preţ pe batjocură şi suferinţă. Dacă El a suferit întâi de foamea după bunătăţile cerului, dacă i-a fost sete de Dumnezeu, teamă de a-L pierde, dacă a avut parte de plâns în inimă şi război cu demonul, acum sau şi preschimbat foamea în îmbuibare, setea în saţietate, teama în siguranţă, plânsul mă bucurie şi războiul crud în supremă pace. O, suflet fericit care se bucură încă de pe pământ de o atât de mare fericire! Aceste suflete (chiar dacă puţine) sunt stâlpii puternici care susţin Biserica şi domolesc indignarea dumnezeiască.

199. Sufletul acesta care a intrat în cerul păcii se şi recunoaşte plin de Dumnezeu şi de darurile Lui suprafireşti, deoarece trăieşte întemeiat pe o dragoste pură,

plăcându-i deopotrivă lumina şi întunecimile, noaptea şi ziua, amărăciunea şi mângâierea. Prin această sfântă şi cerească indiferenţă nu-şi pierde pacea în vitregii, nici liniştea în restrişti, ci se consideră plin de bucurii inefabile.

200. Şi cu toate că prinţul întunericului dezlănţuieşte împotriva lui toate asalturile iadului, cu ispite groaznice, el rezistă în acest război ca un stâlp de neclintit, petrecându-i-se ce se întâmplă la vreme de furtună pe culmea muntelui şi în valea adâncă.

201. Valea se întunecă de bezne dese, de vijelii sălbatice cu piatră, tunete, fulgere şi trăsnete, încât pare un portret al iadului; dar în acelaşi timp muntele înalt e

strălucitor, primind frumoasele raze ale soarelui cu pace şi seninătate, rămânând pe de-a-ntregul ca un cer limpede, paşnic şi luminat.

202. La fel se întâmplă în sufletul acesta fericit. Valea din partea inferioară îndură restrişti, bătălii, întunecimi, dezolări, suplicii, martirii şi incitări; dar în acelaşi timp, pe muntele cel înalt, în partea superioară a sufletului, străluceşte, înflăcărează şi luminează adevăratul soare, datorită căruia rămâne paşnic, strălucitor, liniştit, senin şi preschimbat într-o mare de bucurie.

203. Este, aşadar, atât de mare înliniştirea acestui suflet pur care a ajuns pe muntele liniştii, îi e atât de mare pacea în

spiritul său, atât de mari seninătatea şi netulburărea înăuntru, încât răzbate până în exterior o exalaţie şi sclipiri din Dumnezeu.

204. Căci pe tronul înliniştirii se manifestă desăvârşirile frumuseţii spirituale: aici, lumina adevărată a tainicelor şi divinelor mistere ale sfintei noastre credinţe; aici, smerenia desăvârşită până la nimicnicirea de sine; preaplina resemnare, castitatea, sărăcia cu duhul, nevinovăţia şi simplitatea porumbiţei, modestia exterioară; aici, tăcerea şi singurătatea interioară, libertatea şi puritatea inimii; aici, uitarea întregii creaţii, până şi uitarea de sine; simplitatea voioasă, indiferenţa cerească, rugăciunea neîncetată, totala goliciune, detaşarea

desăvârşită, contemplaţia preaînţeleaptă, conversaţia cu cerul şi, în sfârşit, atotdesăvârşita şi atotsenina pace lăuntrică, despre care sufletul acesta fericit poate spune ceea ce a spus înţeleptul despre înţelepciune, şi anume că odată cu dânsa i-au venit toate celelalte bunătăţi: „Et venerunt mihi omnia bona panter cum illa” **117** (*Int.,* 7,11).

205. Iată bogata şi ascunsa comoară. Iată drahma dorită din Evanghelie**118**. Iată viaţa binecuvântată, viaţa fericită, viaţa adevărată şi preafericirea de pe pământ. O, frumoasă măreţie necunoscută de către fiii oamenilor!

O, excepţională viaţă suprafirească, ce admirabilă şi ce inefabilă eşti, căci eşti o pregustare a fericirii de dincolo! O, cât de

sus îl ridici pe suflet de la pământ, încât pierde din vedere toate cele ale josniciei de pe pământ! Tu eşti cel sărac pe dinafară, dar preabogat înăuntru. Tu pari de jos, dar eşti cum nu se poate mai înalt. Tu, în sfârşit, eşti cel ce face să fie trăită pe pământ viaţa dumnezeiască. Dă-mi, Doamne Dumnezeule şi Supremă Bunătate, dă-mi o bună

117 „împreună cu ea mi-au venit toate bunătăţile”. Textul a mai fost citat, vezi mai sus, p. 250, nota 113.

n**8** Aluzie la *Ie.,* 15,8.

părticică din această cerească fericire şi adevărată pace, pe care lumea, supusă simţurilor, nu e în stare a o primi sau cunoaşte. „Quem mundus non potest accipere”. **119**

Capitolul XXII

Exclamaţie iubitoare şi jalnică tânguire înaintea lui Dumnezeu pentru puţinele suflete ce ajung la desăvârşire, la unirea iubitoare şi la transformarea dumnezeiască

206. O, Dumnezeiască Majestate, în faţa Căreia se cutremură şi se zguduie coloanele cerului! O, bunătate mai mult decât infinită, în a Cărei iubire se mistuie Serafimii!

Dă-mi, Doamne, învoire să deplâng orbirea şi nerecunoştinţa noastră. Cu toţii trăim în amăgire, căutând lumea cea nebună şi părăsindu-Te pe Tine, când Tu eşti Dumnezeul nostru. Noi, din băltoacele duhnitoare ale lumii, Te părăsim pe Tine, izvor de ape vii.

207. O, fii ai oamenilor! Până când vom

mai stărui în minciună şi deşertăciune? Cine oare ne-a amăgit într-atâta, încât să părăsim Supremul Bine şi pe Dumnezeul nostru? Cine oare ne vorbeşte mai adevărat? Cine ne iubeşte mai mult? Cine ne apără mai mult? Cine este mai delicat ca prieten, cine mai duios ca soţ şi mai bun ca tată?

Atât de mare să ne fie oare orbirea, încât să renunţăm cu toţii la această supremă şi infinită bunătate!

208. O, dumnezeiescule Stăpân, cât de puţine suflete pe lume Te slujesc în chip desăvârşit! Cât de puţine sunt cele care vor a pătimi, a-L urma pe Cristos răstignit, a îmbrăţişa crucea, a-şi tăgădui voinţa proprie şi a se dis

119 „[Spiritum veritatis] quem mundus

non potest accipere” {*În,* 14,17: „[Duhul Adevărului] pe care lumea nu poate să-L primească”.

preţui pe ele însele! O, cât de puţine suflete sunt detaşate şi pe de-a-ntregul dezgolite! Cât de puţine suflete sunt moarte în sine şi vii întru Dumnezeu şi desăvârşit resemnate întru voia divină! Cât de puţine suflete sunt în ascultare simplă, în cunoaştere adâncă de sine şi în adevărată smerenie! Cât de puţine se lasă cu totală indiferenţă în mâinile lui Dumnezeu, pentru ca El să lucreze în ele după voia Sa divină! Cât de puţine suflete sunt pure, cu inima simplă şi detaşată, şi care, golite de mintea, ştiinţa, dorinţele şi vrerea lor, îşi râvnesc tăgăduirea de sine şi moartea spirituală! Cât de puţine suflete vor a-L lăsa pe divinul Creator să lucreze în ele, a pătimi spre a nu

pătimi şi a muri spre a nu muri! Cât de puţine suflete vor să uite de ele însele, vor să-şi despoaie inima de toate afectele, de dorinţele, de satisfacţia, amorul-propriu şi judecata lor! Cât de puţine suflete vor să se lase îndrumate pe calea regală a tăgăduirii de sine şi a drumului lăuntric! Cât de puţine suflete vor să se lase nimicnicite, murindu-şi în simţuri şi în ele însele! Cât de puţine suflete vor să se lase golite, purificate şi despuiate pentru ca Dumnezeu să le îmbrace, să le umple şi să le desăvârşească!

În sfârşit, cât de puţine, Doamne, sunt sufletele oarbe, mute, surde şi absolut contemplative!

209. O, buimăceală a fiilor lui Adam! Pentru o josnicie să dispreţuim adevărata fericire şi să ne opunem Supremului Bine,

bogatei comori şi bunătăţii infinite! Cu drept cuvânt se plâng cerurile că puţine sunt sufletele care vor să le urmeze preţioasele drumuri: „Viae Sion lugent e o quod non sunt qui veniant ad solemnitatem”[33] *(Threnos,* 1,4).

Plecându-mă cu umilinţă, supun totul, spre îndreptare, Sfintei Biserici Catolice Romane.

CUPRINS

Notă liminară... 7

Studiu introductiv: UN CONDAMNAT LA ETERNITATE:

MIGUEL DE MOLINOS... 11

[Prologul fratelui Juan de Santa Maria]... 69

---

33 „Toate căile Sionului sunt pline de jale şi nimeni nu mai vine la sărbătoare” *(Plâng.,* 1, 4).

[Aprobările ediţiei de la Roma (1675) şi Madrid (1676)]... 73

[Dedicaţie, aprobări şi certificat de preţ ale ediţiei de la Madrid (1676)]... 81

GHID SPIRITUAL Cititorului (Prologul lui Miguel de Molinos)... 91

PREAMBUL

Avertisment în două feluri se poate merge la Dumnezeu: în primul, prin meditaţie şi raţiune; în al doilea, prin credinţă pură şi contemplaţie... 97

Avertisment II Prin ce se deosebeşte meditaţia de contemplaţie... 101

Avertisment III Prin ce se deosebeşte contemplaţia dobândită şi activă de cea infuză şi pasivă; şi se arată semnele după care se va cunoaşte când anume voieşte Dumnezeu ca sufletul să treacă de la meditaţie la contemplaţie... 105

Avertisment IV Tema acestei cărţi: să dezrădăcineze răzvrătirea propriei noastre voinţe pentru a ajunge la pacea lăuntrică... 111

CARTEA I

Despre tenebrele, uscăciunile şi ispitirile cu care

Dumnezeu purifică sufletele şi despre reculegerea lăuntrică sau contemplaţia dobândită

Capitolul I Pentru ca Dumnezeu să se odihnească în suflet, inima trebuie să fie pururi împăcată în orice fel de nelinişte, ispită şi frământare... 113

Capitolul II Chiar dacă sufletul se vede lipsit de raţiune, el trebuie să stăruiască în rugăciune şi să nu se întristeze, deoarece asta îi e cea mai mare fericire... 115

Capitolul III Continuă aceeaşi temă...

118

Capitolul IV Sufletul nu trebuie să se întristeze şi nici să abandoneze rugăciunea când se vede împresurat de uscăciuni... 121

CAPITOLUL V Continuă aceeaşi temă, arătând câte feluri de evlavie există, cum trebuie să o dispreţuim pe cea sensibilă şi cum sufletul, chiar dacă nu raţionează, nu este leneş... 125

Capitolul VI Sufletul nu trebuie să se neliniştească dacă se vede împresurat de întunecimi, pentru că acestea sunt instrumentul celei mai mari fericiri a sale...

Capitolul VII Pentru ca sufletul să ajungă la suprema pace lăuntrică e necesar ca Dumnezeu să-l purifice în felul Său, fiindcă nu sunt de ajuns exerciţiile şi mortificările pe care şi le poate face cu mâna sa... 128

Capitolul VIII Continuă aceeaşi tema… 130

Capitolul IX Sufletul nu trebuie să se neliniştească sau să facă cale-ntoarsă din drumul spiritual pentru că se vede atacat de ispite… 131

Capitolul X Continuă aceeaşi temă… 134

CAPITOLUL XI Se arată ce este reculegerea lăuntrică şi cum trebuie să se comporte sufletul în ea şi în războiul spiritual prin care diavolul caută să-l răvăşească la ceasul acela… 135

Capitolul XII Continuă aceeaşi temă… 139

CUPRINS 269

Capitolul XIII Ce anume trebuie să facă sufletul în reculegerea interioară… 142

Capitolul XIV Se arată cum sufletul pus

în prezenţa lui Dumnezeu, cu desăvârşită resemnare prin actul pur de credinţă, merge totdeauna în rugăciune şi în afara ei într-o contemplaţie virtuală şi dobândită... 147

Capitolul XV Continuă aceeaşi temă... 150

Capitolul XVI Despre felul cum se poate intra în reculegerea interioară prin preasfânta umanitate a Domnului Nostru Iisus Cristos... 154

Capitolul XVII Despre tăcerea interioară şi mistică... 157

CARTEA A II-a

Despre părintele spiritual şi ascultarea faţă de el, despre zelul nediscernător şi despre penitenţele interioare şi exterioare

Capitolul I Pentru a învinge vicleniile duşmanului, cel mai bun leac e să te supui

unui părinte spiritual... 163

CAPITOLUL II Continuă aceeaşi temă... 166

CAPITOLUL III Râvna sufletelor şi iubirea de aproapele pot tulbura pacea interioară... 169

Capitolul IV Continuă aceeaşi temă... 171

Capitolul V Pentru a călăuzi sufletele pe drumul interior sunt necesare lumina, experienţa şi vocaţia dumnezeiască... 172

Capitolul VI Instruire şi sfaturi pentru duhovnici şi îndrumătorii spirituali... 174

Capitolul VII Continuă aceeaşi temă, dezvăluind ataşamentele pe care obişnuiesc să le aibă unii duhovnici şi îndrumători spirituali şi expune însuşirile pe care se

cade să le aibă ei în exerciţiul spovedaniei precum şi în călăuzirea sufletelor pe drumul mistic... 177

Capitolul VIII Continuă aceeaşi temă... 181

Capitolul IX Cum ascultarea simplă şi promptă este unicul mijloc de a merge în siguranţă pe drumul interior şi de a găsi pacea lăuntrică... 183

Capitolul X Continuă aceeaşi temă... 186

Capitolul XI Când şi în ce privinţe este mai important ca sufletul interior să asculte... 188

Capitolul XII Continuă aceeaşi temă... 191

CAPITOLUL XIII Deasa împărtăşanie

este un mijloc eficace de a dobândi toate virtuţile şi cu deosebire pacea interioară... 194

Capitolul XIV Continuă aceeaşi temă... 196

Capitolul XV Se arată când anume trebuie folosite penitenţele exterioare şi corporale şi cât sunt ele de nocive când sunt făcute fără discernământ, potrivit propriei judecăţi şi păreri... 198

CAPITOLUL XVI Marea deosebire dintre penitenţele exterioare şi cele interioare... 200

CAPITOLUL XVII Cum trebuie să se comporte sufletul în greşelile pe care le comite pentru a nu se nelinişti din pricina lor, ci a scoate roade din ele... 203

Capitolul XVIII Continuă aceeaşi temă… 205

CARTEA A III-a

Despre martiriile prin care Dumnezeu purifică sufletele; despre contemplaţia infuză şi pasivă; despre resemnarea desăvârşită, smerenia lăuntrică, înţelepciunea divină, adevărata nimicnicire de sine şi pacea interioară

Capitolul I Deosebirea dintre omul exterior şi cel interior… 209

CAPITOLUL II Continuă aceeaşi temă… 211

CAPITOLUL III Mijlocul de a dobândi pacea lăuntrică nu este plăcerea sensibilă sau consolarea spirituală, ci tăgăduirea amorului-propriu… 213

Capitolul IV Despre două martirii spirituale cu care Dumnezeu purifică sufletul pe care şi-l voieşte unit cu Sine… 217 Capitolul V Cât de important şi de trebuincios este ca sufletul interior să îndure orbeşte acest prim şi spiritual martiriu… 220

CUPRINS 271

CAPITOLUL VI Despre al doilea martiriu prin care Dumnezeu purifica sufletul pe care voieşte a-l uni cu Sine… 224

CAPITOLUL VII Mortificarea interioară şi resemnarea desăvârşită sunt necesare pentru a obţine pacea lăuntrică… 226

Capitolul VIII Continuă aceeaşi temă… 229

CAPITOLUL IX Pentru a dobândi pacea lăuntrică este nevoie ca sufletul tău să-şi cunoască nemernicia... 232

Capitolul X Se arată şi se dezvăluieşte ce pot fi smerenia falsă şi cea adevărată, precum şi efectele lor... 234

Capitolul XI Maxime pentru a recunoaşte inima simplă, smerită şi adevărată... 236

Capitolul XII Singurătatea interioară te îndrumă cel mai bine să-ţi găseşti pacea interioară... 238

Capitolul XIII Se explică ce anume este contemplaţia infuză şi pasivă şi se arată minunatele sale efecte... 241

Capitolul XIV Continuă aceeaşi temă... 243

Capitolul XV Despre cele două mijloace prin care sufletul se înalţă la contemplaţia

infuză, explicându-se şi câte sunt treptele acesteia... 244

CAPITOLUL XVI Semne pentru a recunoaşte omul lăuntric şi sufletul purificat... 247

Capitolul XVII Despre înţelepciunea divină... 249

Capitolul XVIII Continuă aceeaşi temă... 252

Capitolul XIX Despre adevărata şi desăvârşita nimicnicire 255

Capitolul XX Se arată cum nimicul este scurtătura pentru a dobândi puritatea sufletului, contemplaţia desăvârşită şi bogata comoară a păcii lăuntrice... 258

Capitolul XXI Despre suprema fericire a păcii lăuntrice şi despre miraculoasele-i efecte... 261

Capitolul XXII Exclamaţie iubitoare şi jalnică tânguire înaintea lui Dumnezeu pentru puţinele suflete ce ajung la desăvârşire, la unirea iubitoare şi la transformarea dumnezeiască… 264